

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. เฝ็ดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ

มิถุนายน 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ผู้วิจัย

รศ.ดร. เผetimศักดิ์ จารยะพันธุ์

สังกัด

สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความเป็นมาของงานวิจัย

ผลการดำเนินงานโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนในปี 2550 ได้ผลักดันกลไกที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล 2 ส่วน คือ คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลและระบบฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลในเบื้องต้นซึ่งมีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ <http://marinepolicy.trf.or.th>

โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนได้ก่อให้เกิดการตระหนักของทั้งภาคราชการ เอกชน และประชาชนถึงความสำคัญของทะเลทั้งในแง่บทบาทของทะเลในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจำเป็นในการมีนโยบายแห่งชาติทางทะเลแบบบูรณาการและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS 1982) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนยังมีข้อจำกัด ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้เฉพาะในภาพรวม ฐานข้อมูลไม่ครอบคลุมทุกด้าน และส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลในระดับประเทศ การมีส่วนร่วมก็ยังเน้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนกลาง การจะนำไปสู่การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างยั่งยืนให้ไปถึงจุดมุ่งหมายยังจำเป็นที่จะต้องอาศัยการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะด้านเพิ่มเติมรวมทั้งปรับปรุงข้อมูลทางวิชาการที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง การเพิ่มองค์ความรู้ในระดับจังหวัดและพื้นที่ และการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพื่อประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้เฉพาะด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการผลประโยชน์ทางทะเลในระดับชาติ เพื่อให้บรรลุถึงการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างยั่งยืน และเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดนโยบายการจัดการผลประโยชน์ทางทะเลระดับชาติได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

- เพื่อประมวลผลและสังเคราะห์องค์ความรู้และสร้างโจทย์วิจัยที่นำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
- เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล เพื่อการจัดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

วิธีการศึกษา

1. การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้

การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้ประกอบด้วยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อวางกรอบการดำเนินงาน การจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล 1 ครั้ง การเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้รับทราบประเด็นเกี่ยวกับการใช้ทะเลของประเทศไทยที่มีความสำคัญจากผู้เชี่ยวชาญพร้อมกับระดมสมอง เพื่อชี้ให้เห็นถึงโอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยเพื่อจัดทำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะ นำไปสู่การจัดทำโจทย์วิจัยในอนาคต โดยกำหนดหัวข้อการเสวนาเป็น 4 เรื่อง คือ ยุทธศาสตร์ทางทะเล การ ประมงและทรัพยากรมีชีวิต การขนส่ง และทรัพยากรไม่มีชีวิต

2. การจัดทำบทสังเคราะห์

การจัดทำบทสังเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทะเลเฉพาะด้านที่สำคัญจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอ สถานการณ์ปัจจุบัน ชี้ให้เห็นปัญหา โอกาสและสิ่งท้าทายเพื่อที่จะนำไปสู่การจัดทำโจทย์วิจัยในแต่ละด้าน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการศึกษาวิจัยในรายละเอียดของแต่ละด้านเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็น ข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำนโยบายต่อไป การจัดทำบทสังเคราะห์ในสาขาที่มีความสำคัญ 3 เรื่อง คือ ด้าน การประมงและทรัพยากรมีชีวิต ด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต ด้านการขนส่งทางทะเล และบทสังเคราะห์ ส่วน สุดท้าย ได้แก่ ด้านการประเมินมูลค่าด้านเศรษฐกิจของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพื่อนำเสนอแนวทางที่ ถูกต้องและเหมาะสมในการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป

3. ระบบฐานข้อมูลทางทะเล

ฐานข้อมูลทางทะเลมีวัตถุประสงค์หลักที่จะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทางทะเลใน ทุกมิติ ในรูปของบทบรรยาย บทความทางวิชาการ ข้อมูลเชิงสถิติและพื้นที่ ทั้งนี้ข้อมูลที่จะเผยแพร่จะมีสาระ ที่ต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป นักวิชาการ ข้าราชการ ภาคเอกชน และผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ระบบฐานข้อมูลดังกล่าวจะมีข้อมูลที่เก็บไว้เอง และการ เชื่อมโยงกับเว็บไซต์ของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ฐานข้อมูลหลักที่ได้จัดทำขึ้นก็คือ ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล (Marine Knowledge Hub) ฐานข้อมูล นี้มีเป้าหมายที่จะเป็นฐานข้อมูลเฉพาะด้านที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทะเลในทุกมิติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น การรวบรวมข้อมูลที่มีการเผยแพร่อยู่แล้วที่กระจัดกระจายตามหน่วยงานต่างๆ มาจัดเก็บไว้ในที่เดียวกันและ เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยข้อมูลในกลุ่มหลักๆ ดังนี้ 1) อาณาเขตทางทะเล 2) กฎหมาย 3) ทรัพยากรมีชีวิตและไม่มีชีวิต 4) กิจกรรมการใช้ประโยชน์ 5) พื้นที่คุ้มครองทางทะเลและ 6) ข้อมูลจังหวัด ชายทะเล

4. การสนับสนุนงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

โครงการได้ดำเนินการสรุปได้ดังนี้

- พัฒนาระบบข้อมูลระดับนโยบายที่จะนำไปใช้ในการเสนอนโยบายที่สำคัญ
- จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านเพื่อสังเคราะห์ความรู้ในประเด็นที่มีความสำคัญ หรือเป็นประเด็นเร่งด่วน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการในประเด็นที่มีความสำคัญเร่งด่วน
- ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อผลักดันให้มีการจัดทำนโยบายทางทะเลระดับชาติ

5. การจัดทำวิทยุวิจัย

การจัดทำวิทยุวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและบูรณาการวิทยุที่ได้จากการการจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้ และจากบทสังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นวิทยุวิจัยในภาพรวมเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการวิจัยในการสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในการจัดทำนโยบายแห่งชาติทางทะเลแบบบูรณาการ ทั้งนี้โดยยึดจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการเสวนา จากผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ และจากคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ผลการศึกษา

ผลจากการจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้ในรูปของการเสวนาและการจัดทำบทสังเคราะห์โดยนักวิชาการสาขาต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ สถานภาพปัจจุบันและปัญหา โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทย และวิทยุวิจัยสรุปได้ดังนี้

สถานภาพปัจจุบันและปัญหา

1. นโยบายทางทะเลมีข้อจำกัดในเรื่องระบบการบริหารและนโยบายของรัฐบาล การขาดนโยบายทางทะเลระดับชาติ (Top-down policy) ที่มีการบูรณาการยุทธศาสตร์ทางทะเลในแต่ละด้าน และการบูรณาการกับยุทธศาสตร์ของประเทศด้านอื่นๆ ในอดีตนโยบายทางทะเลในภาพรวม เป็นการนำเอากลยุทธ์ของแต่ละด้านของการพัฒนา/ทรัพยากร/ระบบนิเวศมารวมกันเท่านั้นไม่ใช่การบูรณาการอย่างแท้จริง ฝ่ายบริหารระดับสูง นักการเมือง ขาดความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทะเลและจิตสำนึกในเรื่องความสำคัญของผลประโยชน์ชาติทางทะเล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดข้อมูลองค์ความรู้ และข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องเชื่อถือได้มาสนับสนุนในการกำหนดนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การแก้ปัญหาของภาครัฐขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบ และบูรณาการให้ครอบคลุมการใช้ประโยชน์ทางทะเลในทุกมิติ การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ไม่บูรณาการกันและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดแคลนกำลังคนและงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน และขาดหน่วยงานหลักที่เป็นเจ้าภาพเพื่อดูแลการทำงานในภาพรวมด้านทะเล ส่งผลให้การเข้าร่วมภาคี UNCLOS 1982 เกิดความล่าช้า

2. **ทรัพยากรมีชีวิต** นับว่ามีความสำคัญและนำรายได้อย่างสูงให้ประเทศทั้งด้านการประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่งและการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามการขาดนโยบายและการขาดการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรมีชีวิตอย่างยั่งยืนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่อง

รายงานของกรมประมงระบุว่า ในปี 2549 ผลผลิตประมงทะเลในน่านน้ำไทยทั้งในอ่าวไทยและมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งสิ้น 2,484,803 ตัน และในปี 2552 ผลผลิตทั้งสิ้น 1,663,846 ตัน มีปริมาณลดลง 820,957 ตัน คิดเป็นประมาณ ร้อยละ 33 ในขณะที่ผลผลิตจากการประมงในน่านน้ำมีแนวโน้มลดปริมาณลง ผลผลิตการทำประมงนอกน่านน้ำมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ปริมาณสัตว์น้ำจากการทำประมงนอกน่านน้ำ โดยเฉพาะในเขตรัฐชายฝั่ง ในปี 2538 มีประมาณ 9 แสนกว่าตัน และสามารถจับได้เพิ่มมากขึ้นทุกปีจนในปี 2547 มีประมาณถึง 1.1 ล้านตัน (เผด็จศึกดี, 2550) ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของประมงนอกน่านน้ำ และทรัพยากรประมงในน่านน้ำลดปริมาณลงอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงปี 2521- 2539 พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างต่อเนื่องจากการบุกรุกเพื่อทำนาุ้ง จนในปี 2539 มีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่เพียง 1,676 ตารางกิโลเมตร หลังจากนั้นได้มีนโยบายการฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น การปลูกป่าทดแทนและการลดการบุกรุกทำลายป่า มีผลทำให้ในปี 2552 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนทั้งสิ้น 2,440 ตารางกิโลเมตร

ประเทศไทยพบหญ้าทะเลกระจายอยู่ทั่วไปตามจังหวัดชายฝั่งทะเลและเกาะต่างๆ คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 153 ตารางกิโลเมตร พบในทะเลอ่าวไทยประมาณ 55 ตารางกิโลเมตร และทะเลอันดามันประมาณ 97 ตารางกิโลเมตร แหล่งหญ้าทะเลในน่านน้ำไทยกำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง จากรายงานการสำรวจ ในภาพรวมพบความเสื่อมโทรมร้อยละ 30 โดยแยกพื้นที่หญ้าทะเลฝั่งอ่าวไทย มีความเสื่อมโทรมร้อยละ 40 และหญ้าทะเลฝั่งอันดามัน มีความเสื่อมโทรมร้อยละ 20 (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) สาเหตุความเสื่อมโทรมมีทั้งจากธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์

แนวปะการังทางด้านฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน มีพื้นที่รวมประมาณ 154 ตารางกิโลเมตรซึ่งเป็นแนวปะการังในฝั่งทะเลอันดามันประมาณ 81 ตารางกิโลเมตรและฝั่งอ่าวไทยประมาณ 73 ตารางกิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) แนวปะการังโดยรวมทั่วประเทศมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย สำหรับแนวปะการังทางฝั่งทะเลอันดามันมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนทางฝั่งอ่าวไทยกลับมีแนวโน้มความเสียหายเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ยังพบว่าปะการังในเมืองไทยอย่างน้อยร้อยละ 50 ถูกคุกคามในระดับสูง หรือสูงมาก (ธนาคารโลก, 2550)

ปัญหาในเรื่องทรัพยากรมีชีวิตที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

- แม้ว่าสภาพป่าชายเลนของประเทศมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีบางบริเวณที่พื้นที่ป่าชายเลนมีการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสมจนเกิดการกัดเซาะชายฝั่ง

- ระบบนิเวศหญ้าทะเลเสื่อมโทรม จากการทับถมของตะกอน การทำประมงวนลาก และอวนรุน และปัญหาน้ำเสียทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งหญ้าทะเลลดลง โดยเฉพาะพะยูน
- ความเสื่อมโทรมของปะการัง การเกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว การระบาดของดาวมงกุฎหนาม กิจกรรมการท่องเที่ยว และน้ำเสีย
- ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงทะเลในน่านน้ำเกิดจากการทำประมงมากเกินไป ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์ ความขัดแย้งกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยว การขาดแคลนแรงงานประมงไทยและปัญหาแรงงานประมงต่างชาติ น้ำมันราคาแพง การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุมต่อการประมง (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU-Fishing)

3. การขนส่ง การค้าขายกับต่างประเทศนับวันจะมีความสำคัญมากขึ้น ประเทศไทยจึงมีการขยายตัวการขนส่งทางทะเลเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การค้าทางทะเลของไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2543 ถึงปี 2550 ถึงแม้ลดลงบ้างในบางปี โดยมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5 ของสินค้าทั้งหมดโดยเพิ่มจากประมาณ 142 ล้านตันในปี 2543 เป็น 195 ล้านตันในปี 2550 ปริมาณสินค้านำเข้าเพิ่มจาก 69,929,751 ตันในปี 2543 เป็น 101,863,131 ตันในปี 2550 ปริมาณสินค้าส่งออกเพิ่มจาก 72,546,666 ตันในปี 2543 เป็น 92,730,892 ตันในปี 2550

ปริมาณเรือที่ขนส่งในทะเลไทยแบ่งตามประเภทเรือเป็น 2 ประเภท คือ เรือค้าระหว่างประเทศและเรือค้าชายฝั่ง ตั้งแต่ปี 2548-2553 จำนวนเรือรวมทั้งขนส่งสินค้าในชายฝั่งทะเลของไทยเพิ่มขึ้นไม่มากนัก กล่าวคือ จาก 106,061 ลำ เป็น 115,301 ลำ เป็นเรือค้าระหว่างประเทศ และเรือค้าชายฝั่งคิดเป็นร้อยละ 62 และ 38 ของปริมาณเรือทั้งหมดที่ขนส่งสินค้าในน่านน้ำไทยทั้งหมด ปัจจุบันมีเรือสัญชาติไทยที่ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางทะเลน้อยมาก ข้อมูลเรือพาณิชย์ไทย ปี 2540-2554 ของกรมเจ้าท่า ชี้ให้เห็นว่าจำนวนเรือขนาดตั้งแต่ 500 เดทเวทตันขึ้นไป เพิ่มขึ้นจาก 264 ลำในปี 2540 เป็น 472 ลำในปี 2554 เรือบรรทุกสินค้าแห่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 178 ลำในปี 2540 เป็น 185 ลำ ในขณะที่เรือบรรทุกสินค้าเหลวมียังมีจำนวนเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่าตัวจาก 86 ลำในปี 2540 เป็น 287 ลำในปี 2554

อุตสาหกรรมต่อเรือไทยมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2549 พบว่า มีรายได้จากการต่อเรือ 3,811 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก ปี 2548 ที่มีมูลค่าการต่อเรือ 1,681 ล้านบาทโดยมีสัดส่วนการต่อเรือขนาดต่ำกว่า 500 ตันกรอส มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ขนาด 500-4,000 ตันกรอส และขนาด 4,001-5,000 ตันกรอส แต่ไม่มีการต่อเรือขนาดใหญ่กว่า 5,000 ตันกรอส อุตสาหกรรมการต่อเรืออีกประเภทหนึ่งคือเรือเฉพาะทาง โดยส่วนใหญ่เป็นเรือประเภทโดยสาร เรือลำเลียงทะเล ลำเลียงแม่น้ำ เรือสำราญและกีฬา กวาร์ร้อยละ 80 เป็นเรือที่มีขนาดต่ำกว่า 100 จนถึง 1,000 ตันกรอส ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดโลกและเป็นขนาดเรือที่คู่ของไทยต่ออยู่ในปัจจุบัน

ท่าเรือเพื่อการนำเข้า-ส่งออกมีกระจายอยู่ทั่วชายฝั่งของประเทศไทย มีท่าเรือประเภทต่างๆ อยู่ถึง 443 ท่า แบ่งเป็นท่าเรือสินค้า 147 ท่า ท่าเรือประมง 22 ท่า ท่าเรือท่องเที่ยว 74 ท่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับท่าเรือส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติมากกว่ากฎหมาย รวมถึง การบริหารจัดการท่าเรือและขนส่งซึ่งมักเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐบาล การวางแผนและจัดการการใช้ประโยชน์ท่าเรือที่ผ่านมาจะทำเป็นรายท่าขาดการวางแผนเป็นระบบในระดับประเทศ ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับโครงข่ายคมนาคมทางบกและอื่นๆ และเส้นทางการเดินเรือของโลก ขาดการพัฒนาพื้นที่แนวหลังและการค้ำึงถึง การแข่งขันกับท่าเรือต่างประเทศ

4. ทรัพยากรไม่มีชีวิต ในปี 2551 ประเทศไทยผลิตพลังงานขั้นต้นรวมประมาณ 850 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ร้อยละ 7.1 ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการพลังงานของประเทศ ในปี 2551 ประเทศไทยมีการนำเข้าพลังงานรวม 1,239,314 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปี 2550 เท่ากับ 359,236 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 40.8 โดยมูลค่าการนำเข้าน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหินเพิ่มขึ้น ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าน้ำมันสำเร็จรูปและไฟฟ้าลดลง ผลผลิตปิโตรเลียมในประเทศส่วนใหญ่มาจากแหล่งในทะเล ผลผลิตก๊าซธรรมชาติ คอนเดนเสท และน้ำมันดิบจากแหล่งในทะเลคิดเป็นร้อยละ 94, 99 และ 78 ตามลำดับ รายได้จากเก็บค่าภาคหลวงปิโตรเลียมจากแหล่งผลิตบนบกและในทะเลตั้งแต่ ปี 2524-2551 มีมูลค่าถึง 292,025.02 ล้านบาท คิดเป็นค่าภาคหลวงที่เก็บได้จากผลผลิตปิโตรเลียมทางทะเลรวมร้อยละ 90 ของค่าภาคหลวงปิโตรเลียมทั้งหมด รัฐยังมีรายได้จากภาษีเงินได้ปิโตรเลียมโดยตั้งตั้งแต่ปี 2528 - 2550 คิดเป็นเงินจำนวนประมาณ 342,547.90 ล้านบาท ทั้งนี้ในปี 2551 รัฐเก็บภาษีเงินได้ปิโตรเลียมได้ 65,767 ล้านบาท นอกจากนี้รัฐยังมีรายได้จากผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษจากผู้รับสัมปทานตั้งแต่ปี 2547-2551 เป็นจำนวน 22,866.86 ล้านบาท

โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทย

1. ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในระดับนโยบาย

- รัฐบาลต้องช่วยผลักดันหรือส่งเสริมการนำทรัพยากรในเขตทะเลหลวงมาใช้ประโยชน์
- การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น พื้นที่โครงการสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงทะเลอันดามันและอ่าวไทยในภาคใต้ (East-West Southern Economic Land-bridge Project) ควรให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากขึ้น
- กฎหมายที่ควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในปัจจุบัน เช่น กฎหมายการให้สัมปทานกับบริษัทต่างประเทศ กฎหมายการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่างประเทศ ควรมีความทันสมัยและชัดเจนเพื่อให้เกิดการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน
- การพิจารณาปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศและการเข้าร่วมเป็นภาคีกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อเป็นกรอบ/แนวทางสำหรับกิจกรรมบางประเภท เช่น การนำแท่นขุดเจาะน้ำมันที่เลิกใช้แล้วมาแปรสภาพเป็นปะการังเทียม

- ควรจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทย ให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือการลงทุนที่สอดคล้องกัน

2. ทรัพยากรมีชีวิต

ประเทศไทยมีโอกาสและศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรมีชีวิตพอสมควร ได้แก่

- ความสามารถด้านการทำการประมงของไทยมีสูงทั้งในอาณาเขตและนอกอาณาเขต
- มีงานวิจัยและข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลมากมายหลายสาขา แต่ขาดการบูรณาการและการประยุกต์ใช้ที่กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และการจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม
- ปัจจุบันมีชุมชนชายฝั่งเป็นจำนวนมากที่ได้อำนาจร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นของตน ภาครัฐควรมีส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างจริงจัง
- การทำข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในการทำการประมงร่วมกัน เช่น พม่า มาเลเซีย
- การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา UNCLOS 1982 เปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากทะเลได้มากขึ้น

3. การขนส่ง

- การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท่าเรือควรประกอบด้วย สินค้า การขนส่ง และตลาดที่จะมารองรับ จะต้องมีการวางแผนร่วมกัน ทุกหน่วยงาน องค์กร ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
- การจัดทำแผนพัฒนาท่าเรือที่เป็นระบบในระดับประเทศที่สอดคล้องกับ โครงข่ายคมนาคมทางบก และเส้นทางการเดินเรือของโลก โดยคำนึงถึง การพัฒนาพื้นที่แนวหลังและการแข่งขันกับท่าเรือต่างประเทศ

4. ทรัพยากรไม่มีชีวิต

ทะเลนับว่าเป็นแหล่งผลิตปิโตรเลียมที่สำคัญของประเทศ ประมาณร้อยละ 90 ของผลผลิตปิโตรเลียมมาจากแหล่งในทะเล ทำให้รัฐมีรายได้จากการผลิตปิโตรเลียมซึ่งประกอบด้วยค่าภาคหลวง ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม และ ผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษเป็นจำนวนมาก

จากผลการศึกษาทางธรณีวิทยานักวิชาการปิโตรเลียมพบว่าอ่าวไทยนับว่าเป็นแหล่งปิโตรเลียมที่มีความสมบูรณ์และมีความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ รัฐบาลของประเทศรัฐชายฝั่งรอบอ่าวไทยจึงหันมาให้ความสนใจศึกษาและมีการประกาศเขตทางทะเลของรัฐต่างๆ รอบอ่าวไทย ทำให้มีการประกาศเขตไหล่ทวีปทับซ้อนกันทั้ง ไทย เวียดนาม กัมพูชา และมาเลเซีย ทำให้เกิดการเจรจาเรื่องความตกลงกำหนดเขตไหล่ทวีประหว่างประเทศต่างๆ ในอ่าวไทย ตั้งแต่ปี 2513 พื้นที่ที่สามารถตกลงกันได้ ได้แก่พื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Development Area, JDA) เมื่อปี 2522 โดยการจัดทำบันทึกความ

เข้าใจเพื่อการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรปิโตรเลียมร่วมกัน และในปี 2540 ได้มีข้อตกลงแบ่งเขตทางทะเลของไทยกับเวียดนาม

ในส่วนของแหล่งพลังงานในทะเลก็ได้ยังมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นนอกเหนือจากมาเลเซีย เช่น กัมพูชา พม่า การหาพลังงานทดแทน เช่น การผลิตไฟฟ้าจากกังหันลม รวมทั้งการผลิตไฟฟ้าจากทะเล เช่น น้ำขึ้น-น้ำลง คลื่น และความร้อนจากมหาสมุทร

ในอดีตการผลิตแร่ดีบุกส่วนใหญ่มาจากแหล่งแร่ดีบุกในทะเล การผลิตแร่ดีบุกเริ่มลดลงเมื่อราคาโลกตกต่ำ และการทำแร่ดีบุกในทะเลก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยตั้งแต่ปี 2548 แร่ดีบุกที่ผลิตได้ทั้งหมดล้วนมาจากแหล่งผลิตบนบกทั้งสิ้น ปัจจุบันต้องนำเข้าดีบุกในรูปโลหะดีบุกจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังมีปริมาณสำรองแร่ดีบุกในทะเลอีกมากก็ตาม แต่เนื่องจากพื้นที่ที่พบแหล่งแร่มักจะซ้อนทับหรืออยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณนั้นได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาหาแนวทางที่จะนำแร่ดีบุกจากแหล่งในทะเลมาใช้ในอนาคตโดยเมื่อเกิดความจำเป็นไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในส่วนของแร่ทรายแก้ว ปริมาณความต้องการใช้และปริมาณการผลิตมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ประเทศไทยจึงยังมีปริมาณสำรองทรายแก้วให้ใช้ได้ไม่ต่ำกว่า 230 ปี ควรให้ความสำคัญในการพัฒนานำแหล่งทรายชั้นดีในบริเวณชายฝั่งอ่าวไทยตอนใน มาใช้ประโยชน์ แต่ต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชายฝั่งด้วย

5. การประเมินมูลค่าของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

การประเมินมูลค่าที่แท้จริงของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงประโยชน์มากมายที่ได้รับจากทะเลโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ที่ไม่สามารถประเมินเป็นตัวเลขได้โดยตรง เช่น บทบาทในการสนับสนุนการประมง การท่องเที่ยวของระบบนิเวศทางทะเล ทำให้การกำหนดนโยบายทางทะเลของประเทศสามารถทำได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการนำทรัพยากรทางทะเลมาพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว การประเมินค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ผ่านมา ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การขาดข้อมูลและแนวทางการประเมินที่ถูกต้อง ทำให้บางครั้งอาจได้มูลค่าที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากมีมูลค่าที่ไม่ได้นำมาประเมินเนื่องจากขาดข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลค่าผลประโยชน์โดยอ้อมที่ไม่สามารถคิดเป็นเงินได้ เช่น บทบาทของระบบนิเวศในทะเล ขณะเดียวกันบางครั้งอาจได้มูลค่าในบางสาขาอาจสูงเกินความเป็นจริงเนื่องจากขาดข้อมูลในรายละเอียดเฉพาะด้านทำให้เกิดความซ้ำซ้อน เช่น มูลค่าที่ได้จากสาขาการขนส่ง (พาณิชย์นาวี) จะค่อนข้างสูงและอาจเป็นมูลค่าที่ซ้ำซ้อนกับมูลค่าที่ได้จากสาขาการผลิต เนื่องจากการคิดมูลค่าของสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าทั้งหมด

แนวทางการประเมินมูลค่าที่แท้จริงของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลควรคำนึงถึงองค์ประกอบดังนี้

1. การประเมินควรครอบคลุมมูลค่าการใช้ประโยชน์ (use value) และมูลค่าที่ไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value)
2. การกำหนดกิจกรรมการใช้ประโยชน์ควรรวมถึงกิจกรรมการใช้ทรัพยากรและการใช้พื้นที่ทางทะเล กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และความเชื่อมโยงกับกิจกรรมด้านอื่นๆ ทั้งที่เป็นการเชื่อมโยงจากภายนอก (ใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก) และการเชื่อมโยงสู่ภายนอก (การส่งผลผลิตสู่ภายนอก)
3. การประเมินมูลค่าควรรวมรายได้ของรัฐนอกจากผลิตภัณฑ์มวลรวมด้วย เช่น การจ้างงาน ภาษี และการส่งออก

นอกจากนี้ ข้อมูลก็มีความสำคัญที่จะทำให้การประเมินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ การขาดข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน เป็นมาตรฐานเดียวกัน ถูกต้องและทันสมัยนับเป็นเรื่องที่ทำนายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในปัจจุบันหลายประเทศได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการประเมินผลประโยชน์ทางทะเลมากขึ้น จึงมีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ของการประเมินให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถเปรียบเทียบกันได้ เช่น เอลเซโด ดั้งที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ประเทศไทยจึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์ในการประเมินและปรับปรุงระบบข้อมูลให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกันในระดับประเทศ และเพื่อให้การรายงานมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากทะเลมีมาตรฐานใกล้เคียงและสามารถเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ได้ด้วยการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

1. แนวทางในการกำหนดและจำแนกประเภทของกิจกรรมทางทะเลของประเทศไทยเพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) โดยเปรียบเทียบกับแนวทางในภูมิภาค เช่น เอลเซโด และของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียน
2. การศึกษาเพื่อกำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยสำหรับมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) มูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value) และ มูลค่าที่ไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value) ซึ่งรวมถึงมูลค่าคงอยู่ (existence value) และ มูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value)
3. การกำหนดมาตรฐานของข้อมูลด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการประเมิน

Joythayiwijay

Joythayiwijay ที่ได้จากการศึกษาโครงการนี้ ประกอบด้วย Joythayiwijay เฉพาะด้าน และ Joythayiwijay เชื่อมโยงซึ่งหมายถึง Joythayiwijay ที่เป็นประเด็นร่วมในแต่ละสาขา Joythayiwijay เฉพาะด้านที่ได้จากการบูรณาการจะมีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ประมงและทรัพยากรมีชีวิต 2) ทรัพยากรไม่มีชีวิต 3) ขนส่ง 4) สิ่งแวดล้อม รวม Joythayiwijay เฉพาะด้านทั้งหมดที่เป็น Joythayiwijay หลักรวม 13 Joythayiwijay ดังนี้

1. การฟื้นฟูทรัพยากรมีชีวิตภายในน่านน้ำ
2. การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรประมงในน่านน้ำ
3. การเพิ่มผลผลิตของการประมงนอกน่านน้ำของไทย
4. การศึกษาสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของการประมงทะเล
5. ศักยภาพการผลิตปิโตรเลียมในทะเล
6. การลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิง
7. การใช้พลังงานทดแทน
8. ศักยภาพของแหล่งทราย
9. การสำรวจแหล่งแร่ในทะเล
10. การพัฒนาและจัดการท่าเรือแบบบูรณาการ
11. การเพิ่มมูลค่าผลประโยชน์จากของเรือไทย
12. การประเมินปริมาณการค้าในภูมิภาค
13. การศึกษาวิจัยผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อทรัพยากรทางทะเล

โจทย์เชื่อมโยงเป็นการรวบรวมโจทย์เฉพาะด้านที่เป็นประเด็นร่วมซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการการใช้ประโยชน์จากทะเลแบ่งเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 1) นโยบาย/แผน/ยุทธศาสตร์ 2) กฎหมาย 3) องค์การ 4) ข้อมูล รวมโจทย์เชื่อมโยงทั้งหมดประกอบด้วยโจทย์หลักรวม 7 โจทย์ดังนี้

1. นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
2. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ
3. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
4. กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเล
5. กฎหมาย/ข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเล
6. การปรับปรุงองค์กร
7. การปรับปรุงฐานข้อมูล

องค์ความรู้ที่ได้จากโครงการนี้ทั้งที่อยู่ในฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล และบทสังเคราะห์สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการประเมินสถานภาพของการใช้ประโยชน์ทางทะเลเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายแบบบูรณาการที่ดำเนินการต่อเนื่องในระยะยาว แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลในแต่ละด้านจะต้องมีการปรับปรุงให้

ทันสมัยตลอดเวลา และจำเป็นต้องมีการประเมิน วิเคราะห์โดยนักวิชาการแต่ละด้านเพื่อนำข้อมูลดังกล่าว
แปลงไปสู่นโยบายที่ตั้งอยู่บนข้อมูลทางวิชาการที่ถูกต้อง ทันสมัยและเชื่อถือได้ นอกจากนี้โจทย์วิจัยที่ได้จาก
การศึกษาครั้งนี้สามารถที่จะนำไปสู่การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในการจัดทำนโยบายของชาติทาง
ทะเลอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงาน ให้ความรู้และคำแนะนำจนสำเร็จลงด้วยดี อันได้แก่ คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร. สมปอง สุจริตกุล ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ รองศาสตราจารย์ ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบกุล ดร.เทพ เมนะเศวต นายจากรุชุดม เรืองสุวรรณ พลเรือเอก ถนอม เจริญลาภ พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์ และ รศ.ดร. กัลยา วัฒนยากร

ขอขอบคุณคณะทำงานกลุ่มย่อยที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและจัดทำบทสังเคราะห์ความรู้ ได้แก่ รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ ดร.จุมพล สงวนสิน ดร.อนุวัฒน์ นทีวัฒนา นายเทวัญ ธนมาลารัตน์ นายกฤษณะ มุขแก้ว นายสุวัจน์ ชุณหะวัณ นางบุญบันดาล ยุวนะศิริ นางสาวจิตติมา มั่นชนะจิตร นายรังสีโรจน์ วงศ์พรหมเมฆ ผศ.ดร. ปราโมทย์ ไชยศิริ และ ดร.ศรีสุดา จารยะพันธุ์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการเข้าร่วมประชุมรับฟังการนำเสนอผลงาน พร้อมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัย

ขอขอบคุณทีมผู้ช่วยวิจัยในโครงการ ได้แก่ นางสาววลัยพร ล้ออัศวรย์ นางสาวโสภิต สร้อยสอดศรี นายกอบชัย ล้อเพ็ญภพ และ นายวีระพล ลีติพงศ์ตระกูล ที่ร่วมแรงร่วมใจประสานการทำงานในทุกขั้นตอนจนบรรลุผลสำเร็จ

สุดท้าย ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในการทำโครงการวิจัยนี้

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG5130014

ชื่อโครงการ: โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ชื่อนักวิจัย : เพติมศักดิ์ จารยะพันธุ์¹, สมฤดี จิตประไพ²

¹สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ²คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Email address: Padermsak.J@chula.ac.th

ระยะเวลาโครงการ: กุมภาพันธ์ 2551 – เมษายน 2553

ผลของโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การชี้ให้เห็นว่าภาครัฐขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการทะเลในภาพรวม ทำให้ขาดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศในการจัดการผลประโยชน์ชาติทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมข้อมูล เพื่อประมวลผลและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดยการจัดเวทีเสวนาผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน และการสังเคราะห์ความรู้โดยนักวิชาการเพื่อประเมินสถานภาพโอกาสและสิ่งท้าทายของการใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทย เพื่อให้เกิดแนวทางการวิจัยเพื่อการจัดทำนโยบายการจัดการและใช้ประโยชน์ทะเลอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการและเผยแพร่ความรู้แก่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าในอนาคตการใช้ทะเลจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการขนส่ง การใช้ทรัพยากรเชื้อเพลิง การประมง และการท่องเที่ยว ซึ่งการใช้ประโยชน์ที่ผ่านมาขาดการบูรณาการที่ดี ส่งผลกระทบให้ทรัพยากรทางทะเลเสื่อมโทรมลงอย่างมาก และก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็มีโอกาสและศักยภาพที่จะพัฒนาทรัพยากรทางทะเลมาใช้ประโยชน์ได้อีกมาก เช่น ความสามารถในการทำการประมงทะเลทั้งภายในและนอกทะเลอาณาเขต การเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศทำให้เกิดการขยายตัวของการขนส่งทางทะเล การขยายตัวของการท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศได้เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกัน

กิจกรรมการพัฒนาทางทะเลส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ จึงต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ควบคู่กันไป การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลนับว่ามีความสำคัญต่อการบริหารจัดการทะเลของประเทศเนื่องจากจะทำให้ทราบว่าผลประโยชน์จากทะเลมีมูลค่ามากเท่าใด รายได้จากทะเลกิจกรรมไหนมีค่ามากและควรที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะให้ความสำคัญ และผลักดันให้มีนโยบายสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวในขณะเดียวกันจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อกิจกรรมการใช้ประโยชน์อื่นด้วย นอกจากนี้แนวทางการประเมินที่เหมาะสมแล้วข้อมูลทางวิชาการที่ทันสมัยถูกต้อง เชื่อถือได้และครอบคลุมทุกสาขานับว่ามีความสำคัญต่อการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งท้ายที่สุดก็จะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศ

คำหลัก: การจัดการความรู้ โอกาส และสิ่งท้าทาย การใช้ทะเลอย่างยั่งยืน การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

Abstract

Project Code: RDG5130014

Project Title: Knowledge Management for National Marine Interests

Investigators : Jarayabhand P.¹, Jitpraphai S.²

¹Aquatic Resource Research Institute Chulalongkorn University, ²Faculty of Science Chulalongkorn University

Email address: jpaderms@chula.ac.th

Project Duration: February 2008 – April 2010

The outputs of the “Present Status and Future Trend of Thailand’s Sustainable Utilization of the Sea” Projects is that there is a lack of knowledge on marine resources and its contribution to Thailand’s economy. Such knowledge is essential for the establishment of marine policy of the country.

The objective of this study was to collect data and information for the assessment of the status of marine development sectors in Thailand. The assessment was aimed at identifying problems, opportunities and challenges for Thailand in sustainable uses of marine resources. The expected output of this project is research guidelines leading to the development of integrated national marine policy. The study comprised meetings of experts and stakeholders and a comprehensive review of secondary data to evaluate the status of important marine development sectors namely fisheries and living resources, non-living resources and maritime transport. The major problems identified include degradation of marine living resources, fragmented and inefficient management of ports and shipping industry; inefficient use of petroleum products from the seas, particularly in overlapping areas with neighboring countries; lack of updated and

comprehensive data system and, lastly lack of appropriate method in evaluating economic value of marine resources.

The main outcome of the study shows that there has been an increasing use of marine resources, particularly in transport, petroleum exploration and exploitation, fisheries. and tourism. Unplanned and unsustainable uses of marine resources in the past have resulted in degradation of marine environment, depletion of marine resources and conflicts between various uses. We are facing challenges and opportunities in sustainable uses of our marine resources due to a growing demand for marine resources uses. Thailand has an opportunity to further develop our fisheries sector as the country has been one of the top fishing nations in the world. Our fishing fleets are capable of fishing both within and outside our national boundary. Our A continuous increase in export also provide an opportunity for expanding our port and shipping industries. Our seaside resorts have attracted tourists from around the world. These activities could provide a large amount of foreign exchange earnings for the country. But if we were to sustain all development activities in the marine sector we need to ensure that effective management system, which take into account conservation of marine resources, are well established. Economic valuation of use and non used value of marine resources and ecosystem services need to be taken into account in the policy development and planning processes. Integrated marine policy for the use of marine resources is needed to ensure long term sustainable development of the sea. The effective valuation of marine resource will ensure that the government gives high priority to the management of marine resources. Furthermore, such valuation will be based upon accurate, reliable and up to date data and information. With good national marine policy in place, our country could achieve sustainable use of our ocean valuable resources.

Keywords: Knowledge management, Opportunities and Challenges, Sustainable Utilization of the Sea, Economic valuation of marine resources.

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	I
กิตติกรรมประกาศ	XIII
บทคัดย่อ	XV
Abstract	XVII
1 ความเป็นมา	1
2 การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้	4
2.1 การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ ทางทะเล.....	4
2.2 การเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน”	6
การเสวนาครั้งที่ 1: ยุทธศาสตร์ทางทะเล	6
การเสวนาครั้งที่ 2: การประมงและทรัพยากรมีชีวิต	8
การเสวนาครั้งที่ 3: การขนส่ง.....	10
การเสวนาครั้งที่ 4: ทรัพยากรไม่มีชีวิต.....	10
การเสวนาครั้งที่ 5: วิทยาศาสตร์.....	11
3 บทสังเคราะห์.....	17
3.1 ทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล	17
ทรัพยากรปลายเลน.....	18
ทรัพยากรห้วยทะเล.....	19
ทรัพยากรปะการัง	20
ทรัพยากรสัตว์ทะเลหายาก	21
ทรัพยากรประมงทะเล	21
นโยบาย มาตรการและแผนที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ.....	31
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	35
บทบาทและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	40
ปัญหาในปัจจุบัน และแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	43
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	51

3.2	บทสังเคราะห์สถานการณ์ภาพทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเล	53
	ทรัพยากรเชื้อเพลิง	53
	ทรัพยากรแร่ดีบุกและทรายแก้ว	78
	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	90
3.3	บทสังเคราะห์สถานการณ์ภาพการขนส่งทางทะเล	92
	สถานการณ์ปริมาณและมูลค่าสินค้าทางทะเล	92
	สถานการณ์การใช้ท่าเรือเพื่อขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ	94
	สถานการณ์ด้านเรือ	96
	คู่อเรือและซ่อมเรือ	98
	การผลิตบุคลากรด้านพาณิชย์นาวี	99
	กฎหมายภายในประเทศ	99
	กฎหมายระหว่างประเทศ	101
	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	103
	นโยบาย แผนและยุทธศาสตร์	104
	ประเด็นปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	104
	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	108
3.4	บทสังเคราะห์การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	110
	เหตุผลและความจำเป็น	110
	หลักการของการประเมินผลประโยชน์ทางทะเล	111
	การกำหนดกิจกรรมทางทะเล	112
	การประเมินผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ผ่านมา	115
	ปัญหา	119
	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	119
4	ระบบฐานข้อมูลทางทะเล	123
4.1	การศึกษาระบบฐานข้อมูลที่มีการเริ่มทำไว้ก่อนแล้ว	123
	การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล	123
	การขนส่งทางทะเล	125

การจัดการสิ่งแวดล้อมทางทะเล.....	126
4.2 การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล	127
เว็บไซต์โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล.....	127
เว็บไซต์ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล (Marine Knowledge Hub)	130
ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	137
5 การสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (อจชล.)	139
5.1 แนวทางการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	141
5.2 ผลการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	141
5.3 การจัดตั้งสำนักเลขานุการคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	147
5.4 สรุป ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	149
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	151
6.1 วิทยุวิจัย	151
วิทยุวิจัยที่รวบรวมได้จากการเสวนาและบทสัมภาษณ์.....	152
วิทยุวิจัยสำหรับการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่เสนอโดย อจชล	158
การบูรณาการวิทยุ.....	160
วิทยุเฉพาะด้าน	161
วิทยุเชื่อมโยง	163
6.2 ฐานข้อมูล	166
6.3 การสนับสนุนการดำเนินงานของ อจชล.....	167
บรรณานุกรม.....	169
ภาคผนวก ก.: ผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อ ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล.....	175
ภาคผนวก ข: สรุปผลการเสวนาชุด“โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน”	197
ภาคผนวก ค: วิธีการจัดทำบทสัมภาษณ์.....	249
ภาคผนวก ง: รายงานการประชุม คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	253
ภาคผนวก จ: Road Map คณะอนุกรรมการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล.....	291

ภาคผนวก ฉ: สรุปการเสวนาเรื่อง สิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านน่านน้ำของรัฐชายฝั่ง ตามอนุสัญญา
สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล 1982 และการคุ้มครองของรัฐบาลไทย กรณีศึกษา: เรือ อ.ศิริชัย
นาวา 18301

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1-1: กิจกรรมและผลการดำเนินงานของโครงการ	3
ตารางที่ 3-1: การกระจายตัวของแหล่งหญ้าทะเลในประเทศไทยปี 2549.....	19
ตารางที่ 3-2: สรุปวิวัฒนาการการทำประมงทะเลของไทย	22
ตารางที่ 3-3: การทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศ.....	25
ตารางที่ 3-4: ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มจำแนกตามชนิดสัตว์น้ำ	28
ตารางที่ 3-5: จุดแข็ง และจุดอ่อนของการประมงทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน	30
ตารางที่ 3-6: โอกาส และข้อจำกัดของการประมงทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน.....	31
ตารางที่ 3-7: สรุปสาระสำคัญด้านประมงและทรัพยากรที่มีชีวิตทางทะเลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	32
ตารางที่ 3-8: กฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล.....	38
ตารางที่ 3-9: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล	41
ตารางที่ 3-10: จำนวนเรือประมงประเภททวนลาก และอวนรุน	46
ตารางที่ 3-11: จำนวนเรือประมง จำแนกตามประเภทของเครื่องมือและความยาวเรือ (2549-2552)	46
ตารางที่ 3-12: มูลค่าการนำเข้าพลังงาน พ.ศ. 2551.....	57
ตารางที่ 3-13: การผลิตปิโตรเลียมในทะเล ปี 2551.....	59
ตารางที่ 3-14: ผลผลิตในทะเลเปรียบเทียบกับบนบก (ปี 2551).....	60
ตารางที่ 3-15: ค่าภาคหลวง พ.ศ. 2524-2551	61
ตารางที่ 3-16: การจัดส่งก๊าซธรรมชาติและคอนเดนเสทจากพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย	62
ตารางที่ 3-17: การพัฒนาติดตั้งกั้นลมนผลิตไฟฟ้าในประเทศไทย.....	76
ตารางที่ 3-18: ปริมาณสำรองแร่ดีบุกในทะเล	80
ตารางที่ 3-19: การผลิต การใช้ การนำเข้า และการส่งออกแร่ดีบุกของประเทศไทย ในช่วงปี 2542-2551	82
ตารางที่ 3-20: ปริมาณสำรองแหล่งศักยภาพทรายแก้วในประเทศไทยที่เหมาะสมต่อการพัฒนา.....	83
ตารางที่ 3-21: ความต้องการใช้ทรายแก้วแยกตามอุตสาหกรรม	84
ตารางที่ 3-22: การผลิตแร่ การใช้ และการนำเข้าแร่ทรายแก้วของประเทศไทย ปี 2552-2542	85
ตารางที่ 3-23: ค่าภาคหลวงแร่ดีบุกและแร่ทรายแก้ว (ล้านบาท)	86
ตารางที่ 3-24: ปริมาณเรือที่ขนส่งในบริเวณเมืองท่าชายทะเล ปี 2548-2553	96
ตารางที่ 3-25: ระวางบรรทุกและอัตราการเติบโตของกองเรือพาณิชย์ไทย (> 500 เดทเวทตัน) ปี 2540-2550.....	97

ตารางที่ 3-26: คำจำกัดความของมูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ทรัพยากร	112
ตารางที่ 3-27: สาขาผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคการผลิต	116
ตารางที่ 3-28: มูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย	117
ตารางที่ 3-29: ประเภทของมูลค่าที่ใช้ในการประเมินในแต่ละทรัพยากรและระบบนิเวศ.....	117
ตารางที่ 3-30: แหล่งข้อมูลมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรงที่ใช้ในการประเมินในแต่ละกิจกรรม	118
ตารางที่ 5-1: การประชุมคณะทำงานของ อจชล.	140
ตารางที่ 5-2: กรอบและผู้รับผิดชอบการประเมินผลนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ปี 2552-2548	144
ตารางที่ 5-3: แผนการดำเนินงานของสำนักเลขานุการ อจชล.....	149
ตารางที่ 6-1: โจทย์วิจัยด้านประมงและทรัพยากรมีชีวิต	153
ตารางที่ 6-2: โจทย์วิจัยด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต	154
ตารางที่ 6-3: โจทย์วิจัยด้านขนส่งทางทะเล	155
ตารางที่ 6-4: โจทย์วิจัยด้านการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล.....	156
ตารางที่ 6-5: โจทย์วิจัยด้านอื่นๆ.....	157
ตารางที่ 6-6: โจทย์เฉพาะด้าน.....	162
ตารางที่ 6-7: โจทย์เชื่อมโยง	164

สารบัญรูป

รูปที่ 1-1: แนวคิดของโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	2
รูปที่ 3-1: พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยปี 2518 - 2547	18
รูปที่ 3-2: แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพแนวปะการังในประเทศไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน	20
รูปที่ 3-3: อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทยตาม UNCLOS 1982	23
รูปที่ 3-4: ปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเลของประเทศไทยปี 2529 – 2552	26
รูปที่ 3-5: อัตราการจับสัตว์น้ำต่อการลงแรงประมง	27
รูปที่ 3-6: สัดส่วนการจับสัตว์น้ำเค็มจากแหล่งน้ำธรรมชาติจำแนกตามประเภทสัตว์น้ำ ปี 2529-2552	27
รูปที่ 3-7: ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มในและนอกน่านน้ำไทย ประมาณการปี 2550-2538.....	28
รูปที่ 3-8: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	36
รูปที่ 3-9: แหล่งรายได้ต่อปีของครัวเรือนชาวประมงทะเลขนาดเล็ก	48
รูปที่ 3-10: สถิติจำนวนเรือประมงไทยถูกทางการต่างประเทศจับกุม ปี 2542-2530	51
รูปที่ 3-11: การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้น ปี 2551.....	55
รูปที่ 3-12: สัดส่วนการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์สิ้นสุดท้าย ปี 2551	56
รูปที่ 3-13: พื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย.....	62
รูปที่ 3-14: แผนที่ศักยภาพพลังงานลมเฉลี่ยรายปี (ไม่รวมช่วงลมสงบ – ชั่ว และรวมช่วงลมสงบ – ขวา)	75
รูปที่ 3-15: ปริมาณการค้าระหว่างประเทศ	93
รูปที่ 3-16: สัดส่วนการค้าทางทะเลของไทย ปี 2551 จำแนกตามชายฝั่ง	95
รูปที่ 3-17: มูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ทรัพยากร	111
รูปที่ 3-18: ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมทางทะเลกับอุตสาหกรรมด้านอื่นๆ	114
รูปที่ 4-1: หน้าหลักของเว็บไซต์โครงการ mrpolicy.trf.or.th	1
รูปที่ 4-2: การจัดลำดับชั้นของข้อมูลทางทะเล	131
รูปที่ 6-1: วิธีการรวบรวม วิเคราะห์และสรุปวิทยวิจัย	1
รูปที่ 6-2: กลุ่มของวิทยวิจัยเพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	161

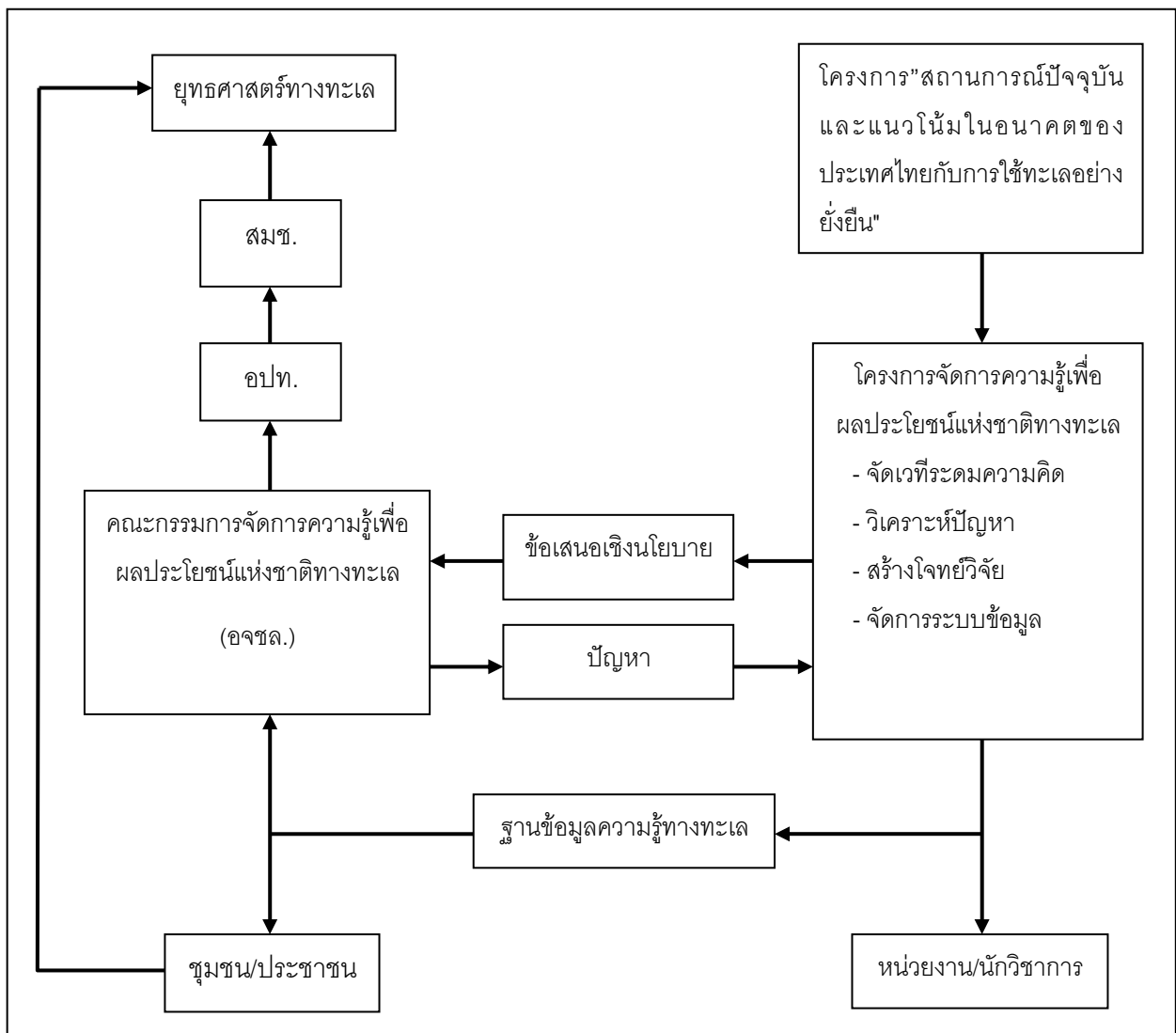
1 ความเป็นมา

โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเป็นโครงการวิจัยต่อเนื่องจากโครงการ “สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน” ซึ่งผลการศึกษาของโครงการชี้ให้เห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ประเทศไทยพึงได้นั้นมีมูลค่ามหาศาลและคนไทยจะมีแนวโน้มในการใช้ทะเลเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ในขณะที่สถานภาพของทะเลไทยเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ นอกจากนี้ผลศึกษาก็ยังแสดงให้เห็นอีกว่าผลประโยชน์เหล่านั้นตกอยู่ในมือคนไทยไม่ถึงร้อยละ 30 ประเด็นอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การขาดความสามารถในการบริหารจัดการ การขาดนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลในภาพรวมที่ชัดเจนและเหมาะสม การขาดกลไกที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนที่สำคัญของโครงการ “สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน” ก็คือการผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (อจชล.) โดย อจชล. นี้มีหน้าที่ในการเสนอแนะและให้คำแนะนำทางวิชาการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพื่อความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลในทุกด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชนเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน หรือมีการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ อจชล. ยังมีหน้าที่ในการจัดทำกรอบนโยบายทางทะเลเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงการให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อประสานและสนับสนุนกระบวนการเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Laws of the Seas - UNCLOS 1982) ดำเนินการศึกษารูปแบบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งองค์กรอิสระหรือองค์กรในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลทั้งหมดอย่างบูรณาการ และดำเนินการให้มีการตรากฎหมายกลางขึ้นใช้บังคับเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล กลไกที่สำคัญอีกอันหนึ่งที่เกิดขึ้นจากโครงการก็คือข้อมูลทางทะเลในเบื้องต้น ซึ่งได้แก่ระบบฐานข้อมูลสถานการณ์การใช้ทะเลในปัจจุบันซึ่งได้มีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ <http://marinepolicy.trf.or.th>

กลไกที่สำคัญทั้งสองส่วนนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างยั่งยืน กลไกนี้จะดำเนินไปถึงจุดมุ่งหมายไม่ได้ถ้าไม่มีการนำองค์ความรู้ต่างๆ มาใช้โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลจึงได้เกิดขึ้นเพื่อประมวลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ รวมทั้งการนำเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลโดยโครงการกำหนดแนวคิดในการทำงานดังรูปที่ 1-1 ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ การระบุประเด็นที่เป็นปัญหาในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลจากผลการศึกษาวิจัยของ “โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทย

กับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน” การประชุมอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล และการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ จากนั้นจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา แล้วจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา ซึ่งจะทำได้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อเสนอแนะในเชิงของการจัดการในประเด็นต่างๆ และ 2) โจทย์วิจัยที่ต้องนำไปศึกษาต่อ ซึ่งทำที่สุดแล้วโครงการจะสามารถจัดทำเป็นข้อเสนอแนะการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในภาพรวมได้ด้วย ทั้งนี้การดำเนินการในทุกขั้นตอนจะใช้ระบบฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลเป็นเครื่องมือ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการนอกจากจะเป็นการสานต่อกลไกที่ได้มีการดำเนินการไปแล้วยังเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดนโยบายการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในระดับชาติได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผลประโยชน์ทางทะเลกลับสู่ประเทศไทยมากขึ้นนำไปสู่ความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

รูปที่ 1-1: แนวคิดของโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

โครงการฯ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อประมวลผลและสังเคราะห์องค์ความรู้และสร้างโจทย์วิจัยที่นำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
- เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล เพื่อการจัดการ/ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุปดัง ตารางที่ 1-1

ตารางที่ 1-1: กิจกรรมและผลการดำเนินงานของโครงการ

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
1. การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสัมมนาเพื่อจัดทำกรอบ 2. เสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน” <ul style="list-style-type: none"> - ยุทธศาสตร์ทางทะเล - ทรัพยากรมีชีวิต - การขนส่งทางทะเล - ทรัพยากรไม่มีชีวิต - โจทย์วิจัย
2. การจัดทำบทสังเคราะห์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชุมและทรัพยากรมีชีวิต 2. การขนส่งทางทะเล 3. การประเมินมูลค่าด้านเศรษฐกิจของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล 4. ทรัพยากรไม่มีชีวิต
3. การพัฒนาโจทย์วิจัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. โจทย์วิจัยเฉพาะด้านจำนวน 4 เรื่อง 2. โจทย์วิจัยบูรณาการ
4. การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล	<ol style="list-style-type: none"> 1. การศึกษากระบวนการฐานข้อมูลที่มีการเริ่มทำไว้ก่อนแล้ว 2. พัฒนาฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลในรูปแบบเว็บไซต์
5. การสนับสนุนการทำงานของเลขานุการ ของ อจชล.	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชุมอจชล. จำนวน 5 ครั้ง 2. การประชุมคณะทำงานภายใต้ อจชล. จำนวน 3 ครั้ง 3. การจัดทำ road map สำหรับ อจชล. และการดำเนินงานตาม road map 4. การประชุมอื่นๆ ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล 5. การจัดตั้งสำนักเลขานุการ อจชล.

2 การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้

การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้มีการจัดทำในหลายรูปแบบ ประกอบด้วย การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล 1 ครั้ง การเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน” จำนวน 5 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลจัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2551 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายละเอียดผลการประชุมดังกล่าวปรากฏ ก. ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีประเด็นที่เกี่ยวข้องของหลายด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางทะเล การประมงทะเล ระบบนิเวศทางทะเลและความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารระบบเตือนภัย ทรัพยากรพลังงานทางทะเลและพื้นที่พัฒนาร่วม แต่ประเด็นสำคัญที่จัดเป็นปัญหาขอบเขตที่เร่งด่วนและมีความสัมพันธ์ส่งผลต่อประเด็นด้านอื่นๆ ได้แก่

1. การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 เห็นชอบในหลักการการเข้าเป็นภาคี UNCLOS 1982 โดยให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลัก สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยสนับสนุนเร่งดำเนินการร่วมกัน ปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีแล้ว โดยได้ข้อสรุปที่จะใช้แนวทางการเสนอกฎหมายกลางเพื่อรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญา ซึ่งคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลได้เห็นชอบตามวิธีการดังกล่าว พร้อมดำเนินการกิจกรรมตามกระบวนการซึ่งเน้นด้านวิชาการ เพื่อช่วยประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะเดียวกันแม้ประเทศไทยจะยังไม่ให้สัตยาบัน UNCLOS 1982 รัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการวางแผนเตรียมบุคลากรและงบประมาณ เพื่อให้สามารถจัดการพิจารณาเรื่องต่างๆ ได้ตามกฎหมายของ UNCLOS 1982

2. การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลด้านพาณิชย์นาวี

พาณิชย์นาวีเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญของชาติ และยิ่งมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาการขนส่งและพาณิชย์นาวีต้องคำนึงถึงเรื่องการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติด้วย ในปัจจุบันนโยบายส่งเสริมด้านพาณิชย์นาวีถูกมองข้าม ทั้งที่การขนส่งทางน้ำนั้นเหมาะสมอย่างยิ่งในการขนส่งสินค้าปริมาณมาก เพราะมีต้นทุนต่ำ มีปัจจัยทำให้ล่าช้าน้อย จึงเหมาะกับการขนส่งสินค้าทางการเกษตรที่มีปริมาณมาก

3. โจทย์วิจัยสำหรับการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

การบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยกลไกสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประสบผลสำเร็จ กลไกหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและได้เริ่มต้นดำเนินการแล้วบางส่วน คือ การจัดการความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในทุกๆ ด้าน ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเพื่อนำเอาความรู้ที่มีอยู่ หรือ ได้มีการศึกษาไว้แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ เช่น เพื่อการวางนโยบายที่เหมาะสม เป็นต้น อีกด้านหนึ่งเป็นการค้นหาโจทย์วิจัยใหม่ที่จะทำให้องค์ความรู้เพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีความครบถ้วนสมบูรณ์

เมื่อทำการประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์กรความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในภาพรวม และการระบุประเด็นที่เป็นปัญหาในแต่ละด้านที่เกี่ยวกับการใช้ทะเลแล้ว ทำให้ได้ประเด็นปัญหาในเบื้องต้นที่น่าสนใจและควรมีการผลักดันเพื่อให้เกิดการศึกษาวิจัยให้ได้ผลหรือรายละเอียดที่จะนำมาใช้ในการวางนโยบายการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาเหล่านี้ได้ถูกสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญซึ่งมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันจนเกิดโจทย์วิจัยที่คาดว่าจะสามารถสร้างฐานความรู้ให้ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางทะเล โดยเน้นองค์ความรู้ใน 3 ด้านหลัก คือ ความรู้พื้นฐาน ความรู้เพื่อการประยุกต์ใช้ และความรู้เพื่อใช้ในการสื่อสาร จนเกิดเป็นโจทย์วิจัยดังนี้

3.1 ความรู้พื้นฐาน

โจทย์วิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้พื้นฐาน จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเล รวมถึงคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในฐานะหน่วยงานที่เป็นคลังสมองให้กับผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการทางทะเล ได้มองเห็นภาพรวมของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลทั้งหมด ซึ่งประเด็นที่ควรที่จะสร้างเป็นโจทย์วิจัย ได้แก่

- ผลดีและผลเสียจากการเข้าเป็นภาคี UNCLOS 1982
- การศึกษากฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับ UNCLOS 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการของกระทรวงการต่างประเทศ
- มูลค่าโดยรวมของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (การศึกษาทบทวน 7.5 ล้านล้านบาท ลงรายละเอียดในแต่ละเรื่อง เพื่อให้ได้มูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่สามารถประเมินเป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน)
- การจัดทำหนังสือเรื่อง การเจรจาเขตแดนทางทะเลของประเทศไทยในอ่าวไทย ทะเลอันดามัน และช่องแคบมะละกาตอนเหนือ
- การสนับสนุนการให้สัตยาบัน UNCLOS 1982

3.2. ความรู้เพื่อการประยุกต์ใช้

เป็นโจทย์วิจัยที่สร้างความรู้เพื่อการประยุกต์ใช้สำหรับการจัดทำนโยบายที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ประเด็นที่ควรจะเป็นโจทย์วิจัย ได้แก่

- ฐานข้อมูลเพื่อการจัดการทรัพยากรประมงของไทย
- ฐานข้อมูลด้านสมุทรศาสตร์ของประเทศไทย

3.3. ความรู้เพื่อใช้ในการสื่อสาร

โจทย์วิจัยด้านนี้ จะเป็นการช่วยเผยแพร่ข้อมูลทางทะเลสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนและชุมชนชายฝั่งทะเล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและก่อให้เกิดความตระหนักในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ประเด็นที่ควรจะเป็นโจทย์วิจัย ได้แก่

- การรายงานสถานะของทะเลไทยและแนวนโยบายในอนาคต
- การจัดทำ UNCLOS 1982 ฉบับประชาชน (อธิบายผลได้ผลเสียในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน ชาวประมง และผู้ที่เกี่ยวข้อง)

2.2 การเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน”

การจัดเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้รับทราบประเด็นเกี่ยวกับการใช้ทะเลของประเทศไทยที่มีความสำคัญจากผู้เชี่ยวชาญพร้อมกับระดมสมองเพื่อชี้ให้เห็นถึงโอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทย เพื่อจัดทำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การจัดทำโจทย์วิจัยในอนาคต โดยกำหนดหัวข้อการเสวนาเป็น 4 เรื่อง คือ

- ยุทธศาสตร์ทางทะเล
- การประมงและทรัพยากรมีชีวิต
- การขนส่ง
- ทรัพยากรไม่มีชีวิต

รายละเอียดผลการเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน” ทั้ง 4 ครั้ง ในภาคผนวก ข

การเสวนาครั้งที่ 1: ยุทธศาสตร์ทางทะเล

การเสวนาเรื่อง ยุทธศาสตร์ทางทะเล วันอังคารที่ 24 กุมภาพันธ์ 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอผลเปรียบเทียบยุทธศาสตร์ของสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และ

ออสเตรเลียซึ่งมีการใช้ประโยชน์ทะเลสูงเหมือนกันและเพื่อนำผลจากการเปรียบเทียบประเทศทั้ง 3 ประเทศ มาเป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศไทย

การบรรยายสรุปได้ว่าทั้ง 3 ประเทศ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่มียุทธศาสตร์ทางทะเลที่แตกต่างกัน คือทุกประเทศเป็นเกาะโดยสิงคโปร์เป็นเกาะขนาดเล็ก ประเทศออสเตรเลียเป็นเกาะขนาดใหญ่ที่เรียกได้ว่าทวีป ส่วนเกาหลีได้จากความขัดแย้งทางการเมืองทำให้กลายเป็นเกาะ (ไม่สามารถเดินทางขึ้นเหนือได้ต้องออกทะเลอย่างเดียว) ทั้ง 3 ประเทศมีการใช้ประโยชน์จากทะเลสูงเหมือนกัน การที่ยุทธศาสตร์ทางทะเลมีความแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ การเมือง การปกครอง เป้าหมาย ความรู้เทคโนโลยี และทรัพยากร ฯลฯ มีความแตกต่างกัน เป็นผลให้ทั้ง 3 ประเทศมีรายได้มหาศาลจากการใช้ทะเลอย่างเต็มที่ เนื่องจากสามารถนำจุดเด่นที่ตนเองมีอยู่มาใช้เป็นหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประเทศไทยน่าจะนำแนวทางนี้มาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศ

ในส่วนของประเทศไทยปัญหาจากการใช้ประโยชน์ทะเลของประเทศไทยมีเพิ่มขึ้นตลอดเวลา เกิดจากสาเหตุสำคัญดังนี้

- การใช้ทะเลโดยขาดองค์ความรู้ และข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้มาสนับสนุน
- ขาดการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และบูรณาการกันให้ครอบคลุมการใช้ประโยชน์จากทะเลในทุกมิติ
- มีข้อจำกัดในเรื่องระบบการบริหารและนโยบายของรัฐบาล ขาดการบูรณาการยุทธศาสตร์ทางทะเลกับ ยุทธศาสตร์ของประเทศด้านอื่นๆ ฝ่ายบริหารระดับสูง นักการเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดข้อมูล ความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทะเล และจิตสำนึกในเรื่องความสำคัญของผลประโยชน์ชาติทางทะเล
- การขาดนโยบายที่ชัดเจน (top-down policy) เพื่อกำหนดนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น
 - แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะยึดระบบทุนนิยมหรือเศรษฐกิจพอเพียง
 - การทำประมงจะเน้นไปที่การประมงในหรือนอกน่านน้ำอาณาเขต เท่าไร อย่างไร
 - บทบาทของทหารเรือเกี่ยวกับความมั่นคง เช่นการจัดกองเรือเพื่อคุ้มครองเรือประมง และเรือสินค้าในทะเลนอกอาณาเขต การร่วมมือกับต่างประเทศในการขอกำลังสนับสนุน
 - ความเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติในส่วนอื่นๆ
 - การสนับสนุนการปฏิบัติตามนโยบายอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

ที่ประชุมมีข้อเสนอแนะดังนี้

- การใช้ประโยชน์จากทะเลของประเทศไทย ควรตั้งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้การกำหนดนโยบายด้านทะเลของประเทศไทยถูกทิศทาง อีกทั้งได้รับการผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
- ปฏิรูประบบการใช้ทะเลของไทยใหม่ เพื่อให้ทะเลไทยเป็นแหล่งที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง ยั่งยืน ด้วยวิธีการอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของน่านน้ำไทย และป้องกันการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น ด้วยการนำอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้อย่างจริงจัง
- ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่น แนวคิดการปรับปรุงคลองเดิมเพื่อทำเส้นทางคมนาคมทางน้ำของคนไทยของมูลนิธิคลองไทย ซึ่งคาดว่าจะสามารถลดข้อจำกัดจากการตรวจค้นและเดินเรือผ่านประเทศอื่นได้
- การให้ความรู้เรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลควรเน้นเรื่องกฎ ระเบียบ รวมถึงอนุสัญญา ข้อตกลงระหว่างประเทศ ควรเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารระดับสูง และนักการเมือง มีการเสวนาที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงที่กว้างขึ้น

โจทย์วิจัยเพิ่มเติม

- การฟื้นฟูทรัพยากรมีชีวิตภายในน่านน้ำอาณาเขตโดยใช้กฎหมายและอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ
- ศักยภาพของการทำประมงนอกอาณาเขต (ทะเลหลวงและทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น)
- การหาทางเลือกในการจัดการอุตสาหกรรมประมง เช่น รัฐบาลซื้อเรือคืนจากชาวประมง
- การประเมินศักยภาพของประเทศในการบริการที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ (การขนส่งทางบกที่เชื่อมโยงกับทะเล) การปรับปรุงการให้บริการของท่าเรือ
- การศึกษาประเทศเพื่อนบ้านที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย

การเสวนาครั้งที่ 2: การประมงและทรัพยากรมีชีวิต

การเสวนาครั้งนี้จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 24 เมษายน 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหา เกณฑ์การแก้ไขปัญหา โอกาสและศักยภาพของประเทศไทย และโจทย์วิจัย ผลประชุมสรุปได้ดังนี้

ปัญหา

- รัฐบาลไม่เห็นความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
- นโยบายในการพัฒนาด้านต่างๆ ของภาครัฐยังไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกัน เช่น การส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นต้น

- การดำเนินงานของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอุปสรรคจากนักการเมืองและผู้มีอำนาจทั้งด้านนโยบาย และงบประมาณ
- การที่ประเทศไทยยังไม่เข้าร่วมภาคี UNCLOS 1982
- การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ไม่บูรณาการกัน แยกส่วนกันทำ และไม่ไปในทิศทางเดียวกัน
- งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีอยู่อย่างจำกัด
- หน่วยงานขาดแคลนกำลังคนและความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน
- เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ขาดแรงจูงใจในการทำงาน (ความก้าวหน้า) และการรับสินบน
- ขาดหน่วยงานหลักที่เป็นเจ้าภาพเพื่อดูแลการทำงานในภาพรวม

การแก้ไขปัญหาการประมงและทรัพยากรมีชีวิตของประเทศไทย ควรกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ 4 ด้าน คือ 1) ขนาดของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ 2) ความสำคัญ ความร้ายแรง และความเร่งด่วนของปัญหา 3) ขนาดความเสียหายในอนาคต และ 4) ลักษณะการยอมรับร่วมกันของชุมชน

โอกาสและศักยภาพของประเทศไทย

- ความสามารถด้านการทำการประมงของชาวประมงไทยมีสูง
- มีศักยภาพในการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคประมง
- มีงานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องทะเลมากมายหลายสาขา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม
- มีบุคลากรและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีความตั้งใจร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา
- ควรพิจารณาประเด็นการเอื้อให้มีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างจริงจัง
- การทำข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในการทำการประมงร่วมกัน เช่น พม่า มาเลเซีย
- การทราบถึงปัญหาและอุปสรรคจากการทำประมงที่มีอยู่ เพื่อนำมาวิเคราะห์วางแผนทางการแก้ไขได้ตรงจุด
- ท้องทะเลที่ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์มีอยู่ทั่วโลก

ในส่วนของโจทย์วิจัยคณะทำงานด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิต ได้คัดเลือกพื้นที่อ่าวไทยตอนใน (อ่าวไทยรูปตัว ก.) มีพื้นที่ประมาณ 10,000 ตารางกิโลเมตร (100x100 ตร.กม.) ในการศึกษาเบื้องต้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เคยมีการศึกษาวิจัยอยู่ และมีองค์ความรู้เดิมที่หน่วยงานต่างๆ ได้ทำการสำรวจไว้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทันที รวมถึงสามารถกำหนดตัวชี้วัดในการวิจัยได้ชัดเจน และแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการทำงานได้ คณะทำงานฯ ได้เสนอโจทย์วิจัยดังนี้

- การนำบทเรียนและความสำเร็จจากโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) มาใช้เป็นแนวทางเพื่อจัดการทรัพยากรทางทะเลบริเวณอ่าวไทยรูปตัว ก.
- การจัดทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การเสวนาครั้งที่ 3: การขนส่ง

การเสวนาครั้งนี้จัดขึ้นในวันอังคารที่ 30 มิถุนายน 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ประชุมได้รับฟังผลการศึกษาเรื่อง การประเมินสถานภาพการใช้ท่าเรือไทย โดย นาง สุมาลี สุขदानนท์ สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมกับอภิปรายสรุปได้ดังนี้

- ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ท่าเรือ ขึ้นกับ การจัดการ ท่าเล โครงข่ายคมนาคม และพื้นที่แนวหลัง
- การมองการใช้ประโยชน์ท่าเรือในภาพรวม ไม่มองเชิงเดี่ยวเป็นรายท่า รวมทั้งต้องมองในเชิงการแข่งขันท่าเรือต่างประเทศ
- การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท่าเรือที่ประกอบด้วย สินค้า การขนส่ง และตลาดที่จะมารองรับ จะต้องมีการวางแผนร่วมกันทุกฝ่าย ทุกหน่วยงาน องค์กร ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างท่าเรือใหม่ อาจจะต้องมององค์ประกอบอื่นๆ เสริม เช่น เส้นทางเดินเรือของโลก หรือผลประโยชน์จากประเทศมหาอำนาจ
- หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลท่าเรือ เช่น กรมเจ้าท่า นอกจากการดูแลด้านอันดามันและอ่าวไทยแล้ว ควรจะต้องมองเลยรวมไปถึง ช่องแคบมะละกาตอนเหนือด้วย
- ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับท่าเรือส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติมากกว่ากฎหมาย รวมถึง การบริหารจัดการท่าเรือและขนส่งมักถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง
- ควรจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นในเรื่องการขนส่งและโลจิสติกส์ และดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วม

การเสวนาครั้งที่ 4: ทรัพยากรไม่มีชีวิต

การเสวนาครั้งนี้จัดขึ้นในวันอังคารที่ 1 ธันวาคม 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ข้อสรุปจากที่ประชุม

- ทรัพยากรในเขตทะเลหลวงยังมีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์ รัฐบาลต้องช่วยผลักดันหรือส่งเสริมหน่วยงานที่มีขีดความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร
- แหล่งทรายที่พบในบริเวณชายฝั่งอ่าวไทยตอนใน เช่น พื้นที่บางปู สว่างคนิวาส จัดเป็นแหล่งทรายชั้นดีที่ประเทศไทยควรเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในการพัฒนา นำมาใช้ประโยชน์ แต่ต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชายฝั่งด้วย

- การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น พื้นที่โครงการสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงทะเลอันดามันและอ่าวไทยในภาคใต้ (East-West Southern Economic Landbridge Project) การสร้างอุตสาหกรรมปิโตรเลียม เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตพลังงานสำหรับใช้ในประเทศของภาครัฐ ยังมีอุปสรรคจากกฎหมายปัจจุบัน กำหนดให้ต้องมีการจัดทำประชาพิจารณ์ จึงเป็นเรื่องยากเนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น
- การพัฒนาระบบการขนส่งจากการใช้น้ำมันมาเป็นระบบรางหรือระบบไฟฟ้า หรือการพัฒนาเส้นทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น คลอง จะช่วยลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงจากปิโตรเลียม
- กฎหมายที่ควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในปัจจุบัน เช่น กฎหมายการให้สัมปทานกับบริษัทต่างประเทศ กฎหมายการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่างประเทศ ควรมีความทันสมัยและชัดเจนเพื่อให้เกิดการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน
- การนำแท่นขุดเจาะน้ำมันที่เลิกใช้แล้วมาทิ้งบริเวณชายฝั่งเพื่อนำมาแปรสภาพเป็นปะการังเทียม มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายประมง กฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญากฎหมายทะเล จึงต้องพิจารณาว่ากฎหมายในประเทศที่เกี่ยวข้องมีความครอบคลุมเพียงพอ และมีความขัดแย้งกันเองหรือไม่
- ควรจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทย โดยการเชิญนักวิชาการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมกัน ทั้งนี้ อาจจะต้องพิจารณารอบยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศในกลุ่มอาเซียนประกอบด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนา หรือการลงทุนที่สอดคล้องกัน

การเสวนาครั้งที่ 5: โจทย์วิจัย

การเสวนาครั้งนี้จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 9 เมษายน 2553 ณ ห้องกมลทิพย์ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ สำหรับการเสวนาครั้งสุดท้าย นี้มีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

- เพื่อทบทวนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุม 4 ครั้งที่ผ่านมา
- เพื่อนำเสนอเสนอบทสังเคราะห์ ให้ที่ประชุมพิจารณา
- เพื่อบูรณาการผลจากการเสวนาและบทสังเคราะห์จัดทำเป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่โจทย์วิจัย

การบรรยาย

การบรรยาย แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกโดย รศ.ดร. เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ บรรยายถึงความ เป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการและการเสวนา จากนั้นเป็นการบรรยายสรุปบทสังเคราะห์ 4 ด้าน

ประมงและทรัพยากรมีชีวิต

ทรัพยากรมีชีวิตของประเทศไทยนั้นมีศักยภาพและทำให้ประเทศไทยมีโอกาสที่สูงมากในการนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นทั้งจุดอ่อนและภาวะคุกคามอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะต้องหาทางแก้ไขโดยเฉพาะประเด็นที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยความรู้ที่ได้จากงานวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

- การแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล
- กฎหมายภายในและต่างประเทศด้านทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล
- โครงสร้างและหน่วยงานด้านทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล
- ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

ทรัพยากรไม่มีชีวิต

ทรัพยากรไม่มีชีวิตหลักๆ ที่มีการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันคือ เชื้อเพลิง ดีบุก และทรายแก้ว ประเด็นสำคัญที่จำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

- นโยบายด้านเชื้อเพลิงที่ผ่านมามีได้เน้นเรื่อง การจัดการด้านการใช้พลังงาน (Demand Side Management: DSM) ควรให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการด้านการผลิต (Supply Side Management: SSM) คือ การจัดหาพลังงานเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพลังงานทางเลือกอื่นๆ จากทะเลซึ่งในปัจจุบันยังมีข้อมูลน้อยมาก ควรจะมีการศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งพลังงานจากทะเลไว้เพื่อเป็นทางเลือกในอนาคต
- ปริมาณการผลิตแร่ดีบุกของประเทศตั้งแต่ปี 2548 ลดลง แร่ดีบุกที่ผลิตได้ทั้งหมดมาจากแหล่งผลิตบนบกทั้งสิ้น มีการนำเข้าดีบุกในรูปโลหะดีบุกจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นถึงแม้ว่าจะยังมีปริมาณสำรองแร่ดีบุกในทะเลอีกมากก็ตาม แต่แหล่งแร่มักจะอยู่ในหรือใกล้แหล่งท่องเที่ยว ทำให้การพัฒนาอาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกับแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณนั้นได้ จึงควรมีการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการทำเหมืองแร่ในทะเลในอนาคตเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวน้อยที่สุด
- มีแหล่งทรายแก้วในบริเวณชายฝั่งที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ภายในประเทศ อาจต้องศึกษาผลกระทบที่จะทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่ง

การขนส่งทางทะเล

- นโยบายเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขต (zoning) เพื่อควบคุมการสร้างไม่ให้มีจำนวนท่าเรือมากเกินไป
- การควบคุมดูแล การบรรทุกและขนถ่ายสินค้า เช่น แป้งมันสำปะหลัง ถ่านหิน น้ำมัน มิให้เกิดมลภาวะ

- การพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมที่เชื่อมต่อพื้นที่แนวหลังกับท่าเรือ
- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางทะเลสำหรับการเดินเรือ
- นโยบายการจัดการภาพรวมในการใช้ท่าเรือที่มีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ
- ขาดยุทธศาสตร์ในส่วนของความร่วมมือกับต่างประเทศและขาดงบประมาณในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์
- การพัฒนาของเรือไทย อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือ
- โอกาสและสิ่งท้าทายในการพัฒนาการขนส่งทางทะเลให้ท่าเรือแหลมฉบังของไทยกลายเป็นประตูการค้าของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (The Greater Mekong Sub-region/GMS)

การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

- ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าที่แท้จริงและครบถ้วนจากกิจการทางทะเล
- ปัญหาและข้อจำกัดหลายอย่างสำหรับการประเมินมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ (use value) โดยเฉพาะ ในส่วนที่เป็นมูลค่าไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value) การใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use) มูลค่าเพื่อการใช้ในอนาคต (option value) มูลค่าคงอยู่ (existence value) และมูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value) ขาดข้อมูลที่สามารถมาใช้ประเมินค่าโดยตรง ส่วนใหญ่ข้อมูลที่มีอยู่ จะมีเฉพาะประมงและขนส่ง
- ขาดข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะยังขาดข้อมูลในการประเมินมูลค่าของทรัพยากร ข้อมูลที่มีอยู่เป็นข้อมูลที่ไม่ได้แยกส่วนที่เกี่ยวกับทะเล การประเมินมูลค่าเศรษฐกิจของประเทศ จะแยกเป็นภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมเท่านั้น ไม่ได้จำแนกเป็นภาคทะเลไว้
- การกำหนดกรอบและให้คำจำกัดความของกิจการทางทะเลให้ครอบคลุมกิจกรรมทุกสาขา และมูลค่าทุกส่วนในแต่ละสาขา เช่น มูลค่าแรงงาน ภาษี การส่งออก เป็นต้น
- ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันในเรื่องต่อไปนี้
 - มูลค่าผลประโยชน์จากสาขาขนส่งในส่วนของคนไทย
 - มูลค่าผลประโยชน์จากประมงนอกลำน้ำ
 - มูลค่าผลประโยชน์จากธุรกิจต่อเนื่องในสาขาต่างๆ

การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลนอกจากจะต้องคำนึงถึงประเด็นเฉพาะด้าน ได้แก่ ประมงและทรัพยากรมีชีวิต ทรัพยากรไม่มีชีวิต การขนส่งทางทะเล การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม แล้วจำเป็นจะต้องพิจารณาประเด็นที่เป็นประเด็นร่วม เพื่อให้ได้โจทย์วิจัยที่จะนำไปสู่การบูรณาการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลได้แก่

- องค์กร
- กฎหมาย/นโยบาย
- การประเมินมูลค่า

โจทย์วิจัยสำหรับประเด็นร่วมเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาสรุปได้ดังนี้

ด้านองค์กร

- แนวทางการจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดยการบูรณาการหน่วยงานที่มีอยู่หรือการจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่
- การศึกษาวิจัยถึงความจำเป็นต้องมีองค์กรดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย

ด้านกฎหมาย/นโยบาย

- กฎหมายภายในประเทศที่ยังมีความซ้ำซ้อน ขาดการปรับปรุงให้ทันสมัย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ความทันสมัยของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเลในปัจจุบัน เช่น กฎหมายประมงที่พัฒนาเกิดเป็น international fisheries management เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทย
- การขาดนโยบายทางทะเลในภาพรวม เนื่องจากในอดีตนำเอากลยุทธ์ของแต่ละระบบนิเวศมารวมกันเท่านั้น ไม่ใช่การบูรณาการอย่างแท้จริง

ด้านการประเมินมูลค่า

- การประเมินมูลค่าทรัพยากรทางทะเลแบบปฐมภูมิ และผลงานวิจัยมีมาตรฐานและรูปแบบที่แตกต่างกันมาก จะทำให้เห็นภาพผลประโยชน์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมสรุปโจทย์ที่ได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

1. การวางนโยบายและการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในภาพรวม หรือการบูรณาการโจทย์เพื่อการหาคำตอบสู่ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ และ
2. โจทย์ย่อยเฉพาะด้านต่างๆ เพื่อการผลักดันผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลให้เป็นประเด็นสาธารณะ

ประเด็นโจทย์สำหรับการบูรณาการ

- กลุ่มโจทย์วิจัยโดยใช้อาณาเขตทางทะเลเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้
 - กิจกรรมทางทะเลในเขตต่างๆ เพื่อการศึกษาสถานการณ์ ข้อจำกัด ปัญหา และแนวทางแก้ไข ของแต่ละกิจกรรมในแต่ละอาณาเขตทางทะเล
 - การประเมินมูลค่าเพื่อแสดงปริมาณการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม

- กฎหมาย/กติกาสากล ที่มีความผูกพันเชื่อมโยงกันในแต่ละด้าน
- การประเมินมูลค่าทรัพยากรในภาพรวมของประเทศขาดข้อมูลที่ครบถ้วน ทำให้ไม่สามารถมองสถานะภาพรวมทั้งประเทศได้อย่างครบถ้วน ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายระดับประเทศในภาพรวม และการจัดสรรงบประมาณที่อาจจะไม่เพียงพอต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู
- การผลักดันให้ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเป็นประเด็นสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักและเกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการรักษา ปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างเป็นรูปธรรม
- การผลักดัน/เร่งรัดในการให้สัตยาบัน UNCLOS 1982
- การผลักดันให้หน่วยงานระดับนโยบายให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างเป็นรูปธรรมจำเป็นต้องมีนโยบายการจัดการทะเล จะต้องมีการนำเสนอให้เห็นถึงรายได้ที่ได้จากทางทะเลและชายฝั่งของประเทศ คิดเป็นสัดส่วนอย่างไรต่อรายได้รวมของประเทศ เพื่อการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐอย่างเพียงพอ
- ปัจจุบันสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล โดยยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติฉบับต่อไปได้ผนวกการจัดการทางด้านทะเลและชายฝั่งรวมเข้าไว้ด้วย
- บุคลากรทางด้านทะเลและชายฝั่ง ขาดการส่งเสริมในเชิงวิชาการจากภาครัฐ ส่งผลให้ขาดผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่มีความเชี่ยวชาญและวิสัยทัศน์ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง

ประเด็นโจทย์ย่อยเฉพาะด้านต่าง ๆ

การขนส่งทางทะเล

- การพัฒนาต้องพิจารณาภาพรวมเส้นทางการเดินเรือของอาเซียนและของโลก ไม่ใช่เฉพาะการเดินทางเรือในประเทศไทยเท่านั้น เพื่อการพัฒนา จัดสรร การใช้หรือการสร้างท่าเรือได้อย่างเหมาะสม
- ปัญหาสินค้าที่ขนส่งโดยเรือไทยมีน้อย ปัญหาที่เกิดขึ้นกลับมีประเด็นการเสียประโยชน์และความสามารถในการแข่งขันเมื่อจดทะเบียนเป็นเรือไทย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีบริษัทเดินเรือของคนไทยจำนวนมากที่จดทะเบียนเป็นเรือต่างชาติในขณะนี้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับกฎหมายหรือเงื่อนไขเพื่อจูงใจให้บริษัทเดินเรือเหล่านี้กลับมาจดทะเบียนเป็นเรือไทย เพื่อการนำเงินตราเข้าประเทศ

ด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต

- ควรสนับสนุนให้มีการศึกษานำแร่ธาตุหายาก (rare earth minerals) มาใช้งาน เนื่องจากปัจจุบันยังประสบปัญหาในการสกัดธาตุออกมาใช้งาน ซึ่งแร่ธาตุหายากนี้ จะเป็นธาตุที่น่าจะมีความสำคัญต่อไปในอนาคต เช่น ซีเนียม นำมาใช้ในการผลิตแบตเตอรี่ มีคุณสมบัติเก็บประจุไฟฟ้าได้สูง ซึ่งเป็นผลพลอยได้ในการผลิตแร่ดีบุก
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานได้จัดทำแผนพลังงานทดแทนระยะเวลา 15 ปี ซึ่งจัดเป็นวาระแห่งชาติ ปัจจุบันกรมพัฒนาพลังงานและอนุรักษ์พลังงานอยู่ระหว่างการจัดทำแผนที่ศักยภาพลมในประเทศไทย คาดว่าจะแล้วเสร็จและเผยแพร่ได้ภายในเดือนกันยายน 2553 ซึ่งด้านข้อมูลพลังงานลมบริเวณชายฝั่งพบว่า บริเวณที่มีศักยภาพอยู่ที่ภาคใต้บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดนครศรีธรรมราชจนถึงปัตตานี ซึ่งจะมียานวิจัยต่อยอดในด้านการศึกษาศักยภาพลม ที่จะดำเนินการติดตั้งสถานีวัดลมในทะเล การติดตั้งกังหันลม การเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าจากทะเลขึ้นมาใช้บนบก รวมถึงการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้วย
- แนวโน้มในอนาคตจะมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงานเพิ่มเติมจาก พระราชบัญญัติพัฒนาและส่งเสริมพลังงานปี พ.ศ. 2535
- การศึกษาพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพ (biodiesel) จากทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย

ด้านอื่นๆ

- การศึกษาวิจัยถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมและผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ การจัดตั้งกลุ่มงานวิจัยทางด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ครบถ้วนทุกมิติ
- การปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยในด้าน การขนส่ง การประมง

3 บทสังเคราะห์

ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่มีต่อประชาชนคนไทยทั้งประเทศนั้นมีมากมายและหลากหลายมิติ ทรัพยากรทางทะเลซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรมีชีวิตและทรัพยากรไม่มีชีวิต เป็นมิติหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงเป็นอย่างยิ่งทั้งในมุมมองของทั้งวิกฤตและโอกาส โดยเฉพาะในประเด็นของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลซึ่งมีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากจัดเป็นทรัพยากรคืนรูป (renewable resource) ซึ่งในทางทฤษฎีแล้วหมายความว่าทรัพยากรทางทะเลประเภทนี้ สามารถมีไว้ให้ใช้ได้อย่างต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ไม่มีวันหมด ยิ่งไปกว่านั้นทรัพยากรดังกล่าวถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี ถูกต้อง และครบถ้วน แล้วยังสามารถทำให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ในทางกลับกัน ถ้าการบริหารจัดการไม่ดี ไม่ถูกต้อง และไม่ครบถ้วนพอ ก็จะเป็นผลให้เกิดสภาวะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพซึ่งก็เป็นปัญหาที่ประชากรโลกรวมทั้งคนไทย กำลังเผชิญอยู่ ทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลเหล่านี้ อย่างเหมาะสมโดยเร็ว ซึ่งต้องใช้ความรู้จากหลากหลายสาขาทั้งที่มีอยู่แล้วและที่จะต้องสร้างเพิ่มขึ้นมา ประกอบกันเพื่อนำไปทำให้เกิดแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุล พอเพียงและยั่งยืนต่อไป การจัดทำบทสังเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทะเลเฉพาะด้านที่สำคัญ จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบัน ชี้ให้เห็นปัญหา โอกาส และสิ่งท้าทายเพื่อนำไปสู่การ จัดทำวิจัยวิจัยในแต่ละด้าน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการศึกษาวิจัยในรายละเอียดของแต่ละ ด้านและนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำนโยบายต่อไป การจัดทำบทสังเคราะห์ มีทั้งหมด 4 เรื่อง คือ ด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิต ด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต ด้านการขนส่งทางทะเล และด้านการ ประเมินมูลค่าด้านเศรษฐกิจของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล รายละเอียดในภาคผนวก ค

3.1 ทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล

ทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลและทะเลที่ได้รับอิทธิพล จากทะเล และมีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ประกอบด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ ป่าชายเลน ปะการัง และหญ้าทะเล ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ยังมีบทบาทต่ออุตสาหกรรมด้านต่างๆ ของประเทศไทย ทั้ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว การประมง ตลอดจนการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น และทรัพยากรเหล่านี้ยังเป็น แหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเล

การขยายตัวของเมืองและการเติบโตของอุตสาหกรรมตามชายฝั่งทะเล เป็นสาเหตุให้ทรัพยากรทาง ทะเลและชายฝั่งถูกคุกคาม ประกอบกับการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรกัน อย่างมากทั้งทะเลอันดามันและอ่าวไทย ผลที่ตามมาคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่างๆ เช่น ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล แนวปะการัง ทรัพยากรประมงของ ประเทศอยู่ในภาวะที่เสื่อมโทรมลง ปริมาณสัตว์น้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์เศรษฐกิจลดจำนวนลงอย่างมาก

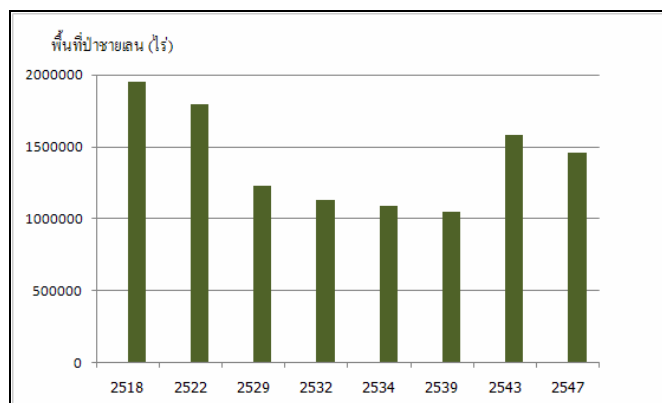
และต่อเนื่อง สัตว์น้ำหลายชนิดที่หายาก เช่น พะยูน และเต่าทะเล กำลังอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งความสูญเสียหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ส่วนแรกของบทสังเคราะห์นี้เป็นการทบทวนสถานภาพของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล 2 กลุ่มหลัก คือ ทรัพยากรประมง และ ทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลอื่นๆ ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญในกลุ่มนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 1) ทรัพยากรสัตว์ทะเลหายาก 2) ทรัพยากรป่าชายเลน 3) ทรัพยากรปะการัง และ 4) ทรัพยากรหญ้าทะเล

ส่วนที่สองเป็นการทบทวน นโยบาย มาตรการ แผน กฎหมายทั้งภายในและระหว่างประเทศ รวมถึง บทบาทและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล ปัญหาในปัจจุบันและ แนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และในตอนท้ายสุดของบทสังเคราะห์นี้จะเป็นการนำเสนอโจทย์วิจัยที่มีความจำเป็นเพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว และนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลเพื่อความสมดุล พอเพียงและยั่งยืนต่อไป

ทรัพยากรป่าชายเลน

ในช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมาพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ในปี 2518 ประเทศไทย มีพื้นที่ป่าชายเลน 3,149 ตารางกิโลเมตร แต่หลังจากนั้นได้ถูกทำลายลงด้วยกิจกรรมหลายประเภทของมนุษย์ ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงหลังปี 2521 พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างต่อเนื่องจากการบุกรุกเพื่อทำนาุ้งเพิ่มขึ้น จนในปี 2539 มีพื้นที่ป่าชายเลนเหลืออยู่เพียง 1,676 ตารางกิโลเมตร หลังจากนั้นได้มีนโยบายการฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น การปลูกป่าทดแทนและการลดการบุกรุกทำลายป่า มีผลทำให้ในปี 2547 พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นเป็น 2,384 ตารางกิโลเมตร และเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อย ในปี 2552 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนทั้งสิ้น 2,440 ตารางกิโลเมตร ดังรูปที่ 3-1

รูปที่ 3-1: พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยปี 2518 - 2547

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2551)

ทรัพยากรหญ้าทะเล

ประเทศไทยพบหญ้าทะเลกระจายอยู่ทั่วไปตามจังหวัดชายฝั่งทะเลและเกาะต่างๆ คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 153 ตารางกิโลเมตร พบในทะเลอ่าวไทยประมาณ 55 ตารางกิโลเมตร และทะเลอันดามันประมาณ 97 ตารางกิโลเมตร ดังตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1: การกระจายตัวของแหล่งหญ้าทะเลในประเทศไทยปี 2549

จังหวัด	พื้นที่ (ตร.กม.)
ตราด	7.37
จันทบุรี	2.70
ระยอง	5.51
ชลบุรี	0.98
เพชรบุรี	0.02
ประจวบคีรีขันธ์	0.03
ชุมพร	17.29
สุราษฎร์ธานี	17.09
นครศรีธรรมราช	0.07
พัทลุง	0.74
สงขลา	0.55
ปัตตานี	2.82
นราธิวาส	0.12
รวมฝั่งทะเลอ่าวไทย	55.29
ระนอง	1.93
พังงา	25.54
ภูเก็ต	7.11
กระบี่	25.48
ตรัง	33.91
สตูล	3.43
รวมฝั่งทะเลอันดามัน	97.40
รวมทั้งประเทศ	152.69

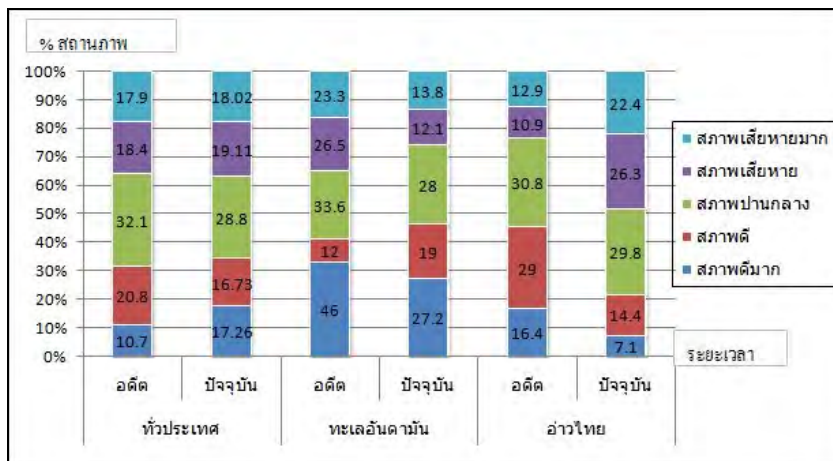
ที่มา : ดัดแปลงจากฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2554)

แหล่งหญ้าทะเลในน่านน้ำไทยกำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง จากรายงานการสำรวจ ในภาพรวมพบความเสื่อมโทรมร้อยละ 30 โดยแยกพื้นที่หญ้าทะเลฝั่งอ่าวไทย มีความเสื่อมโทรมร้อยละ 40

และหญ้าทะเลฝั่งอันดามัน มีความเสื่อมโทรมร้อยละ 20 (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) สาเหตุความเสื่อมโทรมมีทั้งจากธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ที่ไม่ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ของแหล่งหญ้าทะเล การละเลยต่อการป้องกันทั้งจากกิจกรรมที่กระทำโดยตรงในแหล่งหญ้าทะเล หรือจากกิจกรรมอื่นๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อแหล่งหญ้าทะเล ซึ่งความเสื่อมโทรมของ แหล่งหญ้าทะเลและความอุดมสมบูรณ์ของทะเลไทยนี้จะส่งผลให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะชุมชนชายฝั่ง และมีแนวโน้มการเพิ่มความขัดแย้งและการแย่งทรัพยากรระหว่างผู้ใช้ประโยชน์ด้วย

ทรัพยากรปะการัง

แนวปะการังทางด้านฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน มีพื้นที่รวมประมาณ 154 ตารางกิโลเมตรซึ่งเป็นแนวปะการังในฝั่งทะเลอันดามันประมาณ 81 ตารางกิโลเมตรและฝั่งอ่าวไทยประมาณ 73 ตารางกิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน รวมทั้งศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทย ได้ติดตามสำรวจแนวปะการังทั่วประเทศตั้งแต่อดีต (ช่วงปี 2538 - 2541) จนถึงปัจจุบัน (ช่วงปี 2549 - 2551) ทำให้ทราบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีข้อบ่งชี้ให้เห็นว่าในระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา แนวปะการังโดยรวมทั่วประเทศมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย สำหรับแนวปะการังทางฝั่งทะเลอันดามันมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนทางฝั่งอ่าวไทยกลับมีแนวโน้มความเสียหายเพิ่มขึ้น แสดงดังรูปที่ 3-2 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติ ยังพบว่าปะการังในเมืองไทยอย่างน้อยร้อยละ 50 ถูกคุกคามในระดับสูง หรือสูงมาก (ธนาคารโลก, 2550)

รูปที่ 3-2: แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพแนวปะการังในประเทศไทย จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ที่มา: ดัดแปลงจาก นิพนธ์ (2552)

ทรัพยากรสัตว์ทะเลหายาก

สัตว์ทะเลหายาก คือ สัตว์ทะเลที่มีโอกาสพบเห็นในธรรมชาติได้น้อย ประชากรของสัตว์จำพวกนี้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ เช่น โลมา และวาฬ เต่าทะเล พะยูน ฉลามวาฬ กุ้งมังกร เป็นต้น

เต่าทะเล ในประเทศไทยมีทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ เต่าตนุ เต่ากระ เต่าหญ้า เต่าหัวข้อน และเต่ามะเฟือง เต่าทะเลทั้ง 5 ชนิดอยู่ในสถานภาพที่ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) เต่าทะเลเป็นสัตว์ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครองในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และอยู่ในบัญชีหมายเลข 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ซึ่งห้ามประเทศสมาชิกนำเข้าและส่งออก

พะยูน ประชากรพะยูนในน่านน้ำไทยว่ามีประมาณ 250 ตัว อาศัยในฝั่งทะเลอันดามัน 200 ตัว และในอ่าวไทยมีเพียงประมาณ 50 ตัว พะยูนถูกคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อม สาเหตุส่วนใหญ่การตายของพะยูนเกิดจากการประมงที่ไม่เหมาะสม การทำประมงแบบทำลายล้าง การติดเครื่องมือประมงโดยบังเอิญ พะยูนจัดเป็นสัตว์สงวนตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และพะยูนยังจัดอยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ซึ่งมีข้อห้ามไม่ให้ใช้เครื่องมือประมงที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ชนิดนี้แล้วก็ตาม หากแนวโน้มยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป คาดว่าพะยูนจะสูญพันธุ์ไปจากน่านน้ำไทยในอีกไม่ช้า

โลมาและวาฬ เป็นสัตว์ทะเลอีกประเภทหนึ่งที่หายากและมีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ ในประเทศไทยมีบันทึกพบโลมาและวาฬอย่างน้อย 23 ชนิด (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) โลมาและวาฬเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 สาเหตุที่ทำให้จำนวนลดลงเนื่องมาจากการถูกจับโดยตรง แหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารถูกทำลาย เนื่องจากมลพิษจากกิจกรรมของมนุษย์และการเสียชีวิตจากเครื่องมือประมง

ฉลามวาฬ เป็นสัตว์ทะเลที่มีขนาดใหญ่ ในปัจจุบันไม่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีจำนวนประชากรฉลามวาฬอยู่เท่าใด ซึ่งในน่านน้ำไทยที่มีการพบเห็นเป็นบางฤดูกาล โดยคาดว่าตามเข้ามากินอาหารมีจำนวน 15 ตัว พบในฝั่งอ่าวไทย 10 ตัว และฝั่งอันดามัน 5 ตัว บริเวณชายฝั่งจังหวัดชลบุรีถึงตราด จังหวัดชุมพร เกาะโลซิน จังหวัดนราธิวาส กองหินริชิว จังหวัดพังงา (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551) ซึ่งปัจจุบันกำลังประสบปัญหาการคุกคามจากมนุษย์ ฉลามวาฬในน่านน้ำไทยได้รับการคุ้มครองจากประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ห้ามจับและทำอันตรายฉลามวาฬโดยเด็ดขาด

ทรัพยากรประมงทะเล

ประเทศไทยเริ่มมีการทำประมงมาตั้งแต่อดีต โดยเริ่มจากผู้ที่อยู่อาศัยตามแม่น้ำและทะเลโดยการจับเพื่อการบริโภค และต่อมาก็ได้มีการพัฒนาเครื่องมือการทำประมงนำไปสู่การจับสัตว์น้ำได้ปริมาณเพิ่มมากขึ้น ก่อเกิดการบริโภคอย่างกว้างขวาง มีธุรกิจต่อเนื่องจำนวนมาก อาทิเช่น การผลิตเครื่องมือทำการประมง

การแปรรูปและการส่งสินค้าประมงออกไปขายยังต่างประเทศ เป็นต้น เป็นเหตุให้การประมงแบบเดิมได้รับพัฒนากลายเป็นการประมงพาณิชย์ และขยายการทำประมงออกไปยังทะเลหลวง¹ในขณะนั้นในที่สุด

วิวัฒนาการของการประมงทะเลไทย

วิวัฒนาการของการทำประมงจะแบ่งออกตามเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญโดยจะแบ่งเป็น 4 ช่วง (วิชาญ, 2539) ดังตารางที่ 3-2

ตารางที่ 3-2: สรุปวิวัฒนาการการทำประมงทะเลของไทย

ช่วงที่	สถานการณ์ประมง	ประเภทเครื่องมือ	ประเภทเรือ	ประเภทสัตว์น้ำ	แหล่งทำการประมง
ก่อนปี พ.ศ. 2502	เป็นยุคก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงสู่การใช้เครื่องมืออวนลาก	-เครื่องมือประจำที่ -เริ่มนำอวนตังเกมาใช้	-เรือขนาดเล็ก ไม่ติดเครื่องยนต์	-ปลาน้ำกร่อย	-ประมงแบบพื้นบ้าน ใกล้ชายฝั่ง
พ.ศ. 2503-2515	ยุคทองของกิจการประมงไทย มีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประมง เริ่มมีการควบคุมเรือทำประมงปลาทุลั้ง	-มีการนำอวนลากเข้ามาใช้	-นำเครื่องยนต์มาติดกับเรือ	-สัตว์น้ำหน้าดิน นอกจากนี้ยังมีปลาผิวน้ำ	-ทำประมงในเขตทะเลหลวง ² นอกทะเลอาณาเขตของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น อินเดีย บังคลาเทศ
พ.ศ. 2516-2537	จับปลาเกินศักยภาพการผลิต ปัญหาราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น ถือเป็นยุค “ปัญหาของการทำประมง” มีการขยายตัวทำประมงปลากะตักโดยอวนล้อม	-นำเครื่องเอคโคโดชาวเดอร์ มาใช้ ค้นหาฝูงปลา -อวนล้อมจับอวนลอย อวนติด	เรือขนาดใหญ่ขึ้น มีการสร้างห้องเย็นบนเรือ	-ปลาหน้าดินและปลาผิวน้ำ แต่ขนาดเล็กลง ปริมาณที่จับต่อหน่วยการลงแรง(CPUE) ³ ลดลง	-ยังคงเป็นการทำการประมงทั้งในเขตการทำประมงของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และในน่านน้ำที่ได้มีการทำสัญญา
พ.ศ. 2538 – ปัจจุบัน	เป็นช่วงที่มีปัญหาต่างๆ มากมายในการทำประมง ราคาสัตว์น้ำตกต่ำ ราคา น้ำมันสูงขึ้น ฯลฯ	อวนล้อมจับ อวนลอยติดตา	เรือขนาดใหญ่ ประสิทธิภาพสูง ทั้งจับและเก็บรักษาสัตว์น้ำ	สัตว์น้ำหน้าดินและปลาผิวน้ำ มีการทำประมงทูน่า	ทำการประมงทั้งในน่านน้ำและนอกน่านน้ำ

ที่มา : ดัดแปลงจากวิชาญ (2539)

¹ช่วงก่อนการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

² ก่อนการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) เป็น 200 ไมล์ทะเล คือพื้นที่นอกเขต 12 ไมล์ทะเลของประเทศไทย

³Catch Per Unit Effort (CPUE) คือ ปริมาณการจับสัตว์น้ำต่อหน่วยการลงแรง

การประมงพื้นบ้าน

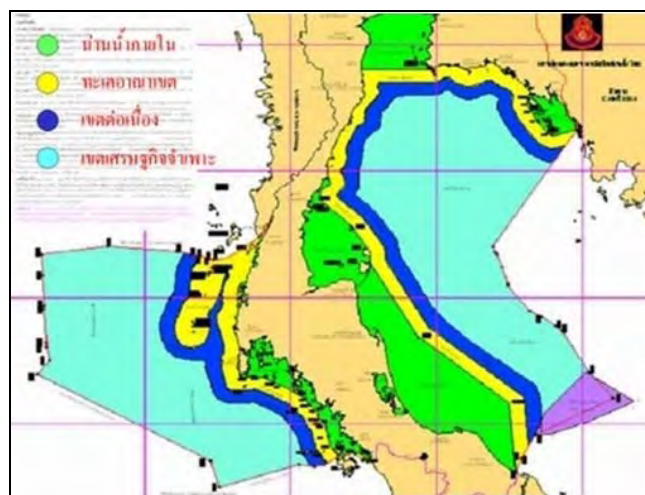
ประมงพื้นบ้านเป็นการทำประมงแบบยังชีพด้วยเครื่องมือง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน และใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉลี่ยจะทำการประมงห่างจากฝั่งไม่เกินรัศมี 3 ไมล์ทะเล ชาวประมงพื้นบ้านอาศัยอยู่ในชุมชนประมงชายฝั่งทั่วประเทศมีมากกว่า 2,500 หมู่บ้าน ปริมาณการจับสัตว์น้ำจากการทำประมงพื้นบ้านคิดเป็นร้อยละ 10 จากปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำจากการประมงทะเลทั้งหมด

การประมงพาณิชย์

การประมงพาณิชย์ เป็นการทำประมงที่ใช้เรือประมงขนาดใหญ่ ใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและใช้เงินทุนสูง เป็นการจับปลาในระยะห่างจากฝั่งเกิน 3 ไมล์ทะเล ผลผลิตรวมจากการประมงพาณิชย์คิดเป็นร้อยละ 90 จากปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำจากการประมงทะเลทั้งหมด ประมงพาณิชย์ แบ่งเป็นประมงในน่านน้ำและประมงนอกน่านน้ำ

3.3.1 ประมงในน่านน้ำ

ประมงในน่านน้ำในที่นี้ หมายถึง การทำประมงในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ซึ่งตามความหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982) เขตทางทะเล ได้แก่ น่านน้ำภายใน (Internal Waters) ทะเลอาณาเขต (Territorial Seas) เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone) และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Economic Exclusive Zone) ดังรูปที่ 3-3

รูปที่ 3-3: อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทยตาม UNCLOS 1982

ที่มา: สำนักเลขาธิการศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติในทะเล (2550)

สถานการณ์การประมงทะเลในน่านน้ำไทยประสบกับปัญหาอันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีมากขึ้น สำหรับศักยภาพการผลิตทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวไทย ส่วนใหญ่ได้ถูกจับขึ้นมาใช้ประโยชน์จนเต็มศักยภาพการผลิตแล้ว โอกาสที่จะขยายปริมาณการผลิตของการประมงทะเลขึ้นอีกจึงมี

อยู่ค่อนข้างน้อย สำหรับฝั่งทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกาตอนเหนือนั้นยังมีโอกาสที่จะขยายตัวได้อีก ในบางพื้นที่ เช่น บริเวณไหล่ทวีป บริเวณที่มีระดับน้ำลึก และบริเวณทำการประมงปลาหูฉลามในบริเวณ มหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น

3.3.2 ประมงนอกน่านน้ำ

การประมงนอกน่านน้ำ หมายถึง การทำประมงนอกทะเลอาณาเขตของประเทศไทย หรือประมงสากล (Distant water fisheries) คือ การจับปลาในมหาสมุทรเป็นระยะทางไกลจากท่าเรือของประเทศนั้นๆ โดยการทำประมงนอกน่านน้ำไทยในแต่ละปีสามารถนำสัตว์น้ำกลับประเทศประมาณ 800,000 – 1,000,000 ตัน มีมูลค่าประมาณ 2,500 พันล้านบาทโดยแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศ หรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (EEZ) ของรัฐชายฝั่ง

เนื่องจากสถานการณ์การทำประมงในน่านน้ำไทยประสบกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ประมงทะเลมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เรือประมงไทยจำเป็นต้องออกไปทำประมงไกลขึ้น แต่ต่อมาเมื่อ ประเทศต่างๆ เริ่มประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Economic Exclusive Zone : EEZ) เป็น 200 ไมล์ทะเล ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการประมงนอกน่านน้ำของไทย เพราะการเข้าไปทำประมงในเขต EEZ ถือเป็นการทำ การประมงโดยผิดกฎหมายของประเทศนั้นๆ ยกเว้นแต่มีการทำข้อตกลงกันเป็นกรณีๆ ไป

แหล่งทำการประมงทะเลของไทยในเขต EEZ มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 368,280 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น พื้นที่ทำการประมงในอ่าวไทยประมาณ 252,000 ตารางกิโลเมตร ฝั่งทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกา ตอนเหนืออีกประมาณ 116,280 ตารางกิโลเมตร

แหล่งทำการประมงของประเทศไทยขยายออกไปในหลายภูมิภาค ปัจจุบันมีเรือประมงไทยที่มี ศักยภาพไปทำการประมงนอกน่านน้ำในน่านน้ำของต่างประเทศได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มภูมิภาคอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า บรูไน กัมพูชา และเวียดนาม เป็น แหล่งทำการประมงที่เรือประมงไทยเข้าไปทำการประมงมากที่สุด ทั้งถูกกฎหมายและ ลักลอบ

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มภูมิภาคเอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย บังคลาเทศ เป็นกลุ่มประเทศที่มีเรือประมงไทย เข้าไปทำการประมงบางส่วนทั้งถูกกฎหมายและลักลอบ เงื่อนไขในการทำประมงมักอยู่ใน รูปแบบของการร่วมทุน (joint venture)

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มภูมิภาคแอฟริกาตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาดากัสการ์ เยเมน และ โอมาน เป็นกลุ่มประเทศที่มีเรือประมงไทยเข้าไปทำการประมงอย่างถูกต้อง และเนื่องจาก พื้นที่ดังกล่าวค่อนข้างห่างไกลจากประเทศไทย ทำให้เรือที่ทำการประมงต้องมีขนาดใหญ่ แข็งแรง และชาวประมงไทยต้องมีความชำนาญในพื้นที่ ซึ่งชาวประมงไทยยังมีความ ชำนาญในพื้นที่น้อย สำหรับจำนวนเรือประมงที่ทำการประมงนอกน่านน้ำมี 3,500 -

4,000 ลำ โดยส่วนใหญ่เป็นเรืออวนลากที่มีขนาดตั้งแต่ 18 เมตรขึ้นไป และเรืออวนล้อมจับ (กรมประมง, 2551 ก)

แนวโน้มการทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศไม่น่าจะมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศเจ้าของทรัพยากรหลายประเทศเริ่มมีนโยบายไม่อนุญาตให้เรือประมงต่างชาติเข้าไปทำการประมงในเขตน่านน้ำของตนหรือที่อนุญาตก็ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัด สถานภาพของการทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศสรุปได้ตามตารางที่ 3-3

ตารางที่ 3-3: การทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศ

ประเทศ	รูปแบบการทำประมง	บริเวณทำการประมง	จำนวนเรือ
อินโดนีเซีย	ร่วมลงทุนและขายเรือ	ทะเลอาราฟูรา และทะเลจีนใต้	ประมาณ 200 ลำ
สหภาพพม่า	ได้รับสิทธิทำการประมงและการร่วมลงทุน	เขตยะไข่, เขตอิระวดี, เขตมอญ และเขตตะนาวศรี	235 ลำ
มาเลเซีย	ร่วมลงทุนและขายเรือ	ซาราวัก และคาบสมุทรมาลายู	ประมาณ 200 ลำ
บังคลาเทศ	ร่วมลงทุน	น่านน้ำบังคลาเทศ	7 ลำ
อินเดีย	ร่วมมือกับบริษัทอินเดีย	น่านน้ำอินเดีย	20 ลำ
เวียดนาม	ขายเรือ	น่านน้ำเวียดนาม	1 ลำ
โซมาเลีย	ใบอนุญาตทำการประมง	น่านน้ำโซมาเลีย	6 - 10 ลำ
อิหร่าน	รับจ้างจับปลา	น่านน้ำเยเมน	5 ลำ
โอมาน	รับจ้างจับปลา	น่านน้ำโอมาน	4 ลำ

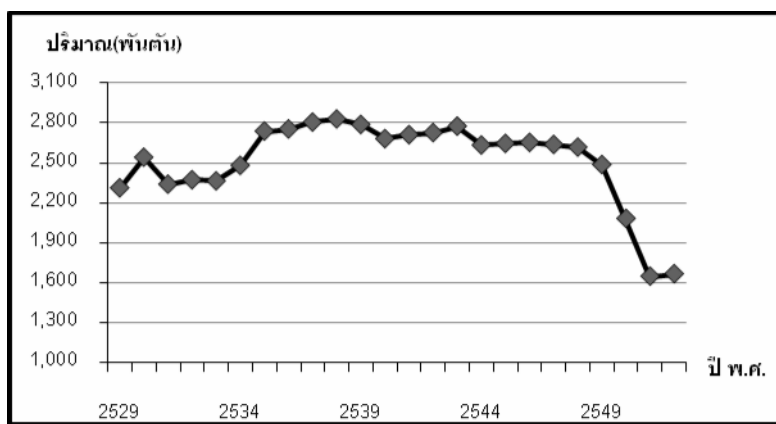
ที่มา: กรมประมง (2552)

2) การทำประมงในทะเลหลวงหรือน่านน้ำสากล

การทำประมงในทะเลหลวงหรือน่านน้ำสากลเป็นการทำประมงในแหล่งประมงที่ไม่ได้ขึ้นกับรัฐชายฝั่งใดๆ ประเทศไทยเริ่มออกทำการประมงในทะเลหลวงในปี 2541 บริเวณมหาสมุทรอินเดีย โดยได้จัดตั้งกองเรือประมงอวนล้อมจับทูน่า ในปัจจุบันมีเรือประมงไทยเข้าไปทำการประมงทูน่าในมหาสมุทรอินเดีย จำนวน 7 ลำ เป็นเรือเบ็ดราวจำนวน 3 ลำ เรืออวนล้อมจำนวน 4 ลำ โดยปลาทูน่าที่จับได้ส่วนใหญ่นำกลับมาแปรรูปในประเทศไทย ทั้งนี้ประเทศไทยมีเรือสนับสนุนการจับปลาของเรืออวนล้อม 1 ลำ และมีเรือสำรวจทรัพยากรปลาทูน่าในมหาสมุทรอินเดีย 3 ลำ (กรมประมง, 2552) ซึ่งเรืออวนล้อมเน้นการจับปลาทูน่าท้องแถบ ทูน่าตาโต และทูน่าครีบลีง เพื่อส่งโรงงานปลากระป๋อง ในขณะที่เรือเบ็ดราวเน้นการจับปลาทูน่าครีบลีง ทูน่าครีบน้ำเงิน และทูน่าตาโต เพื่อนำมาใช้บริโภคสด

สถานการณ์ผลผลิตประมงทะเล

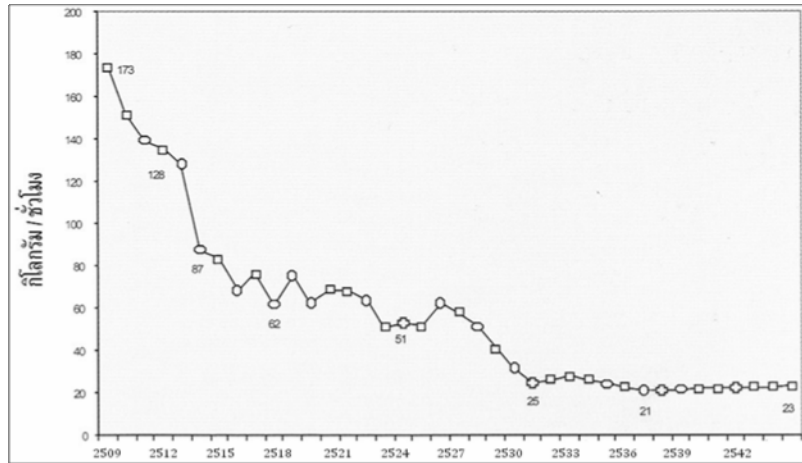
จากสถิติปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มของประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในปี 2529 มีปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มประมาณ 2.31 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 2.54 ล้านตัน ในปี 2530 และลดลงในปีถัดมา หลังจากนั้นแนวโน้มปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการนำอวนลากและเครื่องเคคโคชาวเตอร์เข้ามาใช้ในการทำประมง จนกระทั่งในปี 2539 ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มมีแนวโน้มลดลงอีก และเพิ่มขึ้นจนถึงปี 2543 ซึ่งตั้งแต่ปี 2544 แนวโน้มปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง และช่วงปี 2549-2551 มีปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มลดลงค่อนข้างมาก โดยลดลงจากประมาณ 2.48 ล้านตัน ในปี 2549 เป็น 2.08 ล้านตันในปี 2550 และ 1.65 ล้านตันในปี 2551 และข้อมูลล่าสุดในปี 2552 มีปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มประมาณ 1.66 ล้านตัน โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนเล็กน้อยดังรูปที่ 3-4

รูปที่ 3-4: ปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเลของประเทศไทยปี 2529 – 2552

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ข)

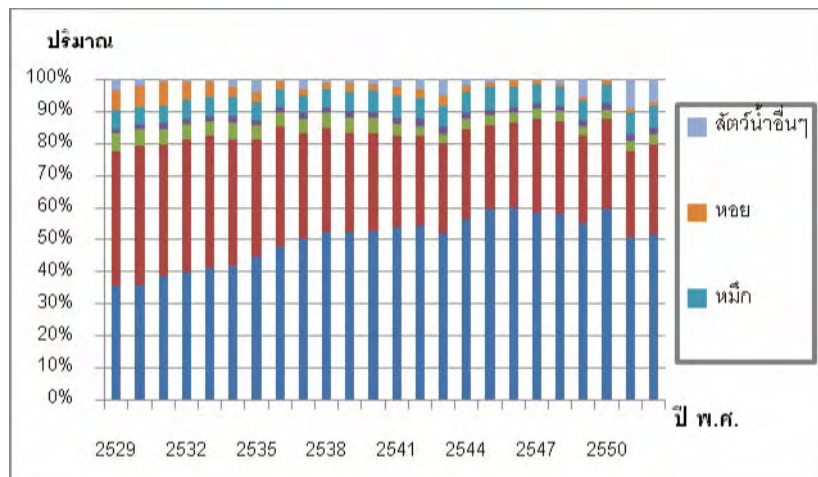
ผลจากการจับสัตว์น้ำที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทำให้ทรัพยากรประมงทะเลในปัจจุบันอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม โดยสัตว์น้ำลดลงทั้งปริมาณและชนิดพันธุ์ อัตราการจับสัตว์น้ำต่อหน่วยการลงแรงประมง (Catch Per Unit Effort: CPUE) เป็นดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำว่าได้ลดลงอย่างต่อเนื่องมากกว่าร้อยละ 87 นับตั้งแต่ปี 2509 - 2546 เป็นต้นมา ดังรูปที่ 3-5 (ธนาคารโลก, 2550 อ้างถึง กรมประมง, 2546) สำหรับในปี 2549 ในอ่าวไทยมีอัตราการจับสัตว์น้ำประมาณ 29 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ส่วนฝั่งทะเลอันดามันมีอัตราการจับประมาณ 66 กิโลกรัมต่อชั่วโมง (กรมประมง, 2551 ก) แสดงให้เห็นว่า ชาวประมงต้องใช้เวลานานขึ้นในการจับสัตว์น้ำเพื่อให้ได้ผลผลิตเท่าเดิม ซึ่งได้มีการประเมินไว้ว่าปัจจุบันชาวประมงต้องใช้การลงแรงมากกว่า 7 ชั่วโมง ต่อการจับแต่ละครั้ง เพื่อให้ได้ปริมาณเท่ากับที่เคยจับได้ในอดีต

รูปที่ 3-5: อัตราการจับสัตว์น้ำต่อการลงแรงประมง

ที่มา: ดัดแปลงจาก ธนาคารโลก (2550) อ้างถึง กรมประมง (2546)

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจับปลาหน้าดินขึ้นมาใช้ประโยชน์จนเกินกำลังการผลิตของสัตว์แต่ละชนิดแล้ว หากจะให้กลับสู่สภาวะสมดุลจำเป็นต้องลดการลงแรงประมงถึงร้อยละ 50 - 70 ส่วนสถานการณ์การประมงผิวน้ำตลอดเวลาที่ผ่านมาได้มีการนำปลาผิวน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่แล้วเกือบทุกชนิด เช่น ปลาหู ปลาหลังเขียว และปลากะตัก เป็นต้น ในขณะที่ปลาผิวน้ำบางกลุ่ม เช่น ปลาหูแขก อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเพราะถูกจับมากเกินไป สำหรับกุ้งและหมึก ก็พบว่าเริ่มอยู่ในสภาวะเสื่อมโทรมเช่นกัน โดยเฉพาะกุ้งขนาดใหญ่ กุ้งกระดาน หมึกกล้วย และหมึกหอม เป็นต้น และคงเป็นการยากที่จะฟื้นตัวขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีมาตรการควบคุมและจัดการประมงอย่างเหมาะสมดังรูปที่ 3-6

รูปที่ 3-6: สัดส่วนการจับสัตว์น้ำเค็มจากแหล่งน้ำธรรมชาติจำแนกตามประเภทสัตว์น้ำ ปี 2529-2552

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ข) และ กรมประมง (2554 ก)

กรมประมง (2551 ข) มีการรายงานว่า ในปี 2549 ผลผลิตในน่านน้ำไทยรวมทั้งสิ้น 2,484,803 ตัน แบ่งเป็นในอ่าวไทย 1,593,387 ตัน และมหาสมุทรอินเดีย 891,416 ตันและในปี 2552 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับ

ได้ในน่านน้ำไทยลดลงมีปริมาณที่จับได้ทั้งสิ้น 1,663,846 ตัน แบ่งเป็นในอ่าวไทย 1,010,657 ตัน และมหาสมุทรอินเดีย 653,189 ตัน โดยผลผลิตที่จับได้แต่ละชนิดในปี 2549 และ 2552 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือเป็นปลาผิวน้ำมากที่สุด รองลงมาคือปลาเบ็ด และปลาหน้าดินตามลำดับดังตารางที่ 3-4

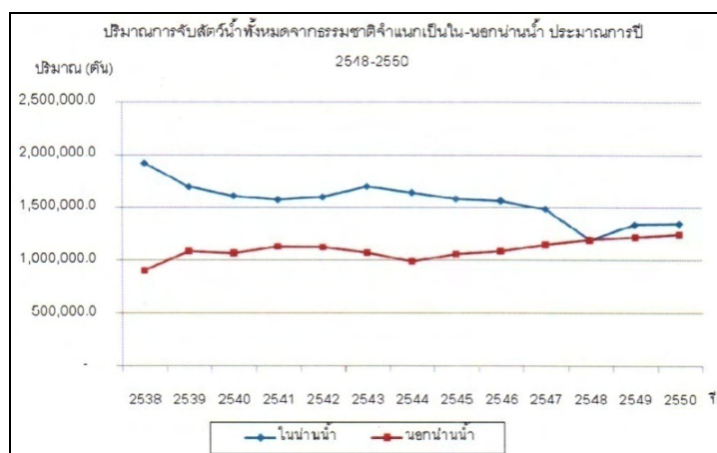
ตารางที่ 3-4: ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มจำแนกตามชนิดสัตว์น้ำ และแหล่งทำการประมง ปี 2549 และ 2552 (ตัน)

ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็ม	ปี	ปลาผิวน้ำ	ปลาหน้าดิน	ปลาเลย	ปลาเบ็ด	กุ้ง	ปู	หมึก	หอย	สัตว์น้ำอื่นๆ
รวมทั้งหมด	2549	844,184	394,984	134,418	672,686	75,782	47,364	147,516	28,009	139,860
	2552	581,371	167,143	108,958	468,807	54,682	31,631	110,474	22,538	118,242
อ่าวไทย	2549	603,554	266,211	93,265	396,463	54,637	33,137	112,935	27,941	5,244
	2552	384,925	92,745	70,246	299,628	39,064	18,653	81,122	20,513	3,761
ม.อินเดีย	2549	240,630	128,773	41,153	276,223	21,145	14,227	34,581	68	134,616
	2552	240,630	128,773	41,153	276,223	21,145	14,227	34,581	68	134,616

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ข) และ กรมประมง (2554 ก)

สถานการณ์ผลผลิตประมงในทะเลหลวงหรือน่านน้ำสากล

กรมประมง ได้รายงานไว้ว่าปริมาณสัตว์น้ำจากการทำประมงนอกน่านน้ำโดยเฉพาะในเขตรัฐชายฝั่งในปี 2538 มีประมาณ 9 แสนกว่าตัน และสามารถจับได้เพิ่มมากขึ้นทุกปีจนในปี 2547 สามารถจับสัตว์น้ำจากการทำประมงนอกน่านน้ำได้ถึง 1.1 ล้านตัน (เผติมศักดิ์, 2550) ซึ่งผลผลิตการทำประมงนอกน่านน้ำมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นแสดงถึงศักยภาพการทำประมงของไทยที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ผลผลิตจากการประมงในน่านน้ำมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยเริ่มลดจำนวนลง โดยแนวโน้มของการจับสัตว์น้ำทั้งในและนอกน่านน้ำไทยได้ ดังรูปที่ 3-7

รูปที่ 3-7: ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มในและนอกน่านน้ำไทย ประมาณการปี 2538-2550

ที่มา: กรมประมง (2550)

ในปี 2552 กรมประมง ได้สรุปปัญหาการทำการประมงนอกน่านน้ำไทยไว้ ดังนี้

1) ความไม่เป็นเอกภาพของผู้ประกอบการไทย เป็นเหตุให้การออกไปทำประมงนอกน่านน้ำของเรือประมงไทยเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างไป เป็นผลให้กองเรือประมงไทยอยู่ในฐานะตั้งรับในการเจรจาต่อรอง

2) ไม่มีองค์กรใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการทำประมงของกองเรือประมงไทย จึงมีเรือประมงบางกลุ่มได้ละเมิดกฎระเบียบ เป็นผลทำให้กองเรือประมงไทยไม่ได้รับความเชื่อถือจากต่างประเทศ

3) ผู้ประกอบการประมงเรือไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมในการลงทุนเพื่อให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมประมง

4) ในปัจจุบันกองเรือประมงไทยยังมีมาตรฐานต่ำกว่าที่สากลกำหนด เช่น ภาชนะบรรจุปลาที่จับได้ สุขลักษณะของลูกเรือ เป็นต้น

5) ประเทศไทยยังขาดมาตรการที่รัดกุมและเหมาะสมในการป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบทำการประมงในต่างประเทศ

6) มีความเสี่ยงในการลงทุน เนื่องจากความไม่แน่นอนทางการเมืองภายในประเทศของประเทศที่มีทรัพยากรประมง

7) ขาดแคลนแรงงานไทยบนเรือประมง

อนึ่ง การทำประมงนอกน่านน้ำไทยในปัจจุบันยังขาดการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังขาดกฎระเบียบที่ควบคุมอย่างจริงจังและไม่มีความชัดเจน ทั้งในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง นายจ้างบนเรือประมงไทยที่ยังไม่มีระบุอยู่ในกฎหมายคุ้มครองแรงงาน รวมถึงการจัดการลูกเรือต่างชาติ ทั้งในเรื่องของการใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม การดูแลหนังสือเดินทางสำหรับการส่งตัวลูกเรือต่างชาติกลับประเทศหลังจากที่ถูกจับ และการแนะนำให้จ้างแรงงานจากประเทศที่ไทยเข้าไปทำการประมงเพื่อลดปัญหาแรงงานต่างชาติ

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของการประมงทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน

การประมงของไทยในปัจจุบันมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5

ตารางที่ 3-5: จุดแข็ง และจุดอ่อนของการประมงทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ภาคธุรกิจการประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องมีความเข้มแข็งในการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) เนื่องจากมีอุตสาหกรรมครบวงจรรองรับ	1. มีจำนวนเรือประมงมากเกินไปกว่าปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่ในน่านน้ำจึงทำให้เกิดกรณีการทำประมงเกินกำลังผลิต (over fishing) รวมทั้งเกิดกรณีพิพาท ขัดแย้งพื้นที่ในการประกอบอาชีพ และขัดแย้งระหว่างชนิดเครื่องมือประมงที่ใช้ในการประกอบอาชีพ
2. ผู้ประกอบการประมงของไทยมีการพัฒนาศักยภาพในการทำประมงได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง	2. กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับล้าสมัย ทำให้ไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว
3. การทำประมงของไทยมีความหลากหลายทั้งขนาดเรือและชนิดเครื่องมือประมง	3. โครงสร้างองค์กรของหน่วยงานภาครัฐขาดความเป็นเอกภาพในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งไม่เอื้อต่อการเป็นเจ้าภาพเดียว (single agency) ในการดูแลจัดการการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำและการทำประมงทั้งในและนอคน่านน้ำ
4. สภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามันมีความเหมาะสมแก่การเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ รวมทั้งมีความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรสัตว์น้ำ	4. โครงสร้างองค์กรของชาวประมงไม่เข้มแข็งและขาดความเป็นเอกภาพในการรวมตัวกันดำเนินการในแนวทางที่เป็นนโยบายและแผนระยะยาว
5. เรือประมงจำนวนมากมีศักยภาพที่สามารถไปทำการประมงนอกน่านน้ำ	5. ความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนขาดความเอกภาพทั้งทิศทางและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเรื่องทรัพยากรประมงทั้งในน่านน้ำและนอคน่านน้ำ
6. ระบบตลาดและการขนส่งมีความพร้อมต่อการค้าสินค้าประมงทั้งภายในและต่างประเทศ	6. เรือประมงที่ออกไปทำประมงนอกน่านน้ำไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนาไปทำประมงทะเลลึกได้ ยังคงทำประมงในพื้นที่ใกล้ฝั่งหรือเขตไหล่ทวีปที่มีความลึกไม่เกิน 200 เมตร
	7. เรือประมงส่วนใหญ่ยังคงใช้อุปกรณ์ที่ไม่ทันสมัย โดยเฉพาะเรือที่มีขนาดบรรทุกน้อยกว่า 200 ตันกรอส
	8. ผู้ประกอบการประมงขาดความรู้ในเรื่องการทำประมงกับต่างประเทศ ไม่สามารถเจรจาแหล่งทำการประมงใหม่ๆ ด้วยตนเอง จึงต้องใช้ระบบนายหน้า (broker) ทำให้ในหลายกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับประเทศที่ร่วมมือ

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ก)

จากจุดแข็งและจุดอ่อนที่กล่าวมาแล้วเราสามารถนำมาระบุโอกาสและข้อจำกัด (ตารางที่ 3-6) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประมงทางทะเลของประเทศต่อไป

ตารางที่ 3-6: โอกาส และข้อจำกัดของการประมงทะเลของประเทศไทยในปัจจุบัน

โอกาส	ข้อจำกัด
<p>1. สินค้าประมงและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์น้ำเป็นที่ต้องการของประชากรทั่วโลกและเพิ่มความนิยมมากขึ้นเนื่องจากกระแสรักษาสุขภาพ</p> <p>2. สภาพภูมิประเทศอยู่ใกล้แหล่งประมงของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีศักยภาพในการทำประมงดีกว่าไทยและมีโอกาสร่วมมือในการทำประมง</p> <p>3. สภาพภูมิศาสตร์ทางทะเลของไทยเอื้อต่อการเพาะเลี้ยงและการอยู่อาศัยของสัตว์น้ำตามธรรมชาติ ไม่ค่อยประสบปัญหาด้านภัยธรรมชาติ</p> <p>4. ราคาของปัจจัยการผลิตสำหรับการทำประมง เช่น น้ำมันมีราคาสูงขึ้น ทำให้มีโอกาสนในการเลิกทำการประมงของชาวประมงบางส่วนได้</p> <p>5. ชาวประมงมีความเข้าใจและยอมรับปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและปริมาณสัตว์น้ำที่ลดน้อยลง ทำให้มีโอกาสนในการใช้มาตรการควบคุมต่างๆ ให้เข้มแข็งขึ้น</p> <p>6. ผู้ประกอบการเรือประมงขนาดใหญ่มีความพร้อมที่จะไปทำการประมงร่วมกับต่างประเทศในลักษณะร่วมทุนหรือซื้อใบอนุญาต</p>	<p>1. จำนวนของประเทศผู้แข่งขันรายใหม่เพิ่มขึ้นทำให้ทรัพยากรประมงถูกนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น</p> <p>2. การขาดแคลนแรงงานประมงจากแรงงานคนไทย ต้องพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวเป็นหลัก ทำให้ต้องตรวจสอบนโยบายของรัฐบาลเรื่องแรงงานอยู่ตลอดเวลา</p> <p>3. มาตรการที่กีดกันทางการค้ามีมากขึ้นโดยมีการออกกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้การประมงทะเลของไทยต้องดำเนินการแก้ไขอยู่เรื่อยๆ</p> <p>4. การมีพันธกรณีหรือสัญญาผูกพันเกี่ยวกับการประมงและการค้ากับองค์กรระหว่างประเทศและประเทศต่างๆ อีกเป็นจำนวนมากที่ต้องปฏิบัติตาม</p> <p>5. การมีกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำจากองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ทำให้การนำสัตว์น้ำมาใช้ประโยชน์ในระยะต่อไป จำเป็นต้องสร้าง stock ขึ้นมาทดแทนการใช้ธรรมชาติเพียงอย่างเดียว</p> <p>6. ประเทศที่ต้องการให้มีการทำประมงร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์เงื่อนไขที่ยากต่อการปฏิบัติ รวมทั้งต้องการให้มีการร่วมลงทุนครบวงจรมากกว่าการซื้อใบอนุญาตจับปลา</p> <p>7. การไม่ให้สัตยาบัน UNCLOS 1982 ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายดังกล่าว</p>

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ก)

นโยบาย มาตรการและแผนที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่เป็นไปอย่างรวดเร็วนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของทรัพยากร และส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นปัญหาสำคัญและทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ เป็นเหตุให้ภาครัฐได้ออกนโยบายมาตรการและแผนต่างๆ เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหา

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาในส่วนนโยบาย มาตรการและแผนที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรที่มีชีวิตทางทะเล ที่ผ่านมาและที่ยังมีผลบังคับใช้ในปัจจุบันสำคัญๆ ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดเป็นนโยบายสูงสุดในการกำหนดกรอบหรือทิศทาง การพัฒนาของประเทศในทุกๆ ด้าน ซึ่งมีมาแล้ว 10 ฉบับโดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรที่มีชีวิตทางทะเล สรุปได้ดังตารางที่ 3-7

ตารางที่ 3-7: สรุปสาระสำคัญด้านประมงและทรัพยากรที่มีชีวิตทางทะเลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผน	สาระสำคัญ
ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509	รัฐบาลให้ความสำคัญแก่การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อให้ชาวประมงมีใช้เป็นแหล่งรายได้ ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย การใช้เครื่องมือประมงสมัยใหม่ ตั้งเป้าเพิ่มผลผลิตประมงทะเลเป็นร้อยละ 7.5 ต่อปี
ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2514	จัดตั้งศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมการประมงทะเลให้ชาวประมงรู้จักวิธีการเดินเรือ นำอุปกรณ์ทันสมัยมาใช้ในการประมงทะเลเล็กเน้นการทำประมงเพื่อส่งออก ตั้งเป้าอัตราการเพิ่มผลผลิตประมงทะเลให้เป็นร้อยละ 16.6 ต่อปี
ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519	รัฐให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพราะผลจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงในอ่าวไทย ลดเป้าหมายอัตราการเพิ่มผลผลิตประมงทะเลจากร้อยละ 16.6 ต่อปี ลดลงเป็นร้อยละ 11.3 ต่อปี ส่งเสริมการพัฒนาที่ดินชายฝั่งทะเลให้เป็นแหล่งเลี้ยงกุ้งทะเล จัดตั้งศูนย์วิจัยค้นคว้าและฝึกอบรมการเพาะเลี้ยงกุ้ง
ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524	มีการทำประมงในอ่าวไทยมากเกินไปเกินศักยภาพการผลิต ทรัพยากรสัตว์น้ำเสื่อมโทรมลง รัฐชายฝั่งใกล้เคียงมีการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็น 200 ไมล์ทะเล รัฐจึงให้ความสำคัญการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการทำประมงร่วมในน่านน้ำของรัฐชายฝั่งอื่น
ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529	ส่งเสริมการเจรจาร่วมทุนทำการประมงนำลึกลงกับประเทศต่างๆ ควบคุมเรือประมงพาณิชย์ของไทยให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของการร่วมทุนกับต่างประเทศ
ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534	เน้นมาตรการอนุรักษ์และควบคุมการใช้ทรัพยากรประมงสำรวจแหล่งประมงในน่านสากลและน่านน้ำของประเทศที่มีความร่วมมือทางการประมงสนับสนุนการร่วมทุนทำการประมงโดยถูกต้องตามกฎหมายประมงระหว่างประเทศ
ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539	การจัดทำแผนแม่บทการจัดการทรัพยากรประมงในระดับพื้นที่ การอนุรักษ์ปะการังในเขตอุทยานแห่งชาติ พัฒนาการเพาะเลี้ยงชายฝั่งไปพร้อมกับ การอนุรักษ์ป่าชายเลน ส่งเสริมอุตสาหกรรมการแปรรูปสัตว์น้ำครบวงจร
ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544	สนับสนุนกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนท้องถิ่นและชาวประมงขนาดเล็กให้มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูและดูแลรักษาป่าชายเลนหญ้าทะเลและปะการังเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งโดยเฉพาะทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน
ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549	กำหนดยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูทะเลไทยแบบบูรณาการ ครอบคลุมการอนุรักษ์ กำหนดเขตและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ประมงพื้นบ้าน การออกกฎหมายยกเลิกเครื่องมือประมงที่ทำลายระบบนิเวศชายฝั่ง
ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554	สร้างกลไกและเพิ่มศักยภาพของชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดย “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ส่งเสริมการจัดการพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างผสมผสานภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ให้มีการกำหนดเขตพื้นที่และหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ โดยการตกลงร่วมกันของภาคีการพัฒนา ในการจัดการป่าชายเลนชุมชน คุ้มครองปะการัง หญ้าทะเล พื้นที่จับสัตว์น้ำ พื้นที่เพาะเลี้ยง และการทำประมงชายฝั่ง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1-7 สรุปได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา แต่การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการวางแผนพัฒนาด้านต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันได้เน้นการสร้างกลไกและเพิ่มศักยภาพของชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาอนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างตามหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบายและแผนด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในระดับชาติสำคัญๆ ที่ผ่านมา ได้แก่ แผนแม่บทการจัดการปะการังของประเทศ (พ.ศ. 2535-2539) นโยบายฟื้นฟูทะเลไทย พ.ศ. 2539 และแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศ (พ.ศ. 2542-2546) นโยบายเหล่านี้แม้ส่วนใหญ่จะสิ้นสุดลงแล้วแต่บางมาตรการยังคงนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติในบางนโยบายในปัจจุบัน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547) สำหรับนโยบายที่ใช้ในปัจจุบันนั้นที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะมีด้วยกัน ดังนี้

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559

มีจุดมุ่งหมายให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมถึงเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรชายฝั่งทะเล คือ

- ตั้งเป้าสงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่
- อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภทเพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่งตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554

จัดทำขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามกรอบและทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเริ่มมีการดำเนินการตั้งแต่ช่วงระยะเวลา 3 ปีหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2542-2544) ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สรุปได้ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างภูมิปัญญาเพื่อการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 2: การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคี

กลยุทธ์ที่ 3: การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเชิงรุก

กลยุทธ์ที่ 4: ส่งเสริมการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมเพื่อลดความยากจน

กลยุทธ์ที่ 5: ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 6: กำกับ ดูแลและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลและยั่งยืน

นโยบาย มาตรการ และแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

จัดทำโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ ซึ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2541-2550) มีนโยบายฯ มาแล้วจำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับปัจจุบัน คือ นโยบาย มาตรการ และแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2551-2555) โดยมีสาระสำคัญคือ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยอย่างยั่งยืน เพื่อความมั่นคงทางนิเวศและฐานทรัพยากรของชาติ

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล

จัดทำโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีนโยบายที่ผ่านมาจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์การรักษามลประโยชน์ของชาติทางทะเล (พ.ศ. 2536-2542) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2542-2546) และฉบับปัจจุบัน คือ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2548-2552) โดยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล สรุปได้ดังนี้

- พิจารณาเร่งรัดกระบวนการให้สัตยาบันรองรับ UNCLOS 1982 รวมถึงสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเลอื่นๆ โดยเร็ว โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก
- เร่งรัดการปรับปรุง การจัดทำให้มีและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ แผนหรือกฎหมายภายในอื่นๆ เพื่อรองรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ผลประโยชน์ของชาติทางทะเล
- ป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างสันติวิธี
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีศูนย์กลางข้อมูล การวิจัยและค้นคว้าทางทะเลในทุกมิติ
- รณรงค์ ให้การศึกษา และประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของทะเล

นโยบายด้านการประมง

ในภาพรวมของนโยบายด้านการประมงที่ผ่านมา จะเป็นลักษณะมติคณะกรรมาชนโยบายประมงแห่งชาติที่ประกาศออกมาหลายๆ ฉบับเพื่อเป็นแนวทางและแก้ไขปัญหาการทำประมง แต่นโยบายหลักที่

ดูแลด้านการประมงนั้น ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดและเป็นรูปธรรม คือ นโยบายพัฒนาประมงแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 ที่เน้นการพัฒนาด้านประมงในทุกๆ ด้าน โดยสรุปคือ ทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประมงนอกน่านน้ำ อุตสาหกรรมและธุรกิจการประมง องค์การด้านการประมงและชาวประมง (กรมประมงและองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ, 2547) และจากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงของประเทศไทยที่มีสาเหตุหลักมาจากการทำประมงทะเลในอดีต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน รัฐจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทย (กรมประมง, 2551) ถือเป็นแผนแรกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประมงทะเลโดยเฉพาะ

แผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทย

แผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทยจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางบริหารจัดการให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงทะเลอย่างรับผิดชอบและเหมาะสมคุ้มค่า เน้นการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำและระบบนิเวศให้มีความสมบูรณ์และคงความสมดุล พัฒนาศักยภาพขององค์กรประมงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการประมงทะเล โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2552-2561) คือ ระยะแรก 5 ปี (พ.ศ. 2552-2556) และระยะที่สอง 5 ปี (พ.ศ. 2557-2561)

เป้าหมายแผนแม่บทมีดังนี้

- รักษาระดับการจับสัตว์น้ำ ในน่านน้ำให้ไว้ระหว่าง 1.7-2.0 ล้านตันต่อปี โดยมีสัตว์น้ำเศรษฐกิจไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80
- รักษาการจับสัตว์น้ำจากน่านน้ำ ระหว่าง 1.0-1.5 ล้านตันต่อปี
- มีองค์กรของชาวประมงที่มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมกับภาครัฐอย่างน้อย 1 องค์กรต่อจังหวัด และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างจังหวัดหรือพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงการบริหารจัดการประมง โดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างน้อยร้อยละ 10 ของชุมชนประมงชายฝั่ง (กรมประมง, 2551)

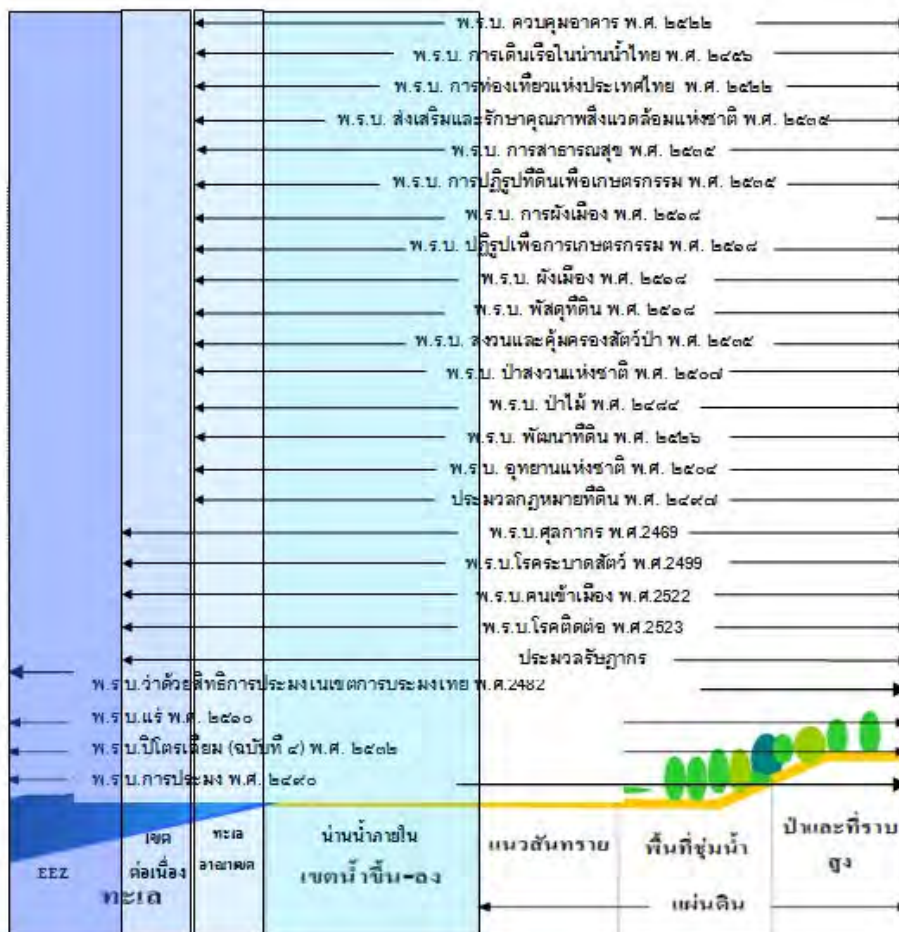
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลและชายฝั่งในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมากและเนื่องจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมิได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่เพียงในเขตแดนของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น ในหลายกรณีที่มีปัญหาจากการทำประมงและการใช้ทรัพยากรทางทะเลที่เกิดขึ้น อาจมีผลกระทบต่อเขตแดนหรือในพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศรัฐต่างๆ จึงได้สร้างความร่วมมือระหว่างกันโดยใช้กฎหมายระหว่างประเทศ (International law) เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลและป้องกันปัญหา (กองสนธิสัญญา, 2547)

ในการศึกษาบทนี้จะเป็นการนำเสนอกฎหมายภายในและกฎหมายข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในภาพรวม กฎหมายประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลและปัญหาของการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

กฎหมายภายใน

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้ทะเลทั้งสิ้น 53 ฉบับ (เผด็จศึกดีและคณะ, 2550) และครอบคลุมถึงประมง ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังรูปที่ 3-8

รูปที่ 3-8: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมประมง (2549)

จากภาพรวมของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการใช้ทะเล แบ่งเป็นกฎหมายที่สำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรมีชีวิต ซึ่งครอบคลุมอาณาเขตทางทะเลของประเทศและเขตทะเลของประเทศอื่นที่ได้ทำความตกลงกันได้ ได้ตามเขตพื้นที่ดังนี้

น่านน้ำภายใน (Internal Water) และทะเลอาณาเขต (Territorial Sea)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทุกกฎหมายมีอำนาจบังคับใช้ครอบคลุมทั้งหมดภายในเขตน่านน้ำภายในและทะเลอาณาเขต (มีความกว้างไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน) ตัวอย่างกฎหมายที่สำคัญๆ ได้แก่

- พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. 2490 เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมงทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำทะเลทั่วประเทศ รวมทั้งมีบางส่วนเกี่ยวข้องกับ การทำการประมงในต่างประเทศ
- พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 (รวมสัตว์น้ำด้วย) ออกข้อกำหนดในการ ครอบครองการค้า การล่า และการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า (รวมสัตว์น้ำ) รวมถึงซากของสัตว์ป่า (รวม สัตว์น้ำ) และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า (รวมสัตว์น้ำ)
- พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อใช้ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ซึ่งจะกล่าวถึง ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรชายฝั่งทะเลในภาพรวม
- พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ควบคุมการใช้ประโยชน์และการป้องกันพื้นที่และ ทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงป่าชายเลน
- พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เพื่อคุ้มครองพันธุ์พืชและสัตว์ โดยห้ามไม่ให้มีการค้าและ ขนส่งชนิดพันธุ์ต่างๆ และห้ามไม่ให้มนุษย์รุกเข้าไปภายในเขตอุทยาน ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ ครอบคลุมถึงอุทยานแห่งชาติทางทะเลทั้งหมดด้วย
- พ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ชายฝั่งทางอ้อม เนื่องจากวัตถุประสงค์สำคัญของพระราชบัญญัตินี้คือ เพื่อควบคุมเรือ หรือยานพาหนะทางน้ำทุกชนิดที่อยู่ในเขตน่านน้ำไทย ซึ่งจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเกิด ภาวะมลพิษในแหล่งน้ำซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง และสามารถตีความถึงการ อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง
- พ.ร.บ. ว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482

เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone)

รัฐชายฝั่งมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ราชการ การเข้าเมือง และการ สาธารณสุข เท่านั้น ตามบทบัญญัติใน UNCLOS 1982 (ศรัณย์, 2551) ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องสำคัญๆ นอกเหนือจากพ.ร.บ. ประมงและพ.ร.บ. ว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 ดังนี้

- พ.ร.บ. ศุลกากร พ.ศ. 2469 (ป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรในเขตต่อเนื่อง)
- พ.ร.บ. ไรศระบาศสัตว์ พ.ศ. 2499 (ป้องกันการเข้าเมืองในเขตต่อเนื่อง)
- พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 (ป้องกันการเข้าเมืองในเขตต่อเนื่อง)
- พ.ร.บ. ไรศติดต่อ พ.ศ. 2523 (ควบคุมไรศติดต่อในเขตต่อเนื่อง)
- พ.ร.บ. ไรศติดต่อ พ.ศ. 2523 (ควบคุมไรศติดต่อในเขตต่อเนื่อง)

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะมี 2 ฉบับ คือ พ.ร.บ. ประมง และ พ.ร.บ.ว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- พ.ร.บ.จัดระเบียบกิจการแพปลา พ.ศ. 2496 (ควบคุมการขายสัตว์น้ำที่สะพานปลา)
- พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (รวมถึงสายพันธุ์ด้วย)
- พ.ร.บ.เรือไทย พ.ศ. 2481 (การจดทะเบียนเรือ)
- พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด พ.ศ. 2534
- พ.ร.บ.เพิ่มอำนาจตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางน้ำ พ.ศ. 2496
- พ.ร.บ.โรงงาน พ.ศ. 2535
- พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
- พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- ฯลฯ

กฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ

กฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงและทรัพยากรมีชีวิตที่สำคัญๆ แบ่งตามระดับพื้นที่ที่บังคับใช้ เป็น 2 ส่วน คือ ระดับนานาชาติ และระดับภูมิภาค ดังตารางที่ 3-8

ตารางที่ 3-8: กฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล

กฎหมาย/ข้อตกลง	ความสำคัญ/สาระสำคัญ	สถานภาพ
ระดับโลก (international)		
อนุสัญญาว่าด้วยการทำการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิตในทะเลหลวง พ.ศ. 2501	สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการทำการประมงและอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิตในทะเลหลวง	ให้สัตยาบัน
อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับความเสียหายอันเกิดจากมลพิษทางน้ำมัน (CLC) พ.ศ. 2512	ให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากมลพิษน้ำมันเนื่องจากอุบัติเหตุทางทะเลได้รับการชดเชยค่าเสียหาย	ไม่ได้เป็นภาคี
อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar) พ.ศ. 2514	เพื่ออนุรักษ์และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก โดยสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด	ให้สัตยาบัน
อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก พ.ศ. 2515	ส่งเสริม คุ้มครอง รักษา มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษยชาติ	ให้สัตยาบัน
อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันมลพิษจากเรือ พ.ศ. 2516 และพิธีสาร พ.ศ. 2521 (MARPOL)	เป็นมาตรการเพื่อป้องกันมลภาวะจากเรือ และกำหนดให้เรือบรรทุกน้ำมันขนาดตั้งแต่ 20,000 dwt ต้องมี Segregated Ballast Tanks (SBT)	ยังไม่ได้ให้สัตยาบัน

กฎหมาย/ข้อตกลง	ความสำคัญ/สาระสำคัญ	สถานภาพ
อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่มีการอพยพย้ายถิ่น (CMS) พ.ศ. 2522	เพื่อการอนุรักษ์ทั้งชนิดพันธุ์บนบก ในทะเล และนกที่มี การอพยพย้ายถิ่น ครอบคลุมไปทั่วโลก (wildlife habitats on a global scale)	ไม่ได้เป็นภาคี
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล พ.ศ. 2525 (UNCLOS 1982)	อนุรักษ์ป้องกันและดูแลทรัพยากรมีชีวิตรวมถึง สิ่งแวดล้อมทางทะเล	ยังไม่ได้ให้ สัตยาบัน

ตารางที่ 38: กฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล (ต่อ)

กฎหมาย/ข้อตกลง	ความสำคัญ/สาระสำคัญ	สถานภาพ
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) พ.ศ. 2535	เป็นความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมในการ อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ ประโยชน์ระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์และพันธุกรรมอย่างยั่งยืน	ให้สัตยาบัน
อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ประชากรสัตว์น้ำ ที่ว่ายน้ำขึ้นมาจากทะเลขึ้นมาในแม่น้ำระหว่างฤดู วางไข่ พ.ศ. 2535	เพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำที่ว่ายน้ำขึ้นมาจากทะเลขึ้นมาใน แม่น้ำระหว่างฤดูวางไข่	ไม่ได้เป็นภาคี
ความตกลงเพื่อส่งเสริมการควบคุมเรือประมงที่ทำการประมงทะเลหลวงให้ปฏิบัติตามมาตรการสากล เพื่อการอนุรักษ์และจัดการประมง พ.ศ. 2536	สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากร สัตว์น้ำในทะเลหลวงโดยเน้นเรื่องการควบคุมเรือ	ไม่ได้เป็นภาคี
ความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติตามบทบัญญัติของ 1982 ฉบับลงวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2525 เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการประชากรของสัตว์ น้ำชนิดพันธุ์ที่ข้ามเขตและอพยพย้ายถิ่นไกล พ.ศ. 2538 (UNFSA)	เป็นข้อปฏิบัติในการอนุรักษ์และจัดการประชากรของ สัตว์น้ำชนิดพันธุ์ที่ข้ามเขตและอพยพย้ายถิ่นไกล	ไม่ได้เป็นภาคี
จรรยาบรรณในเรื่องการทำประมงอย่างรับผิดชอบ พ.ศ. 2538	เป็นหลักการทำประมงด้วยความรับผิดชอบตาม กฎหมายระหว่างประเทศ	เป็นภาคี
ระดับภูมิภาค (regional)		
ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการทูน่า แห่งมหาสมุทรอินเดีย พ.ศ. 2536	เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์ รักษาไว้ซึ่ง จำนวนประชากรทูน่า และชนิดพันธุ์ที่คล้ายทูน่าใน มหาสมุทรอินเดีย	เข้าเป็นภาคี
บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการอนุรักษ์เต่าทะเลใน แถบมหาสมุทรอินเดียและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส่งเสริม คุ้มครอง อนุรักษ์ เพิ่มจำนวนและฟื้นฟูเต่าทะเล รวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัย	เป็นภาคี

ที่มา : ดัดแปลงจาก อนุวัฒน์และพงทอง (2548)

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

- Agreement for the Establishment of the Asia-Pacific Fishery Commission, 1948
- Agreement on the Exploitation and Conservation of the Maritime Resources of the South Pacific, 1952

จากภาพรวมของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลทั้งภายในและระหว่างประเทศ สามารถสรุปปัญหาการในประเด็นการใช้กฎหมายกว้างๆ ได้ดังนี้

กฎหมายภายใน

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก มีความซ้ำซ้อน ล้าสมัย และขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ รวมถึงการแยกส่วนกันทำงานขาดการประสานงาน จากหน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่
- บทบัญญัติในกฎหมายไม่ครอบคลุมการทำกิจกรรมต่างๆ ทางทะเล รวมถึงบทบัญญัติอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS 1982) ส่งผลให้ไม่มีการให้สัตยาบันในอนุสัญญาฯ

กฎหมายระหว่างประเทศ

- การไม่ให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS 1982) ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายดังกล่าว (มีหน้าที่แต่ไม่มีสิทธิ)
- กฎหมายภายในไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาพอจะแบ่งปัญหาดังกล่าวออกเป็นกลุ่มๆ ได้แก่

- การที่ไม่มีกฎหมาย
- การที่มีกฎหมายอยู่แต่ล้าสมัย
- การมีกฎหมายที่ซ้ำซ้อน
- กฎหมายเกิดใหม่
- กฎหมายที่มียังไม่สอดคล้องกับธรรมเนียมการใช้ทะเลที่เป็นสากล

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการยกร่าง พ.ร.บ.รักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล หนึ่งฉบับในลักษณะของกฎหมายกลางเพื่อบูรณาการการจัดการในเรื่องนี้โดยผนวกเอาพันธกรณี UNCLOS 1982 เข้าไว้ด้วยกัน

บทบาทและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตภายในประเทศ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แบ่งตามประเภทหน่วยงาน ตามตารางที่ 3-9

ตารางที่ 3-9: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตทาง

ทะเล

ประเภท	หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
หน่วยงานราชการ	กรมประมง	ดูแล ทรัพยากรประมง ควบคุม ป้องกัน ปราบปราม การทำประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย และดำเนินการเกี่ยวกับการทำการประมงในน่านน้ำและนอคน่านน้ำร่วมกับประเทศอื่นๆ ควบคุมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการประมง
	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	อนุรักษ์ พื้นฟู บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยการรวมถึงพืชและสัตว์ทะเลที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ ประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและต่างประเทศในด้านทรัพยากรทางทะเล
	กรมเจ้าท่า	กำกับดูแล ส่งเสริม พัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวีให้มีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพ ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กองทัพเรือ	รักษาและคุ้มครองผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในทะเล ให้เป็นไปตามข้อกำหนดและข้อตกลงภายในประเทศและระหว่างประเทศ
	กองตำรวจน้ำ	ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดที่เกี่ยวกับศุลกากร การประมง คนเข้าเมือง การเดินเรือในน่านน้ำ รวมถึงการรักษาทรัพยากรและผลประโยชน์ชาติทางทะเล
	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	มีหน้าที่โดยอ้อม ในการจัดการ บำรุง ดูแล รักษา การใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม
	กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กรมองค์การระหว่างประเทศ	พิจารณากฎหมาย ข้อตกลง ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเล การจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของนานาชาติ
	สำนักนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จัดทำนโยบายและแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่มีชีวิต
สถาบันการศึกษา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ศึกษา วิจัย การเรียนการสอน เกี่ยวกับประมงทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น	
องค์กรภาคเอกชน	องค์กรพัฒนาเอกชน	อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ประสานงานหน่วยงานราชการ ประชาชนในพื้นที่และองค์กรอื่นๆ องค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล เช่น โครงการพัฒนาชุมชนประมงขนาดเล็ก จังหวัดสงขลา เป็นต้น
	องค์กรชุมชน	มีบทบาทในการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิของการทำประมง โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลควบคู่ไปด้วย เช่น สมาพันธ์ประมงพื้นบ้านภาคใต้ 13 จังหวัด
องค์กรอิสระ	ภาคธุรกิจเอกชน	บทบาทในการประสานความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประมงชายฝั่งทะเล ระหว่างกลุ่มสมาชิกเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กัน อาทิ องค์กรสะพานปลา สมาคมประมง
	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติก่อนจะพิจารณาประกาศใช้

การที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลจำนวนมากอาจจะกล่าวได้ว่า ทะเลเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ แต่จากการพิจารณาสถานการณ์ด้านการประมงและทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางทะเลและชายฝั่ง กลับพบปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล ปัญหาด้านการประมง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นจึงพอสรุปปัญหาได้ ดังนี้

- ประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านทะเลมาก แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานที่แยกส่วน ขาดการประสานงานระหว่างกัน
- ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในหน่วยงานที่เพียงพอ การปฏิบัติงานจึงไม่ประสบผลเท่าที่ควร
- ขาดนโยบายทางทะเลในภาพรวม การวางแผนและการปฏิบัติจึงไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- กลุ่มหรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมานั้นมักจะขาดศักยภาพในการบริหารจัดการภารกิจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรทางทะเล
- ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- มีความซ้ำซ้อนกันของอำนาจหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อาจจะกล่าวได้ว่าหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้กำหนดกรอบนโยบายและกฎหมายสนับสนุนการจัดการทรัพยากร แต่สำหรับชุมชนประมงชายฝั่ง กลุ่ม NGO หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกลับมีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตน

ดังเช่น การจัดตั้งสมพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านใน 13 จังหวัดทางภาคใต้โดยมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและการอนุรักษ์/ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งในระดับหมู่บ้านตำบลและอำเภอ นอกจากนี้แล้วยังมีบทบาทที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายต่างๆ อย่างเช่นเครือข่ายอันดามันซึ่งเป็นเครือข่ายของสามจังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ ทำหน้าที่ในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรในอ่าวพังงา

กรณีของบางสะพานที่มีโครงการนำร่องการบริหารจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชน เริ่มขึ้นในปี 2542 เพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างชาวประมงขนาดเล็กและผู้ประกอบการเรือประมงอวนลากต่างถิ่น ซึ่งเข้ามาทำการประมงผิดกฎหมายภายในพื้นที่ 3,000 เมตร เป็นต้น

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการที่บูรณาการ เพื่อให้เกิดการประสานงานและทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วน ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและสิ่งมีชีวิตทางทะเลเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการในเชิงรุกได้ อันเป็นส่วนสำคัญในการรักษาทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไป

ปัญหาในปัจจุบัน และแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลและชายฝั่ง

ป่าชายเลน

ป่าชายเลนในประเทศไทยมีสถานภาพแตกต่างกันทั้งในด้านพืชพรรณ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ลักษณะสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง สภาพปัญหาของป่าชายเลนสรุปได้ 3 ลักษณะ คือ

- พื้นที่ป่าชายเลนที่คงสภาพเป็นป่าอยู่ แต่มีชุมชนเข้าไปอาศัยอยู่ ใช้ประโยชน์ต่างๆ และบางส่วนมีการบุกรุกพื้นที่ ได้แก่ บริเวณป่าชายเลนฝั่งอันดามัน ในจังหวัดระนอง พังงา กระบี่ ตรัง สตูล และภูเก็ต
- พื้นที่ป่าชายเลนมีการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ เปลี่ยนแปลงไปเป็นนาทุ่ง เช่น บริเวณอ่าวไทย ภาคตะวันออกและภาคใต้ ในจังหวัดจันทบุรี สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
- พื้นที่ป่าชายเลนที่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครองและใช้ประโยชน์แต่ไม่คุ้มทุน เช่น การปลูกป่าชายเลนหรือการทำนาทุ่ง จึงมีการขายให้กับนายทุน ตลอดจนการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมจนเกิดการกัดเซาะชายฝั่ง ได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนในจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา

แหล่งน้ำทะเล

ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้ระบบนิเวศแหล่งน้ำทะเลเสื่อมโทรม รวมทั้งการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำทะเล มีดังนี้

- ปริมาณตะกอนที่เพิ่มขึ้นไปทับถมบนแหล่งน้ำทะเลและลดปริมาณแสงที่ส่องผ่านลงไปถึงพื้นที่ท้องทะเล
- การทำประมงจากอวนลาก และอวนรุน
- น้ำทิ้งจากการเพาะเลี้ยง อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ชุมชนเมือง ที่ไม่ผ่านการบำบัด เรือประมงน้ำเสียและการเพิ่มขึ้นของปริมาณสารอาหารในน้ำบริเวณแหล่งน้ำทะเล ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณของสาหร่ายพื้นทะเลเติบโตทับถมแหล่งน้ำทะเล และทำให้ปริมาณแพลงก์ตอนในน้ำทะเลเพิ่มขึ้น ลดปริมาณแสงที่ส่องถึงพื้นที่ท้องทะเล
- การเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำทะเล
- การสร้างสิ่งก่อสร้างทับบนแหล่งน้ำทะเลเช่น การสร้างท่าเทียบเรือประมง สะพาน ที่จอดเรือท่องเที่ยว
- การเล่นเรือในแหล่งหากินหรือเส้นทางการเดินทางของพะยูน

ปัญหาเหล่านี้เกิดจากสาเหตุหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขาดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงคุณค่าของระบบนิเวศหน้าทะเล การขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และตรวจสอบโครงการพัฒนาต่างๆ จากผู้ที่เกี่ยวข้อง และประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ยังไม่ดีพอ

ปะการัง

ความเสื่อมโทรมของปะการังในประเทศไทยเกิดจากหลายสาเหตุ มีสาเหตุทั้งจากธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ดังนี้

สาเหตุที่เกิดจากธรรมชาติได้แก่

- การที่น้ำทะเลมีอุณหภูมิสูงผิดปกติทำให้เกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว
- การถูกทำลายโดยพายุ เกิดคลื่นลมแรง ทำให้กิ่งก้านปะการังแตกหัก
- การระบาดของดาวมงกุฎหนามที่ไปกินเนื้อเยื่อปะการัง

สาเหตุที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ได้แก่

- กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การดำน้ำ การลักลอบเก็บปะการังหรือปลาสวยงาม การทิ้งสมอในแนวปะการัง
- การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนลงสู่ทะเล
- การก่อสร้างบริเวณชายฝั่ง การเปิดหน้าดินเพื่อสร้างถนน ทำให้ตะกอนของดินไหลลงสู่ทะเล มีผลให้น้ำทะเลขุ่นและตะกอนไปทับถมบนแนวปะการัง ทำให้ปะการังตาย

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงทะเล

สาเหตุความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงทะเลเกิดได้ทั้งจากธรรมชาติและจากกิจกรรมของมนุษย์

1) สาเหตุที่เกิดจากการเสื่อมโทรมตามธรรมชาติ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงกระแสน้ำ การพังทลายของดินตามชายฝั่งทะเล การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของน้ำในทะเล และการเกิดคลื่นลมอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อแหล่งวางไข่ แหล่งที่อยู่อาศัย ขบวนการห่วงโซ่อาหารทำให้การดำรงชีวิตของสัตว์น้ำเปลี่ยนแปลงไป

2) สาเหตุที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ได้แก่ การทำประมงมากเกินไป (over-fishing) ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนเรือประมงและประสิทธิภาพของเรือ รวมทั้งเครื่องมือประมงที่ทันสมัยมากขึ้น เนื่องมาจากการทำประมงทะเลให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง จึงมีผู้สนใจเข้ามาลงทุนประกอบอาชีพนี้เพิ่มขึ้น พ่อค้าประมงหลายรายเริ่มเห็นประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลักโดยตั้งเป้าไปที่ปริมาณมากกว่าความยั่งยืนของทรัพยากรประมงทะเล นอกจากนี้ยังมีการฝ่าฝืนมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดขาดการประสานงาน

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม

ความขัดแย้งระหว่างประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์

จากการที่ปริมาณสัตว์น้ำลดลงเป็นจำนวนมาก และตามธรรมชาติของสัตว์น้ำวัยอ่อนจะหากินใกล้ฝั่ง ทำให้บริเวณใกล้ฝั่งมีความชุกชุมของสัตว์น้ำ เรือประมงขนาดใหญ่ที่จับสัตว์น้ำห่างฝั่งได้น้อยจะเข้ามาทำการประมงใกล้ฝั่งมากขึ้น ก่อให้เกิดการแก่งแย่งพื้นที่ทำการประมงและทรัพยากรระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์ ทำให้เกิดข้อพิพาททางสังคมในพื้นที่ชายฝั่ง เกิดความไม่สงบในสังคมชาวประมง ส่งผลให้ครอบครัวชาวประมงขนาดเล็กลดจำนวนลง เนื่องจากชาวประมงที่ทำการประมงอยู่ตามชายฝั่งของประเทศไทยนั้นไม่อาจจะแข่งขันกับชาวประมงรายใหญ่ที่มีเรือและเครื่องมือทำการประมงที่ทันสมัยกว่าและมีประสิทธิภาพดีกว่าได้ โดยพบว่าจำนวนชาวประมงขนาดเล็กที่ใช้เครื่องมือพื้นบ้านมีอยู่ประมาณร้อยละ 80 ของครัวเรือนประมงทั้งหมด แต่มีปริมาณการจับเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น ส่วนการประมงทะเลที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถจับได้มากถึงร้อยละ 95 ของปริมาณการจับทั้งหมด (ธนาคารโลก, 2550)

ความขัดแย้งระหว่างประมงกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยว

ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา มีจำนวนนักท่องเที่ยวกว่า 100 ล้านคน มาท่องเที่ยวตามจังหวัดชายฝั่งทะเล ในจำนวนนี้มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นชาวต่างชาติ สำหรับในปี 2547 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติกว่า 9 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 84 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ไปเที่ยว 5 จังหวัดชายฝั่งทะเล ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี สงขลา และชลบุรี ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง (ธนาคารโลก, 2550) แต่การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อมทางทะเลในระหว่างการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำท่าและอัตราการสะสมของตะกอน การเพิ่มขึ้นของปริมาณของเสียและการเททิ้งน้ำเสีย การขุดบ่อทำเรือและทอดสมอเรือ รวมทั้งมีการทำประมงที่มากเกินไปจนควรเพื่อตอบสนองความต้องการที่มีเพิ่มขึ้น ซึ่งภาวะกดดันต่างๆ ที่มีผลต่อทรัพยากรประมงทะเลอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ดังนั้นจึงควรที่จะนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้เพื่อสงวนและคุ้มครองทรัพยากรประมงทะเลและชายฝั่งให้คงอยู่ต่อไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและสิ่งมีชีวิตทางทะเล

การมีจำนวนเรือประมงเกินกำลังการผลิต

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงทะเลของประเทศไทย สาเหตุหนึ่งเกิดจากการเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนวันในการจับที่เพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพของเรือและเครื่องมือประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือประมงประเภททวนลากและอวนรุน ซึ่งเป็นเครื่องมือประมงที่มุ่งจับสัตว์น้ำหน้าดินเป็นหลักโดยจะต้องลากครูดกับผิวหน้าดินตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือประมงที่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำและถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ไม่สามารถคัดเลือกสัตว์น้ำเป้าหมายได้ มีการใช้ตาอวนขนาดเล็กเกินไป และทำลายสภาพพื้นที่ท่องเที่ยวตลอดเวลาขณะทำการประมง ในปี 2503 เป็นปีแรก que เริ่มทดลองการทำประมงอวนลาก มี

จำนวน 99 ลำ เพิ่มขึ้นเป็น 10,431 ลำ ในปีพ.ศ. 2523 และในปีเดียวกันเรือที่จดทะเบียนครอบครองเรือประมง อวนรุนมีจำนวนสูงถึง 2,262 ลำ แต่หลังจากนั้นเรือประมงที่จดทะเบียนครอบครองเครื่องมือประมงประเภท อวนลากและอวนรุนมีแนวโน้มลดจำนวนลงเหลือเรื่อยๆ ในปี 2549 ลดลงประมาณครึ่งหนึ่งของปี 2523 โดย เหลือเพียง 5,246 และ 440 ลำ ตามลำดับ และยังมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จนถึงปี 2552 เหลือเพียง 3,751 และ 361 ลำ ตามลำดับดังตารางที่ 3-10

ตารางที่ 3-10: จำนวนเรือประมงประเภทอวนลาก และอวนรุน

ประเภทเรือ	พ.ศ. 2503	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2551	พ.ศ. 2552
เรืออวนลาก	99	10,431	8,008	5,757	5,246	4,363	4,013	3,751
เรืออวนรุน	-	2,262	638	520	440	431	383	361

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ก) และ กรมประมง (2554 ข)

ในส่วนของประเภทของเรือ เรือประมงที่มีการจดทะเบียนมากที่สุด คือ เรือประมงประเภทอวนลาก รองลงมาคือ เรือประมงประเภทอวนครอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรือประมงขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ คือ มีความ ยาวตั้งแต่ 19 เมตรขึ้นไป แสดงดังตารางที่ 3-11

ตารางที่ 3-11: จำนวนเรือประมง จำแนกตามประเภทของเครื่องมือและความยาวเรือ (2549-2552)

ความยาว เรือ	ปี พ.ศ.	รวม	อวน ลาก	อวนล้อม จับ	อวนติด ตา	อวน ครอบ	อวนช้อน (อวนยก)	อวนรุน	อวน อื่นๆ	เบ็ดราว	เครื่อง มืออื่น ๆ
รวม	2549	12,552	5,246	1,490	1,777	3,210	319	440	3	31	36
	2552	16,891	3,751	1,484	7,009	3,414	339	361	128	39	366
<14 ม.	2549	5,037	1,263	213	1,040	1,995	162	327	3	7	27
	2552	9,721	659	221	6,125	1,850	131	227	128	21	359
14-18 ม.	2549	3,453	1,717	238	373	941	112	52	-	13	7
	2552	3,477	1,323	263	454	1,206	159	62	-	5	5
>19 ม.	2549	4,062	2,266	1,039	364	274	45	61	-	11	2
	2552	3,693	1,769	1,000	430	358	49	72	-	13	2

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (2551 ค)

การขาดแคลนแรงงานประมงไทยและปัญหาที่เกิดขึ้นจากแรงงานประมงต่างชาติ

ในปี 2543 มีจำนวนชาวประมงรวมทั้งสิ้น 158,166 คน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนชาวประมงในปี 2538 พบว่า จำนวนชาวประมงเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.1 แต่กลุ่มคนหนุ่มสาวที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ลดลงค่อนข้างมาก จากร้อยละ 32.5 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 24.3 ในปี 2543 (กรมประมง, 2551 ก) แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจที่จะเข้าทำงานในสาขาประมงลดน้อยลง อาจเนื่องมาจากมีโอกาสที่จะทำงานในสาขาอื่นเพิ่มมากขึ้น เป็นงานที่เหน็ดเหนื่อยต้องออกไปทำประมงไกลๆ มีความเสี่ยงภัยสูง ผลตอบแทนไม่มากเหมือนในอดีต ไม่มีความมั่นคงในการทำประมงและสวัสดิการแรงงานต่ำกว่าในภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ ทำให้คนไทยไม่นิยมทำงานในเรือประมง ซึ่งในปัจจุบันจะใช้ลูกเรือเป็นชาวต่างด้าว ส่วนใหญ่แรงงานต่างด้าวจะเป็นสัญชาติพม่า ที่เหลือเป็นกัมพูชา ลาว และสัญชาติอื่นๆ นับว่าการขาดแคลนแรงงานเป็นปัญหาเรื้อรังในการประมงพาณิชย์ โดยภาวะขาดแคลนแรงงานจะมีความรุนแรงมากในช่วงเศรษฐกิจขยายตัวผู้ประกอบการแก้ปัญหาด้วยการลักลอบนำแรงงานต่างชาติเข้ามาทดแทนแรงงานไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้ชุมชนในบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีการประกอบอาชีพประมงมีความเสี่ยงที่จะประสบปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และสาธารณสุขเป็นอันมาก

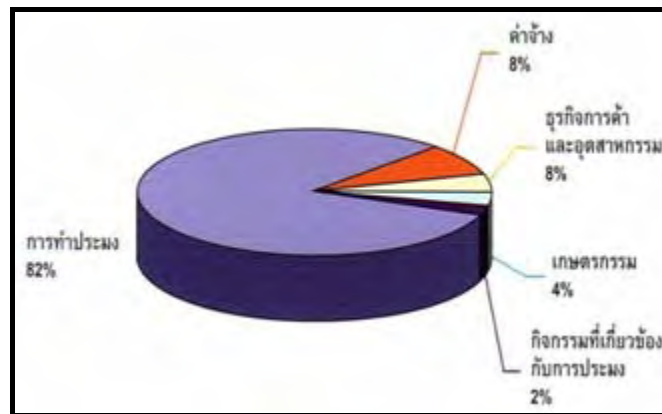
น้ำมันราคาแพง

ค่าใช้จ่ายของการทำประมงทะเลที่สำคัญคือ น้ำมัน คิดเป็นค่าใช้จ่ายประมาณร้อยละ 40 - 60 ของต้นทุนทั้งหมดในการทำประมง ในขณะที่ราคาน้ำมันสูงขึ้นแต่ทรัพยากรสัตว์น้ำเสื่อมโทรม มีผลให้มีเรือจำนวนมากหยุดทำการประมง หรือลดจำนวนเที่ยวที่ออกทำการประมง ปัญหาที่ตามมาคือ การว่างงาน การขาดเสถียรภาพในรายได้ มีผลต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมแช่แข็ง โรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ โรงงานน้ำแข็ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้ชาวประมงมีการใช้น้ำมันนอกระบบ ซึ่งสามารถจัดซื้อได้จากแหล่งจำหน่ายนอกทะเลอาณาเขต มีการลักลอบนำน้ำมันเข้ามาในประเทศในหลายรูปแบบ ผลการลักลอบนำเข้าน้ำมันโดยผิดกฎหมายทำให้มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐต้องเสียรายได้จากภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่มและการเก็บเข้ากองทุนต่างๆ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบในด้านการเมือง เพราะการขนถ่ายและซื้อขายน้ำมันเถื่อนจะดำเนินการนอกทะเลอาณาเขตแต่อยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะหรืออยู่บริเวณแนวเขตแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีโอกาสเกิดความขัดแย้งต่อประเทศเพื่อนบ้านได้

ความยากจนของชาวประมง

ชาวประมงทะเลขนาดเล็กที่อาศัยตามชุมชนชายฝั่ง มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 89,684 บาท โดยรายได้ร้อยละ 84 ของครัวเรือนมาจากการประมง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง ดังรูปที่ 3-9 ซึ่งเมื่อทรัพยากรสัตว์น้ำเสื่อมโทรมและมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ค่าใช้จ่ายในการออกทำประมงแต่ละเที่ยวสูงขึ้น ชาวประมงต้องเพิ่มชั่วโมงหรือเวลาทำการประมงมากขึ้นเพื่อให้ได้สัตว์น้ำปริมาณเท่าเดิม ทำให้สิ้นเปลืองน้ำมันเชื้อเพลิง รวมทั้งมีการใช้เรือและเครื่องมือที่ไม่มีประสิทธิภาพในการทำประมง ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาเรือประมงและเครื่องมือประมง และรายได้จากการขายสัตว์น้ำลดลงซึ่งราคาสัตว์น้ำยังถูกกำหนดโดยพ่อค้า

ซึ่งต่ำกว่าราคาที่ได้รับ ส่งผลกระทบต่อรายได้ของชาวประมง ทำให้ขาดแคลนเงินทุนต้องพึ่งพิงแหล่งเงินทุนนอกระบบ เกิดการกู้หนี้ยืมสิน นอกจากนี้ชาวประมงพื้นบ้านอยู่ในชุมชนที่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ไม่สะดวกในการซื้อปัจจัยการผลิตและการขายสัตว์น้ำ ขาดโอกาสที่จะแสวงหาความรู้และเพิ่มรายได้จากการประกอบอาชีพอื่น ไม่สามารถปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้โดยปราศจากความช่วยเหลือของรัฐบาล

รูปที่ 3-9: แหล่งรายได้ต่อปีของครัวเรือนชาวประมงทะเลขนาดเล็ก
ที่มา: ธนาคารโลก (2550)

ผลกระทบของการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุมต่อการประมง

ในปัจจุบันทรัพยากรประมงทะเลของโลกอยู่ในภาวะวิกฤติ มีการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำเกินศักยภาพผลิตจากธรรมชาติ ถึงแม้ว่าทรัพยากรประมงจะน้อยลงแต่การทำประมงกลับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่นำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงประการหนึ่งคือ การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU-fishing) หรือการประมง IUU ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกให้ความสนใจมากที่สุดและร่วมกันหามาตรการในการจัดการปัญหาการทำประมง IUU ออกมาเป็นระยะๆ (วิมล, 2547) ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาความหมายของการทำประมงมาตรการในการจัดการทำประมง IUU และผลกระทบจากมาตรการที่ใช้จัดการกับปัญหาการทำประมง IUU ของโลกต่อประเทศไทย

การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU-Fishing) คือ การทำการประมงในเขตทะเลอาณาเขตที่ติดต่อกับเขตของเขตการประมงในเขตอำนาจรัฐ หรือการทำประมงในเขตทะเลหลวงที่ขัดกับมาตรการที่เห็นชอบร่วมกันของรัฐต่างๆ ในองค์การการจัดการทรัพยากรประมงระดับภูมิภาค (Regional Fisheries Management Organization: RFMO) โดยคำจำกัดความของการประมงทั้ง 3 ประเภทมีดังนี้

การประมงที่ผิดกฎหมาย (illegal fishing)

- การทำการประมงโดยเรือรัฐหรือหรือต่างชาติในเขตอำนาจของรัฐใดๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือขัดต่อกฎระเบียบ

- การทำประมงโดยเรือของประเทศที่เป็นภาคีของ RFMO ที่ขัดกับมาตรการที่ RFMO ตั้งไว้

การประมงที่ขาดการรายงาน (unreported fishing)

- การทำประมงที่ไม่ได้แจ้ง หรือรายงาน หรือได้รายงานเท็จต่อหน่วยงานของรัฐอันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและระเบียบของรัฐนั้น
- การทำประมงในพื้นที่ RFMO โดยไม่ได้แจ้ง แจ้งเท็จซึ่งการกระทำขัดต่อมาตรการของ RFMO

การประมงที่ขาดการควบคุม (unregulated fishing)

- การทำการประมงโดยเรือที่ไม่มีสัญชาติ (ไม่ชักธง) หรือเรือสัญชาติของรัฐ (ชักธงของรัฐใดๆ) ที่ไม่ได้เป็นภาคีขององค์กรบริหารจัดการประมงภูมิภาค ซึ่งไม่เป็นไปตามหรือขัดกับมาตรการอนุรักษ์จัดการขององค์กรนั้น
- การทำประมงหรือจับสัตว์น้ำที่ยังไม่มีมาตรการของ RFMO รองรับ ที่ขัดต่อความรับผิดชอบของรัฐที่ผูกพันไว้กับกฎหมายระหว่างประเทศ

ตัวอย่างของการทำประมง IUU ได้แก่ การทำประมงในฤดูกลและพื้นที่ห้ามจับสัตว์น้ำ การใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย การจับสัตว์น้ำเกินกำหนดจากที่ได้รับอนุญาต การทำประมงที่ไม่มีใบอนุญาต รวมทั้งการที่เรือประมงทำการประมงโดยอยู่นอกเหนืออำนาจควบคุมของรัฐ การประมง IUU เป็นปัญหาที่ประชาคมระหว่างประเทศให้ความสนใจมากที่สุด (วิมล, 2547) แน่นนอนว่าประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐชายฝั่งย่อมได้รับผลกระทบจากการประมง IUU ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

มาตรการที่ใช้ในการขจัดปัญหาการทำประมง IUU

แผนปฏิบัติการสากลเพื่อขจัดประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (International Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IPOA-IUU) เป็นเครื่องมือเพื่อให้ประเทศต่างๆ นำไปใช้ต่อต้านการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย โดยที่ประเทศเหล่านั้นอาจระทำการต่อต้านการทำการประมงที่ผิดกฎหมายหรือการทำการประมง IUU ด้วยตนเอง หรืออาจร่วมมือกับประเทศอื่นๆ เครื่องมือบางประเภทนั้นได้รับการออกแบบมาใช้กับทุกประเทศ แต่มีเครื่องมือบางชนิดที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ประเทศบางกลุ่มได้ใช้ประโยชน์เป็นการเฉพาะ (พวงทอง, 2550) โดยจำแนกตามความรับผิดชอบของประเทศหรือรัฐที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการประมง แบ่งออกเป็น

- รัฐทั้งปวง
- รัฐเจ้าของธง) รัฐที่จดทะเบียนเรือและอนุญาตให้เรือลำนั้นชักธงของรัฐตน (
- รัฐชายฝั่ง) รัฐที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเลหรือมหาสมุทร (
- รัฐเจ้าของท่าเรือ) รัฐที่อนุญาตให้เรือประมงต่างชาติเข้ามาเทียบท่าเรือรัฐตน (

แผนปฏิบัติการดังกล่าว ได้มีการนำมาตราการมาใช้โยงกับการค้า ซึ่งจะมีผลทำให้สัตว์น้ำที่ถูกจับขึ้นมาโดยชาวประมงที่กระทำการประมงแบบผิดกฎหมายไม่อาจนำสัตว์น้ำนั้นมาขายได้ หรือไม่สามารถนำไปทำการแปรรูปเพื่อส่งออกไปจำหน่ายในตลาดโลกได้

ผลกระทบจากมาตรการที่ใช้จัดการกับปัญหาการทำประมง IUU ของโลกต่อประเทศไทย

หนึ่งในประเด็นที่น่าสนใจคือ มาตรการที่เกี่ยวข้องกับท่าเรือประมง เนื่องจากการควบคุมการขนส่งถ่ายสัตว์น้ำกลางทะเลเป็นเรื่องยาก และกิจกรรมดังกล่าวเป็นการกระทำที่เป็นการประมงที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นจึงถูกเพ่งเล็งและควบคุมอย่างเข้มงวดจากมาตรการของรัฐชายฝั่งและ RFMO ในฐานะที่ประเทศไทยให้การรับรองมาตรการ IPOA-IUU จึงต้องปฏิบัติตามมาตรการการตรวจสอบที่ท่าเรือ เช่น ตรวจสอบใบอนุญาตทำการประมง รายละเอียดการทำประมง และแหล่งทำการประมงและที่มาของสัตว์น้ำจากเรือประมงที่เข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ว่าเรือประมงดังกล่าวเป็นเรือประมง IUU หรือไม่

จากการที่สหภาพยุโรป (EU) ได้ออกกฎระเบียบว่าด้วยการป้องกันต่อต้าน และจัดการทำประมง IUU ที่จะมีบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นไป ประเทศไทยในฐานะประเทศที่ทำการประมงและเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าประมงโดยมีตลาดยุโรปเป็นตลาดสำคัญของไทยต้องมีใบรับรองการจับสัตว์น้ำที่ออกโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศเจ้าของสัญชาติ (รัฐเจ้าของธง) ของเรือประมงที่ใช้จับสัตว์น้ำกำกับมาครอบคลุมทั้งสินค้าประมงแปรรูปและไม่แปรรูป ยกเว้นสัตว์น้ำจืด ปลาสวยงาม สินค้าสัตว์น้ำที่มาจากทะเลเลี้ยง ซึ่งเกิดมาจากลูกสัตว์น้ำหรือตัวอ่อน หรือหอยสองฝาบางชนิด

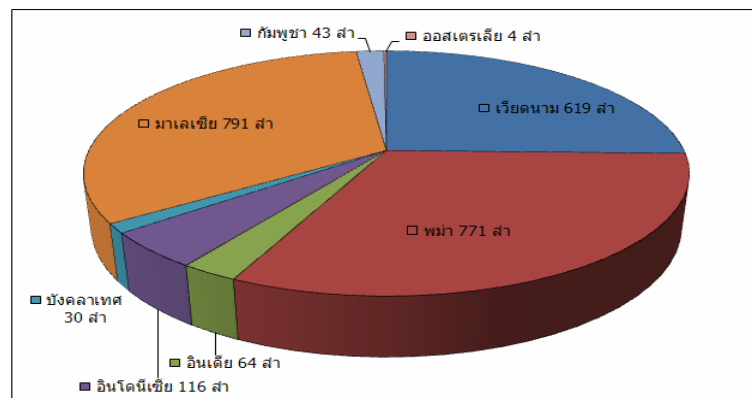
อนึ่ง การประชุมสมัชชาสหประชาชาติ 2 ครั้ง คือ สมัยที่ 63 ได้เน้นเรื่องการส่งเสริมการจับปลาอย่างยั่งยืน และทำที่ประเทศไทยในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 64 ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่ออกมาใหม่ภายใต้มาตรการการอนุรักษ์และการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล ดังนั้น การที่ประเทศไทยจะสามารถยืนอยู่อย่างสง่างามและมั่นคงได้ในเวทีโลก และไม่ถูกขึ้นบัญชีเป็นประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย จำเป็นต้องตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นธรรมกับทุกฝ่าย เคารพสิทธิและความเสมอภาคของกันและกันอย่างจริงจัง

ผลกระทบจากมาตรการบริหารจัดการของรัฐชายฝั่ง

นับตั้งแต่ปี 2519 การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะออกไป 200 ไมล์ทะเลของประเทศเพื่อนบ้านทำให้พื้นที่ทะเลหลวง (high seas) ไม่น้อยกว่า 30,000 ตารางกิโลเมตร ต้องกลายเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตย (sovereign rights) ของรัฐชายฝั่งซึ่งการทำประมงของประเทศไทยอย่างเสรีในบริเวณนี้ต้องยุติลง หากประเทศไทยไม่สามารถเจรจาตกลงกับรัฐชายฝั่งอื่นเพื่อขออนุญาตเข้าไปทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐเหล่านั้นแล้ว ผลกระทบของการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งเหล่านั้นก็จะตามมาหลายประการเช่น เรือจำนวนหนึ่งต้องกลับเข้ามาทำการประมงใน

เขตน่านน้ำไทย การประมงซึ่งอยู่ในสภาพการทำประมงเกินขนาด (overfishing) อยู่แล้วต้องเผชิญกับสภาวะ การทำการประมงเกินขนาดมากขึ้นไปอีก อันจะมีผลเสียหายอย่างมากต่อพันธุ์สัตว์น้ำในเขตน่านน้ำไทย

ปัญหาที่ตามมาคือ การที่มีชาวประมงไทยจำนวนหนึ่งลักลอบทำการประมงในเขตน่านน้ำของ ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งใกล้เคียง อาทิ พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา และเวียดนาม เป็นเหตุให้ประมงไทยถูกรัฐชายฝั่งยึดเรือไป และลูกเรือไทยจำนวนมาก ต้องถูกจับซึ่งปัญหาดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย กรมประมงได้มีการรายงาน ว่าจำนวนเรือประมงไทยที่ถูกทางการต่างประเทศจับกุมระหว่างปี 2530-2542 มีทั้งหมด 2,488 ลำ สำหรับ ประเทศที่เรือประมงไทยถูกจับกุมมากที่สุด คือ ประเทศมาเลเซีย รองลงมาคือ พม่า เวียดนาม และ อินโดนีเซีย ตามลำดับ แสดงดังรูปที่ 3-10 นอกจากนี้การขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านยังมีผลทำให้จำนวนเรือประมงและชาวประมงของไทยลดลง ทำให้ชาวประมงบางส่วนต้องเลิกอาชีพทำการ ประมงและหาอาชีพใหม่ในที่สุด

รูปที่ 3-10: สถิติจำนวนเรือประมงไทยถูกทางการต่างประเทศจับกุม ปี 2530-2542

ที่มา: ดัดแปลงจาก กรมประมง (ม.ป.ป.)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการนำเสนอในแง่มุมต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่าทรัพยากรมีชีวิตของประเทศไทย นั้นมีศักยภาพและทำให้ประเทศไทยมีโอกาสที่สูงมากในการนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ใน ขณะเดียวกันก็มีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นทั้งจุดอ่อนและภาวะคุกคามอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะต้องหา ทางแก้ไขโดยเฉพาะประเด็นที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยความรู้ที่ได้จากงานวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ ดังต่อไปนี้

- ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลทั้งทรัพยากรประมง ป่าชายเลน หญ้าทะเลและ ปะการัง
- กฎหมายภายในและต่างประเทศด้านทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล การขาดการบังคับใช้กฎหมาย ภายใน การบังคับใช้กฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน

- โครงสร้างและหน่วยงานด้านทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลมีหลายหน่วยงานแต่ขาดการบูรณาการในการทำงาน
- ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลโดยเฉพาะทรัพยากรประมงทะเล ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์ ความขัดแย้งกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยว การขาดแคลนแรงงานประมงไทยและปัญหาแรงงานประมงต่างชาติ น้ำมันราคาแพง การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุมต่อการประมง (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU-Fishing)

3.2 บทสังเคราะห์สถานการณ์ภาพทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเล

ทะเลนอกจากจะมีทรัพยากรมีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์แล้ว ทะเลยังอุดมไปด้วยทรัพยากรไม่มีชีวิตที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางทั้งในด้านพลังงานและอุตสาหกรรม ทรัพยากรไม่มีชีวิตในทะเลสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ทรัพยากรจากน้ำทะเล ได้แก่ การทำเกลือ การกลั่นน้ำทะเลให้เป็นน้ำจืด และการสกัดสารเคมีจากน้ำทะเล 2) ทรัพยากรบริเวณพื้นดินท้องทะเล ได้แก่ กบวด ทวาย แร่ธาตุบางชนิด (ดีบุก เพชร) 3) ทรัพยากรใต้มหาสมุทรพื้นท้องทะเล ได้แก่ น้ำมันปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ และ 4) ทรัพยากรในทะเลลึก ได้แก่ แร่ฟอสเฟต (Phosphorite Nodules)⁴

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำทรัพยากรไม่มีชีวิตมาใช้ประโยชน์จะเน้นในส่วนของทรัพยากรบริเวณพื้นดินท้องทะเล ได้แก่ ทวาย แร่ดีบุก และทรัพยากรใต้มหาสมุทรพื้นท้องทะเล ได้แก่ น้ำมันปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

บทสังเคราะห์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

- ทบทวนสถานการณ์ของทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเลที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรเชื้อเพลิงประกอบไปด้วย น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติและทรัพยากรปิโตรเลียมอื่นๆ และ ทรัพยากรแร่ดีบุกและทวาย แก้ว แนวโน้มความต้องการในการใช้ นโยบาย แผนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งชี้ประเด็นปัญหา-อุปสรรคของการพัฒนานำทรัพยากรไม่มีชีวิตมาใช้ประโยชน์ในอนาคต
- เสนอโจทย์วิจัยด้านทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเลที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำทรัพยากรไม่มีชีวิตมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ทรัพยากรเชื้อเพลิง

ทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเลโดยเฉพาะอย่างยิ่งปิโตรเลียมมีความสำคัญไม่เฉพาะแค่ในประเทศแต่ในระดับระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากในอดีตพื้นที่ทะเลส่วนใหญ่มีสภาพตามกฎหมายระหว่างประเทศและการถือปฏิบัติระหว่างประเทศเป็นทะเลหลวง โดยประเทศที่เป็นรัฐชายฝั่งต่างยอมรับหรือประกาศทะเลอาณาเขตเพียงแค่ 3 ไมล์ทะเลจากขอบฝั่งและขอบเกาะ ต่อมามีการรวมกลุ่มของประเทศผู้ผลิตน้ำมันปิโตรเลียมเป็นสินค้าส่งออกจัดตั้ง OPEC ขึ้นทำให้มีการรวมตัวกันเพื่อควบคุมปริมาณการผลิตและราคาน้ำมันดิบ ส่งผลให้ราคาน้ำมันปิโตรเลียมในโลกสูงขึ้นอย่างมาก การจัดตั้ง OPEC เป็นแรงจูงใจให้ประเทศต่างๆ ทำการสำรวจและแสวงหาแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ นอกจากนี้ การพบแหล่งปิโตรเลียมในเขตไหล่ทวีปของอเมริกาและทะเลเหนือทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาและสำรวจหาแหล่งปิโตรเลียมในทะเลในส่วน

⁴ ศรีบุญ เพชรพิรุณย์. 2549. สมุทรภรณ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

อื่นๆ ของโลกมากขึ้นตามลำดับ⁵ ส่งผลให้มีการจัดทำอนุสัญญากฎหมายทะเลปี ค.ศ. 1958 และ ค.ศ. 1982 ในเวลาต่อมาเพื่อกำหนดกติกาสำหรับการแบ่งเขตทางทะเลของประเทศต่างๆ การแสวงหาปิโตรเลียมของประเทศต่างๆ ทำให้มีข้อพิพาทเกิดขึ้นบ่อยๆ เช่น ปัญหาหมู่เกาะสแปรทลีย์ในทะเลจีนใต้ เป็นต้น

ประเทศไทยมีพื้นที่ที่ติดทะเลอยู่ 2 ส่วนคือ อ่าวไทยและทะเลอันดามัน ก่อนอนุสัญญากฎหมายทะเลปี ค.ศ. 1958 รัฐชายฝั่งอ่าวไทยประกอบด้วย ไทย กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซียต่างยอมรับหรือประกาศทะเลอาณาเขตเพียงแค่ 3 ไมล์ทะเลจากขอบฝั่งและขอบเกาะ โดยอังกฤษและฝรั่งเศสได้ประกาศทะเลอาณาเขต 3 ไมล์ทะเลของกัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย ในฐานะอาณานิคม แต่สำหรับประเทศไทยไม่เคยมีการประกาศทะเลอาณาเขตแต่มีคำพิพากษาของศาลอ้างว่าทะเลในเขต 3 ไมล์ทะเลจากขอบฝั่งเป็นเขตราชอาณาจักรไทย ภายหลังจากอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ประเทศรอบอ่าวไทยมีการประกาศขยายทะเลอาณาเขตเป็น 12 ไมล์ทะเล แต่ก็ยังไม่มีประเทศใดประกาศเขตไหล่ทวีปอันเป็นสิทธิของรัฐตามอนุสัญญากฎหมายทะเลว่าด้วยเขตไหล่ทวีป ค.ศ. 1958⁶

จากผลการศึกษาทางธรณีวิทยานักวิชาการปิโตรเลียมพบว่าอ่าวไทยน่าจะเป็นแหล่งปิโตรเลียมที่มีความสมบูรณ์และมีความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ที่จะทำการขุดเจาะและแสวงประโยชน์ ซึ่งจากแรงกระตุ้นนี้เองทำให้บริษัทที่มีกิจการเกี่ยวกับการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมและรัฐบาลของประเทศรัฐชายฝั่งรอบอ่าวไทยหันมาให้ความสนใจศึกษาและมีการประกาศเขตทางทะเลของรัฐต่างๆ รอบอ่าวไทย การประกาศเหล่านี้เป็นการประกาศฝ่ายเดียวตามที่แต่ละรัฐจะเห็นเหมาะสมว่าเป็นเขตไหล่ทวีปของรัฐตน ทำให้มีการประกาศเขตไหล่ทวีปทับซ้อนกันทั้ง ไทย เวียดนาม กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งเป็นที่มาของการเจรจาเรื่องความตกลงกำหนดเขตไหล่ทวีประหว่างประเทศต่างๆ ในอ่าวไทย ตั้งแต่ปี 2513 มาจนบัดนี้ ที่สามารถตกลงกันได้แล้ว โดยมีนัยสำคัญมีทั้งรูปแบบของการร่วมกันแสวงประโยชน์จากทรัพยากรปิโตรเลียม ได้แก่ การจัดทำบันทึกความเข้าใจพื้นที่พัฒนาร่วมไทย- มาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Development Area, JDA) เมื่อปี 2522 และข้อตกลงเส้นแบ่งเขตทางทะเลของไทยกับเวียดนามในปี 2540 สำหรับอันดามันนั้น มีการตกลงเรื่องเขตไหล่ทวีปกับอินเดีย พม่า มาเลเซีย และอินโดนีเซีย แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเลมีความสำคัญต่อประเทศทั่วโลก

การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้น⁷

สถานการณ์พลังงานโลกช่วงปี 2551 มีความผันผวนเป็นอันมากซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลก โดยตั้งแต่ต้นปีจนถึงเดือนกรกฎาคมราคาน้ำมันได้เพิ่มสูงขึ้นจนทำสถิติ

⁵ ถนนม เจริญลาภ. 2550. กฎหมายทะเล เขตทางทะเลของประเทศไทย, สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ

⁶ ถนนม เจริญลาภ. 2550. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1

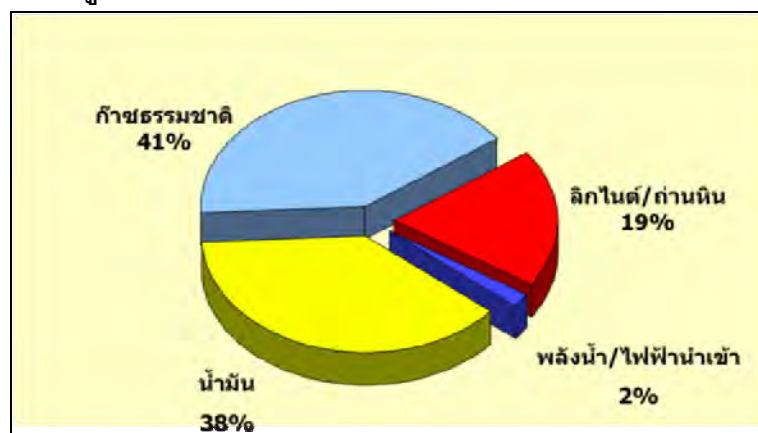
⁷ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. 2551. รายงานประจำปี

สูงสุดเป็นรายวัน ส่งผลให้ปริมาณความต้องการใช้น้ำมันลดลง อย่างไรก็ตามด้วยภาวะเศรษฐกิจของโลกและของไทยในขณะนั้นยังดีอยู่โดย GDP ในช่วง 6 เดือนแรกของไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 ซึ่งมีผลให้การใช้จ่ายงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้นโดยรวมของประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.2 อย่างไรก็ตามในช่วงไตรมาสที่สามราคาน้ำมันตลาดโลกเริ่มลดลงพร้อมๆ กับภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งต่อมาได้ลุกลามไปยังประเทศในทวีปยุโรปและทั่วโลกในช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี 2551 ส่งผลให้ความต้องการใช้สินค้าและบริการในภาพรวมของโลกลดลง และทำให้ปริมาณความต้องการใช้พลังงานลดลงตามไปด้วย

สำหรับประเทศไทยนอกจากจะได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจบางส่วนจากภาวะการเงินของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสถานการณ์การเมืองในประเทศ โดยเฉพาะการปิดสนามบินในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนซึ่งมีผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไตรมาสสามและไตรมาสสี่ชะลอตัวลง ความต้องการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้นในช่วงครึ่งปีหลังชะลอตัวลงจากครึ่งปีแรกค่อนข้างมาก (ลดลงประมาณร้อยละ 1.5) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้น ในปี 2551 อยู่ที่ระดับ 1,624 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวันเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.1 เมื่อเทียบกับปีก่อน โดยการใช้ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 คิดเป็นปริมาณ 3,444 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน การใช้ถ่านหินนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 12.1 อย่างไรก็ตามการใช้ถ่านหินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเนื่องจากถูกทดแทนโดยถ่านหินนำเข้า ในขณะที่การใช้น้ำมันลดลงจากปีก่อนร้อยละ 5.0 ทั้งนี้ปริมาณการใช้น้ำมันลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่สอง เนื่องจากราคาน้ำมันยังคงทรงตัวอยู่ในระดับสูง การใช้ไฟฟ้าพลังงานน้ำ/ไฟฟ้านำเข้าในปี 2551 ลดลงร้อยละ 17.4 เนื่องจากมีปริมาณน้ำน้อยกว่าปีที่แล้ว จากสัดส่วนการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้นของประเทศพบว่า ในปี 2551 เป็นปีที่ปริมาณการใช้ก๊าซธรรมชาติมีสัดส่วนสูงกว่าใช้น้ำมัน คือ ร้อยละ 40 ต่อร้อยละ 39 ตามลำดับ โดยการใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานอื่นๆ เช่น ลิกไนต์ และถ่านหินนำเข้า และไฟฟ้านำเข้าจากพลังงานน้ำอยู่ในสัดส่วนร้อยละ 19 และร้อยละ 2 ตามลำดับ (รูปที่ 3-11)

รูปที่ 3-11: การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้น ปี 2551

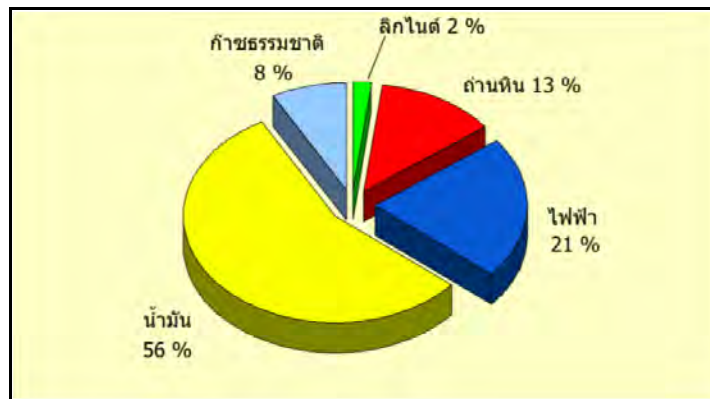

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2551

ก๊าซธรรมชาติส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในภาคการผลิตต่างๆ ได้แก่ การผลิตไฟฟ้าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของการใช้ทั้งหมด ประมาณ 2,423 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ร้อยละ 2.3 นอกจากนี้ใช้เป็นเชื้อเพลิงในโรงงานอุตสาหกรรมประมาณ 361 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.2 ที่เหลือใช้ในภาคการขนส่ง (รถยนต์ NGV) คิดเป็นร้อยละ 2 หรือประมาณ 77 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันเพิ่มขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 229.4

การใช้พลังงานขั้นสุดท้ายปี 2551 มีมูลค่า 1,698,549 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 190,961 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 12.7 โดยมูลค่าการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายทุกชนิดเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นพลังงานที่ได้จากการนำเข้าในปีนี้มีมูลค่ารวม 1,158,816 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 278,738 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 31.6 ทั้งนี้เป็นการนำเข้าน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหินเพิ่มขึ้น ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าน้ำมันสำเร็จรูปและไฟฟ้าลดลงน้ำมันมีสัดส่วนมากกว่าครึ่งของการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย รองลงมาจะเป็นไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ ดังรูปที่ 3-12

รูปที่ 3-12: สัดส่วนการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นสุดท้าย ปี 2551

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2551

การผลิตพลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้น

ในปี 2551 ประเทศไทยผลิตพลังงานขั้นต้นรวมประมาณ 850 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 7.1 ทั้งนี้เป็นผลมาจากประเทศสามารถผลิตน้ำมันดิบ คอนเดนเสท และก๊าซธรรมชาติได้เพิ่มขึ้น โดยการผลิตน้ำมันดิบเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 7.0 จากแหล่งนาสนุ่นตะวันออก ที่เริ่มทำการผลิตตั้งแต่ปลายปี 2550 และได้ทำการผลิตอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำมันดิบแหล่งใหม่ในอ่าวไทย ได้แก่ แหล่งบัวหลวง ซึ่งเริ่มทำการผลิตตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม รวมถึงแหล่งบานเย็น และแหล่งสงขลาซึ่งเริ่มทำการผลิตในเดือนพฤศจิกายน ในส่วนของคอนเดนเสทนั้น มีอัตราการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.9 ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติมีอัตราการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.7 เนื่องจากมีแหล่งก๊าซธรรมชาติแหล่งใหม่ในอ่าวไทย คือ แหล่งอาทิตย์ซึ่งเริ่มทำการผลิตตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม และแหล่งจากพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (MTJDA) เริ่มส่งก๊าซธรรมชาติเข้าประเทศไทยตั้งแต่เดือนมกราคม สำหรับการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำนั้น มีอัตราการผลิตลดลงร้อยละ 12.9 เนื่องจากมีปริมาณน้ำในเขื่อนน้อยกว่าปี 2550 และการผลิต

ลิกไนต์ลดลงร้อยละ 2.2 เนื่องจากแหล่งสัมปทานภายในประเทศทยอยหมดลงและไม่มี การให้สัมปทานใหม่เพิ่มเติมผลผลิต

การนำเข้า

ในปี 2551 ประเทศไทยมีการนำเข้าพลังงานรวม 1,239,314 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 359,236 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 40.8 โดยมูลค่าการนำเข้าน้ำมันดิบก๊าซธรรมชาติและถ่านหินเพิ่มขึ้นในขณะที่มูลค่าการนำเข้าน้ำมันสำเร็จรูปและไฟฟ้าลดลงดังตารางที่ 3-12⁸

ตารางที่ 3-12: มูลค่าการนำเข้าพลังงาน ปี 2551

ชนิด	2547	2548	2549	2550	2551*	อัตราการเปลี่ยนแปลง(%)		
						2549	2550	2551*
น้ำมันดิบ	486,627	644,933	753,783	715,789	1,070,472	16.9	-5.0	49.6
น้ำมันสำเร็จรูป	41,533	55,680	60,253	48,317	35,259	8.2	-19.8	-27.0
ก๊าซธรรมชาติ	46,053	62,827	77,843	78,901	92,292	23.9	1.4	17.0
ถ่านหิน	12,275	15,422	18,896	29,656	37,229	22.5	56.9	25.5
ไฟฟ้า	5,659	7,114	8,294	7,414	4,062	16.6	-10.6	-45.2
รวม	592,148	785,976	919,068	880,078	1,239,314	16.9	-4.2	40.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. 2551.

การสำรวจและผลิตจากแหล่งปิโตรเลียมในประเทศ⁹

ความมั่นคงด้านพลังงานเป็นภารกิจหลักสำคัญประการหนึ่งของกระทรวงพลังงานโดยกระทรวงพลังงานได้มีการกำหนดเป็นนโยบายที่จะต้องบริหารจัดการเพื่อให้ประเทศมีพลังงานใช้อย่างเพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศซึ่งจะมีทั้งการจัดหาปิโตรเลียมภายในประเทศและจากต่างประเทศ โดยสำหรับการจัดหาพลังงานในประเทศ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้ส่งเสริมให้มีการสำรวจและพัฒนาแหล่งปิโตรเลียมในประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำทรัพยากรในประเทศมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการเสริมสร้างและรักษาความมั่นคงด้านการจัดหาพลังงานของประเทศ

ในปี 2551 กระทรวงพลังงานได้ดำเนินการจัดหาปิโตรเลียมภายในประเทศ ดังนี้

1. เร่งการสำรวจปิโตรเลียม โดยเร่งรัดสนับสนุนให้ผู้รับสัมปทานดำเนินการสำรวจพัฒนาและผลิตปิโตรเลียมในพื้นที่ที่ได้รับสัมปทานทั้งบนบกและทะเล ได้แก่ โครงการบงกช อาทิตย์ U1234 สันตา ภู่ออม

⁸ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. 2551.อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 3

⁹ ที่มา: กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, กระทรวงพลังงาน. 2551. รายงานประจำปี

จัสติน วิเชียรบุรี นาสนุ่น และแหล่งที่ค้นพบใหม่ โดยมีการเจาะสำรวจและหลุมประเมินผลพร้อมทั้งดำเนินการติดตาม ตรวจสอบผลของการเจาะเพื่อประเมินสำรองต่อไป

2. มีแผนการพัฒนาแหล่งน้ำมันดิบจากแหล่งวังหลวง 5,000-6,000 บาร์เรลต่อวัน แหล่งบานเย็น 4,000 บาร์เรลต่อวันภายในปี 2551 และแหล่งสงขลา 4,000 บาร์เรลต่อวัน และแหล่งสงขลา 4,000 บาร์เรลต่อวัน และแหล่งบัวบาน 5,000 บาร์เรลต่อวันภายในปี 2552

3. การพัฒนาหินน้ำมันตามมติกรม.เมื่อ 11 ธันวาคม 2550 ให้กระทรวงพลังงานโดยกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทำการศึกษาสำรวจการใช้ประโยชน์หินน้ำมันบริเวณบ้านห้วยกะโหลก อ.แม่สอด จ.ตาก เป็นระยะเวลา 4 ปี ซึ่งได้ดำเนินการเจาะสำรวจเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2551 โดยเจาะแล้วเสร็จเมื่อ 6 มิถุนายน 2551 และอยู่ระหว่างการสรุปผลการดำเนินการศึกษาและเตรียมการประชุมระหว่างภาครัฐและประชาชนในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการครั้งที่ 2

ทั้งนี้ประเทศไทยมีปริมาณสำรองที่พิสูจน์แล้ว (รวมทั้งพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย) ณ สิ้นปี 2551 เป็นก๊าซธรรมชาติ 12 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต คอนเดนเสท 271 ล้านบาร์เรล และน้ำมันดิบ 183 ล้านบาร์เรล คิดเป็นปริมาณสำรองปิโตรเลียมเทียบเท่าน้ำมันดิบทั้งสิ้น 2,500 ล้านบาร์เรล ซึ่งเพิ่มขึ้นจากของปี 2550 จำนวน 153 ล้านบาร์เรล หรือประมาณร้อยละ 6

การเปิดสัมปทาน¹⁰

การเปิดให้ยื่นขอสัมปทานปิโตรเลียมครั้งที่ 20 เป็นเวลา 1 ปี ตั้งแต่ 23 พฤษภาคม 2550-2551 รวม 65 แปลงสำรวจมีผู้สนใจยื่นขอสัมปทานทั้งสิ้น 74 คำขอใน 52 แปลงสำรวจ เป็นแปลงบนบก 44 แปลง และในอ่าวไทย 8 แปลง ทั้งนี้ได้ออกสัมปทานไปแล้ว 21 แปลงเป็นแปลงบนบก 14 แปลง และในอ่าวไทย 7 แปลง

การสำรวจ¹¹

การสำรวจในปี 2551 ที่ผ่านมามีทั้งการสำรวจธรณีฟิสิกส์และการเจาะหลุมปิโตรเลียม โดยการสำรวจวัดคลื่นไหวสะเทือนในอ่าวไทยและทะเลอันดามันเป็นแบบ 2 มิติทั้งหมด โดยกลุ่มบริษัท เพิร์ล ออยล์ จำกัด 6 แปลง บริเวณอ่าวไทยตอนบนเป็นระยะทางรวม 6,086.75 กิโลเมตร และโดยบริษัท ปตท.สผ.สยาม ที่ดำเนินการสำรวจบริเวณทะเลอันดามันเป็นระยะทางรวม 7,203.15 กิโลเมตร นอกจากนี้ในปี 2551 ยังมีการขุดเจาะในอ่าวไทยทั้งหมด 384 หลุม เป็นหลุมสำรวจ 26 หลุม และหลุมพัฒนา 358 หลุม ทั้งนี้ในจำนวนหลุมสำรวจมีการพบปิโตรเลียมจำนวน 20 หลุม คิดเป็นร้อยละ 77 ในขณะที่ในส่วนของหลุมพัฒนาที่มีการพบปิโตรเลียมเพิ่มเติม 13 หลุม คิดเป็นร้อยละ 62 ของหลุมสำรวจ

¹⁰ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ .2551. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 5

¹¹ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ.2551.อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 5

การพัฒนา¹²

ในปี 2551 มีจำนวนสัมปทานที่ดำเนินการรวมทั้งสิ้น 63 สัมปทานรวม 81 แปลง (บนบก 39 แปลง อ่าวไทย 39 แปลง และอันดามันอีก 3 แปลง) การผลิตปิโตรเลียมจากแหล่งในประเทศในปี 2551 มีการเจาะหลุมพัฒนา 358 หลุมทำให้มีการผลิตปิโตรเลียมเป็นปริมาณเทียบเท่าน้ำมันดิบจำนวน 687,271 บาร์เรล เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ประมาณร้อยละ 8 โดยก๊าซธรรมชาติผลิตได้เฉลี่ยวันละ 2,658 ล้านลูกบาศก์ฟุต ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติเหลวผลิตได้เฉลี่ยวันละ 85,862 บาร์เรล และน้ำมันดิบผลิตได้เฉลี่ยวันละ 125,616 บาร์เรล ทั้งนี้ในส่วนของการผลิตในทะเลได้จากในอ่าวไทยทั้งสิ้น 28 แหล่งดังรายละเอียดในตารางที่ 3-13

ตารางที่ 3-13: การผลิตปิโตรเลียมในทะเล ปี 2551

แหล่ง	ก๊าซธรรมชาติ (MMSCF)	คอนเดนเสท (BBL)	น้ำมันดิบ (BBL)
อาทิตย์	103,362.02	4,636,614.00	
บานเย็น			709,940.00
บรรพต	19,140.57	960,085.00	
บัวหลวง			1,325,479.00
เบญจมาศ	55,132.09		16,605,300.00
บงกช	221,533.54	7,039,335.00	
เอราวัณ	96,013.33	4,057,722.00	
พูนาน	45,547.89	2,936,601.00	
โกมินทร์	3,918.94	204,689.00	
จักรวาล	25,897.55	760,598.00	
จัสมินท์(บานเย็น)			6,391,502.00
กะพง	13,524.71	1,745.00	971,308.00
มลิวัลย์	2,814.16		367,103.00
เบญจมาศเหนือ	90.20		74,269.00
จามจุรีเหนือ	111.21		3,276.00
ไพลินเหนือ	79,356.52	4,779,527.00	
ไพลิน	79,002.86	3,761,100.00	
ปลาแดง	344.97	4,396.00	
ปลาหมึก	29,770.32		6,312,843.00
ปลาทอง	1,881.93	341.00	268,107.00
สตูล	34,061.85	1,517,523.00	
สงขลา			186,898.00
สตูลใต้	7,016.70	130,493.00	
สุราษฎร์	3,610.30		679,692.00
ทานตะวัน/ราชพฤกษ์	11,260.41		2,473,353.00
ตราด	11,002.54	366,759.00	
จักรวาลตะวันตก	30,840.69	18,247.00	5,247,081.00
ยะลา	40,719.63		
รวม	915,954.93	31,175,775.00	41,616,151.00

ที่มา: กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2551

¹² กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ.2551.อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 5

ปัจจัยหลักที่ทำให้การผลิตปิโตรเลียมของประเทศในปี 2551 เพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกสูงขึ้นถึงระดับสูงสุดประมาณ 147 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรล ซึ่งสูงสุดในประวัติศาสตร์ราคาน้ำมัน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเร่งรัดการผลิตปิโตรเลียมอย่างมากทั้งในส่วนของแหล่งปิโตรเลียมที่สำรวจพบแล้วแต่มีข้อจำกัดในเชิงเศรษฐศาสตร์ในอดีตและแหล่งใหม่ที่สำรวจพบปิโตรเลียม ซึ่งแหล่งปิโตรเลียมที่พัฒนาและเริ่มผลิตน้ำมันดิบได้ในปี 2551 นี้ ได้แก่

1. แหล่งน้ำมันดิบบานเย็น ในแปลงสำรวจ B5/27 ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางตอนบนของอ่าวไทยดำเนินการโดยบริษัท เพิร์ล ออย (ประเทศไทย) จำกัด ตั้งอยู่ห่างจากชายฝั่งจังหวัดระยองไปทางใต้ประมาณ 140 กิโลเมตรและห่างจากชายฝั่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไปทางตะวันออกประมาณ 195 กิโลเมตรโดยเริ่มผลิตน้ำมันดิบจากหลุมผลิตจำนวน 10 หลุม ตั้งแต่วันที่ 21 สิงหาคม 2551 ด้วยอัตราเฉลี่ยประมาณวันละ 5,900 บาร์เรล

2. แหล่งน้ำมันดิบบัวหลวง ในแปลงสำรวจ B8/38 ตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางตอนบนของอ่าวไทย ดำเนินการโดยบริษัท โซโค เอ็กซ์พลอเรชั่น (ประเทศไทย) จำกัด เริ่มผลิตน้ำมันดิบจากหลุมผลิตจำนวน 5 หลุม ตั้งแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2551 ด้วยอัตราเฉลี่ยประมาณวันละ 10,600 บาร์เรล

3. แหล่งน้ำมันดิบสงขลา ในแปลงสำรวจ G5/43 ของบริษัทนิวกออสตอล (ประเทศไทย) จำกัด ตั้งอยู่ในบริเวณเขตน่านน้ำภายใน (Internal Waters) ในอ่าวไทยตอนล่างโดยอยู่ห่างจากชายฝั่งอำเภอสติงพระจังหวัดสงขลาประมาณ 30 กิโลเมตร เริ่มผลิตน้ำมันดิบจากหลุมผลิตจำนวน 2 หลุม ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน 2551 ด้วยอัตราการการผลิตเฉลี่ยประมาณวันละ 3,300 บาร์เรล

ตารางที่ 3-14 แสดงให้เห็นว่าผลผลิตปิโตรเลียมส่วนใหญ่มาจากแหล่งในทะเล ผลผลิตก๊าซธรรมชาติ คอนเดนเสท และ น้ำมันดิบจากแหล่งในทะเลคิดเป็นร้อยละ 94, 99 และ 78 ตามลำดับ

ตารางที่ 3-14: ผลผลิตในทะเลเปรียบเทียบกับบนบก (ปี 2551)

	ก๊าซธรรมชาติ	คอนเดนเสท	น้ำมันดิบ	รวม
ในทะเล	915,954.93	31,175,775.00	41,616,151.00	73,707,880.93
บนบก	54,289.35	163,834.00	11,534,398.00	11,752,521.35
รวม	970,244.28	31,339,609.00	53,150,549.00	85,460,402.28

ที่มา: กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2551

รายได้ของรัฐจากการผลิตในประเทศ¹³

พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 นอกจากจะกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการต่อระยะเวลาสำรวจและผลิต และการดำเนินงานตามของผู้ได้รับสัมปทานแล้วยังกำหนดเงื่อนไขในการคิดรายได้ของรัฐจากการผลิตปิโตรเลียมซึ่งประกอบด้วยค่าภาคหลวง (royalty) ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม และ ผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ

ค่าภาคหลวง

รายได้จากเก็บค่าภาคหลวงปิโตรเลียมจากแหล่งผลิตบนบกและในทะเลตั้งแต่ ปี 2524-2551 มีมูลค่าถึง 292,025.02 ล้านบาท คิดเป็นค่าภาคหลวงที่เก็บได้จากผลผลิตปิโตรเลียมทางทะเลรวมร้อยละ 90 ของค่าภาคหลวงปิโตรเลียมทั้งหมดดังตารางที่ 3-15

ตารางที่ 3-15: ค่าภาคหลวง ปี 2524-2551

	น้ำมันดิบ	คอนเดนเสท	ก๊าซธรรมชาติ	รวม
บนบก	23,347.60	107.11	7,459.43	30,914.14
ในทะเล	65,935.78	54,509.64	140,665.48	261,110.90
รวม	89,283.38	54,616.75	148,124.92	292,025.05

ที่มา: กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2551

ภาษีเงินได้และผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ (Special Remuneratory Benefits: SRBs)

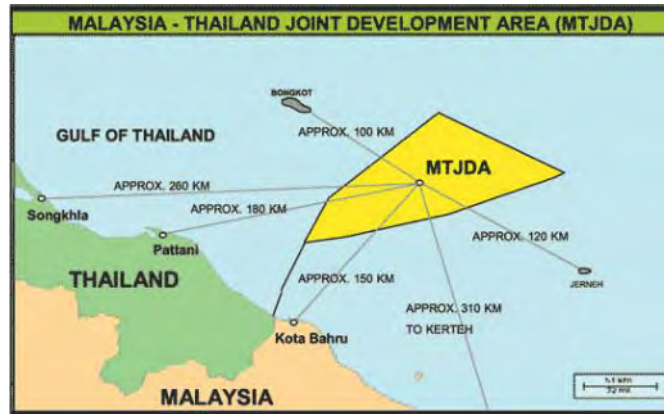
รัฐยังมีรายได้จากภาษีเงินได้ปิโตรเลียมโดยตั้งตั้งแต่ปี 2528-2550 มีบริษัทที่เสียภาษีจำนวน 22 บริษัท คิดเป็นจำนวนประมาณ 342,547.90 ล้านบาท ทั้งนี้ในปี 2551 รัฐเก็บภาษีเงินได้ปิโตรเลียมได้ 65,767 ล้านบาท นอกจากนี้รัฐยังมีรายได้จากผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษจากผู้รับสัมปทานจำนวน 5 บริษัท คิดเป็นรายได้รัฐตั้งตั้งแต่ปี 2547-2551 เป็นจำนวน 22,866.86 ล้านบาท¹⁴

พื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Development Area - MTJDA)

พื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (MTJDA) เป็นพื้นที่บริเวณอ่าวไทยตอนล่างที่ทั้งสองประเทศอ้างสิทธิ์เขตไหล่ทวีปในทะเลทับซ้อนกัน มีพื้นที่ประมาณ 7,250 ตารางกิโลเมตรดังแสดงใน รูปที่ 3.13

¹³ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ .2551. ช้างแล้วเชิงอรุรทที่ 5

¹⁴ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ .2551. ช้างแล้วเชิงอรุรทที่ 5

รูปที่ 3-13: พื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย

โดยรัฐบาลของประเทศทั้งสองได้ร่วมกันลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) จัดตั้งองค์กรร่วมไทย-มาเลเซียให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลขึ้นสวมสิทธิแทนรัฐบาลทั้งสองในสิทธิการสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม โดยองค์กรร่วมไทย-มาเลเซียจะรับผิดชอบการทำสัญญาให้สิทธิสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียมแก่บริษัทผู้ประกอบการภายใต้เงื่อนไขของการแบ่งปันผลประโยชน์ในการสำรวจและผลิตในอัตราส่วนเท่ากันคือ 50:50 ทั้งนี้พื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซียในปัจจุบันแบ่งเป็น 3 แปลง ดังนี้

1. แปลง A -18 พบก๊าซธรรมชาติ 9 แหล่ง
2. แปลง B -17 และ C - 19 พบก๊าซธรรมชาติ 9 แหล่ง และ
3. แปลง B -17 -01 พบก๊าซธรรมชาติ 3 แหล่ง

ในปี 2551 แปลง A-18 ในพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซียมีการผลิตก๊าซธรรมชาติในอัตราเฉลี่ยประมาณ 504 ล้านลูกบาศก์ฟุต/วันและผลิตคอนเดนเสทในอัตรา 5,819 บาร์เรลต่อวัน ทำให้โดยรวมสามารถผลิตก๊าซธรรมชาติได้ 184.05 พันล้านลูกบาศก์ฟุต และคอนเดนเสทได้ 2,119,437 บาร์เรล ดังตารางที่ 3-16

ตารางที่ 3-16: การจัดส่งก๊าซธรรมชาติและคอนเดนเสทจากพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย

ปี	ก๊าซธรรมชาติ (MMSCF)	คอนเดนเสท (Barrel)
2550	114,135	1,356,269
2551	184,056	2,119,437

ที่มา: กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2551

นโยบาย มาตรการและแผนที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปัจจุบันอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550- 2554) ซึ่งแผนดังกล่าวได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเร่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนไว้ในบทที่ 4 โดยกำหนด

วัตถุประสงค์ในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืนประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก คือ 1) แนวทางการปรับโครงสร้างการผลิตและคุณค่าของสินค้าและบริการในประเทศให้สูงขึ้นบนฐานความรู้และความเป็นไทย 2) การสร้างภูมิคุ้มกันและระบบบริหารความเสี่ยงให้กับตลาดสินค้าและบริการ ตลาดการเงิน ตลาดปัจจัยการผลิต และระบบการคลัง และ 3) การส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายรายได้ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้โครงสร้างเศรษฐกิจมีความสมดุลและยั่งยืนโดยการพัฒนาให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพมากขึ้น กำหนดเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อทั่วไปเฉลี่ยร้อยละ 3.0-3.5 ต่อปี อัตราการว่างงานต่ำไม่เกินร้อยละ 2 ของกำลังแรงงาน การบริหารการคลังมีประสิทธิภาพทำให้นี้สาธารณะมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และสัดส่วนการออมรวมของประเทศอยู่ที่ระดับร้อยละ 35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภายในปี 2554 โดยเป็นการเพิ่มขึ้นทั้งจากฐานการออมครัวเรือน ภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ อันเนื่องมาจากการส่งเสริมการออมอย่างเป็นระบบและการสร้างฐานรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ประเทศมีความเสี่ยงจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลดลง โดยกำหนดเป้าหมายการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเฉลี่ยต่อปีไม่เกินร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และการใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยกำหนดเป้าหมายความยืดหยุ่นของการใช้พลังงานในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ที่ไม่เกิน 1:1 ต่ำกว่าเฉลี่ย 1.4:1 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนเป็นร้อยละ 8.0 รวมทั้งลดสัดส่วนการใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลงด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลดการใช้น้ำมันในภาคการขนส่งให้เหลือร้อยละ 30 ของการใช้พลังงานทั้งหมดจากระดับร้อยละ 38 ในปัจจุบัน

เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการปรับฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้ใหญ่ขึ้น ให้มีการปรับตัวในการเพิ่มผลผลิตการผลิตได้ใกล้เคียงกับภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น พัฒนาระบบภูมิคุ้มกันความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์และสร้างกลไกที่จะทำให้มีการกระจายผลประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและมีการแข่งขันที่เป็นธรรม ซึ่งประกอบด้วยแนวทางสำคัญ คือ 1) การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคการผลิตการบริการบนฐานการเพิ่มคุณค่าสินค้าและบริการจากองค์ความรู้และนวัตกรรมและการบริหารจัดการที่ดีมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การปฏิรูปองค์กร การปรับปรุงกฎระเบียบ และพัฒนาระบบมาตรฐานในด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต 2) การสร้างภูมิคุ้มกันและระบบบริหารความเสี่ยงของระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือก

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและเร่งรัดการใช้พลังงานทดแทนเพื่อประหยัดเงินตราต่างประเทศในการนำเข้าพลังงานลดต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายด้านพลังงานของประชาชน และลดมลพิษที่เกิดจากการใช้พลังงานในกระบวนการผลิตและบริโภคของประชาชน ดังนี้

- (1) จัดหาแหล่งพลังงานทั้งในและต่างประเทศเพิ่มเติมรวมทั้งหาแหล่งพลังงานใหม่ๆ ตลอดจนสำรวจแหล่งพลังงานให้เพียงพอและสามารถรองรับความต้องการในภาวะขาดแคลนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศในระยะยาว
- (2) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคขนส่ง อุตสาหกรรม และครัวเรือนโดยใช้มาตรการจูงใจและมาตรการบังคับ เช่น การให้การส่งเสริมการลงทุนเป็นกรณีพิเศษแก่อุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงแต่ใช้พลังงานน้อย การควบคุมการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์จากต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพในการประหยัดพลังงานต่ำ เป็นต้น รวมทั้งการใช้มาตรการผังเมือง การปรับโครงสร้างการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่เน้นรูปแบบการขนส่งที่ใช้เชื้อเพลิงน้อยและเน้นลดการเดินทางของคนและสินค้า การขนส่งโดยระบบรางและทางน้ำ การพัฒนาอุตสาหกรรมในลักษณะคลัสเตอร์ และการพัฒนาเมืองแบบครบวงจร
- (3) รมงค์ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงานและใช้พลังงานทางเลือกต่างๆ ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติสำหรับยานยนต์ (NGV) ก๊าซโซฮอลล์ และไบโอดีเซล รวมทั้งการให้คำปรึกษาแก่ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจเอกชน และภาครัฐ ในกระบวนการผลิตพลังงานทางเลือกและพลังงานทดแทน การลดการใช้พลังงานและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงาน
- (4) วิจัยและพัฒนาพลังงานทางเลือกและพลังงานทดแทน รวมทั้งศึกษาความเหมาะสมในการนำเชื้อเพลิงรูปแบบใหม่ในการผลิตไฟฟ้าสำหรับอนาคตทั้งด้านเทคนิค ความคุ้มค่าเชิงพาณิชย์ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อม และการให้ความรู้แก่ประชาชนได้เข้าใจถึงเหตุผลความจำเป็น

แผนพลังงานแห่งชาติ

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายพลังงานไว้ในแนวทางการจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2552-2554) ไว้ดังนี้

- (1) พัฒนาพลังงานให้ประเทศไทยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยจัดหาพลังงานให้เพียงพอมีเสถียรภาพ โดยเร่งการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานประเภทต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเร่งให้มีการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านในระดับรัฐบาลเพื่อร่วมพัฒนาแหล่งพลังงาน วางแผนพัฒนาไฟฟ้าให้มีการกระจายชนิดของเชื้อเพลิงที่ใช้เพื่อลดความเสี่ยงด้านการจัดหา ความผันผวนทางด้านราคาและลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะโครงการผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กและโครงการผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมากรวมทั้งศึกษาความเหมาะสมในการพัฒนาพลังงานทางเลือกอื่นๆ มาใช้ประโยชน์ในการผลิตไฟฟ้า
- (2) ดำเนินการให้นโยบายด้านพลังงานทดแทนเป็นวาระแห่งชาติ โดยสนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน โดยเฉพาะการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพและชีวมวล เช่น แก๊สโซฮอลล์ (อี 10 อี 20 และอี 85) ไบโอดีเซล ชยะและมูลสัตว์ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ลดภาวะมลพิษ และประโยชน์ของเกษตรกร

โดยสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้พลังงานหมุนเวียนในระดับชุมชนและหมู่บ้านภายใต้มาตรการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนการใช้ก๊าซธรรมชาติในภาคขนส่งให้มากขึ้น โดยขยายระบบขนส่งก๊าซธรรมชาติให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ตลอดจนส่งเสริมและวิจัยพัฒนาพลังงานทดแทนทุกรูปแบบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(3) กำกับดูแลราคาพลังงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมมีเสถียรภาพเป็นธรรมต่อประชาชน โดยกำหนดโครงสร้างราคาเชื้อเพลิงที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาพืชพลังงานรวมทั้งสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงมากที่สุด และบริหารจัดการผ่านกลไกตลาดและกองทุนน้ำมันเพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด และส่งเสริมการแข่งขันและการลงทุนในธุรกิจพลังงาน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการให้บริการและความปลอดภัย

(4) ส่งเสริมการอนุรักษ์และประหยัดพลังงาน ทั้งในภาคครัวเรือน อุตสาหกรรม บริการและขนส่ง โดยรณรงค์ให้เกิดวินัยและสร้างจิตสำนึกในการประหยัดพลังงาน และสนับสนุนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการจูงใจให้มีการลงทุนจากภาคเอกชนในการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ประหยัดพลังงาน และมาตรการสนับสนุนให้ครัวเรือนลดการใช้ไฟฟ้าในช่วงการใช้ไฟฟ้าสูงสุด รวมทั้งการวิจัยพัฒนาและกำหนดมาตรฐานอุปกรณ์ไฟฟ้าและมาตรฐานอาคารประหยัดพลังงาน ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนและการขนส่งระบบรางเพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถชะลอการลงทุนด้านการจัดหาพลังงานของประเทศ

(5) ส่งเสริมการจัดการและการใช้พลังงานที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดมาตรฐานด้านต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดโครงการกลไกการพัฒนาพลังงานที่สะอาดเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน และลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 และพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514

เมื่อปี 2511 รัฐบาลไทยในขณะนั้นมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้เอกชนมาลงทุนสำรวจหาปิโตรเลียมในประเทศไทย จึงได้ประกาศเชิญชวนให้มีการยื่นขอสิทธิสำรวจและผลิตปิโตรเลียมสำหรับเขตพื้นที่ในอ่าวไทยภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ในขณะเดียวกันนั้นรัฐบาลก็ได้มีการแต่งตั้งกรรมการเพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมขึ้นโดยมีการศึกษากฎหมายปิโตรเลียมของประเทศต่างๆ และจ้างที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ปิโตรเลียมจากต่างประเทศมาให้คำปรึกษา

กฎหมายปิโตรเลียมของไทยใช้เวลาในการกลั่นกรองและยกร่างเป็นเวลานานถึงกว่าห้าปีจึงแล้วเสร็จ กล่าวคือได้มีการตราพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ลงในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2514 ซึ่งเมื่อกฎหมายนี้มีผลบังคับใช้แล้ว บรรดาบริษัทน้ำมันเอกชนทั้งหลายที่ก่อนหน้านี้ได้รับสิทธิสำรวจและผลิตปิโตรเลียมภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายแล้วก็ได้รับการเปลี่ยนสถานะให้มาเป็นผู้รับสัมปทานภายใต้กฎหมายปิโตรเลียมทั้งหมด

ในที่นี้ขอเรียกชื่อรวมของเงื่อนไขการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างรัฐและผู้รับสัมปทานภายใต้กฎหมายปิโตรเลียมและกฎหมายภาษีเงินได้ปิโตรเลียมฉบับปี พ.ศ. 2514 นี้ว่า ระบบ Thailand I เพื่อความสะดวกในการอ้างถึงร่วมกับระบบกฎหมายแบบอื่นๆ ที่จะได้กล่าวถึงต่อไป รายละเอียดของเงื่อนไขและสิทธิประโยชน์สำคัญภายใต้ระบบ Thailand I นี้ได้แก่ การเก็บค่าภาคหลวงในอัตราร้อยละ 12.5 และการเก็บภาษีเงินได้ปิโตรเลียมในอัตราร้อยละ 50 โดยเหตุที่ค่าภาคหลวงสำหรับปิโตรเลียมที่ขายหรือจำหน่ายในประเทศสามารถนำมาเป็นเครดิตหักออกจากภาษีเงินได้ปิโตรเลียมในแต่ละปีได้ ดังนั้นโดยหลักการแล้วระบบ Thailand I นี้ก็คือการให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนโดยแบ่งกำไรที่ได้ให้แก่รัฐครึ่งหนึ่งนั่นเอง

สำหรับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายปิโตรเลียมและกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมก่อนปี พ.ศ. 2532 ได้มีการแก้ไขมาแล้วสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี 2516 อันเป็นการแก้ไขเพื่อเตรียมรองรับการที่รัฐบาลจะเปิดให้สัมปทานในทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีน้ำลึกมากและมีความเสี่ยงในการลงทุนสูงจึงควรมีมาตรการจูงใจทางกฎหมายเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนครั้งที่สองนั้นเป็นการแก้ไขในปี 2522 เพื่อปรับปรุงหลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการต่อระยะเวลาสำรวจและผลิต และการดำเนินงานตามข้อผูกพันให้รัดกุมขึ้น รวมทั้งแก้ไขกรรมวิธีในการคิดภาษีเงินได้ปิโตรเลียมไม่ให้เกิดภาวะการถกเก็บภาษีซ้อน สำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศบางประเทศ อย่างไรก็ตามก็กล่าวโดยสรุปแล้วการแก้ไขทั้งสองครั้งดังกล่าวยังคงหลักการแบ่งกำไรฝ่ายละครึ่งหนึ่งของระบบ Thailand ไว้เช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

ต่อมาในราวปี 2524 ราคาน้ำมันในตลาดโลกในช่วงแรกนั้นได้ทะยานสูงขึ้นถึงมากกว่า 30 เหรียญสหรัฐต่อบาเรล และมีแนวโน้มที่ราคาจะสูงขึ้นเรื่อยๆ อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน นอกจากนั้นได้มีการค้นพบแหล่งปิโตรเลียมใหม่ๆ เพิ่มขึ้นหลายแหล่งในภูมิภาคเอเชียนี้ โดยประเทศผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรต่างก็เริ่มตระหนักถึงการที่รัฐควรเข้าไปมีบทบาทในการควบคุมดูแลและเรียกเก็บส่วนแบ่งผลประโยชน์ให้เพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างเช่น ในประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย เป็นต้น สำหรับประเทศไทยนั้นในปี 2524 นับเป็นปีที่มีเหตุการณ์สำคัญทางด้านพลังงานหลายประการ ได้แก่ การที่เป็นปีที่มีการลงทุนพัฒนาขุดและผลิตก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้เป็นครั้งแรก บริษัท Esso พบแหล่งก๊าซธรรมชาติน้ำพองในภาคอีสาน และเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ การที่บริษัท Thai Shell สำรวจพบแหล่งน้ำมันดิบขนาดกลางที่กิ่งอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งน้ำมันดิบในเชิงพาณิชย์แห่งแรกที่พบในประเทศไทย รัฐบาลขณะนั้นจึงมีแนวคิดในทำนองที่ว่าภายในอาณาบริเวณพื้นที่บนบกของประเทศอีกเป็นอันมากที่ยังมิได้เปิดให้สัมปทานแก่ผู้ใดนั้นก็ย่อมน่าที่จะมีโอกาสสำรวจพบแหล่งน้ำมันดิบขนาดกลางได้อีกหลายแห่งเช่นเดียวกัน และในขณะที่แนวโน้มของราคาน้ำมันมีแต่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่นนั้น ย่อมทำให้มีผู้ที่สนใจจะมาลงทุนในประเทศอีกเป็นจำนวนมาก จึงควรที่จะมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะให้รัฐได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้นด้วย

ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อที่จะแก้ไขกฎหมายตามแนวทางนโยบายดังกล่าว อย่างไรก็ตามคณะทำงานได้มีการพิจารณาแล้วและเห็นว่าการที่จะแก้ไขกฎหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข

แบ่งผลประโยชน์นั้นจะต้องมีรายละเอียดขั้นตอนมากและคงจะกินเวลานานจึงจะแล้วเสร็จอันอาจทำให้โอกาสของประเทศในการเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรปิโตรเลียมต้องเน้นช้ำออกไปด้วย คณะทำงานจึงได้เสนอและได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลในการกำหนดให้ผู้ที่ซื้อสัมปทานในครั้งต่อไปนับแต่ปี 2525 เป็นต้นไปจะต้องเสนอผลประโยชน์พิเศษให้แก่รัฐโดยระบุลงในสัมปทานเป็นเงื่อนไขที่เพิ่มขึ้นจากระบบ Thailand I ด้วยคือ

1. ผลประโยชน์รายปี (annual benefit) ได้แก่การที่ผู้รับสัมปทานจะต้องจำกัดค่าใช้จ่ายที่พึงหักได้ในแต่ละปีภายใต้กฎหมายภาษีเงินได้ปิโตรเลียมมิให้เกินร้อยละ 20 ของรายได้ในรอบปีนั้น มิฉะนั้นก็ต้องจ่ายเงินผลประโยชน์เป็นรายปีให้แก่รัฐเท่ากับจำนวนค่าใช้จ่ายส่วนที่เกิน
2. โบนัสรายปี (annual bonus) ได้แก่การที่บริษัทผู้รับสัมปทานจะต้องจ่ายเงินเพิ่มเป็นพิเศษ (นอกเหนือไปจากการจ่ายค่าภาคหลวง) ตามปริมาณน้ำมันดิบที่ผลิตเพิ่มขึ้นดังนี้
 - (ก) ร้อยละ 27.5 ของรายได้จากน้ำมันดิบส่วนที่ผลิตเฉลี่ยวันละ 10,000-20,000 บาเรล
 - (ข) ร้อยละ 37.5 ของรายได้จากน้ำมันดิบส่วนที่ผลิตเฉลี่ยวันละ 20,000-30,000 บาเรล
 - (ค) ร้อยละ 43.5 ของรายได้จากน้ำมันดิบส่วนที่ผลิตเฉลี่ยเกินวันละ 30,000 บาเรล ขึ้นไป

เงื่อนไขผลประโยชน์รายปีและโบนัสรายปีนี้เมื่อรวมกันเข้ากับเงื่อนไขค่าภาคหลวงร้อยละ 12.5 และภาษีเงินได้ปิโตรเลียมร้อยละ 50 ของระบบ Thailand I แล้วใคร่ขอเรียกชื่อรวมว่าระบบ Thailand II ระบบนี้ได้ประกาศเป็นแนวนโยบายของรัฐบาลเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2525 ในการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเชิญชวนให้มีการยื่นขอสัมปทานปิโตรเลียมในพื้นที่บนบก อย่างไรก็ตามการศึกษาวិเคราะห์อย่างละเอียดในเวลาต่อมาพบว่าหลักการของระบบ Thailand II นี้ จะบังเกิดผลเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐได้ก็แต่เฉพาะกรณีของการพบแหล่งน้ำมันดิบขนาดใหญ่และราคาน้ำมันสูงเท่านั้น แต่ในกรณีของประเทศไทยนั้น นอกจากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาจะประสบปัญหาราคาน้ำมันในตลาดโลกลดต่ำลงจนบางครั้งเหลือเพียง 9.15 เหรียญสหรัฐต่อบาเรลแล้ว ข้อมูลจากการสำรวจนับแต่ปี 2525 เป็นต้นมาบ่งชี้ไปในทำนองที่ว่าแหล่งน้ำมันดิบในประเทศไทยน่าจะเป็นแหล่งปิโตรเลียมขนาดเล็กซึ่งมีต้นทุนต่อหน่วยบาเรลค่อนข้างสูง จึงทำให้แหล่งปิโตรเลียมขนาดเล็ก (marginal fields) หลายแห่งที่สำรวจพบแล้วไม่สามารถพัฒนาผลิตในเชิงพาณิชย์ภายใต้ระบบ Thailand II นี้ได้ เนื่องจากหากผลิตขึ้นมาแล้วผู้รับสัมปทานก็ต้องจ่ายเงินผลประโยชน์ให้แก่รัฐมากจนกระทั่งไม่อาจเกิดกำไรคุ้มทุนได้เลย ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่นับแต่มีการประกาศนโยบายตามระบบ Thailand II สำหรับแปลงสำรวจบนบกมาเป็นเวลากว่าหกปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีได้มีการผลิตน้ำมันหรือเรียกเก็บผลประโยชน์ได้แต่อย่างใดภายใต้ระบบดังกล่าวเลย ฉะนั้นหากประเทศไทยยังคงเชิญชวนเอกชนให้มาลงทุนภายใต้เงื่อนไขของระบบ Thailand II นี้อยู่อีกต่อไปก็คงจะไม่มีผู้สนใจมาขอสัมปทานเท่าใดนัก ซึ่งจะทำให้นโยบายการเร่งรัดการสำรวจและผลิตขาดความต่อเนื่องลงไปอย่างน่าเสียดาย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบบ Thailand I นั้นดูจะเป็นที่สนใจต่อเอกชนผู้ลงทุนแต่ยังให้ผลประโยชน์แก่รัฐไม่ค่อยเป็นธรรมนัก ขณะเดียวกันระบบ Thailand II นั้นก็มุ่งแต่จะเรียกเก็บประโยชน์เข้ารัฐแต่เพียงอย่างเดียว

โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านต้นทุนค่าใช้จ่ายของผู้ลงทุนจึงทำให้ขาดแรงจูงใจต่อเอกชน ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาและผลิตจากแหล่งปิโตรเลียมขนาดเล็กที่ไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ในเชิงพาณิชย์ หากยังคงใช้ระบบ Thailand I และ Thailand II อยู่ต่อไปโดยให้รัฐได้รับประโยชน์ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเมื่อผู้ลงทุนได้รับกำไรไปมากพอควรแล้ว อีกทั้งเพื่อแก้ไขให้ระบบแบ่งผลประโยชน์เอื้ออำนวยให้ผู้ลงทุนดำเนินงานตามการตัดสินใจทางเทคนิคได้โดยมีประสิทธิภาพโดยมีต้องพะวงว่าระบบแบ่งผลประโยชน์จะเป็นอุปสรรคในการวางแผนพัฒนาของตนในปี 2532 ได้มีการแก้ไขกฎหมายปิโตรเลียมและกฎหมายภาษีเงินได้ปิโตรเลียมครั้งใหญ่เรียกว่าระบบ Thailand III โดยมี

1. เปลี่ยนอัตราค่าภาคหลวงจากอัตราคงที่ (ร้อยละ 12.5) มาเป็นอัตราก้าวหน้าแบบขั้นบันได (Sliding Scale Royalty)
2. คงไว้ซึ่งภาษีเงินได้ปิโตรเลียมในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ
3. ยกเลิกแนวคิดเกี่ยวกับการเก็บผลประโยชน์รายปีและโบนัสรายปีของระบบ Thailand II แต่ให้มีการเก็บผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ (Special Remuneration Benefit) จากกำไรส่วนเกินในลักษณะของการเก็บภาษีตัวที่สองหรือ Windfall Profit Tax ทั้งนี้โดยอัตราการเก็บผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษในแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับสัดส่วนของรายได้ในปีนั้นกับความพยายามในการสำรวจและลงทุนเพิ่มเติมของผู้รับสัมปทานซึ่งกำหนดไว้ได้จากอัตราส่วนของ “รายได้ในรอบปีต่อหลุมเจาะลึกหนึ่งเมตร”
4. ยกเลิกมิให้นำค่าภาคหลวงมาเป็นเครดิตภาษี โดยให้ถือว่าทั้งค่าภาคหลวงและผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษเป็นค่าใช้จ่ายที่หักได้ในการคำนวณภาษี
5. คงไว้ซึ่งสิทธิในการได้รับยกเว้นการเสียอากรขาเข้าและภาษีการค้า โดยผู้รับสัมปทานสามารถนำเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุที่จำเป็นในการประกอบกิจการปิโตรเลียมเข้ามาในประเทศได้ โดยได้รับยกเว้นการเสียอากรขาเข้าตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรและภาษีการค้าตามประมวลรัษฎากร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบ Thailand III ผลประโยชน์ของรัฐจะได้จากสามทางคือ ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ค่าภาคหลวง และผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ และใช้มาตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปัจจุบัน

(1) ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม

สำหรับอัตราภาษีเงินได้ปิโตรเลียมนั้นยังคงใช้อัตราร้อยละ 50 อยู่ตามเดิมแต่ได้แก้ไขมิให้นำค่าภาคหลวงสำหรับปิโตรเลียมที่ขายในประเทศนั้นมาหักเป็นเครดิตภาษีอีกต่อไปและให้ทั้งค่าภาคหลวงและผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษนั้นถือเป็นรายจ่ายประเภทหนึ่งในการคำนวณภาษีเงินได้ปิโตรเลียม การแก้ไขเช่นนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักสากลทั่วไปและยังจะช่วยให้ผลรวมของค่าภาคหลวงและภาษีเงินได้ปิโตรเลียมต่อรัฐดีขึ้นด้วย

(2) ค่าภาคหลวง

ค่าภาคหลวงในอัตราก้าวหน้าแบบขั้นบันได (Sliding Scale Royalty) นั้น มีอัตราดังนี้

ปริมาณการผลิตปิโตรเลียม (บารเรล/วัน)	ร้อยละของมูลค่าปิโตรเลียม
0 - 2,000	5
2,000 - 5,00	6.25
5,000 - 10,000	10
10,000 - 20,000	12.5
มากกว่า 20,000	15

สำหรับกรณีปิโตรเลียมที่ผลิตได้เป็นก๊าซธรรมชาติก็ได้กำหนดให้ถือเอาปริมาณความร้อนของก๊าซธรรมชาติจำนวนลิบล้านปีที่มีค่าเทียบเท่าน้ำมันดิบหนึ่งบาร์เรลในการคิดค่าภาคหลวง อนึ่งปริมาณปิโตรเลียมที่นำมาคิดคำนวณค่าภาคหลวงในอัตราก้าวหน้านี้นั้นได้กำหนดให้คิดเป็นรายแปลงสำรวจเป็นหลักเพื่อให้เกิดความชัดเจนไม่สับสนในทางปฏิบัติ

การเรียกเก็บค่าภาคหลวงในอัตรานี้ จะสามารถช่วยให้แหล่งปิโตรเลียมขนาดเล็ก (marginal field) ได้รับการพัฒนาผลิตขึ้นมาได้เนื่องจากค่าภาคหลวงสำหรับแหล่งขนาดเล็กจะลดลงจากเดิมของระบบ Thailand I อันจะช่วยให้อัตราต้นทุนค่าใช้จ่ายในระยะเริ่มต้นการผลิตของผู้รับสัมปทานลดลง ระยะเวลาดำเนินทุนสั้นลง และอัตราต้นทุน (rate of return) ดีขึ้นด้วย ในทางกลับกันหากแหล่งปิโตรเลียมที่พบมีขนาดใหญ่มากขึ้น ค่าภาคหลวงก็จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

(3) ผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ

ผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษนี้ มีจุดประสงค์เพื่อให้รัฐได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์มากยิ่งขึ้นในกรณีของการที่ผู้รับสัมปทานพบแหล่งปิโตรเลียมขนาดใหญ่ หรือได้รับประโยชน์จากการที่น้ำมันดิบในตลาดโลกมีราคาสูงขึ้นอย่างฉับพลัน หรือมีต้นทุนการสำรวจและผลิตต่ำ จากการวิเคราะห์หลักไกของการเรียกเก็บผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษนี้พบว่า ภายใต้สถานการณ์ราคาน้ำมันในปัจจุบันนี้แหล่งปิโตรเลียมขนาดเล็กจะไม่ต้องมีภาระในการชำระผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษนี้เลยเพราะเมื่อไม่มีกำไรส่วนเกินก็ไม่ถึงเกณฑ์ที่จะต้องถูกเรียกเก็บ

การคำนวณผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษจะกระทำเป็นรายปีจากจำนวน “กำไรปิโตรเลียม” ก่อนหักภาษีเงินได้ปิโตรเลียม หากในปีใดไม่มี “กำไรปิโตรเลียม” เกิดขึ้นก็ยังไม่มีการต้องเสียและจำนวน “ขาดทุนปิโตรเลียม” ในปีนั้นก็สามารถยกยอดไปหักจากรายได้ในปีต่อไปได้จนกว่าจะหมด หลักการและแนวความคิดอัตรการเรียกเก็บผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษของระบบ Thailand III เป็นดังนี้

1. เรียกเก็บเป็นรายปี และเป็นรายแปลงสำรวจ
2. ในการคิด “กำไรปีโตรเฉลี่ยประจำปี” สามารถนำรายจ่ายที่เป็นทุนมาหักได้เต็มตามจำนวนจริงในปีใดที่ไม่มี “กำไรปีโตรเฉลี่ยประจำปี” เกิดขึ้นก็จะมีภาวะผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษที่ต้องชำระ
3. อัตราการเรียกเก็บผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษในแต่ละปีขึ้นอยู่กับ “ค่ารายได้ในรอบปีต่อความลึกของหลุมเจาะหนึ่งเมตร” โดยมีหลักการคำนวณ ดังนี้

ค่ารายได้ในรอบปีต่อหลุมเจาะลึกหนึ่งเมตร	อัตราร้อยละ
0 - 4,800 บาท	0
4,800- 14,400 บาท	เพิ่มขึ้นทีละ 1 ทุกๆ ชั้น 240 บาท
14,400 - 33,600 บาท	เพิ่มขึ้นทีละ 1 ทุกๆ ชั้น 960 บาท
สูงกว่า 33,600 บาท	เพิ่มขึ้นทีละ 1 ทุกๆ ชั้น 3,840 บาท

(แต่ต้องไม่เกินอัตราสูงสุด คือ ร้อยละ 75)

ในการคำนวณหา “ค่ารายได้ในรอบปีต่อหลุมเจาะลึกหนึ่งเมตร” ให้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 1) นำรายได้รวมในรอบปีของแปลงสำรวจมาปรับตัวเลขให้สอดคล้องกับภาวะเงินเฟ้อและการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเพื่อให้ได้ค่ารายได้ที่แท้จริงและเป็นธรรม
 - 2) คำนวณหาค่า M หรือค่าความลึกสะสมของหลุมเจาะทุกหลุมในแปลงสำรวจนั้นนับแต่วันที่ “ได้รับสัมปทานโดยมีหน่วยความลึกเป็นเมตร
 - 3) นำค่า K หรือ ค่าคงที่แสดงสภาพทางธรณีวิทยาที่ได้กำหนดลงไว้ในสัมปทาน (ซึ่งจะต้องมีค่า “ไม่ต่ำกว่า 150,000 เมตร) มาบวกรวมกับค่า M
 - 4) ค่ารายได้ในรอบปีต่อหลุมเจาะลึกหนึ่งเมตร ก็คือ รายได้ตาม (1) หารด้วยผลบวกของค่า M และ K นั้นเอง
 - 5) ผลลัพธ์ ตาม (4) จึงจะนำไปคำนวณหาอัตราในตารางข้างต้นต่อไป
4. ผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษในแต่ละปี ได้แก่ ผลคูณของอัตราที่ได้จากการคำนวณตาม (3) กับ กำไรปีโตรเฉลี่ยประจำปีของแปลงสำรวจนั้นนั่นเอง

บทบาทและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงพลังงานเป็นหน่วยงานหลักที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2545 ในคราวที่คณะรัฐมนตรีได้ปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการด้านพลังงานของประเทศซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญคือ

1. ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ ประเมินศักยภาพ ติดตามสถานการณ์ ประเมินผลและเป็นศูนย์ข้อมูลการพลังงาน

2. กำหนดนโยบาย แผน และมาตรการด้านพลังงาน
3. จัดหาพลังงาน พลังงานทดแทน และพลังงานหมุนเวียน
4. กำหนดมาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกำกับดูแล ควบคุม การดำเนินงานด้านพลังงาน
5. วิจัยและพัฒนาด้านพลังงาน
6. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดหา พัฒนาและอนุรักษ์พลังงาน

กระทรวงพลังงานมีหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานไปสู่การบรรลุ ภาระหน้าที่ประกอบด้วยหน่วยงานหลักระดับกรมและรัฐวิสาหกิจรวม 6 หน่วยงาน คือ

1. กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ มีอำนาจหน้าที่ คือ

1. กำกับดูแลกิจการพลังงานในการให้สัมปทาน การสำรวจ การผลิต การเก็บรักษา การขนส่ง การ ขาย และจำหน่ายปิโตรเลียม
2. จัดเก็บค่าภาคหลวงและผลประโยชน์อื่นใดจากปิโตรเลียม
3. พิจารณาสัทธิ ประสานและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการให้เป็นไปตามกฎหมาย และ ข้อผูกพันต่อรัฐ
4. ตรวจสอบและประเมินศักยภาพถ่านหินและน้ำมัน
5. วิจัยและพัฒนาเชื้อเพลิงธรรมชาติ
6. ประสานความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งปิโตรเลียมในพื้นที่พัฒนาร่วม พื้นที่คาบเกี่ยวระหว่าง ประเทศ และประเทศอื่นๆ ทั้งในและนอกภูมิภาค
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

2. กรมธุรกิจพลังงาน มีอำนาจหน้าที่ คือ

1. ควบคุมมาตรฐานด้านคุณภาพของน้ำมันเชื้อเพลิง
2. กำกับดูแลการค้าและการค้าและควบคุมการสำรองน้ำมันเชื้อเพลิง
3. ควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยด้านน้ำมันเชื้อเพลิง
4. อนุญาตรับรองความปลอดภัยด้านน้ำมันเชื้อเพลิงและก๊าซ
5. กำกับดูแลโรงกลั่นน้ำมันให้ปฏิบัติตามสัญญาและข้อตกลง
6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

3. กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน มีอำนาจหน้าที่ หลักคือ

1. ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับการอนุรักษ์พลังงาน
2. วิจัย ค้นคว้าและพัฒนาพลังงาน

3. กำหนดระเบียบมาตรฐานและเผยแพร่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต แปรรูป การส่ง การใช้และการอนุรักษ์พลังงาน
4. ติดตามประเมินผลการพัฒนาส่งเสริมพลังงาน

4. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ทำหน้าที่ผลิตไฟฟ้าโดยตรง หรือจัดหาจัดซื้อไฟฟ้าจากแหล่งต่างๆ เพื่อป้อนเข้าสู่ระบบไฟฟ้าของประเทศ ทั้งนี้การจัดหาพลังงานไฟฟ้าทั้งหมดรวมทั้งการสำรองไฟฟ้าเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานนี้

5. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.)

ปัจจุบันแปรรูปเป็นบริษัทมหาชนโดยรัฐบาลถือหุ้นใหญ่ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาสำรวจ และผลิตปิโตรเลียม

6. บริษัทบางจากปิโตรเลียม

เป็นบริษัทมหาชนถือหุ้นใหญ่โดยรัฐบาล ประกอบกิจการโรงกลั่นน้ำมันและจำหน่ายน้ำมันชนิดต่างๆ

สถานการณ์พลังงานปี 2552 และแนวโน้มปี 2553

การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้น ในปี 2552 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.1 เมื่อเทียบกับปี 2551 หรืออยู่ที่ระดับ 1,656 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวัน ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2553 จะหดตัวถึงร้อยละ 3.0 แต่การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้นยังคงเพิ่มขึ้น ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน และถ่านหิน โดยก๊าซธรรมชาติมีสัดส่วนการใช้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41 มีการใช้เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 เนื่องจากส่วนหนึ่งนำไปใช้ในอุตสาหกรรมและในรถยนต์ NGV เพิ่มขึ้น การใช้น้ำมันมีสัดส่วนรองลงมาที่ร้อยละ 39 แต่มีการใช้เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.7 เนื่องจากราคาน้ำมันที่ลดต่ำลงกว่าปีที่ผ่านมาส่งผลให้การใช้น้ำมันเบนซินและดีเซลเพิ่มขึ้นและการใช้ถ่านหินซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 13 มีการใช้เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 ในขณะที่ลิกไนต์มีสัดส่วนร้อยละ 6 มีการใช้ลดลงร้อยละ 1.4 เนื่องจากมีการนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าของ กฟผ. ลดลง สัดส่วนที่เหลือร้อยละ 2 คือไฟฟ้าพลังน้ำและไฟฟ้านำเข้า มีการใช้ลดลงร้อยละ 7.7 เนื่องจากปริมาณน้ำในเขื่อนน้อย การใช้พลังงานในปี 2552 มีมูลค่า 1,547,394 ล้านบาท ลดลงจากปี 2551 เท่ากับ 125,694 ล้านบาท หรือคิดเป็นลดลงร้อยละ 7.5 โดยมูลค่าการใช้พลังงานเกือบทุกชนิดลดลง เนื่องจากราคาพลังงานเฉลี่ยลดลง โดยเฉพาะน้ำมันเบนซินและดีเซลลดลงมากเมื่อเทียบกับปี 2551

การนำเข้าพลังงาน

การนำเข้าพลังงานในปี 2552 มีมูลค่ารวม 764,793 ล้านบาท ลดลงจากปี 2551 เท่ากับ 394,029 ล้านบาท หรือคิดเป็นลดลงร้อยละ 34 โดยมูลค่าการนำเข้าน้ำมันดิบและน้ำมันสำเร็จรูปลดลง เนื่องจากราคาน้ำมันดิบนำเข้าลดลงจาก 101.44 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรลในปี 2551 มาอยู่ที่ระดับ 57.54 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล ส่วนการนำเข้าไฟฟ้าลดลงเนื่องจากปริมาณการนำเข้าลดลงตามภาวะเศรษฐกิจที่หดตัว ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าถ่านหินเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนการผลิตลิกไนต์ในประเทศที่ลดลง

การใช้ก๊าซธรรมชาติ

การใช้ก๊าซธรรมชาติในปี 2552 มีปริมาณการใช้ที่ระดับ 3,579 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี 2551 ร้อยละ 4 เนื่องจากมีการใช้ในอุตสาหกรรมและรถยนต์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ในปีนี้มีการผลิตจากแหล่งอาทิตย์ของ ปตท. สผ. และแหล่งพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย โดยก๊าซธรรมชาติถูกนำไปใช้ในภาคการผลิตต่างๆ ได้แก่ การผลิตไฟฟ้าใช้ในโรงแยกก๊าซ อุตสาหกรรมและรถยนต์คิดเป็นร้อยละ 69, 17, 10 และ 3 ตามลำดับ

แนวโน้มการใช้พลังงานในอนาคต

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานได้ประมาณการความต้องการด้านพลังงานเชิงพาณิชย์ขึ้นต้นปี 2553ว่าจะอยู่ที่ระดับ 1,711 พันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวันเพิ่มขึ้นจากปี 2552 ร้อยละ 3.3 โดยความต้องการน้ำมันเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7 ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.1 ลิกไนท์/ถ่านหินเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.9 ไฟฟ้าพลังน้ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.8 การคาดการณ์นี้คิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจปี 2553 ในอัตราร้อยละ 3.0-4.0 ที่ประมาณการณโดยสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และราคาน้ำมันที่คาดว่าจะอยู่ในระดับ 75-85 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรล

สำหรับความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติที่ผลผลิตส่วนใหญ่มาจากอ่าวไทยนั้น กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติก็มีการคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างมาก ความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติทั้งหมดในปี 2555 จะสูงขึ้นเป็นประมาณวันละ 5,400 ล้านลูกบาศก์ฟุต แบ่งเป็นความต้องการในการผลิตกระแสไฟฟ้า 3,300 ล้านลูกบาศก์ฟุต ภาคอุตสาหกรรม 670 ล้านลูกบาศก์ฟุต ภาคขนส่ง 300 ล้านลูกบาศก์ฟุต และการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีจะเพิ่มเป็นวันละ 1,000 ล้านลูกบาศก์ฟุต

ความมั่นคงด้านพลังงาน

ศักยภาพของแหล่งพลังงานทางทะเลนับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในอดีตได้มีการใช้ถ่านหินและน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นหลัก ต่อมาเมื่อน้ำมันมีราคาสูงขึ้น จึงมีการนำพลังงานทดแทนจากแหล่งที่ใช้แล้วหมดไปหรือพลังงานสิ้นเปลืองชนิดอื่น ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ อย่างไรก็ตามพลังงานเชื้อเพลิงดังกล่าวในวันจะมีปริมาณลดลงทุกที และคงจะต้องหมดไปในอนาคต นอกจากนี้ราคาของเชื้อเพลิงเหล่านี้ยังมีความผันผวนไปในแนวทางที่สูงขึ้นตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของโลก จึงมีจำเป็นที่จะต้องที่จะคิดค้นหาพลังงานทดแทนที่ไม่มีวันหมดสิ้นซึ่งสามารถหมุนเวียนมาใช้ได้อีก เช่น

- การใช้เชื้อเพลิงชีวภาพ (biomass)
- การผลิตไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์
- การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนและระบบความร้อนร่วม
- การผลิตไฟฟ้าจากกังหันลม
- การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานความร้อนใต้พิภพ

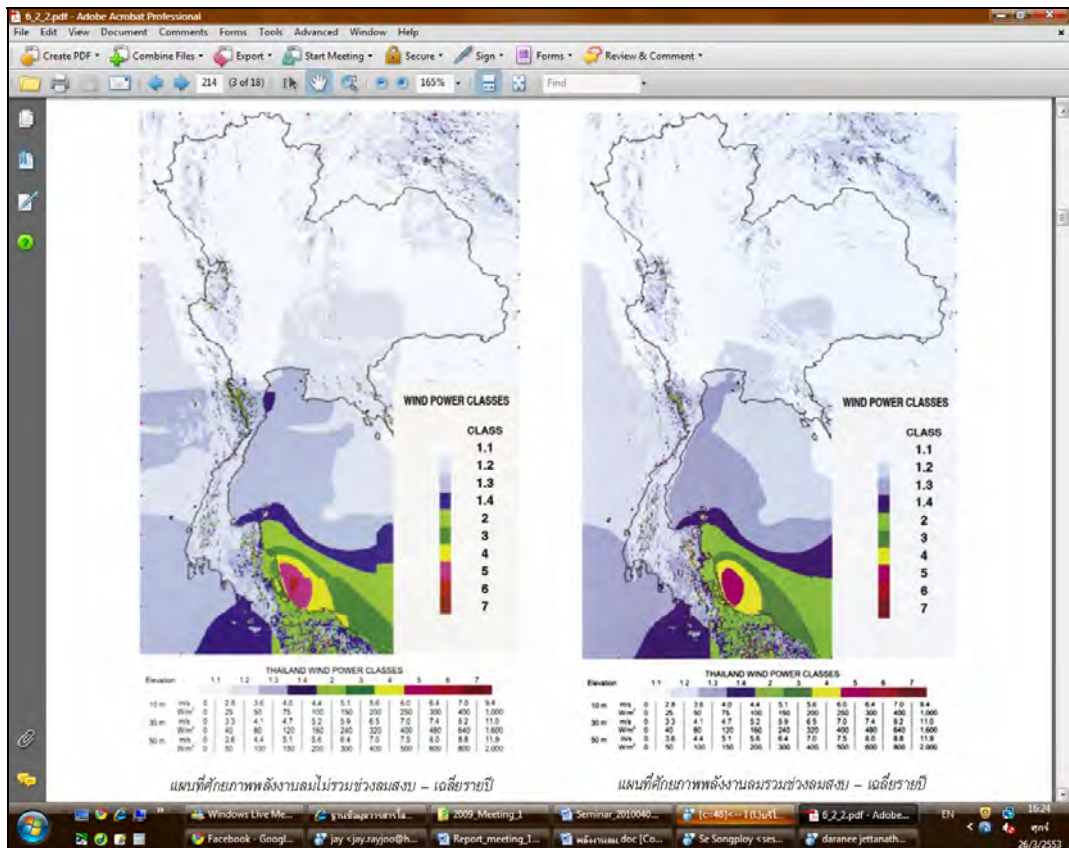
- การผลิตไฟฟ้าจากทะเล เช่น น้ำขึ้น-น้ำลง คลื่น (ทะเล) ความร้อนจากมหาสมุทร

พลังงานเหล่านี้ นอกจากสามารถนำกลับมาใช้ใหม่แล้วยังเป็นพลังงานที่สะอาด ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันแม้ว่าจะมีการพัฒนาพลังงานเหล่านี้บ้างแล้วแต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนา เช่น มีราคาแพง ใช้เวลาก่อสร้างนาน หรือบางประเทศไม่มีศักยภาพของแหล่งพลังงานดังกล่าวเพียงพอ เป็นต้น

พลังงานลม

ปัญหาวิกฤติการณ์น้ำมันแพงส่งผลกระทบต่อการใช้พลังงานในกิจกรรมต่างๆ ทำให้หลายหน่วยงานได้หันมาใช้พลังงานทดแทนกันมากขึ้น ทั้งพลังงานจากน้ำ ลม และแสงแดด ซึ่งเป็นพลังงานทางเลือกที่มีความหลากหลายและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่ง “ลม” เป็นพลังงานทางเลือกหนึ่งที่ทั่วโลกให้ความสนใจและพัฒนาใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งการใช้ประโยชน์จากพลังงานลมในประเทศไทยมีมานานแล้ว จากภูมิปัญญาชาวบ้านในการใช้พลังงานลมทดแทนพลังงานไฟฟ้าเพื่อการสูบน้ำ ดังจะเห็นได้จากกังหันลมแบบใบพัดที่ทำด้วยไม้ในนาข้าวและกังหันลมแบบเสือล่าแพนหรือแบบผ้าใบในนาเกลือหรือนากุ้ง แต่เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมทำให้กังหันลมในรูปแบบดังกล่าวลดลงอย่างรวดเร็ว

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้จัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมเฉลี่ยรายปีแสดงความเร็วลม (wind speed) และ กำลังลม (power density) ที่ระดับชั้นความสูง 10 30 และ 50 เมตร ทั้งในช่วงลมสงบและไม่รวมช่วงลมสงบ ดังแสดงในรูปที่ 3-14

รูปที่ 3-14: แผนที่ศักยภาพพลังงานลมเฉลี่ยรายปี (ไม่รวมช่วงลมสงบ – ชาย และรวมช่วงลมสงบ – ชาว)

จากแผนที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีแหล่งที่มีศักยภาพพลังงานลมสูง ได้แก่

- พื้นที่บริเวณชายฝั่งตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี มีกำลังลมแรงความเร็วเฉลี่ยประมาณ 6.4 เมตร/วินาที
- เทือกเขาในจังหวัดเพชรบุรี กาญจนบุรี และตาก ที่เป็นรอยต่อกับประเทศพม่า มีกำลังลมบนยอดเขาที่ความเร็วลมเฉลี่ยประมาณ 5.6 เมตร/วินาที
- บริเวณพื้นที่สูงที่เป็นเทือกเขาในภาคใต้มีลมเกือบตลอดปี ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทั้งสองสลับกันตลอดปี มีกำลังลมบนยอดเขาที่ความเร็วลมเฉลี่ยประมาณ 5.6 เมตร/วินาที
- พื้นที่สูงในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีความเร็วลมเฉลี่ยประมาณ 5.1 เมตร/วินาที

แหล่งที่มีศักยภาพพลังงานลมรองมาพบว่ามีอยู่ทีบริเวณชายฝั่งอ่าวไทย จังหวัดชลบุรี ระยอง เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน จังหวัดสตูล ตรัง กระบี่ ภูเก็ต พังงา และบริเวณที่สูงบางพื้นที่บนยอดเขาในภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดเพชรบูรณ์ และเลย มีความเร็วลมเฉลี่ยประมาณ 4.4 เมตร/วินาที

สำหรับพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาใช้ประโยชน์จากพลังงานลมของประเทศไทย โดยพิจารณาจากแผนที่ศักยภาพพลังงานลม การตรวจวัดจริงในภาคสนาม และการใช้ประโยชน์จากพลังงานลมดั้งเดิมในอดีต พบว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่ติดชายทะเล ได้รับลมทั้งจากลมบก ลมทะเล และลมประจำฤดู พื้นที่บริเวณชายฝั่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสงขลา ตามแนวถนนทางหลวง 4013 และ 408 นับตั้งแต่ อ.ปากพะนัง จ. นครศรีธรรมราช ถึง อ.สิงหนคร จ.สงขลา ระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร กว้างประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งได้รับลมเป็นระยะเวลายาวนานในหนึ่งปี ทั้งลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีความเร็วลมเฉลี่ย 4.5-5.0 เมตร/วินาที (กำลังลม 100-150 วัตต์/ตารางเมตร) หน่วยงานต่างๆ ได้มีการพัฒนาติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าในหลายพื้นที่ ดังตารางที่ 3-17

ตารางที่ 3-17: การพัฒนาติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าในประเทศไทย

ปี	สถานที่	จำนวน/กำลังผลิต	หน่วยงาน	หมายเหตุ
พ.ศ. 2526	แหลมพรหมเทพ จ.ภูเก็ต	ขนาดเล็กขึ้น จำนวน 4 ชุด	กฟผ.	ทดลองครั้งแรก
พ.ศ. 2535	แหลมพรหมเทพ จ.ภูเก็ต	ขนาด 10 กิโลวัตต์ จำนวน 2 ชุด	กฟผ.	เพิ่มเติม
พ.ศ. 2539	แหลมพรหมเทพ จ.ภูเก็ต	ติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าขนาด 150 กิโลวัตต์	กฟผ.	เป็นกังหันลมขนาดกลางตัวแรกที่ติดตั้งขึ้นเพื่อรับแรงลมในพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามัน ในการผลิตไฟฟ้าขนานเข้ากับระบบสายส่งของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.)
พ.ศ. 2541	อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จ.สตูล	ขนาด 10 กิโลวัตต์	ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	เพื่อผลิตไฟฟ้าแบบผสมผสานร่วมกับเซลล์แสงอาทิตย์และเครื่องยนต์ดีเซล
พ.ศ. 2549	เกาะลันตา จ.ชลบุรี	ขนาด 4.45 วัตต์ จำนวน 45 ตัว	เมืองพัทยา	ติดตั้งเป็นกลุ่มแบบทุ้งกังหันลมในบริเวณพื้นที่เนินนมสาว ฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะลันตา เพื่อผลิตไฟฟ้าขนานกับระบบสายส่งบนเกาะลันตา นับเป็นหน่วยงานท้องถิ่นแห่งแรกของประเทศไทยที่ได้ทำการพัฒนาใช้ประโยชน์จากพลังงานลมขึ้น
พ.ศ. 2550	บ้านทะเลบัง อ.หัวไทร จ. นครศรีธรรมราช	ขนาด 250 กิโลวัตต์	กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.)	ซึ่งถือว่าเป็นกังหันลมผลิตไฟฟ้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดแห่งแรกของประเทศ เพื่อสาธิตนำร่องในพื้นที่ฝั่งทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันตกเพื่อผลิตไฟฟ้าขนานเข้ากับระบบสายส่งของ กฟภ.
พ.ศ. 2551	อ.หัวไทร จ. นครศรีธรรมราช	80 กิโลวัตต์	บริษัทมาสเตอร์ทาวเวอร์	เป็นบริษัทเอกชนรายแรกที่ทำารติดตั้งกังหันลมในประเทศไทยเพื่อผลิตไฟฟ้าขายเข้าสู่ระบบสายส่งให้กับ กฟภ.

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังได้มีการติดตั้งกังหันลมเพื่อผลิตไฟฟ้าขึ้นอีกหลายชุดในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ที่ดำเนินการโดยภาครัฐ เอกชน และชาวบ้าน ทำให้ในปัจจุบันประเทศไทยมีการติดตั้งกังหันลมเพื่อผลิตไฟฟ้า โดยเป็นการติดตั้งเพื่อผลิตไฟฟ้าในระบบ On Grid จำนวน 934.1 กิโลวัตต์ ระบบ Off Grid จำนวน 1,283 กิโลวัตต์ และระบบ Hybrids จำนวน 22.5 กิโลวัตต์ รวมทั้งสิ้น 1,084.9 กิโลวัตต์ สามารถผลิตไฟฟ้าได้ประมาณ 1,425,000 กิโลวัตต์ชั่วโมง (ที่ capacity factor 15%) ซึ่งสามารถทดแทน

น้ำมันเชื้อเพลิงเทียบเท่าน้ำมันดิบได้ปีละประมาณ 116 ตัน และช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุภาวะโลกร้อนได้ประมาณ 356 ตันต่อปี

การส่งเสริมการจัดหาพลังงานจากต่างประเทศ

กระทรวงพลังงานได้ตระหนักว่าทรัพยากรปิโตรเลียมในประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงกำหนดเป็นนโยบายเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการจัดหาพลังงาน รวมถึงการลงทุนของภาคเอกชนไทยในการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในต่างประเทศ ทั้งนี้ในปี 2551 ได้มีการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐด้านพลังงานของประเทศต่างๆ เช่น ประเทศนาบีเบีย และไลบีเรีย ในทวีปแอฟริกา เพื่อแสวงหาโอกาสและช่องทางในการลงทุนด้านพลังงานร่วมกัน

การจัดการด้านพลังงาน

การจัดการด้านพลังงานของประเทศไทยมีการดำเนินการทั้ง 2 ด้าน คือ การจัดการด้านการใช้พลังงาน (Demand-Side Management: DSM) และ การจัดการด้านการผลิต (Supply-Side Management: SSM)

การจัดการด้านการใช้พลังงาน (DSM) เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1970 เมื่อโลกประสบวิกฤตการณ์พลังงานทำให้ทั่วโลกได้ตระหนักว่าเราไม่สามารถเพิ่มการผลิตเพื่อสนองความต้องการใช้พลังงานเพียงทางเดียว เนื่องจากจะมีปัญหามากมายที่จะเกิดขึ้น เช่น ทรัพยากรพลังงานที่นับวันจะหมดไปปัญหาสิ่งแวดล้อมจากมลภาวะที่เกิดจากการเผาผลาญพลังงาน เป็นต้น DSM เป็นกระบวนการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นไปที่การ “ปรับพฤติกรรมด้านการบริโภค” ของคนให้บริโภคเท่าที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือยมีประสิทธิภาพและประหยัด DSM มีหลักการที่สำคัญคือการส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ (promotion of energy efficiency) และวัตถุประสงค์อีกด้านหนึ่ง คือการสร้างเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (energy conservation)

ประเทศไทยนับเป็นประเทศแรกเริ่มในภูมิภาคเอเชียที่ดำเนินการจัดการด้านการใช้พลังงานเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ไฟฟ้ามีการคิดค้นวิจัยวิธีการและอุปกรณ์สำหรับการประหยัดการใช้ไฟฟ้าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง เพื่อเป็นทางเลือกเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งสำหรับการจัดการด้านพลังงานดังนั้นเราจึงมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้าน DSM อย่างมาก

การจัดการด้านการผลิต (SSM) คือ การจัดหาพลังงานเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ สำหรับการวิจัยที่ผ่านมาจะเน้นในเรื่องการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ในอนาคตคงต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพลังงานทางเลือกอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานจากทะเลซึ่งในปัจจุบันยังมีข้อมูลน้อยมากและยังถูกประเมินว่ายังมีราคาแพง ไม่คุ้มทุน แต่อย่างไรก็ตามควรจะมีการศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งพลังงานจากทะเลไว้เพื่อเป็นทางเลือกในอนาคต พลังงานจากลมเป็นพลังงานหมุนเวียนอีกแหล่งหนึ่งที่มีศักยภาพที่จะนำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าในอนาคต แม้ว่าศักยภาพของ

พลังงานลมในประเทศจะอยู่ในระดับปานกลาง-ต่ำ หากเปรียบเทียบกับต่างประเทศ (ความเร็วลมไม่เกิน 4 เมตร/วินาที) แต่ก็เพียงพอที่จะใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าได้เพื่อลดการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล

ทรัพยากรแร่ดีบุกและทรายแก้ว

การทำเหมืองแร่ในประเทศไทยได้ดำเนินการมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ซึ่งไทยได้ทำสัญญาพระราชไมตรีกับโปรตุเกส ในปี 2228 ไทยได้ทำสัญญาให้ฝรั่งเศสค้าขายแร่ดีบุกที่ภูเก็ต และเมืองบริวารได้แต่เพียงผู้เดียว จากหลักฐานเหล่านี้ทำให้มีการตั้งข้อสังเกตว่า ภูเก็ตอาจเป็นบริเวณที่มีการพบแร่ดีบุกเป็นแห่งแรกของเอเชียก็ได้ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการนำเอาเครื่องจักรกลมาช่วยในการทำเหมือง โดยเริ่มการขุดแร่ในทะเลในปี 2450 โดยกัปตัน เอดวาร์ด ที ไมล์ ชาวออสเตรเลีย ได้นำเรือมาทำการขุดแร่ดีบุกเป็นครั้งแรกของโลกที่อำเภอทุ่งคา ทางด้านทิศใต้ของเกาะภูเก็ต

ในปี 2522 กรมทรัพยากรธรณีได้รับความร่วมมือจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ หรือ UNDP จัดตั้ง “โครงการสำรวจแร่ดีบุกและแร่หนักนอกชายฝั่งทะเลอันดามัน (พ.ศ. 2522-2529)” เพื่อทำการสำรวจแร่ในทะเลอย่างเป็นระบบโดยดำเนินการสำรวจบริเวณนอกชายฝั่งจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 22,000 ตารางกิโลเมตร และในปี 2530 ได้จัดตั้ง “โครงการสำรวจแร่หนักนอกชายฝั่งทะเลอ่าวไทย (พ.ศ. 2530-2538)” เพื่อดำเนินการสำรวจบริเวณนอกชายฝั่งจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 20,955 ตารางกิโลเมตร และต่อมาในปี 2541 จัดตั้ง “โครงการสำรวจทรัพยากรธรณีในทะเล (พ.ศ. 2541-2544)” โดยดำเนินการสำรวจบริเวณนอกชายฝั่งทั้งทะเลอันดามันและอ่าวไทย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 13,120 ตารางกิโลเมตร

ในระหว่างปี 2521-2524 เป็นช่วงเวลาที่ดีบุกมีราคาสูงเป็นประวัติการณ์เฉลี่ยสูงสุดถึง 35.7 ริงกิตต่อกิโลกรัม และอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกในประเทศเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด สามารถผลิตแร่ได้มากกว่าปีละ 40,000 เมตริกตัน ส่งผลให้การผลิตแร่ดีบุกของประเทศเพิ่มมากขึ้นเป็นอันดับ 2 ของโลก โดยมีสถิติสูงสุดในปี 2522 ผลิตแร่ได้สูงถึง 46,364 เมตริกตัน และภาครัฐสามารถเก็บค่าภาคหลวงแร่ดีบุกได้เฉลี่ยประมาณปีละ 3,000 ล้านบาท แต่เมื่อเดือนตุลาคม 2528 เกิดวิกฤติการณ์ดีบุกโลก ราคาดีบุกได้ตกต่ำลงอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องเป็นเวลานาน ส่งผลให้เหมืองแร่ดีบุกในประเทศต้องทยอยหยุดการทำเหมืองเนื่องจากไม่คุ้มทุน ถึงแม้ว่าในบางช่วงเวลาราคาแร่จะกระเตื้องขึ้นบ้าง แต่ก็ในช่วงเวลาสั้นๆ ไม่สามารถช่วยให้เหมืองฟื้นตัวได้เหมืองส่วนใหญ่จึงต้องหยุดกิจการไป เหลือแต่เหมืองขนาดใหญ่ที่ยังพอทำการผลิตอยู่ การผลิตแร่ดีบุกในประเทศไทยได้ตกต่ำลงตามลำดับจนถึงขีดสุดในปี 2540 เหลือเพียง 756 เมตริกตัน

สำหรับการใช้ประโยชน์จากทรายแก้วในประเทศไทยได้เริ่มมีการนำมาใช้ในโรงงานผลิตเครื่องแก้ว เพื่อทดแทนการนำเข้าเครื่องแก้วจากต่างประเทศในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีการพัฒนาและขยายตัวเติบโตอย่างต่อเนื่องในภาคอุตสาหกรรม ในช่วงระหว่างปี 2510-2516 ได้มีการเคลื่อนไหวนโยบายส่งออกทรายแก้วในเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ไปจำหน่ายยังต่างประเทศเพื่อลดปัญหาการขาดดุลการค้า เนื่องจากตัวแหล่งอยู่ห่างไกลจากที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมแก้วและไม่สะดวกในการขนส่งมายังโรงงาน

อุตสาหกรรม แต่กรมทรัพยากรธรณีและบริษัทเอกชนที่ใช้ทรายแก้วเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตแก้วได้มีหนังสือเสนอให้กระทรวงอุตสาหกรรมสงวนทรายแก้วไว้เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมภายในประเทศ เนื่องจากเกรงว่าจะขาดแคลนวัตถุดิบป้อนโรงงานในอนาคต คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติห้ามส่งทรายธรรมชาติที่มีซิลิกาออกไซด์เกินกว่าร้อยละ 75 ออกนอกราชอาณาจักร ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 69 ประกาศ ณ วันที่ 19 พฤษภาคม 2537 ทั้งนี้เพื่อสงวนทรายแก้วไว้ใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องภายในประเทศ

แร่ดีบุก

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกในอดีตเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องมานานนับร้อยปี ไทยเคยเป็นประเทศผู้ผลิตแร่ดีบุกรายใหญ่อันดับต้นๆ ของโลก โดยเฉพาะในระหว่างปี 2520-2524 สามารถผลิตแร่ได้มากกว่าปีละ 40,000 เมตริกตัน โดยมีสถิติสูงสุดในปี 2522 ผลิตแร่ได้สูงถึง 46,364 เมตริกตัน มีมูลค่าจากการส่งออกดีบุกเฉลี่ยประมาณปีละ 10,000 ล้านบาท และทำรายได้ในรูปของค่าภาคหลวงดีบุกและภาษีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่ประเทศมากที่สุดปีละหลายพันล้านบาท

ปัจจุบันอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกอยู่ในภาวะทรงตัว อันเป็นผลมาจากการเกิดวิกฤตการณ์ดีบุกโลกเมื่อเดือนตุลาคม 2528 ทำให้ราคาดีบุกในตลาดตกต่ำลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเป็นเวลานาน และส่งผลให้เหมืองแร่ดีบุกต้องทยอยหยุดการทำเหมืองเนื่องจากไม่คุ้มทุน เหลือแต่เหมืองขนาดใหญ่ที่ยังพอทำการผลิตอยู่ได้เท่านั้นที่ยังทำการผลิตอยู่ การทำเหมืองดีบุกในประเทศจึงมีปริมาณลดลงเรื่อยๆ ทั้งจำนวนเหมือง คนงาน และการผลิตแร่ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสำคัญอื่นๆ เช่น ปัญหาด้านการใช้พื้นที่เพื่อการทำเหมือง และปัญหาแหล่งแร่ความสมบูรณ์ได้ผ่านการทำเหมืองไปหมดแล้ว คงเหลือแต่แหล่งแร่ความสมบูรณ์ต่ำ รวมทั้งการที่ราคาที่ดินมีแนวโน้มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการขยายตัวของชุมชนและธุรกิจ จนทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการทำเหมือง กอปรกับผู้ประกอบการเหมืองแร่ดีบุกได้เปลี่ยนไปประกอบธุรกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ผลกระทบดังกล่าวนี้ยังต่อเนื่องไปถึงโรงถลุงแร่ดีบุก และโรงงานแทนทาลัม ตลอดจนอุตสาหกรรมผู้ใช้ดีบุกต่างๆ ในประเทศซึ่งมีอัตราการขยายตัวของการใช้ดีบุกเพิ่มขึ้นทุกปี

แหล่งแร่ดีบุกในประเทศไทย

แร่ดีบุกพบกระจายอยู่เกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทย ยกเว้นภาคอีสาน โดยกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคหลักๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนภาคตะวันออกจะพบแร่ดีบุกน้อยมาก และที่พบส่วนใหญ่จะพบตามแนวเทือกเขาหินแกรนิตบริเวณซีกด้านตะวันตกติดกับชายแดนประเทศสหภาพพม่า โดยมีรายละเอียดแหล่งแร่ ดังนี้

ภาคเหนือ พบแร่ดีบุกในบริเวณ อำเภอแม่จัน เวียงป่าเป้า และแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่แจ่ม สะเมิง เชียงดาว ฮอด และอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอปาย ชุนยวม แม่ลาน้อย และสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอห้างฉัตร เสริมงาม จังหวัดลำปาง และอำเภอท่าสองยาง อุ่มผาง จังหวัดตาก

ภาคกลาง พบแร่ดีบุกในบริเวณอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อำเภอบ่อพลอย ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอคูทอง ด้านข้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาคใต้ พบแร่ดีบุกทุกจังหวัด เริ่มจากทางด้านตะวันตกของประจวบคีรีขันธ์ เรื่อยลงไปผ่าน ชุมพร ระนอง พังงา และภูเก็ต ทางด้านตะวันออกเลาะเลียบบแถบชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยเริ่มจากสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ผ่านตรัง สงขลา ยะลา และนราธิวาส ลงไปจรดเขตแดนประเทศมาเลเซีย ในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะบริเวณภูเก็ต พังงา และระนองจะเป็นแหล่งผลิตแร่ดีบุกที่สำคัญ และในอดีตเคยผลิตแร่ดีบุกได้สูงถึงร้อยละ 75 ของผลผลิตแร่ดีบุกรวมทั้งประเทศ

ในปัจจุบันมีประทานบัตรเหมืองแร่ดีบุกที่อนุญาตทั้งหมดรวม 53 แปลง โดยเปิดการทำเหมืองจำนวน 19 แปลง ขุดต่ออายุ 3 แปลง และหยุดทำการเหมืองจำนวน 31 แปลง แบ่งเป็นแปลงประทานบัตรในภาคใต้จำนวน 37 แปลง (เปิดการ 7 แปลง ต่ออายุ 3 แปลง และหยุดการ 52 แปลง) ภาคกลาง จำนวน 10 แปลง (เปิดการ 6 แปลง หยุดการ 4 แปลง) และภาคเหนือ จำนวน 6 แปลง (เปิดการทั้งหมด)

ตารางที่ 3-18: ปริมาณสำรองแร่ดีบุกในทะเล

พื้นที่สำรวจ	ปริมาณสำรอง (ตัน)
อ่าวไทย	3,480
ประจวบคีรีขันธ์	980
สุราษฎร์ธานี (เกาะสมุย-พังงา)	2,500
อันดามัน	190,000
ระนอง	90,000
พังงา	69,000
ภูเก็ต	31,000
รวม	193,480

ดีบุกมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมหลายประเภทและต่อชีวิตประจำวันอย่างมาก เนื่องจากมีคุณสมบัติพิเศษที่ทนทานต่อการกัดกร่อนของกรดและสารละลายต่างๆ ไม่เป็นสนิมสามารถผสมเป็นเนื้อเดียวกับโลหะอื่นได้ดี มีความสวยงาม และที่สำคัญไม่เป็นพิษต่อร่างกายมนุษย์ ในปัจจุบันจึงถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง เช่น ภาชนะบรรจุอาหาร ผลไม้ นม และเครื่องดื่มใช้เป็นโลหะบัดกรี (solder) ใช้ในงานบรรจุอาหารกระป๋อง อุตสาหกรรมไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ วิทยุ โทรทัศน์ เรดาร์ เครื่องคำนวณ และอุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น

ความต้องการใช้และกำลังผลิต

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (2542-2552) การผลิตแร่ดีบุกของประเทศทั้งหมดมีจำนวน 12,146 เมตริกตัน โดยในปี 2542 ปริมาณการผลิตแร่ดีบุกมีจำนวน 3,401 เมตริกตัน มูลค่า 487 ล้านบาท และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2552 ปริมาณลดลงเหลือ 113 เมตริกตัน มูลค่า 36.7 ล้านบาท ปริมาณดีบุกที่ผลิตได้ทั้งหมด ร้อยละ 70 จะส่งออกในรูปแบบของโลหะดีบุกและดีบุกผสม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 จะใช้เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมต่อเนื่องในประเทศ โดยส่วนมากจะใช้ในอุตสาหกรรมผลิตเหล็กแผ่นเคลือบดีบุก รองลงมาจะเป็นการใช้ในอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ผลิตเครื่องใช้และอุปกรณ์ประดับตกแต่งและอุตสาหกรรมโลหะบัดกรี

ในปี 2551 ประเทศไทยมีการผลิตโลหะดีบุก มีปริมาณทั้งสิ้น 21,618 ตัน ปริมาณการใช้โลหะดีบุกประมาณ 4,080 ตัน และมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์ดีบุกปริมาณ 18,711 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 5,865.6 ล้านบาท โดยมากกว่าร้อยละ 90 นำเข้าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือที่ยังไม่ได้ผ่านการแปรรูป (unwrought) ในขณะที่การส่งออกผลิตภัณฑ์ดีบุกในปี 2551 มีปริมาณทั้งสิ้น 19,668 ตัน คิดเป็นมูลค่า 11,435 ล้านบาท

แร่ดีบุกถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตโลหะดีบุก โดยโรงถลุงแร่ดีบุกซึ่งเป็นผู้ผลิตโลหะดีบุกของประเทศไทยในปัจจุบันที่เปิดดำเนินการมีเพียงรายเดียวคือ บริษัท ไทยแลนด์สเมลดึงแอนดรีไฟนิง จำกัด หรือ THAISARCO ซึ่งกลุ่มบริษัท AMC (Amalgamated Metal Corporation PLC) ของประเทศอังกฤษเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ โดยการผลิตโลหะดีบุกของโรงถลุงในแต่ละครั้งจะมีการใช้แร่ดีบุกที่ผลิตในประเทศประมาณร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือเป็นแร่นำเข้าจากต่างประเทศ เช่น อินโดนีเซีย สิงคโปร์ อังกฤษ ออสเตรเลีย ลาว ไปรตุเกส ฝรั่งเศส เป็นต้น มาสมทบถึงร้อยละ 90 และแร่ที่นำเข้านั้นมีคุณภาพต่ำกว่าแร่ที่ผลิตได้ในประเทศ ส่งผลกระทบถึงเทคนิคในการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ คือ โลหะดีบุกบริสุทธิ์ร้อยละ 99.9 และโลหะดีบุกผสมตะกั่ว บริษัทฯ ซึ่งมีกำลังการผลิตโลหะดีบุกทั้งสิ้นประมาณ 30,000 ตันต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ (ประมาณร้อยละ 70) ส่วนที่เหลือจะใช้ตอบสนองความต้องการภายในประเทศ

การนำเข้าและส่งออก

นับแต่เกิดวิกฤตการณ์ดีบุกโลกเมื่อเดือนตุลาคม 2528 เป็นต้นมา ประเทศได้เปลี่ยนสถานะจากประเทศผู้ผลิตและส่งออกดีบุกรายใหญ่ของโลกปัจจุบันเป็นประเทศผู้ซื้อดีบุกสุทธิ (ปริมาณนำเข้าดีบุกสูงกว่าปริมาณส่งออก) ในรอบ 8 ปีที่ผ่านมา (2543-2551) การนำเข้าแร่ดีบุกทั้งหมดมีจำนวน 217,928 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 31,810 ล้านบาท ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3-19 แร่ดีบุกส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศไนจีเรียและคองโก ซึ่งต้องเสียภาษีนำเข้าอีกร้อยละ 1

ตารางที่ 3-19: การผลิต การใช้ การนำเข้า และการส่งออกแร่ดีบุกของประเทศไทย ในช่วงปี 2542-2551

ปี	การผลิต		การใช้		การนำเข้า	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2542	3,401.00	486.70	4,818.00	961.40	30,675.00	2,758.70
2543	2,363.00	367.20	4,366.00	940.40	31,058.00	2,891.10
2544	2,384.00	346.70	4,115.00	806.70	40,147.00	4,004.80
2545	1,384.00	175.70	4,809.00	841.40	26,578.00	2,274.40
2546	980.00	142.40	4,667.00	945.80	18,409.00	2,179.40
2547	724.00	176.20	5,807.00	1,993.90	12,753.00	2,670.50
2548	188.00	40.10	4,337.00	1,296.80	20,018.00	3,937.90
2549	225.00	54.50	4,915.00	1,614.80	6,545.00	1,247.30
2550	149.00	53.90	3,210.00	1,593.90	12,974.00	3,980.30
2551	235.00	105.10	4,080.00	2,525.90	18,771.00	5,865.60
รวม	12,033.00	1,948.50	45,124.00	13,521.00	217,928.00	31,810.00

ที่มา : กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (2553)

ส่วนปริมาณการส่งออกโลหะดีบุกมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา โดยในปี 2551 มีปริมาณการส่งออก 17,407 เมตริกตัน คิดเป็นมูลค่า 10,939.1 ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 11.35 โดยประเทศคู่ค้าโลหะดีบุกที่สำคัญของประเทศไทย คือ ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ เวียดนาม อังกฤษ มาเลเซีย ออสเตรเลีย อิตาลี และ สเปน

ทรายแก้ว

ทรายแก้วเป็นวัตถุดิบหลักที่มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมแก้วและกระจก นอกจากนี้ทรายแก้วยังใช้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในอุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมหล่อโลหะ อุตสาหกรรมเคมี และอุตสาหกรรมการผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่ใช้แร่ทรายแก้วในการผลิต ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการทรายแก้วเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ปริมาณทรายแก้วในแหล่งสำคัญของประเทศไทยมีปริมาณลดน้อยลง และยังไม่สามารถหาแหล่งทรายแก้วแหล่งอื่นที่คุณสมบัติเทียบเท่ามาทดแทนแหล่งเดิมได้ ดังนั้นผู้ประกอบการเหมืองแร่ โรงเต่งแร่ ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ทรายแก้วเป็นวัตถุดิบและหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบควรร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาคุณภาพของทรายแก้วทั้งในแหล่งทรายแก้วเดิมและแหล่งใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตทรายแก้วให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ตอบสนองความต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมคุ้มค่าอย่างแท้จริงต่อไป

แหล่งทรายแก้วในประเทศไทย

ทรายแก้ว หรือ ทรายขาว คือ ทรายบริสุทธิ์ที่มีปริมาณซิลิกาไดออกไซด์ (SiO₂) มากกว่าร้อยละ 95 ขึ้นไป และมีสารประกอบอื่นเจือปนอยู่เล็กน้อยอันจะทำให้แก้วไม่โปร่งใสและสูญเสียความแข็ง ทรายแก้วส่วนใหญ่เป็นแร่ควอตซ์ มีสีขาวใส สะอาด นอกจากแร่ควอตซ์แล้วยังมีซิลิกาอื่นๆ ปนอยู่ด้วย เช่น คาลซีไดไนต์ (Chalcedony) โอปอล (Opal) ทริดีไมต์ (Tridymite) คริสโทปาลไลต์ (Cristobalite) และ เลอชาเตลิเอร์ไรต์ (Lechatelierite) ทรายแก้วเกิดขึ้นโดยทั่วไปในธรรมชาติ โดยกระบวนการทางเคมีและทางฟิสิกส์ มีคลื่นลมและกระแสน้ำเป็นตัวการสำคัญในการคัดขนาดของทราย

ได้มีการสำรวจแหล่งทรายแก้วตามแนวชายฝั่งทะเลที่มีศักยภาพ พบในภาคตะวันออก จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ ระยอง จันทบุรี และตราด และภาคใต้ จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช ชุมพร กระบี่ ตรัง สงขลา และปัตตานี ไม่รวมจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยว

แหล่งทรายแก้วที่มีการผลิตอยู่ในปัจจุบันคือที่ภาคตะวันออก ในจังหวัดระยองและจันทบุรีเป็นหลัก ในขณะที่ทางภาคใต้มีเพียงจังหวัดชุมพรเท่านั้นที่เคยมีสถิติการผลิตทรายแก้ว เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใกล้ภาคกลางและภาคตะวันออกมากที่สุดของแหล่งทรายแก้วในภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีแหล่งทรายบดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งศักยภาพอีกแหล่งหนึ่งปริมาณสำรองแหล่งทรายแก้วในประเทศไทยที่มีการสำรวจแล้วรวมทั้งสิ้นประมาณ 294.91 ล้านเมตริกตัน ซึ่งยังไม่ใช้ปริมาณสำรองทั้งหมดของประเทศ เนื่องจากยังไม่มีมีการสำรวจแหล่งทรายแก้วในภาคกลางและภาคเหนือสำหรับแหล่งทรายแก้วที่มีศักยภาพ ได้แก่ แหล่งทรายแก้วในภาคใต้ (ตารางที่ 3 20)

ตารางที่ 3-20: ปริมาณสำรองแหล่งศักยภาพทรายแก้วในประเทศไทยที่เหมาะสมต่อการพัฒนา

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ปริมาณสำรอง (ล้านเมตริกตัน)
นครศรีธรรมราช	- อำเภอขนอม	5,323	48.17
	- อำเภอสิชล	11,946	119.20
	- อำเภอท่าศาลา	8,558	71.70
	- อำเภอพรหมคีรี	1,526	14.46
	- อำเภอเมือง	7,177	56.11
สงขลา	- อำเภอเมือง	1,338	12.83
	- อำเภอเทพา	7,969	25.60
	- อำเภอจะนะ	13,086	62.77
ชุมพร	- อำเภอเมือง	N/A	N/A
	- อำเภอปะทิว	443	2.05
	- อำเภอสวี	1,431	6.09
	- อำเภอทุ่งตะโก	3,342	19.03
	- อำเภอหลังสวน	2,342	12.42
ตรัง	- อำเภอสิเกา	1,725	10.57
	- อำเภอกันตัง	- *	- *
กระบี่	- อำเภอเหนือคลอง	- *	- *
	- อำเภอเกาะลันตา	4,017	25.5
ปัตตานี	- อำเภอยะหริ่ง-มายอ	3,714	22.99

หมายเหตุ * ติดปัจจุจกัด ด้านชุมชน ด้านการใช้ที่ดินในพื้นที่เขตป่าชายเลนและด้านชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

ที่มา: สำนักบริหารและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (2547)

ความต้องการใช้และกำลังผลิต

ทรายแก้วสามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้หลากหลาย เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์แก้ว อุตสาหกรรมกระจก อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแก้วเจียระไนและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมใยแก้ว อุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมหล่อโลหะ อุตสาหกรรมท่อไฟเบอร์กลาส อุตสาหกรรมเคมี และอุตสาหกรรมอื่นๆ

ตารางที่ 3-21: ความต้องการใช้ทรายแก้วแยกตามอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	ความต้องการใช้ทรายแก้ว(ตัน/ปี)
กระจก	404,330
ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์แก้ว	430,120
เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารประเภทแก้ว	93,700
เครื่องประดับประเภทแก้ว	39,170
เคมี	211,000
เซรามิก	92,540
รวม	1,270,860

ที่มา : สำนักพัฒนาและส่งเสริม กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (2550)

การนำเข้าและส่งออก

ทรายแก้วเป็นแร่ที่สงวนไว้เพื่อใช้ในประเทศและไม่มีการส่งออกในรูปของแร่ แต่ภาครัฐได้สนับสนุนให้มีการมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่ใช้ทรายแก้วเป็นวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment : BOI) ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมกระจก โรงงานอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์แก้ว โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องแก้วบนโต๊ะอาหาร เป็นต้น ดังนั้น การส่งออกจึงอยู่รูปของผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เช่น ผลิตภัณฑ์กระจก เครื่องบรรจุภัณฑ์แก้ว เครื่องแก้วบนโต๊ะอาหาร เครื่องประดับ ซึ่งสามารถทำรายได้เข้าประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท ทั้งยังสามารถลดปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเหล่านี้จากต่างประเทศได้ในระดับที่น่าพอใจ นับเป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศและลดการขาดดุลทางการค้าให้ประเทศได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการนำผลิตภัณฑ์วัตถุดิบชั้นกลางที่ได้จากทรายแก้วไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกด้วย

การนำเข้าทรายแก้วเป็นการนำเข้าทรายซิลิกาและทรายควอตซ์ ส่วนใหญ่เป็นทรายแก้วที่ไม่มีการผลิตในประเทศ เนื่องจากต้นทุนและค่าใช้จ่ายสูง นำเข้ามาเพื่อใช้ในโรงงานผลิตแก้วเจียระไน แก้วคริสตัล ซึ่งต้องการทรายแก้วที่มีปริมาณเหล็กต่ำ ตั้งแต่ปี 2547 การนำเข้าทรายซิลิกาและทรายควอตซ์ มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำเข้าจากประเทศออสเตรเลีย อินโดนีเซีย จีน และเวียดนาม (ตารางที่ 3-22)

ตารางที่ 3-22: การผลิตแร่ การใช้ และการนำเข้าแร่ทรายแก้วของประเทศไทย ปี 2542-2552

ปี	การผลิต		การใช้		การนำเข้า	
	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2542	531,600	186.1	520,800	182.3	13,200	56.5
2543	471,500	165.0	425,200	148.8	16,800	39.7
2544	513,900	179.9	504,652	176.6	17,371	52.8
2545	781,014	273.4	622,100	217.7	15,868	64.1
2546	1,293,929	452.9	1,228,813	430.1	15,871	68.9
2547	587,655	205.7	611,390	213.9	20,339	126.1
2548	718,320	251.4	715,010	250.3	29,563	103.7
2549	861,847	301.7	859,240	300.7	33,472	96.4
2550	844,071	295.4	828,020	289.8	58,251	168.4
2551	495,848	173.5	486,790	170.4	66,685	258.3
รวม	7,099,684	2,485	6,802,015	2,380.6	287,420	1,034.9

ที่มา : กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2553

ค่าภาคหลวงแร่ดีบุกและทรายแก้ว

ในช่วงปี 2520-2524 เป็นช่วงเวลาที่ดีบุกมีราคาสูง และอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกในประเทศเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด รัฐสามารถเก็บค่าภาคหลวงแร่ดีบุกได้เฉลี่ยประมาณปีละ 3,000 ล้านบาท หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ดีบุกโลกในเดือนตุลาคม 2528 ส่งผลให้ราคาดีบุกตกต่ำลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเป็นเวลานาน ส่งผลให้การทำเหมืองแร่ดีบุกในประเทศมีปริมาณลดลงทั้งจำนวนเหมืองปิดทำการ ผลผลิตแร่ลดลง และมีผลต่อเนื่องทำให้การเก็บค่าภาคหลวงดีบุกมีปริมาณลดลงมาโดยตลอด ในช่วงปี 2543-2550 รัฐมีรายได้ค่าภาคหลวงแร่ดีบุกทั้งหมดประมาณ 105.06 ล้านบาท (ตารางที่ 3 23) เฉลี่ยเหลือเพียงปีละประมาณ 4 ล้านบาท ในปี 2550 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่เก็บค่าภาคหลวงแร่ดีบุกได้ประมาณ 15.85 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1 ของรายได้ค่าภาคหลวงแร่รวม 1,622.63 ล้านบาท สำหรับค่าภาคหลวงแร่ทรายแก้วมีการเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่อเนื่องยกเว้นในปี 2546 ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเป็น 16.48 ล้านบาทและลดลงเป็น 9.73 ล้านบาทในปีต่อมา ค่าภาคหลวงในช่วงปี 2543-2550 รวม 93.26 ล้านบาทซึ่งใกล้เคียงกับค่าภาคหลวงแร่ดีบุกในช่วงเดียวกัน

ตารางที่ 3-23: ค่าภาคหลวงแร่ดีบุกและแร่ทรายแก้ว (ล้านบาท)

ปี	แร่รวม	แร่ดีบุก	แร่ทรายแก้ว
2543	924.57	30.74	6.38
2544	1,004.59	23.49	7.38
2545	1,151.01	5.83	8.79
2546	1,136.42	9.51	16.48
2547	1,377.49	42.49*	9.73
2548	1,503.42	7.64	11.0
2549	1,619.65	12.0	11.8
2550	1,622.63	15.85	21.7
รวม	10,339.78	105.06	93.26

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สถิติข้อมูลแร่และอุตสาหกรรม ศูนย์สารสนเทศอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

* เนื่องจากราคาเพิ่มสูงขึ้นและเรียกเก็บเพิ่มจากโรงถลุงแร่ดีบุก

ปัญหาและอุปสรรค

อุตสาหกรรมดีบุกประสบปัญหาอุปสรรคที่มีมาแต่ดั้งเดิมและยังคงอยู่ตลอดมา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคใหม่ที่เกิดขึ้นตามภาวะการณ์เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1. ปัญหาด้านการใช้พื้นที่เพื่อการทำเหมือง เป็นปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการเหมืองแร่ เนื่องจากพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของแร่ในเขตประทานบัตร ซึ่งง่ายต่อการทำเหมืองลดน้อยลง ตลอดจนพื้นที่การทำเหมืองมีจำกัด ทั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่จะสงวนรักษาพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ โดยในปี 2528 รัฐบาลได้จัดจำแนกชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกเป็นลุ่มน้ำประเภทต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ และในปี 2532 รัฐบาลได้ประกาศปิดป่าและทำการเพิกถอนสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ เพื่อจัดแยกประเภทพื้นที่ป่าไม้อุรุกษ์และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ โดยมีนโยบายจะเก็บพื้นที่ของประเทศเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ นโยบายต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลกระทบต่อการทำเหมือง ทำให้มีพื้นที่เหลือไว้เพื่อกิจการเหมืองแร่น้อยลง และแหล่งแร่ที่มีศักยภาพสูงมักถูกพบอยู่ในพื้นที่หวงห้าม รวมทั้งพื้นที่บางแหล่งที่มีการทำเหมืองและประทานบัตรยังไม่หมดอายุจะทับอยู่ในพื้นที่หวงห้าม จึงไม่สามารถทำเหมืองได้

2. ปัญหาด้านภาระต้นทุนการทำเหมืองแร่ดีบุกในส่วนที่ต้องชำระให้รัฐในอัตราที่สูง คือ เงินมูลค่าก้นชนดีบุกและค่าภาคหลวงแร่ รัฐได้มีการช่วยเหลือผู้ประกอบการทำเหมืองแร่ดีบุก โดยการยกเลิกการเก็บเงินมูลค่าก้นชนดีบุก เมื่อเดือนสิงหาคม 2546 อันเป็นการลดภาระให้ผู้ประกอบการทำเหมืองถึง 240 บาทต่อหาบ ส่วนค่าภาคหลวงแร่ดีบุก ซึ่งผู้ประกอบการทำเหมืองต้องชำระให้รัฐบาลแบบอัตราก้าวหน้าที่มีอัตราสูงสุดถึงร้อยละ 60 เป็นอัตราที่ไม่เอื้ออำนวยต่อนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในขณะที่ผู้ผลิตแร่โลหะชนิดอื่น คือ ทองคำ สังกะสี ตะกั่ว แคลเมียม พลวง และทองแดง ชำระค่าภาคหลวงแร่แบบอัตราคงที่คิดเป็นร้อยละ 2.5 ของราคาโลหะเท่านั้น ผู้ประกอบการเห็นควรให้มีการปรับปรุงโครงสร้างค่าภาคหลวงแร่ดีบุกให้เหมาะสม เพื่อความเสมอภาคและลดต้นทุนของผู้ประกอบการทำเหมือง อันจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูกิจการเหมืองแร่ดีบุกรายใหม่และในพื้นที่ใหม่เพิ่มขึ้นอีก รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้มีการ

ขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อทดแทนการนำเข้าแร่ดีบุก อันเป็นการประหยัดเงินตราและทำรายได้ให้ประเทศจากการส่งออก

3. ปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของทางราชการ รวมทั้งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเข้มงวดมาก ทำให้การขอประทานบัตรหรือการขอต่ออายุประทานบัตร และการขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ทางราชการประกาศเป็นพื้นที่หวงห้ามเพื่อทำเหมืองดำเนินการยากขึ้น

4. ปัญหาด้านการเงิน เนื่องจากต้นทุนในการทำเหมืองแร่ดีบุกสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ราคาอะไหล่ เครื่องจักรอุปกรณ์เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงภาวะเงินเฟ้อประกอบกับสถาบันการเงินไม่ปล่อยเงินกู้ ทำให้ผู้ประกอบการทำเหมืองขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินการ เหมืองส่วนใหญ่หยุดดำเนินการและปิดไปแล้ว บางเหมืองหันไปทำธุรกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า

ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมแร่ทรายแก้วสรุปได้ดังนี้

1. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งแร่ลดลง แหล่งแร่ที่มีความสมบูรณ์ในภาคตะวันออกโดยเฉพาะทรายชั้นที่ 1 มีปริมาณลดลงและจะหมดลงในระยะเวลาอันใกล้

2. ปัญหาการลักลอบทำทรายแก้วนอกเขตประทานบัตร เนื่องจากสภาพพื้นที่แหล่งทรายแก้วนอกพื้นที่ประทานบัตรเป็นแปลงเล็กๆ เพียงไม่กี่ไร่ ไม่สามารถขออนุญาตประทานบัตรในการเหมืองได้ เนื่องจากไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน ทำให้เกิดการลักลอบการทำเหมืองขึ้น

3. ปัญหาความล่าช้าในการออกใบอนุญาตประทานบัตร เนื่องจากขั้นตอนการขออนุญาตประทานบัตรต้องผ่านการพิจารณาจากหลายหน่วยงานจึงเกิดปัญหาความล่าช้า ทำให้มีการลักลอบทำเหมืองแร่ทรายแก้วก่อนได้รับอนุญาตประทานบัตร

4. ปัญหาการจัดเก็บค่าภาคหลวงแร่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง สืบเนื่องจากการลักลอบทำเหมืองและความล่าช้าในการออกใบอนุญาตประทานบัตร

5. ปัญหาการต่อต้านคัดค้านการทำเหมืองแร่ทรายแก้ว จากการทำแหล่งผลิตทรายแก้วส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณใกล้ชายทะเลและเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงเกิดการคัดค้านจากประชาชน และองค์กรต่างๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งของการทำเหมืองแร่ทรายแก้ว

6. ผู้ประกอบการโรงแต่งแร่ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคการแต่งแร่ เนื่องจากความสมบูรณ์ของแหล่งแร่ลดลง ทำให้จำเป็นต้องปรับปรุงเทคนิคการแต่งแร่จากแบบเดิมที่ใช้กรรมวิธีล้างแร่ด้วยไฮโดรไซโคลนหรือตะแกรงหมุน เพื่อปรับปรุงคุณภาพของวัตถุดิบทรายแก้ว

7. การนำทรายแก้วไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากมีการนำทรายแก้วคุณภาพดีไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมอย่างไม่เหมาะสมและไม่คุ้มค่า ไม่มีการบริหารจัดการแร่คุณภาพต่ำให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในอุตสาหกรรมที่ต้องการใช้อย่างแท้จริง

นโยบาย มาตรการและแผนที่เกี่ยวข้อง

รัฐบาลได้ให้การส่งเสริม สนับสนุน และอนุญาตให้มีการลงทุนในด้านเหมืองแร่ เซรามิก และโลหะขั้นมูลฐาน ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเรื่องประเภท ขนาด และเงื่อนไข ของกิจการที่ให้การส่งเสริมการลงทุน ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2543 สำหรับทรายแก้วและอุตสาหกรรมแก้วและกระจกนั้นอยู่ในบัญชีประเภทกิจการที่ให้การส่งเสริมการลงทุน หมวด 2. เหมืองแร่ เซรามิก และโลหะขั้นมูลฐาน โดยอุตสาหกรรมแก้วและกระจกอยู่ในข้อ 2.5 กิจการผลิตแก้วหรือผลิตภัณฑ์แก้ว

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับ แร่ เหมืองแร่ และอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องมีดังนี้

- พระราชบัญญัติพิภคอัตราค่าภาคหลวงแร่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510
- พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545
- พระราชบัญญัติควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ. 2514
- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติสภากรเหมืองแร่ พ.ศ. 2526
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546
- ระเบียบการดำเนินการเกี่ยวกับอาชญาบัตร
- ระเบียบการดำเนินการเกี่ยวกับคำขอประทานบัตร การออกประทานบัตร การต่ออายุประทานบัตร และการโอนประทานบัตร
- ระเบียบการจัดทำรายงานลักษณะธรณีวิทยาแหล่งแร่ แผนผังโครงการทำเหมืองและการคำนวณอายุประทานบัตร
- ระเบียบการออกใบอนุญาตชนแร่
- ระเบียบการออกใบอนุญาตซื้อแร่ ใบอนุญาตซื้อแร่นอกสถานที่และใบอนุญาตตั้งสถานที่เก็บแร่
- ระเบียบ กพร. ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการทำและตรวจสอบแผนที่แสดงเขตคำขอ
- ระเบียบ กพร. ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับรังวัดสร้างหมุดหลักฐานการแผนที่
- ระเบียบ กพร. ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับรังวัดกำหนดเขตคำขอ

บทบาทและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมทรัพยากรธรณี

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 กำหนดอำนาจหน้าที่ดังนี้

- เสนอความเห็น เพื่อการกำหนดพื้นที่การจัดทำนโยบายและแผนการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการบริหารจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี
- ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยแร่ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
- เสนอให้มีปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ และมาตรการเกี่ยวกับการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการบริหารจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี รวมทั้งกำกับ ดูแล ประเมินผล และติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและมาตรการ
- ดำเนินการเกี่ยวกับการสำรวจ การตรวจสอบ การศึกษา การวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ การให้บริการข้อมูล การเผยแพร่ความรู้ การบริการทางวิชาการ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรแร่
- กำหนดมาตรฐานทางธรณีวิทยา และทรัพยากรแร่ รวมทั้งรวบรวมจัดเก็บรักษาหลักฐานอ้างอิงทางธรณีวิทยา และทรัพยากรแร่ของประเทศ
- ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

เป็นองค์กรหลักของประเทศในการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรแร่การพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์อุตสาหกรรม ให้มีประสิทธิภาพคุณภาพ ทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมและเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและประชาชนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์การใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่ของประเทศการสร้างความมั่นคงด้านแร่และการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
- กำกับและดูแลการประกอบกิจการเหมืองแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ชุมชน และสังคม
- สนับสนุนและเสริมสร้างขีดความสามารถของอุตสาหกรรมเหมืองแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานและโลจิสติกส์อุตสาหกรรม ให้มีความก้าวหน้ามีมาตรฐานคุณภาพ และประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันได้ในยุคโลกาภิวัตน์และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมโดยรวมของประเทศ
- โอกาสและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุนและประกอบการกิจการเหมืองแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐาน
- ส่งเสริมและดำเนินงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ขั้นต้น ในปี 2551 อยู่ที่ระดับ 1,624 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวัน เพิ่มขึ้นปี 2550 ร้อยละ 1.1 โดยการใช้ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 คิดเป็นปริมาณ 3,444 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน เป็นปีแรกที่มีปริมาณการใช้ก๊าซธรรมชาติมีสัดส่วนสูงกว่าใช้น้ำมัน คือ ร้อยละ 40 ต่อร้อยละ 39 การใช้ถ่านหินนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 12.1

การใช้พลังงานขั้นสุดท้ายปี 2551 มีมูลค่า 1,698,549 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2550 190,961 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 12.7 ทั้งนี้เป็นพลังงานที่ได้จากการนำเข้าในปีนี้มีมูลค่ารวม 1,158,816 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2550 278,738 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 31.6 ทั้งนี้เป็นการนำเข้าน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหินเพิ่มขึ้น ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าน้ำมันสำเร็จรูป และไฟฟ้าลดลง น้ำมันมีสัดส่วนมากกว่าครึ่งของการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย รองลงมาจะเป็นไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ

ทางด้านของการผลิตพลังงานขั้นต้นนั้น ในปี 2551 ประเทศไทยผลิตพลังงานขั้นต้นรวมประมาณ 850 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ร้อยละ 7.1 ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการพลังงานของประเทศ ในปี 2551 ประเทศไทยมีการนำเข้าพลังงานรวม 1,239,314 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2550 เท่ากับ 359,236 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 40.8 โดยมูลค่าการนำเข้าน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหินเพิ่มขึ้นในขณะที่มูลค่าการนำเข้าน้ำมัน สำเร็จรูปและไฟฟ้าลดลง

ผลผลิตปิโตรเลียมในประเทศส่วนใหญ่มาจากแหล่งในทะเล ผลผลิตก๊าซธรรมชาติ คอนเดนเสทและน้ำมันดิบจากแหล่งในทะเลคิดเป็นร้อยละ 94, 99 และ 78 ตามลำดับ รายได้จากเก็บค่าภาคหลวงปิโตรเลียมจากแหล่งผลิตบนบกและในทะเลตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2551 มีมูลค่าถึง 292,025.02 ล้านบาท คิดเป็นค่าภาคหลวงที่เก็บได้จากผลผลิตปิโตรเลียมทางทะเลรวมร้อยละ 90 ของค่าภาคหลวงปิโตรเลียมทั้งหมด รัฐยังมีรายได้จากภาษีเงินได้ปิโตรเลียมโดยตั้งตั้งแต่ปี 2528 – 2550 คิดเป็นเงินจำนวนประมาณ 342,547.90 ล้านบาท ทั้งนี้ในปี 2551 รัฐเก็บภาษีเงินได้ปิโตรเลียมได้ 65,767 ล้านบาท นอกจากนี้รัฐยังมีรายได้จากผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษจากผู้รับสัมปทานตั้งแต่ปี 2547-2551 เป็นจำนวน 22,866.86 ล้านบาท

แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน รัฐบาลก็จำเป็นต้องจัดหาพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นโดยเร่งการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานประเภทต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในปี 2551 แปลง A-18 ในพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซียมีการผลิตก๊าซธรรมชาติในอัตราเฉลี่ยประมาณ 504 ล้านลูกบาศก์ฟุต/วัน และผลิตคอนเดนเสทในอัตรา 5,819 บาร์เรลต่อวัน นอกเหนือจากพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซียในส่วนของแหล่งพลังงานในทะเลก็ยังมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นได้อีก เช่น กัมพูชา

แร่ดีบุกที่ผลิตได้ถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตโลหะดีบุกของโรงถลุงแร่ดีบุก โดยความต้องการใช้แร่ดีบุกของประเทศในช่วง 8 ปีที่ผ่านมาปริมาณค่อนข้างคงที่แต่ปริมาณการผลิตกลับลดลง ส่งผลให้ต้องนำเข้าดีบุกในรูปโลหะดีบุกจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2550 ปริมาณโลหะดีบุกที่นำเข้าสูงชันกว่าปีก่อนประมาณร้อยละ 44 ในขณะที่แหล่งผลิตแร่ดีบุกมีแนวโน้มลดลง โดยตั้งแต่ปี 2548 แร่ดีบุกที่ผลิตได้ทั้งหมดล้วนมาจากแหล่งผลิตบนบกทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะยังมีปริมาณสำรองแร่ดีบุกในทะเลอีกมากก็ตาม แต่เนื่องจากพื้นที่ที่พบแหล่งแร่ มักจะซ้อนทับหรืออยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณนั้นได้

ในขณะที่แร่ทรายแก้ว ปริมาณความต้องการใช้และปริมาณการผลิตมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการผลิตเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมภายในประเทศเท่านั้น ตามคำสั่งมติคณะรัฐมนตรีห้ามการส่งออกแร่ทรายแก้วไปต่างประเทศ อีกทั้งราคาแร่ทรายแก้วที่จำหน่ายในต่างประเทศมีราคาต่ำมากไม่คุ้มกับการขนส่ง ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2542-2551) มีปริมาณการใช้ทรายแก้วโดยรวม 6,802,015 เมตริกตัน มูลค่าโดยรวม 2,386.6 ล้านบาท คิดเป็นปริมาณการใช้ทรายแก้วเฉลี่ยปีละประมาณ 680,200 เมตริกตัน และจากการสำรวจปริมาณทรายแก้วพบว่ามีประมาณ 283.71 ล้านเมตริกตัน ประเทศไทยจึงยังมีปริมาณสำรองทรายแก้วให้ใช้ได้ไม่ต่ำกว่า 230 ปี

3.3 บทสังเคราะห์สถานการณ์สภาพการขนส่งทางทะเล

การขนส่งทางน้ำเป็นช่องทางคมนาคมที่มีต้นทุนต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับการขนส่งทางบก ในอดีตประเทศไทยพึ่งพาการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารทางเรือเป็นหลัก ต่อมาเมื่อประเทศไทยสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทางบกจนการเดินทางทางบกสะดวกมากกว่าทางน้ำ การเดินทางทางน้ำจึงลดบทบาทเหลือแต่การขนส่งสินค้าเท่านั้น โดยเฉพาะปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขนส่งทางน้ำมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กว่าร้อยละ 80 ของสินค้านำเข้า เช่น น้ำมันวัตถุดิบและผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมถูกขนส่งผ่านทางทะเลระหว่างประเทศ

โดยที่รายได้จากธุรกิจการขนส่งทางน้ำทั่วโลกเป็นเงินมหาศาล แต่ทว่าประเทศไทยมีส่วนได้เพียงเล็กน้อยเนื่องจากมีกองเรือขนาดเล็ก มีเส้นทางเดินเรือจำกัด รัฐบาลจึงได้ส่งเสริมธุรกิจขนส่งทางทะเลของประเทศไทยให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น นอกจากเรือแล้วประเทศไทยจะต้องมีท่าเรือสำหรับขนถ่ายสินค้าออกสู่ต่างประเทศและเครือข่ายโครงสร้างคมนาคมด้านหลังท่าเรือ

บทสังเคราะห์ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลส่วนใหญ่จาก โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน โดยได้เพิ่มเติมข้อมูลล่าสุดบางส่วนที่สามารถหาได้เพื่อที่จะสังเคราะห์หาประเด็นสำหรับโจทย์วิจัยในอนาคต มีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

1. ทบทวนสภาพการณ์ขนส่งสินค้าทางทะเลประกอบด้วย สินค้าที่ขนส่งทางทะเล ท่าเรือ ธุรกิจเดินเรือ บุคลากรประจำเรือ กฎหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับชี้ประเด็นปัญหาและอุปสรรค
2. เสนอโจทย์วิจัยด้านการขนส่งสินค้าทางทะเลที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการจัดทำนโยบายเพื่อพัฒนาระบบการขนส่งทางทะเลของประเทศ

สถานการณ์ปริมาณและมูลค่าสินค้าทางทะเล

การค้าทางทะเลของไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2543 ถึงปี 2550 ถึงแม้ลดลงบ้างในบางปี โดยมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5 ของสินค้าทั้งหมดโดยเพิ่มจากประมาณ 142 ล้านตันในปี 2543 เป็น 195 ล้านตันในปี 2550 ดังรูปที่ 3-15

รูปที่ 3-15: ปริมาณการค้าระหว่างประเทศ

ที่มา: สุมาลี สุขदानนท์และคณะ. 2552

สินค้านำเข้า¹⁵

ปริมาณสินค้านำเข้าเพิ่มจาก 69,929,751 ตันในปี 2543 เป็น 101,863,131 ตันในปี 2550 โดยมีสินค้านำเข้าสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ 1) เชื้อเพลิงที่ได้จากแร่ น้ำมันแร่ 2) เหล็กและเหล็กกล้า 3) ทุเรียน 4) เคมีภัณฑ์อินทรีย์ 5) กากและเศษจากอุตสาหกรรมผลิตอาหาร 6) เคมีภัณฑ์อนินทรีย์ 7) เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้าและส่วนประกอบ 8) เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน 9) พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก 10) เยื่อไม้หรือเส้นใยเซลลูโลส สินค้านำเข้าสูงสุดคือเชื้อเพลิงมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 ในปี 2550 ปริมาณเชื้อเพลิงที่นำเข้ามาทางทะเลมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 55 ของปริมาณสินค้านำเข้าทั้งหมด (สุขदानนท์, 2552)

สินค้าส่งออก¹⁶

ปริมาณสินค้าส่งออกเพิ่มจาก 72,546,666 ตันในปี 2543 เป็น 92,730,892 ตันในปี 2550 สินค้าส่งออกสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ 1) เหล็กกล้าและเหล็ก 2) เชื้อเพลิงที่ได้จากแร่ น้ำมันแร่ 3) ทุเรียน 4) น้ำตาลและขนมที่ทำจากน้ำตาล 5) พืชผักรวมทั้งรากและหัว 6) พลาสติกและของที่ทำด้วยพลาสติก 7)

¹⁵ สุมาลี สุขदानนท์และคณะ. (2552). การศึกษาประเมินสถานการณ์การใช้ทำเรือไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ.

¹⁶ สุมาลี สุขदानนท์และคณะ. ข้างแล้วเชิงอรรถที่ 1

เคมีภัณฑ์อินทรีย์ 8) เหล็กและเหล็กกล้า 9) ยางและของที่ทำด้วยยาง 10) ไม้และของที่ทำด้วยไม้ถ่านไม้
สินค้าส่งออกอันดับแรกในปี 2550 คือ เหล็กกล้าม้วนและหินคิดเป็นประมาณร้อยละ 28 ของปริมาณ
สินค้าส่งออกทั้งหมดในขณะที่ปริมาณสินค้าส่งออกอันดับที่ 2 และ 3 มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 12 และ 10
ตามลำดับ

สถานภาพการใช้ท่าเรือเพื่อขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ¹⁷

ท่าเรือเพื่อการนำเข้า-ส่งออกมีกระจายอยู่ทั่วชายฝั่งของประเทศไทย มีท่าเรือประเภทต่างๆ อยู่ถึง
443 ท่า แบ่งเป็นท่าเรือสินค้า 147 ท่า ท่าเรือประมง 22 ท่า ท่าเรือท่องเที่ยว 74 ท่า แบ่งกลุ่มท่าเรือได้ 4 กลุ่ม
คือ

1. ท่าเรือในเขตอ่าวไทยตอนใน

ท่าเรือในชายฝั่งด้านนี้เกือบทั้งหมดเป็นท่าเรือแม่น้ำท่าเรือที่สำคัญ คือ ท่าเรือกรุงเทพ ซึ่งตั้งอยู่ในแม่น้ำ
เจ้าพระยา

2. ท่าเรือในเขตอ่าวไทยฝั่งตะวันออก

ท่าเรือในอ่าวไทยฝั่งตะวันออกส่วนใหญ่เป็นท่าเรือทะเลน้ำลึกซึ่งสามารถรองรับเรือขนาดใหญ่กินน้ำ
ลึกเกินกว่า 10 เมตรขึ้นไปประกอบด้วยท่าเรือที่สำคัญ 2 แห่ง ท่าเรือแหลมฉบัง และมาบตาพุด นอกจากนี้ยังเป็น
ที่ตั้งของเขตจอดเรือศรีราชา ซึ่งเป็นอ่าวจอดเรือที่มีการขนถ่ายสินค้ากลางน้ำที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

3. ท่าเรือในเขตอ่าวไทยฝั่งตะวันตก

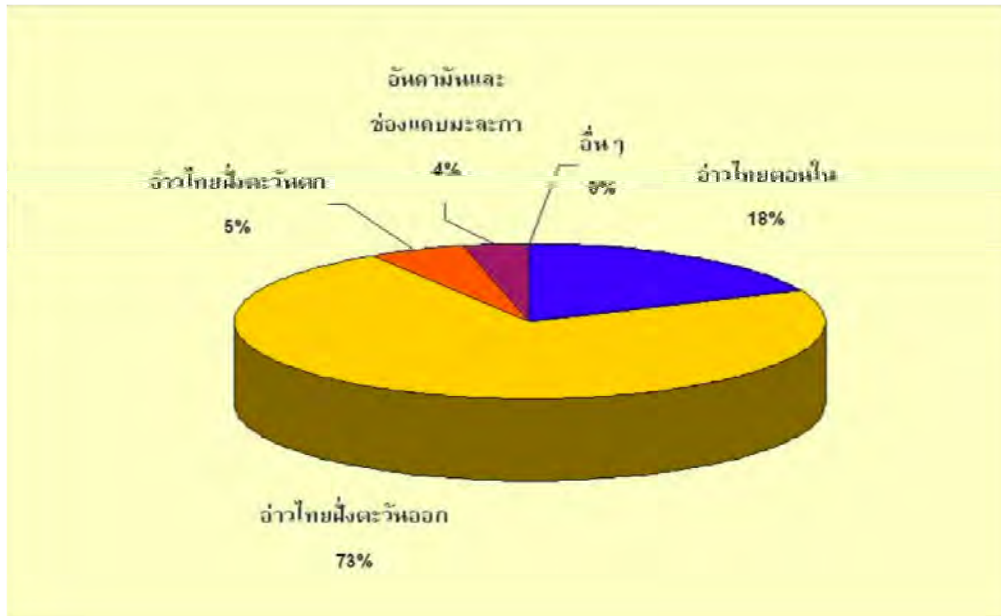
ท่าเรือในเขตอ่าวไทยฝั่งตะวันตกส่วนใหญ่จะเป็นท่าเรือขนาดเล็ก สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าส่งออก
เช่น ยิปซัม ยางพารา เหล็กและเหล็กกล้าคิดเป็นร้อยละ 69 ของปริมาณสินค้าทั้งหมดในขณะที่ปริมาณสินค้า
นำเข้ามีสัดส่วนเพียงร้อยละ 31 การพัฒนาท่าเรือเพื่อการขนส่งสินค้าในเขตนี้มีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่
สภาพภูมิศาสตร์และสภาพทางเศรษฐกิจที่เน้นการท่องเที่ยว

4. ท่าเรือในเขตทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกาตอนเหนือ

ท่าเรือในเขตทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกาตอนเหนือจะมีลักษณะคล้ายกับท่าเรือในเขตอ่าว
ไทยฝั่งตะวันตก คือ มีขนาดเล็กมีปริมาณสินค้าน้อย ท่าเรือส่วนใหญ่เป็นท่าเรือท่องเที่ยว

ในจำนวนท่าเรือทั้งหมดมีท่าเรือ/อ่าวจอดเรือขนาดใหญ่เพียง 21 แห่งซึ่งมีปริมาณสินค้าผ่านท่าเรือมี
สัดส่วนสูงถึงร้อยละ 76 ของปริมาณการค้าทางทะเลของประเทศ ซึ่งท่าเรือสินค้าทั้ง 21 แห่งนี้มีทั้งท่าเรือที่รัฐ
สร้างขึ้น 9 แห่ง และท่าเรือของเอกชน 12 แห่ง

¹⁷ เคมศักดิ์ จารยะพันธุ์และคณะ. 2550. โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน. รายงานฉบับสมบูรณ์.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ

รูปที่ 3-16: สัดส่วนการค้าทางทะเลของไทย ปี 2551 จำแนกตามชายฝั่ง

ที่มา: สุมาลี สุขदानนท์และคณะ. 2552

รูปที่ 3 16 แสดงว่าอ่าวไทยฝั่งตะวันออกเป็นชายฝั่งที่มีปริมาณการค้าสูงเป็นอันดับ 1 โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 73 ของปริมาณการค้าทางทะเลทั้งหมด คิดเป็นปริมาณการนำเข้าร้อยละ 57 ในขณะที่ปริมาณการส่งออกมีสัดส่วนร้อยละ 43 ของปริมาณทั้งหมด ปริมาณการค้าทางทะเลของชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดและมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นอีกอย่างต่อเนื่องในอนาคต ชายฝั่งที่มีปริมาณการค้าทางทะเลสูงเป็นอันดับ 2 คือ อ่าวไทยตอนในมีสัดส่วนปริมาณการค้าคิดเป็นร้อยละ 18 ของปริมาณการค้าทั้งหมด โดยสินค้านำเข้ามีปริมาณต่ำกว่าสินค้าส่งออกเล็กน้อย ส่วนท่าเรือทางภาคใต้ ได้แก่ อ่าวไทยฝั่งตะวันตก ทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกาตอนเหนือ จะมีปริมาณสินค้านำเข้ารวมกันเพียงประมาณร้อยละ 9 เท่านั้น

ปัจจุบันการดำเนินงานของท่าเรือประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังนี้

1. ท่าเรือส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการบริหารท่าเรือ ยกเว้นท่าเรือกรุงเทพ แหลมฉบัง และมาบตาพุด ที่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากมีองค์กรเฉพาะได้แก่ การท่าเรือและการนิคมอุตสาหกรรมดูแลท่าเรือซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจได้รวดเร็ว ทันทับเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายเฉพาะสำหรับการบริหารจัดการท่าเรือที่อยู่ในความดูแล และได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากรัฐบาลทั้งด้านนโยบายและงบประมาณ ท่าเรือที่มีปัญหาในการบริหารท่าเรือ เช่น ท่าเรือท่าทอง สงขลา ภูเก็ต กันตัง และระนอง ซึ่งกรมเจ้าท่าเป็นผู้จัดสร้างแล้วโอนไปให้กรมธนารักษ์บริหารจัดการแต่กรมธนารักษ์ไม่มีประสบการณ์และความชำนาญในการบริหารท่าเรือ

2. ท่าเรือที่ตั้งที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ท่าเรือท่าเรือ เช่น ร่องน้ำ โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อท่าเรือกับพื้นที่แนวหลัง ท่าเรือทางอ่าวไทยฝั่งตะวันตก อันดามัน และช่องแคบมะละกาดอนเหนือมีร่องน้ำตื้นเขิน อ่าวจอดเรือมีขนาดเล็ก ขาดพื้นที่แนวหลังนำเข้า-ส่งออกสินค้าผ่านท่าเรือ และขาดโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อท่าเรือกับพื้นที่แนวหลัง

สถานการณ์ด้านเรือ

ปริมาณเรือที่ขนส่งในทะเลไทยแบ่งตามประเภทเรือเป็น 2 ประเภท คือ เรือค้าระหว่างประเทศและเรือค้าชายฝั่ง ข้อมูลจากรายงานการสำรวจสถิติการขนส่งทางน้ำบริเวณเมืองท่าชายทะเล ตั้งแต่ปี 2548-2553 ซึ่งรวบรวมปริมาณเรือที่เข้า-ออกด่านศุลกากรในจังหวัดชายทะเลโดยกรมเจ้าท่าแสดงไว้ในตารางที่ 3-24

ตารางที่ 3-24: ปริมาณเรือที่ขนส่งในบริเวณเมืองท่าชายทะเล ปี 2548-2553

ปี	เรือค้าต่างประเทศ		เรือค้าชายฝั่ง		รวม (Total)	
	ลำ	ตันเนจรวม	ลำ	ตันเนจรวม	ลำ	ตันเนจรวม
2548	64,094	129,333,344.41	41,967	28,430,776.08	106,061	157,764,120.49
2549	71,813	158,137,526.56	40,783	26,308,580.00	112,596	184,446,106.56
2550	70,477	149,690,210.85	42,296	36,997,156.96	112,773	186,687,367.81
2551	70,364	170,392,750.41	43,187	27,648,223.62	113,551	198,040,974.03
2552	64,000	205,518,683.00	42,352	26,606,875.24	106,352	232,125,558.20
2553	71,160	224,219,233.49	44,141	27,048,951.38	115,301	251,268,184.87

ที่มา: กรมเจ้าท่า. 2554.

ตั้งแต่ปี 2548-2553 จำนวนเรือรวมทั้งขนส่งสินค้าในชายฝั่งทะเลของไทยเพิ่มขึ้นไม่มากนักกล่าวคือ จาก 106,061 ลำ เป็น 115,301 ลำ โดยลดลงเล็กน้อยในปี 2552 และมีปริมาณเรือเพิ่มขึ้นในปี 2553 เป็นเรือค้าระหว่างประเทศประมาณ 7.1 หมื่นลำ คิดเป็นร้อยละ 62 ของปริมาณเรือทั้งหมดที่ขนส่งสินค้าในน่านน้ำไทย และเรือค้าชายฝั่งประมาณปีละ 4.4 หมื่นลำ คิดเป็นร้อยละ 38 ของปริมาณเรือทั้งหมด ระวังบรรทุกรวมของเรือที่ขนส่งสินค้าในทะเลของประเทศไทยในปีเดียวกัน คือ 251 ล้าน N.R.T. เป็นเรือค้าระหว่างประเทศ 224 ล้าน N.R.T. คิดเป็นร้อยละ 89 ของระวางเรือทั้งหมดมีข้อสังเกตว่าในระหว่างปี 2548-2553 ระวังบรรทุกรวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่เรือค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นในปี 2549 แต่มีแนวโน้มลดลงในปี 2550-2552 และเพิ่มขึ้นในปี 2553 (รายละเอียดดังตารางที่ 3-24)

เมื่อพิจารณาปริมาณเรือตามชายฝั่งทะเลพบว่าอ่าวไทยฝั่งตะวันออกเป็นบริเวณที่มีเรือเข้า-ออกมากที่สุด ปัจจุบันมีเรือสัญชาติไทยที่ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวกับการขนส่งทางทะเลน้อยมาก ข้อมูลเรือพาณิชย์ไทย ปี 2540-2554 ของกรมเจ้าท่า (ตารางที่ 3-25) ซึ่งให้เห็นว่าจำนวนเรือขนาดตั้งแต่ 500 เดทเวทตันขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วยเรือบรรทุกสินค้าแห้งและเรือบรรทุกสินค้าเหลว เพิ่มขึ้นจาก 264 ลำในปี 2540 เป็น 472 ลำในปี 2554 แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเรือแต่ละประเภทจะพบว่าเรือบรรทุกสินค้าแห้งมีจำนวนเพิ่มขึ้นในบางปีและลดลงในบางปี โดยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 178 ลำในปี 2540 เป็น 185 ลำในปี 2554 ในขณะที่เรือบรรทุกสินค้าเหลวมีจำนวนเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่าตัวจาก 86 ลำในปี 2540 เป็น 287 ลำในปี 2554

ตารางที่ 3-25: ะวางบรรทุกและอัตราการเติบโตของกองเรือพาณิชย์ไทย (> 500 เดทเวทตัน) ปี 2540-2550

ปี	เรือบรรทุกสินค้าแห้ง		เรือบรรทุกสินค้าเหลว		รวม		อัตราการเติบโตของ ระวางบรรทุก(ร้อยละ)
	ลำ	เดทเวทตัน	ลำ	เดทเวทตัน	ลำ	เดทเวทตัน	
2540	178	2,201,437	86	579,427	264	2,780,864	5.6
2541	191	2,525,422	106	647,910	297	3,173,332	14.1
2542	191	1,648,127	71	545,797	262	2,193,924	-30.9
2543	212	1,878,320	70	561,843	282	2,440,163	11.2
2544	194	1,598,210	137	695,338	331	2,293,548	-6.0
2545	180	2,431,000	143	406,000	323	2,837,000	23.7
2546	165	2,531,310	139	542,794	304	3,074,104	8.4
2547	184	3,138,659	145	536,571	329	3,675,230	19.5
2548	201	3,422,495	158	528,998	359	3,951,493	7.5
2549	178	3,156,439	176	552,248	354	3,708,687	-6.1
2550	169	2,985,169	178	547,290	347	3,532,459	-4.7
2551	233	3,255,691	249	724,623	482	3,980,314	12.7
2552	207	2,603,200	270	1,096,764	477	3,699,964	-7.0
2553	198	2,389,963	285	2,051,268	483	4,441,231	20.0
2554	185	2,221,150	287	2,124,171	472	4,345,321	-2.2

ที่มา : - กรมเจ้าท่า (2554)

อุตสาหกรรมเรือและซ่อมเรือ¹⁸

ในปี 2549 มีจำนวนกองเรือไทยรวมทั้งหมดประมาณ 35,000 ลำ ประกอบด้วย เรือประมงมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 39 รองลงมา ได้แก่ เรือโดยสารร้อยละ 22 เรือบรรทุกสินค้าทั่วไปร้อยละ 6 เรือลำเลียงทางทะเลร้อยละ 5 ที่เหลือเป็นเรืออื่นร้อยละ 28 จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือแบบครบวงจร สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุว่า อุตสาหกรรมต่อเรือไทยมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2549 พบว่า มีรายได้จากการต่อเรือ 3,811 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก ปี 2548 ที่มีมูลค่าการต่อเรือ 1,681 ล้านบาท

ในช่วงปี 2546-2549 พบว่าจำนวนการต่อเรือในแต่ละขนาดเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีสัดส่วนการต่อเรือ ขนาดต่ำกว่า 500 ตันกรอสมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ขนาด 500-4,000 ตันกรอสและขนาด 4,001-5,000 ตันกรอสแต่ไม่มีการต่อเรือขนาดใหญ่กว่า 5,000 ตันกรอส

ในส่วนของเรือพาณิชย์ ในระยะ 4 ปีที่ผ่านมา มีการต่อเรือประเภทเดียว คือ เรือบรรทุกสินค้าตู้แต่ก็มีจำนวนน้อย ในขณะที่ตลาดซ่อมเรือมีปริมาณมากกว่า โดยมีจำนวนเรือพาณิชย์ที่ซ่อม 274 ลำ มูลค่า 1,742 ล้านบาท เรือที่ส่งซ่อมมากที่สุดคือ เรือสินค้าทั่วไป รองลงมาคือ เรือน้ำมัน เรือสินค้า-ห้องเย็น เรือสินค้าเทกอง เรือสินค้าตู้ เรือบรรทุกก๊าซ และเรือบรรทุกสารเคมี ตามลำดับ

ตลาดซ่อมเรือที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งก็คือเรือประมง เนื่องจากไทยมีความชำนาญในการต่อเรือประมงขนาดต่ำกว่า 500 ตันกรอสสอดคล้องกับเรือประมงที่ต่อกันอยู่ในตลาดโลกส่วนใหญ่ก็เป็นขนาดต่ำกว่า 1,000 ตันกรอสใกล้เคียงกับขนาดเรือที่ไทยต่ออยู่ในปัจจุบันเป็นกองเรือที่มีจำนวนมากที่สุด แนวโน้มสำหรับตลาดซ่อมเรือประมงของไทยอีกอันหนึ่งก็คือการดัดแปลงเรือประมงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำ หรือดัดแปลงเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น ดัดแปลงเป็นเรือท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการต่อเรือประเภทสุดท้ายคือเรือเฉพาะทาง โดยส่วนใหญ่เป็นเรือประเภทโดยสาร เรือลำเลียงทะเล ลำเลียงแม่น้ำ เรือสำราญและกีฬา กว่าร้อยละ 80 เป็นเรือที่มีขนาดต่ำกว่า 100 จนถึง 1,000 ตันกรอส ตลาดต่อเรือเฉพาะทางของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามความต้องการของตลาดโลก แม้ว่าลูกค้าส่วนใหญ่ยังเป็นคนไทยก็ตาม แต่นับเป็นโอกาสดีที่ผู้ประกอบการไทยจะหาตลาดใหม่ๆ ในเวทีโลก เนื่องจากขนาดเรือเฉพาะทางที่โลกต้องการมากที่สุด ใกล้เคียงกับขนาดเรือที่อู่ของไทยต่ออยู่ในปัจจุบัน ซึ่งต้องเน้นเรื่องคุณภาพ ฝีมือ ความประณีต ความเป็นเอกลักษณ์เพื่อให้สามารถแข่งขันได้

¹⁸ นิตยสารเกียร์ ฉบับเดือนมีนาคม 2552 หนุนอุตสาหกรรมต่อเรือไทย สู้บัลลังก์แซมป้อเอเชีย

http://www.gearmag.info/topic_detail.php?emag_id=%20&%20topic_id=196%20&%20topic_value=18

การผลิตบุคลากรด้านพาณิชย์นาวี

การผลิตบุคลากรด้านพาณิชย์นาวีมีทั้งในส่วนของหน่วยราชการและภาคเอกชน ในส่วนของหน่วยราชการ กรมเจ้าท่าได้มีการผลิตบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี 2551 สามารถผลิตบุคลากรด้านพาณิชย์นาวี ประกอบด้วยหลักสูตรระยะยาวจำนวน 284 คน ระยะสั้นจำนวน 13,491 คน หลักสูตรระยะยาวมีการผลิตนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ทั้งฝ่ายเดินเรือ และฝ่ายช่างกลเรือ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนเอกชนที่ผลิตบุคลากรด้านพาณิชย์นาวีอีกประมาณ 10 แห่ง

สำหรับหลักสูตรในมหาวิทยาลัยก็มีหลักสูตรในระดับปริญญาตรีโทและเอก ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยบูรพา
 - หลักสูตรปริญญาตรีวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมพาณิชย์นาวี วิทยาการเดินเรือ และวิทยาการโลจิสติกส์
 - ปริญญาโท และเอก สาขาการจัดการการขนส่งและโลจิสติกส์
2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - หลักสูตร สาขาวิทยาศาสตร์การเดินเรือ และสาขาวิศวกรรมต่อเรือและเครื่องกลเรือ
3. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 - ปริญญาตรีหลักสูตรพาณิชย์นาวี
4. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ
 - หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกิจการทางทะเล
5. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - หลักสูตรบริหารธุรกิจ ระหว่างประเทศ โลจิสติกส์และการขนส่ง

นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยอื่นที่จัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการขนส่งทางทะเลอีกมากมาย เช่น มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นต้น

กฎหมายภายในประเทศ

กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือที่สำคัญมี ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

พระราชบัญญัตินี้กำหนดมาตรการทางกฎหมายไว้หลายประการด้วยกันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล โดยประการแรก กำหนดห้ามมิให้มีการเทหรือทิ้งหรือทำประการใดๆ ให้หิน กรวด ททราย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใดๆ ลงในทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื่นเขิน ตกตะกอนหรือสกปรก ห้ามมิให้มีการเทหรือทิ้งหรือทำประการใดๆ ให้น้ำมันหรือ

เคมีภัณฑ์ลงในทะเลภายในน่านน้ำไทยอันจะส่งผลให้เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อม และยังห้ามมิให้ทิ้งน้ำมันปิโตรเลียม หรือน้ำมันที่ปนกับน้ำรั่วไหลลงในน้ำ

2. พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494

กฎหมายฉบับนี้กำหนดองค์กรขึ้นเรียกว่า “การทำเรือแห่งประเทศไทย” ซึ่งรับผิดชอบท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรืออื่นที่การทำเรือฯ เป็นเจ้าของ โดยการท่าเรือฯ มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยความปลอดภัย การใช้ท่าเรือ และบริการต่างๆ ของกิจการท่าเรือ รวมทั้งกำหนดค่าบริการหรือค่าภาระต่างๆ ภายในอาณาบริเวณท่าเรือด้วย

3. พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481

กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญหลักคือการจดทะเบียนเป็นเรือไทย ซึ่งจะมีสิทธิทำการค้าในน่านน้ำไทยที่อยู่ภายใต้อธิปไตยของไทย อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้กล่าวถึงในเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น การจ้างและบุริมสิทธิของเรือไทย เขตอำนาจทางอาญา กรณีมีการกระทำผิดอาญาบนเรือไทย หรืออำนาจการกักและยึดเรือของเจ้าพนักงาน กรณีเรือทำการค้าหรือกระทำการใด อันเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายนี้หรือความผิดอื่นที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ดังนั้น กรณีที่กฎหมายนี้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานมาจากหลายหน่วยงาน หากแต่ละหน่วยงานไม่ได้ประสานงานกันก็อาจทำให้เกิดปัญหาการปฏิบัติในการกักหรือยึดเรือที่แตกต่างกันได้ เช่น วิธีการขึ้นตรวจเรือก่อนทำการกักหรือยึด หรือการกำหนดสถานที่กักหรือยึด ตลอดจนการควบคุมดูแลรักษาตลอดเวลาที่กักหรือยึด เป็นต้น

4. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521

กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญหลักในการควบคุมกิจการขนส่งทางทะเลจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศ หรือจากต่างประเทศมายังประเทศไทยด้วยระบบใบทะเบียนประกอบกิจการดังกล่าว รวมทั้งควบคุมกิจการอยู่เรือที่ให้บริการต่อ ซ่อม หรือซ่อมบำรุงเรือที่มีขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไป นอกจากนี้ ยังกำหนดมาตรการส่งเสริมการใช้เรือไทยในกิจการขนส่งทางทะเล ทั้งที่เป็นมาตรการจูงใจด้วยการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีเงินได้ หรือหักค่าระวางหรือค่าใช้จ่ายอย่างอื่นไม่เกินร้อยละห้าสิบ หรือที่เป็นมาตรการบังคับ ดังนั้น บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้จึงไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติกับกิจการเดินเรือตามกฎหมายอื่น

5. พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ. 2522

กฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวง เพื่อให้บังคับแก่เรือไทยและเรือต่างประเทศที่อยู่ในน่านน้ำไทย และเรือไทยที่อยู่ในทะเลหลวงในเรื่องดังต่อไปนี้ได้แก่ การถือท้ายและการเดินเรือโคมไฟ และหุ่นเครื่องหมายสัญญาณเสียงและสัญญาณแสงซ้อยกเว้นในการป้องกันเรือโดนกันที่ติดตั้งและรายละเอียดทางเทคนิคของโคมไฟและหุ่นเครื่องหมายสัญญาณที่ต้องเพิ่มขึ้นสำหรับเรือประมงขณะทำการประมงใกล้กันรายละเอียดทางเทคนิคของเครื่องทำสัญญาณเสียงสัญญาณอัปจน

กฎหมายระหว่างประเทศ¹⁹

นอกจาก UNCLOS 1982 ซึ่งเป็นกรอบของกฎหมายทะเลทั้งหมดแล้ว อนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งส่วนใหญ่เป็นอนุสัญญาที่จัดทำขึ้นโดยองค์การทางทะเลระหว่างประเทศ (International Maritime Organization, IMO)

อนุสัญญา IMO ที่ประเทศไทยได้ดำเนินการเข้าเป็นภาคีแล้วรวม 13 ฉบับ ได้แก่

- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยองค์การทางทะเลระหว่างประเทศ พ.ศ. 2491 (Convention on International Maritime Organization, 1948) และข้อแก้ไข 2 ฉบับ (พ.ศ. 2534 และ 2536)
- อนุสัญญาเกี่ยวกับการเดินเรือและความปลอดภัยมีดังนี้
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยแห่งชีวิตในทะเล พ.ศ. 2517 (International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 or SOLAS)
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเล 1979 (International Convention on Maritime Search and Rescue, 1979 or SAR) ประเทศไทยให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2527 ทำให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในวันที่ 18 มีนาคม 2528
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยแนวน้ำบรรทุก 1966 (International Convention on Load Lines, 1966 : LOAD LINES 66)
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการวัดขนาดตันเรือ 1969 (International Convention on Tonnage Measurement of Ships, 1969: TONNAGE 1969)
 - กฎข้อบังคับระหว่างประเทศเพื่อป้องกันเรือชนกันในทะเล 1972 (Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea, 1972, as amended: COLREG 1972)
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานการฝึกอบรมการออกประกาศนียบัตรและการเข้า ยามของคนประจำเรือ 1978 ตามที่แก้ไข 1995 (International Convention on

¹⁹ กองกิจการระหว่างประเทศ กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี, 2551 อนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางทะเล www.md.go.th/imo/paper/imo2.pdf

Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978, as amended: STCW 1978)

- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยองค์การดาวเทียมทางทะเลระหว่างประเทศ 1976 (Convention on International Maritime Satellite Organization, 1976 : INMARSAT 76)
- อนุสัญญาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการเตรียมการ ปฏิบัติการ และความร่วมมือในการป้องกันและขจัดมลพิษน้ำมัน พ.ศ. 2533 (International Convention on Oil Pollution Preparedness Response and Cooperation, 1990 or OPRC) ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2543 ทำให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในวันที่ 20 กรกฎาคม 2543
 - อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันมลพิษจากเรือ 1973 และพิธีสาร 1978 (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, MARPOL 73/78) ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2550 ทำให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2551

อนุสัญญาที่สำคัญที่อยู่ระหว่างการดำเนินการเข้าเป็นภาคี มี 2 ฉบับได้แก่

1. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งเพื่อความเสียหายจากมลพิษน้ำมัน 1992 (International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage, 1992-CLC)
2. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดตั้งกองทุนระหว่างประเทศ เพื่อชดเชยความเสียหายจากมลพิษของน้ำมัน (International Convention on the Establishment of an International Fund for Compensation for oil Pollution Damage, 1992-FUND)

อนุสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีแผนการที่จะเข้าเป็นภาคีต่อไป

1. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation, 1988 (SUA 88) เป็นอนุสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการป้องกันสำหรับภัยคุกคามที่เกิดกับความปลอดภัยในการเดินเรือ และความมั่นคงปลอดภัยของลูกเรือและผู้โดยสารในเรือ
2. Protocol of 1978 relating to the International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 (SOLAS PROT 1978) เป็นอนุสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องโครงสร้างและวิธีการติดตั้งอุปกรณ์สำหรับเรือขนส่งน้ำมันโดยเฉพาะเรือขนส่งน้ำมันดิบ
3. Protocol of 1988 relating to the International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 (SOLAS PROT 1988) เป็นอนุสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการ

ตรวจสอบและการออกใบรับรองความปลอดภัยของเรือตามอนุสัญญา SOLAS Load Lines และ MARPOL ให้เป็นระบบเดียวกัน โดยมุ่งให้ลดค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าของเรือและหน่วยงานภาครัฐ

4. Protocol of 1988 relating to the International Convention Load Lines, 1966 (LLPROT 1988) เป็นอนุสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดชั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบและการออกใบรับรอง ความปลอดภัยของเรือตามอนุสัญญา SOLAS และ MARPOL ให้เป็นระบบเดียวกัน โดยมุ่งให้ลดค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าของเรือและหน่วยงานภาครัฐ
5. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยคอนเทนเนอร์ที่ปลอดภัย 1972 (International Convention for Safe Containers 1972 : CSC72)
6. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเล 1979 (International Convention on Maritime Search and Rescue (SAR), 1979)
7. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันมลภาวะจากเรือ 1973 (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, 1973, as modified by the Protocol 1978, as amended (MARPOL 73/78) Annex 3-6)
8. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการควบคุม และบริหารจัดการน้ำอับเฉา และตะกอนในเรือ 2004 (International Convention for the Control and Management of Ships' Ballast Water and Sediments, 2004)

นอกจากอนุสัญญาของ IMO แล้วยังมีความร่วมมือระดับภูมิภาค และอนุภูมิภาคมากมาย ได้แก่ อาเซียน เอเปค คณะกรรมาธิการลุ่มน้ำโขง เป็นต้น ส่วนความร่วมมือระดับทวิภาคีว่าด้วยการขนส่งทางทะเลกับประเทศต่างๆ ได้แก่ ญี่ปุ่น โรมานีเยา ไชปรัส อินโดนีเซีย กรีซ อินเดียบังคลาเทศ ลัตเวีย อิหร่าน อิตาลี แอลจีเรีย และสโลเวเนีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมเจ้าท่า เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล โดยครอบคลุมในด้านต่างๆ ดังนี้

- พัฒนา ปรับปรุง และบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความปลอดภัย เพียงพอต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพตลอดจนเชื่อมโยงกับการขนส่งระบบอื่น
- กำกับ ดูแลความปลอดภัยในการขนส่งทางน้ำเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และปลอดภัย
- เร่งรัด ผลิต พัฒนาบุคลากรและจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนกิจการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี
- สร้างศักยภาพการบริหารจัดการด้านการขนส่งทางน้ำให้มีประสิทธิภาพ

หน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเลได้แก่ การท่าเรือแห่งประเทศไทย การนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรมธนารักษ์ หน่วยงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะรับผิดชอบในการสร้างและจัดการท่าเรือ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศุลกากร กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นโยบาย แผนและยุทธศาสตร์

ในส่วนของการจัดทำยุทธศาสตร์ กรมเจ้าท่าในฐานะหน่วยงานหลักด้านการขนส่งทางทะเลได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ 6 ยุทธศาสตร์ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การเพิ่มสัดส่วนการขนส่งสินค้าทางทะเลโดยกองเรือแห่งชาติ
2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการขนส่งสินค้าทางน้ำชายฝั่งและลำน้ำภายในประเทศ
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอู่เรือเพื่อสนับสนุนการขยายขนาดกองเรือของประเทศและเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาท่าเรือเพื่อส่งเสริมการค้าและการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับอุปสงค์
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของบุคลากรด้านการพาณิชย์นาวีให้พอเพียง
6. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศและพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบให้ครบวงจร

ประเด็นปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากสถานการณ์ด้านต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปปัญหาและแนวโน้มของสถานการณ์การขนส่งทางทะเลได้ดังนี้

ปริมาณสินค้า

ปริมาณสินค้าที่ขนส่งในทะเลไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ว่าในขณะนี้เศรษฐกิจจะยังคงชะลอตัว แต่คาดว่าปริมาณสินค้านี้มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต นอกจากนี้เศรษฐกิจของภูมิภาคคงเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมภายใต้โครงการทางหลวงเอเชีย (Asian Highways) และตามโครงการอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (The Greater Mekong Sub-region/GMS) ได้แก่ ถนนสายกรุงเทพฯ-คุนหมิง ซึ่งเชื่อมต่อเมืองหลวงของไทยและนครเอกของมณฑลคุนหมิง ระยะทางทั้งสิ้น 1,896 กิโลเมตร โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาค เช่น ประเทศลาวและเวียดนาม โครงข่ายคมนาคมประกอบด้วยความสะดวกได้เปรียบที่ไทยอยู่ในระบบการค้าเสรีมาโดยตลอดอาจส่งผลให้ท่าเรือแหลมฉบังของไทยกลายเป็นประตูการค้าของ GMS อย่างไรก็ดีตาม ปัญหาที่สำคัญที่จะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาท่าเรือก็คือ ที่ตั้งของแหล่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ที่ตั้งของแหล่งผลิตสินค้าควรจะต้องเอื้ออำนวยให้การใช้ท่าเรือมีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

ในขณะเดียวกันโครงข่ายคมนาคมทำให้เกิดการแข่งขันในอนุภูมิภาคซึ่งอาจส่งผลให้ท่าเรือไทยต้องสูญเสียปริมาณการขนส่งให้กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาเลเซีย และเวียดนามซึ่งมีทำเลที่ตั้งทางทะเลซึ่งได้เปรียบประเทศไทย ประเทศไทยจึงควรพัฒนายุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมการพัฒนาท่าเรือที่สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ในอนาคต

ท่าเรือ

จำนวนท่าเรือที่มีอยู่ในปัจจุบันโดยเฉพาะท่าเรือที่รัฐสร้างขึ้นมีจำนวนมากแต่มีท่าเรือจำนวนมากที่ไม่สามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานไม่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ปัญหาดังกล่าวเกิดจากปัจจัยต่อไปนี้

1. การประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของท่าเรือก่อนการสร้างมักจะสูงเกินตามความเป็นจริง เช่นท่าเรือทางภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยตะวันตกและทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกาตอนเหนือ ที่ก่อสร้างตามแผนพัฒนาท่าเรือ “Southern Seaboard” มีปริมาณสินค้านำเข้า-ส่งออกไม่เป็นไปตามเป้าที่วางไว้
2. ขาดแผนพัฒนาโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงกับท่าเรือ เนื่องจากแผนการพัฒนาท่าเรือจัดทำโดยหน่วยงานแต่ละหน่วยโดยเอกเทศ ไม่มีนโยบายระดับชาติรองรับจึงไม่สามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงกับท่าเรือได้ทันเวลาที่
3. การบริหารจัดการท่าเรือที่ไม่มีประสิทธิภาพ ผลตอบแทนที่ได้จากเอกชนเข้าทำประโยชน์ท่าเรือนั้นต่ำมากเมื่อเทียบกับ ค่าก่อสร้างที่รัฐบาลลงทุน

ธุรกิจขนส่งของเรือไทย

แม้ว่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศของไทยจะเพิ่มขึ้นแต่ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมาของเรือไทยไม่ได้มีขนาดและจำนวนเพิ่มขึ้น โดยกองเรือไทยมีสัดส่วนในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.8 ของปริมาณสินค้าระหว่างประเทศทั้งหมด

อุตสาหกรรมเรือและซ่อมเรือ

อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือแม้จะถูกกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจการพาณิชย์นาวี แต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างจากกิจการพาณิชย์นาวีอื่นๆ กล่าวคือ ในขณะที่การขนส่งทางทะเล หรือท่าเรือเป็นกิจกรรมให้บริการ การต่อเรือและซ่อมเรือเป็นกิจกรรมด้านการผลิต อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือมีมูลค่าน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 0.048 ของ GDP ภาคอุตสาหกรรม²⁰ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมนี้เป็นการสนับสนุนกองเรือไทย ก่อให้เกิดการจ้างงานและเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอื่นๆ มากมาย นอกจากนี้ยังเป็น

²⁰ เคมศักดิ์ จารยะพันธุ์และคณะ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2

กิจกรรมที่มีการลงทุนสูง ผลตอบแทนต่ำ และระยะเวลาคืนทุนนาน ประกอบกับมีตลาดแข่งขันสูงในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ และต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลด้านเงินทุนและการแข่งขันทางตลาด แต่ในอดีตที่ผ่านมาอุตสาหกรรมต่อเรือของไทยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบาลน้อยมาก

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม เล็งเห็นว่า อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือจะเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่น่าสนับสนุนกิจการเดินเรือขนส่งและกิจการค้าระหว่างประเทศ ทั้งยังก่อให้เกิดรายได้รวมถึงการจ้างงานจำนวนมาก ทั้งในกลุ่มอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือเองและอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องจักรกล เครื่องยนต์ เครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์การเดินเรือ อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน สีและเคมีภัณฑ์ ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จึงได้ร่วมกับสถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการศึกษาภายใต้ “โครงการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือแบบครบวงจร” ซึ่งโครงการนี้ได้เสนอแนวทางเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรืออย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การวางรากฐานอุตสาหกรรมการต่อเรือและการซ่อมเรือ โดยมุ่งที่การสร้างอุปสงค์ภายในประเทศ และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการต่อเรือ และซ่อมเรือมีการดำเนินการที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการภายในประเทศมีความเข้มแข็งนอกจากนี้ ยังรวมถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือแบบครบวงจร
2. สร้างความเป็นผู้นำในตลาดเรือเฉพาะทาง และตลาดเรือพาณิชย์ขนาดไม่เกิน 20,000 gt ประเทศไทยมีศักยภาพในเรื่องการต่อเรือเฉพาะทางมาก การพัฒนาในส่วนนี้จะเป็นการสร้างผลผลิตได้ดีกว่า โดยการพัฒนาศักยภาพต่อเรือของไทยให้มีความต่อเนื่องจำเป็นต้องเน้นในประเด็นต่างๆ ได้แก่ สร้างการร่วมทุนกับต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการถ่ายโอนเทคโนโลยี การพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการวิจัย การสร้างองค์ความรู้ และการสร้างตราสินค้าสำหรับเรือเฉพาะทางของไทยให้เกิดขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการต่อเรือ เช่น การสร้างนิคมอุตสาหกรรมด้านการต่อเรือและซ่อมเรือ
3. สร้างอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดเรือของภูมิภาค โดยมีแนวทางและมาตรการต่างๆ ได้แก่ การสร้างตราสินค้าของเรือเฉพาะทางและ เรือพาณิชย์ของไทย การสร้างองค์ความรู้ด้านการต่อเรือและซ่อมเรือ ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ด้านกฎหมาย การเงิน และความรู้ด้านนาวาสถาปัตยกรรม และวิศวกรรมทางเรือ การดึงนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศ การสร้างมาตรฐานเรือของไทย เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกต่อไป

บุคลากร

ปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาบุคลากรด้านพาณิชยนาวิค่อนข้างดี แต่ก็ควรมีการประเมินว่าหลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบันตรงกับความต้องการของตลาดหรือไม่ หลักสูตรใดที่ยังขาดอยู่ นอกจากนี้ยังควรมีการศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่นๆ เช่นสวัสดิการ

องค์กร

1. องค์กรหลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเลซึ่งได้แก่ กรมเจ้าท่ามีอำนาจหน้าที่หลากหลายตั้งแต่การกำกับ ดูแลการบริหารท่าเรือ เรือ ให้เป็นไปตามระเบียบต่างๆ จนถึงปฏิบัติ เช่นการก่อสร้างท่าเรือ การขุดลอกร่องน้ำ การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้การบริหารจัดการท่าเรือและเรือขาดประสิทธิภาพ
2. การก่อสร้างท่าเรือและบริหารท่าเรืออยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน เช่น การท่าเรือแห่งประเทศไทย (ท่าเรือกรุงเทพ แหลมฉบัง) การนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด (มาบตาพุด) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โรงไฟฟ้าขนอม) กรมธนารักษ์ (ท่าเรือสงขลา ท่าทอง ระนอง ภูเก็ต กันตัง) เป็นต้น ซึ่งบางหน่วยงานขาดประสิทธิภาพ การวางแผนในการจัดสร้างท่าเรือทำให้มีท่าเรือจำนวนมากแต่ไม่มีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ขาดองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบในการจัดทำกรอบการพัฒนาท่าเรือร่วมกับโครงข่ายคมนาคมทางบก
4. ขาดองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบในการประเมินผลการดำเนินงานของท่าเรือต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท่าเรือ

นโยบายและแผน

1. ขาดการจัดทำแผนพัฒนา และบริหารท่าเรือแบบบูรณาการ
2. ขาดยุทธศาสตร์ในส่วนของความร่วมมือกับต่างประเทศ
3. ขาดงบประมาณในการดำเนินการตามการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาของเรือของไทย และอุตสาหกรรมต่อและซ่อมเรือ

กฎหมาย

ปัญหาด้านกฎหมายที่เกิดขึ้นในสาขาการขนส่งทางทะเลก็จะคล้ายคลึงกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสาขาอื่นๆ คือ

- การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากความซ้ำซ้อนและความไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย และขาดการประสานงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย

- การขาดบทบัญญัติของกฎหมายในการปฏิบัติตาม UNCLOS 1982 หรือกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ
- บทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ขัดแย้งกับ UNCLOS 1982 หรือกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากสถานการณ์ ปัญหาและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินผลกระทบของ โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงต่อการขนส่งทางทะเลของประเทศไทย
2. การประเมินการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการขนส่งทางทะเลและโครงข่ายคมนาคมเนื่องจากทั้งกรมเจ้าท่าและกระทรวงคมนาคมต่างมีนโยบาย – ยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาการขนส่งทางน้ำและโครงข่ายคมนาคม แต่เกิดความล้มเหลวเมื่อนำมาปฏิบัติ ควรมีการศึกษาว่าความล้มเหลวเกิดจากอะไร มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายอย่างไร
3. การกำหนดแนวทางในการจัดตั้งองค์กรใหม่ หรือปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์กรเดิมเพื่อให้เกิดการบูรณาการการบริหารจัดการท่าเรือของประเทศอย่างเป็นทางการเป็นเอกภาพเนื่องจากการจัดสร้างและการบริหารท่าเรือดำเนินการของหลายหน่วยงาน จึงควรมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการใช้ท่าเรือไทย ทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแล ให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่าเรือให้ดำเนินการตามแผนแม่บทที่ได้จัดทำไว้
4. จัดทำแผนแม่บทท่าเรือโดยมีการกำหนดบริเวณที่จะสร้างท่าเรือ ครอบคลุมในการพิจารณาอนุมัติก่อสร้างท่าเรือ แนวทางในการประเมินและติดตามผลการใช้ท่าเรือ ส่งเสริมโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อท่าเรือ

เนื่องจากการสร้างท่าเรือไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบดำเนินการแบบแยกส่วน ขบวนการในการจัดทำแผนแม่บทควรจะรวมถึง

- การประเมินปริมาณสินค้าผลประโชยน์ที่จะเกิดขึ้นจากขนส่งทางทะเลเนื่องจากการขยายตัวทางการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ
 - การประเมินโครงข่ายคมนาคมที่จะเชื่อมโยงกับท่าเรือที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการใช้ท่าเรืออย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มทุน
5. การประเมินประสิทธิภาพของการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนกองเรือของไทยและคู่อเรือและซ่อมเรือของไทย

แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะจัดทำยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนกองเรือของไทยและคู่อเรือและซ่อมเรือของไทยแต่ก็ยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

- ขาดแผนแม่บทการพัฒนาท่าเรือของประเทศและองค์กรที่รับผิดชอบจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาท่าเรือของประเทศ
- ขาดกลไกในการประเมินประสิทธิผล-ประสิทธิภาพท่าเรือ

3.4 บทสังเคราะห์การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

เหตุผลและความจำเป็น

มนุษย์ได้มีการใช้ประโยชน์จากทะเลมาเป็นเวลานานแล้ว ในอดีตที่ผ่านมามนุษย์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยเน้นการใช้ทรัพยากรบนบกเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามจากการที่ทรัพยากรบนบกได้เสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต่างๆ ในโลกหันมาพึ่งพาการพัฒนาจากทรัพยากรทางทะเลมากขึ้น อีกทั้งการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้นทำให้การใช้ทรัพยากรทางทะเลพัฒนาอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันเมื่อโลกมีความเจริญมากขึ้นทำให้การค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การขนส่งสินค้าทางทะเลเติบโตตามไปด้วย

การพัฒนาทางทะเลที่ขาดการวางแผนและการจัดการที่ดีก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเนื่องจากเราไม่สามารถแบ่งเขตทางทะเลได้อย่างเด็ดขาดจึงทำให้เกิดปัญหาระดับโลกขึ้นด้วย ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจึงได้ตกลงให้มี กฎระเบียบ กฎหมายระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประเทศต่างๆ นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการใช้ประโยชน์ทางทะเลซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวมของทุกประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีอาณาเขตทางทะเลกว้างขวาง มีโอกาสในการนำทรัพยากรจากทะเลมาพัฒนาได้ จากปัญหาและโอกาสดังกล่าวประเทศไทยจึงควรมีการวางแผนและการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลแบบบูรณาการ ซึ่งต้องการข้อมูลทางวิชาการหลายด้านมาใช้ในการวางแผนและการจัดการ ข้อมูลที่สำคัญอันหนึ่งก็คือมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการใช้ประโยชน์ทางทะเลในภาพรวมที่มีการบูรณาการของผลประโยชน์จากทะเลทุกด้าน

ประเทศไทยมีอาณาเขตทางทะเลที่ประกอบด้วย น่านน้ำภายใน ทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง ไหล่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะรวมเป็นพื้นที่โดยรวมมากกว่า 350,000 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 68.2 ของอาณาเขตทางบกซึ่งประกอบด้วยชายฝั่งทะเลที่มีความยาวมากกว่า 2,800 กิโลเมตร ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์มากซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย ที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลขาดการบริหารจัดการที่มีระบบ สาเหตุที่สำคัญอันหนึ่งก็คือผู้บริหารระดับสูงของประเทศไม่ได้ตระหนักว่ากิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเลนำรายได้มหาศาลให้กับประเทศ และทรัพยากรทางทะเลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกิจกรรมการใช้ประโยชน์เหล่านี้ เนื่องจากขาดการประเมินมูลค่าของผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศในภาพรวม การที่ผู้บริหารระดับสูงของประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวทำให้ประเทศไทยขาดนโยบายทางทะเล (marine policy) ระดับชาติที่จะสามารถบูรณาการกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเลที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

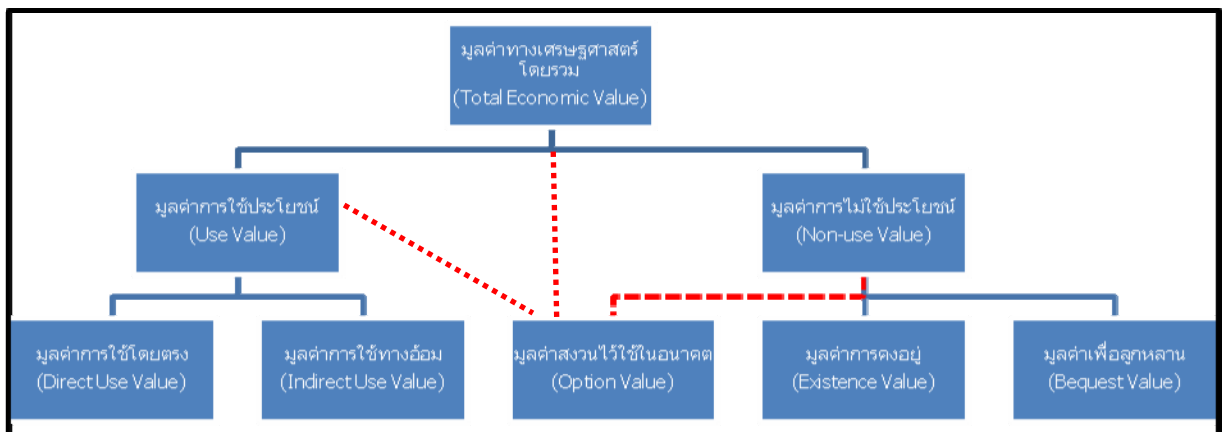
บทสังเคราะห์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทบทวนการประเมินมูลค่าผลประโยชน์ทางทะเลที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหา ข้อจำกัด และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการประเมินมูลค่าผลประโยชน์

แห่งชาติทางทะเลที่แท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของทะเลในการพัฒนาประเทศในภาพรวม ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ทางทะเลระดับประเทศต่อไป

หลักการของการประเมินผลประโยชน์ทางทะเล

ปัจจุบันหลายประเทศ รวมทั้งองค์กรต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มีการศึกษาวิจัยในระดับนานาชาติได้เสนอแนวคิดจากการหามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยรวม (Total Economic Value; TEV) ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกับการประเมินมูลค่าผลประโยชน์กิจกรรมทางบกซึ่งหลักการที่สำคัญของ TEV ก็คือเป็นการคิดมูลค่าทั้งหมดจากการใช้ประโยชน์โดยตรงและทางอ้อม ทั้งมูลค่าที่เป็นตัวเงินจริงๆ (market value) และมูลค่าที่ต้องประเมินเป็นรูปของตัวเงิน (non-market value) โดยมูลค่าที่จะทำการประเมินแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักคือ

- 1) มูลค่าการใช้ประโยชน์ (use value) ซึ่งรวมถึงมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) และมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value)
- 2) มูลค่าไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value) แบ่งเป็นมูลค่าคงอยู่ (existence value) หมายถึงมูลค่าของทรัพยากรที่บุคคลหรือสังคมต้องการให้คงอยู่ต่อไปในอนาคตแม้ว่าบุคคลหรือสังคมนั้นจะไม่มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือไม่มีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรดังกล่าวเลยก็ตาม และมูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value) หมายถึงมูลค่าของทรัพยากรที่บุคคลหรือสังคมในปัจจุบันต้องอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้เห็นหรือใช้ประโยชน์

รูปที่ 3-17:มูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

ที่มา: Dziejielewska et. al., 2009

ตามรูปที่ 3-17:มูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรมูลค่าหลักทั้ง 2 จะแบ่งเป็นมูลค่าย่อยอีก 5 ประเภท (รายละเอียดในตารางที่ 3-26) อย่างไรก็ตามยังมีข้อถกเถียงกันว่ามูลค่าสงวนไว้ใช้ใน

อนาคต (option value) จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มใด โดยอาจอยู่ในมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) หรือ มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) หรือ เป็นมูลค่าประเภทหนึ่งแยกจากมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง และ มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (เส้นประในรูปที่ 3-17)

ตารางที่ 3-26: คำจำกัดความของมูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

มูลค่า (value)	คำอธิบาย (description)
มูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value)	รายได้โดยตรงจากสินค้าและบริการ
มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value)	บทบาทของระบบนิเวศ เช่น ความสามารถในการรองรับของเสียของน้ำทะเลในบริเวณชายฝั่ง แนวปะการัง ป่าชายเลนที่ทำหน้าที่เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในทะเล การดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง การเป็นแหล่งอาหารและตะกอนของป่าชายเลน เป็นต้น
มูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value)	มูลค่าของสินค้าและบริการที่อาจไม่ถูกใช้ในปัจจุบันแต่บุคคลหรือสังคมต้องการเก็บไว้ใช้ในอนาคต
มูลค่าการคงอยู่ (existence value)	มูลค่าของการคงอยู่ของสิ่งมีชีวิตหรือที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตที่บุคคลหรือสังคมยินดีที่รักษาไว้โดยไม่มีการใช้
มูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value)	ประโยชน์ที่จะได้รับในการสงวนสินค้าบางชนิดไว้สำหรับลูกหลาน

ที่มา: Dziegielewska et. al., 2009

การกำหนดกิจกรรมทางทะเล

เมื่อทราบหลักการของการคิด TEV ที่จะใช้ในการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการให้คำจำกัดความของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับทะเล เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติว่ากิจกรรมการใช้ประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีมากมาย Cortez et al, 1988 ได้รวบรวมกิจกรรมทางทะเลจากการศึกษาก่อนหน้านั้น โดยแบ่งกิจกรรมเป็น 6 กลุ่มดังนี้

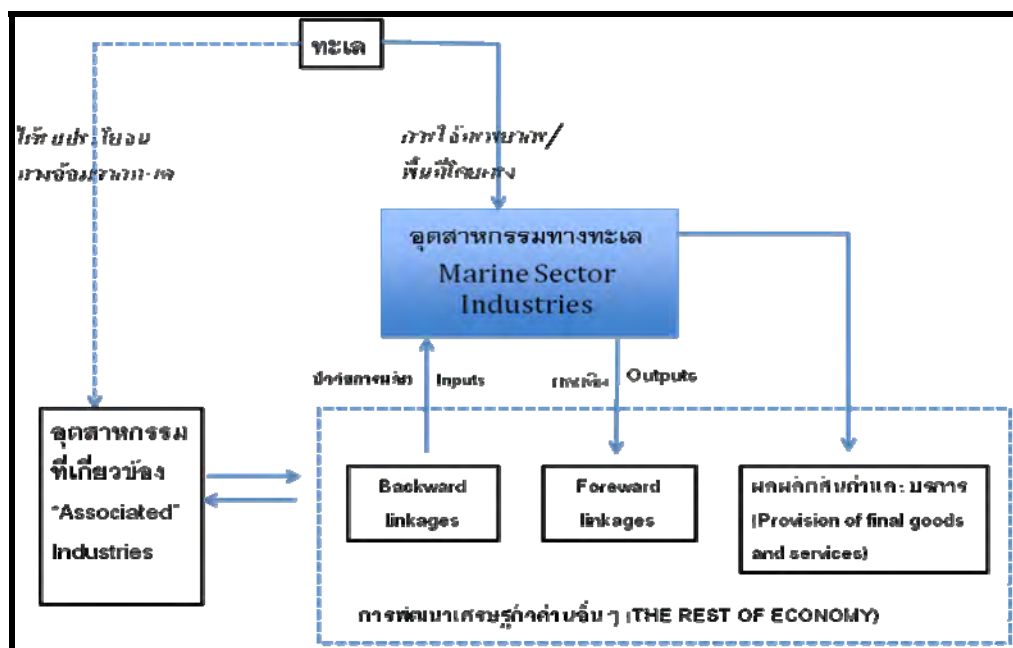
1. พื้นที่ในทะเล (space)
 - การขนส่งทางทะเล (maritime transport) ซึ่งรวมทั้งผู้โดยสารและสินค้า
 - การวางสายเคเบิลและท่อ (marine cables and pipelines) เช่น สายโทรศัพท์ สายไฟฟ้า ท่อน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ
 - ท่าเรือน้ำลึก (deep water port)
 - สิ่งก่อสร้างทางอุตสาหกรรมนอกฝั่ง (offshore industrial complexes)
 - สิ่งก่อสร้างอื่นๆ นอกฝั่ง (other installations)

- การปกป้องประเทศ (national defense)
 - กีฬาและนันทนาการ (recreation and sports)
 - การทิ้งของเสีย (waste disposals)
2. ทรัพยากรมีชีวิต (living resources)
 - อุตสาหกรรมประมงชายฝั่งและน้ำลึก (ocean and coastal fishing industry)
 - การเพาะเลี้ยง (aquaculture)
 - กีฬาตกปลา (sport fishing)
 - การใช้สิ่งมีชีวิตทางทะเลในการผลิตพลังงาน (extraction of energy from marine biomass)
 3. ทรัพยากรแร่ (mineral resources)
 - การสกัดแร่จากที่ละลายอยู่ในน้ำทะเล (exploration of dissolved minerals)
 - การสำรวจและทำเหมืองแร่หนัก หายากและมีค่า (unconsolidated, heavy, rare and precious mineral)
 - การสำรวจและขุดเจาะแร่เชื้อเพลิง (exploration and exploitation of consolidated and marine fuel minerals)
 4. น้ำทะเล (ocean water)
 - การผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล (desalination plants)
 - การใช้น้ำทะเลหล่อเย็นในอุตสาหกรรม (use of salt water for cooling system)
 5. ทรัพยากรพลังงาน (physical energy resources)
 - การผลิตกระแสไฟฟ้า (power generations) จากน้ำขึ้นน้ำลง (tide) คลื่น (wave) ลม (wind) (กระแสน้ำ (current) และความต่างของอุณหภูมิ (temperature gradient)
 6. อื่นๆ
 - การศึกษา และฝึกอบรม (education and training)
 - วิทยาศาสตร์และการวิจัย (Science and research)
 - การอนุรักษ์และคุ้มครอง (conservation and protection)
 - การบริหาร การออกกฎข้อบังคับและการตรวจตรา (administration, regulation and policing)

การกำหนดกิจกรรมทางทะเลนอกจากจะพิจารณาจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเลแล้วควรจะคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย เพื่อให้การจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รูปที่ 3-18 แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงดังกล่าวมีทั้งในรูปของความเชื่อมโยงออกไปยังสาขาอื่น (forward linkage) และความเชื่อมโยงที่เข้ามาจากสาขาอื่น (backward

linkage) นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรหรือพื้นที่ทางทะเลโดยตรงแต่ได้รับประโยชน์ทางอ้อมเช่น การท่องเที่ยวที่อาศัยทัศนียภาพของทะเล

นอกจากนี้การประเมินผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ควรจำกัดอยู่ที่การคิดมูลค่าของสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์หรือรายได้ของประเทศอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากทะเลด้วย เช่น การจ้างงาน ภาษีและการส่งออก ตัวอย่างของประเทศที่มีการประเมินที่รวมผลประโยชน์ของประเทศที่เกิดขึ้นจากการจ้างงาน ภาษีและการส่งออกด้วยก็คือออสเตรเลีย

รูปที่ 3-18: ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมทางทะเลกับอุตสาหกรรมด้านอื่นๆ

ที่มา: Cortez, 1988.

ในด้านการกำหนดกิจกรรมทางทะเล ออสเตรเลียได้มีการกำหนดให้ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลครอบคลุมการท่องเที่ยวทางทะเล (marine tourism) น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ (offshore oil and gas) ประมงและอาหารทะเล (fisheries and seafood) การเดินเรือ (shipping) อุตสาหกรรมต่อเรือ (shipbuilding) และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับท่าเรือ (port-based industries)²¹

ในระดับภูมิภาค คณะทำงานว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของเอเปคได้มีการกำหนดกิจกรรมทางทะเล 9 สาขา ดังนี้

²¹ The Allen Consulting Group. 2004. The Economic Contribution of Australia's Marine Industries, 1995-96 to 2002-03, Report to The National Oceans Office. Australia

1. น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ - oil and gas (minerals)
2. ประมงและเพาะเลี้ยง - fisheries/ aquaculture (living resources)
3. ขนส่ง - shipping (marine transportation and ship building)
4. การป้องกันประเทศ - defence/government
5. การก่อสร้าง - marine construction
6. การอุตสาหกรรมการผลิต - manufacturing (equipment)
7. การท่องเที่ยว - marine tourism (leisure services)
8. การบริการ - marine services (mapping surveying consulting)
9. การศึกษา/วิจัย - marine research and education

การกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทะเลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทะเลนั้นว่ามีความสำคัญต่อการประเมินผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ครอบคลุมมีความถูกต้อง และใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

การประเมินผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ผ่านมา

เนื่องจากการพัฒนาประเทศในอดีตจะเน้นการพัฒนากิจกรรมบนบกเป็นหลัก จึงขาดการประเมินมูลค่าที่ได้จากการพัฒนาทางทะเล การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จะทำแบบแยกส่วนโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านนั้นๆ เช่น กรมประมงรับผิดชอบเกี่ยวกับผลผลิตทางการประมง กรมเจ้าท่ารับผิดชอบเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้การประเมินก็จะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทั้งหมดของแต่ละหน่วยงาน เช่น ผลผลิตทางการประมงจะรวมถึงประมงน้ำจืด ประมงทะเล และเพาะเลี้ยง สถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในส่วนของประมงจะเป็นรายงานภายใต้การผลิตภาคเกษตร และยังขาดการรวมรายได้ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทางทะเลที่รวมกิจกรรมทางทะเลทั้งหมด ได้แก่ การประมงทะเล การขนส่งทางทะเล และอื่นๆ เป็นมูลค่าของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลโดยตรง

การประเมินของภาครัฐ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รับผิดชอบโดยตรงในการจัดทำสถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product- GDP) ทั้งรายปี และรายไตรมาสตามมาตรฐานและกรอบแนวคิดของระบบบัญชีประชาชาติ (system of national accounts) ซึ่งมีการประเมินแบ่งเป็น ภาคการผลิตและบริการ ในส่วนของผลิตจะแยกเป็นภาคเกษตร และนอกภาคการเกษตร ดัง

ตารางที่ 3-27 ซึ่งขาดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของการใช้ประโยชน์ทางทะเลในภาพรวม ทำให้การคิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจากสาขาทะเลต้องมีการประเมินเพิ่มเติมโดยคิด จากทั้งในส่วนที่เป็นภาคเกษตรและนอกภาคการเกษตร เช่น มูลค่าการผลิตจากสาขาประมงทะเลจะเป็นส่วนหนึ่งของสาขาประมง การขนส่งทางทะเลจะเป็นส่วนหนึ่งของการขนส่ง คมนาคมเป็นต้น

ตารางที่ 3-27: สาขาผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคการผลิต

เกษตร	นอกภาคเกษตร
- พืชผล	- อุตสาหกรรม
- ปศุสัตว์	- ไฟฟ้า ประปาและโรงแยกก๊าซ
- ป่าไม้	- การก่อสร้าง
- ประมง	- การค้าส่ง คำปลีก และซ่อมแซม
	- โรงแรมและภัตตาคาร
	- การขนส่ง คมนาคม
	- การค้าส่งหริมทรัพย์
	- การเงินและการธนาคาร
	- ธุรกิจให้เช่า และอื่นๆ

ที่มา: สศช.,2552

การประเมินจากงานวิจัย

จากความจำเ็นดังกล่าวข้างต้น เผดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์และคณะ (พ.ศ. 2550) ได้พยายามประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทยในภาพรวมเป็นครั้งแรก ทั้งนี้เพื่อให้การประเมินผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทยดำเนินการได้อย่างมีหลักการและมีมาตรฐาน ได้มีการกำหนดความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลหมายถึงผลประโยชน์ที่ประเทศไทยพึงได้รับจากทะเลหรือเกี่ยวเนื่องกับทะเลทั้งภายในน่านน้ำไทยหรือน่านน้ำอื่นๆ รวมถึงชายฝั่งทะเล เกาะ พื้นดินท้องทะเลหรือใต้พื้นดินท้องทะเล หรืออากาศเหนือท้องทะเลด้วย ทั้งนี้ไม่ว่ากิจกรรมใดในทุกๆ ด้าน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางทะเล การขนส่ง การท่องเที่ยว ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย หรืออื่นๆ โดยที่มูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ก็น่าจะหมายถึง คุณค่าผลประโยชน์จากทะเลในทุกมิติที่สามารถประเมินออกมาได้ในรูปตัวเงิน

ในการประเมินของ เผดิมศักดิ์ และคณะ (พ.ศ. 2550) ได้แบ่งผลประโยชน์เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ ทรัพยากร กิจกรรม และ ผลกระทบจากกิจกรรม ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-28

ตารางที่ 3-28: มูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย

	หน่วย (ล้านบาท)	ร้อยละ
1. มูลค่าจากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง		
ก) ทรัพยากรมีชีวิต	236,608.85	3.15
ข) ทรัพยากรไม่มีชีวิต	499,069.12	6.71
2. มูลค่าจากกิจกรรมการใช้ทะเล		
ก) พาณิชยนาวี	6,120,901.00	82.24
ข) อุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ	341,061.30	4.58
ค) การท่องเที่ยว	197,390.30	2.65
ง) อื่นๆ	49,786.60	0.67
รวมมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล	7,442,817.17	100.00
3. มูลค่าผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ทะเล		
ก) การกัดเซาะชายฝั่ง	4,657.00	
ข) น้ำมันรั่วไหล	1,919.11	
ค) สึนามิ	85,084.17	
รวมมูลค่าผลกระทบจากกิจกรรม	91,660.28	

ที่มา: เคมคัสคัต จารยะพันธุ์ และคณะ, 2550

รายละเอียดและข้อจำกัดของการประเมินในแต่ละสาขาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. มูลค่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ทำการประเมินโดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิทั้งจากหน่วยงานราชการและจากการวิจัยโดยมูลค่าของทรัพยากรแต่ละชนิดที่ใช้ในการประเมินจะต่างกันขึ้นกับข้อมูลที่มีอยู่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-29 โดยทั่วไปข้อมูลที่มีอยู่จะอยู่ในรูปของมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use) ซึ่งจัดเก็บและรวบรวมโดยหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบแต่ละด้าน ส่วนมูลค่าด้านอื่นจะมีอยู่เล็กน้อยในรูปของงานวิจัย

ตารางที่ 3-29: ประเภทของมูลค่าที่ใช้ในการประเมินในแต่ละทรัพยากรและระบบนิเวศ

	การใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use)	การใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use)	สงวนไว้ใช้ในอนาคต (option)	คงอยู่ (existence)	เพื่อลูกหลาน (bequest)
ประมงและเพาะเลี้ยง	x				
ปะการัง				x	
ป่าชายเลน	x	x			
หญ้าทะเล				x	
เต่าทะเล				x	
น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ	x				
เกลือ	x				
ที่ดินชายทะเล	x				

2. มูลค่าของการใช้กิจกรรมทางทะเล

การประเมินกิจกรรมการใช้ทะเลคิดจากมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use) ได้แก่ ผลผลิตและบริการที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม มูลค่าที่ใช้จะคิดจากราคาสินค้าและบริการที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่เป็นมูลค่าราคาตลาดโดยตรง โดยกิจกรรมเกือบทั้งหมดจะยังไม่ได้คิดรวมถึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 3-30

ตารางที่ 3-30: แหล่งข้อมูลมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรงที่ใช้ในการประเมินในแต่ละกิจกรรม

กิจกรรม	ข้อมูลที่ใช้ประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use)
การขนส่งทางทะเล	มูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก (ปี 2548)
อุตสาหกรรมต่อและซ่อมเรือ	มูลค่าต่อเรือ (ปี 2547) และรายได้จากการต่อเรือ
ประกันภัยทางทะเล	ประกันภัยเรือและสินค้า (ปี 2541)
อาหารทะเล	อาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป (ปี 2541)
การท่องเที่ยว	รายได้จากการท่องเที่ยวจากจังหวัดชายทะเลบางจังหวัด (ปี 2547)
ความมั่นคงทางทะเล	งบประมาณกองทัพเรือ (ปี 2549)
การสำรวจโบราณคดี	ค่าใช้จ่ายในการสำรวจแหล่งโบราณคดีใต้น้ำ (ปี 2542)
เภสัชกรรมทางทะเล	การนำเข้าผลิตภัณฑ์เภสัชกรรมทางทะเล (ปี 2542)

ที่มา: เสดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, 2550

แต่อย่างไรก็ตามการประเมินจริงนั้นไม่สามารถจะหาข้อมูลได้ครบถ้วนตามหลักการที่กำหนดไว้ได้ จึงทำให้ต้องมีการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประเมินแทนมูลค่าที่แท้จริงจากตารางข้างบนจะเห็นว่าในส่วนข้อมูลของกิจกรรมบางสาขาก็จะไม่ใช้ข้อมูลโดยตรงแต่เป็นการประเมินจากข้อมูลที่มีอยู่ เช่น เภสัชกรรมทางทะเล จะเป็นการนำเข้าแทนเนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบในประเทศ นอกจากนี้ยังไม่สามารถที่จะหาข้อมูลที่เก็บในปีเดียวกันได้ ดังนั้นมูลค่าที่ได้จากการประเมินของโครงการนี้จึงเป็นการประมาณการที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดแต่ยังไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งผลจากการประเมินแสดงไว้ในตารางที่ 3-28

ในส่วนของการกำหนดประเภทของกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเลในส่วนของประเทศไทยจะยังไม่ครบถ้วน ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมของเอเปค ในส่วนของการประเมินครั้งนี้ยังขาดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง การบริการและการศึกษาวิจัย เป็นต้น

3. มูลค่าผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ทะเล

โดยทั่วไปตามแนวคิดของมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จะรวมเอามูลค่าการลงทุนในเชิงป้องกัน การลงทุนทดแทน รวมไปถึงการเสียโอกาสไปคำนวณเป็นมูลค่าของการใช้ทางอ้อมได้ อย่างไรก็ตามในการศึกษาใน

ครั้งนี้มีได้นำส่วนดังกล่าวเข้ามาคิดรวมเป็นมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล แต่ได้ใช้มูลค่าของผลกระทบจากการใช้ทะเลแทนซึ่งมูลค่าดังกล่าวได้มาจากการประเมินมูลค่าความเสียหายมีสาเหตุมาจากการกัดเซาะชายฝั่ง การรั่วไหลของน้ำมันที่เกิดขึ้นและมูลค่าความเสียหายจากภัยสึนามิในเหตุการณ์ปลายปี 2547 เป็นต้น

ปัญหา

ในภาพรวมการประเมิน TEV จะมีปัญหาทั้งในส่วนทั้งมูลค่าของ มูลค่าการใช้ประโยชน์ (use value) มูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value) มูลค่าไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value)

1. ในส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์ (use value) แม้ว่าการประเมินในส่วนของมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) จะมีข้อมูลค่อนข้างครบถ้วนมากที่สุด แต่การประเมินยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมที่เกิดจากการใช้ทะเลได้ทั้งหมด เนื่องจากขาดข้อมูลที่ทันสมัยและครบถ้วนในบางกิจกรรม นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางทะเลแต่ละด้านที่มีอยู่เป็นการรวบรวมโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน จึงทำให้การเก็บข้อมูลไม่มีเอกภาพและไม่สามารถที่จะนำมาบูรณาการให้เกิดตัวเลขในภาพรวมได้ เช่น มูลค่าผลประโยชน์จากสาขาขนส่งในส่วนของคนไทย มูลค่าผลประโยชน์ประมงนอกน่านน้ำ ธุรกิจต่อเนื่องในสาขาต่างๆ สำหรับมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use) ยังขาดข้อมูลอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลค่าของบทบาทของระบบนิเวศ

2. ในส่วนมูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value) และ มูลค่าไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value) ยังมีข้อมูลค่อนข้างน้อยมากทำให้ตัวเลขที่ได้จะค่อนข้างต่ำกว่าความเป็นจริง

3. ขาดหน่วยงานกลางรับผิดชอบที่จะรวบรวมข้อมูลและกำหนดแนวทางและวิธีการในการประเมิน

4. การขาดข้อมูลและวิธีการในการหาต้นทุนที่แท้จริงของกิจกรรมต่างๆ (สินค้าและบริการ) ที่รวมถึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมแล้ว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของเมดิเมคค์ดี จารยะพันธุ์และคณะ (พ.ศ. 2550) ชี้ให้เห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีมูลค่าไม่น้อยไปกว่า 7.4 ล้านล้านบาท แต่ผลประโยชน์ดังกล่าว ยังไม่ได้สร้างผลประโยชน์ให้กับคนไทยอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะมีผลประโยชน์บางส่วนไปตกอยู่ในมือของเจ้าของกิจการที่เป็นชาวต่างชาติ หากแต่สิ่งที่ประชาชนคนไทยได้รับอย่างเต็มที่คือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ระบบนิเวศต่างๆ เช่น ป่าชายเลน หญ้าทะเล และปะการัง รวมไปถึงระบบนิเวศชายฝั่งที่เกิดจากการกัดเซาะชายฝั่ง เป็นต้น การแก้ไขปัญหเหล่านี้จะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัย นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐมาช่วย

การประเมินค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ผ่านมายังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงอีกมากและโดยสรุป อาจกล่าวได้ว่ามูลค่าที่ได้ในภาพรวมอาจเป็นมูลค่าที่ต่ำกว่าความเป็นจริง แม้ว่ามีมูลค่าในบางสาขาอาจสูงเกินความเป็นจริงเนื่องจากขาดข้อมูลในรายละเอียดเฉพาะด้านทำให้เกิดความซ้ำซ้อน เช่น มูลค่าที่ได้จากสาขาการขนส่ง (พาณิชย์นาวี) จะค่อนข้างสูงและอาจเป็นการมูลค่าที่ซ้ำซ้อนกับข้อมูลที่ได้จากสาขาการผลิต เนื่องจากเป็นการคิดมูลค่าของสินค้าที่ส่งออกและนำเข้าทั้งหมด แต่มูลค่าที่ไม่ได้นำมาประเมินเนื่องจากขาดข้อมูลยังมีค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลค่าผลประโยชน์โดยอ้อม เช่น บทบาทของระบบนิเวศในทะเล การประเมินมูลค่าที่แท้จริงของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลควรคำนึงถึงองค์ประกอบดังนี้

1. การประเมินควรครอบคลุมมูลค่าการใช้ประโยชน์ (use value) และมูลค่าที่ไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value)
2. การกำหนดกิจกรรมการใช้ประโยชน์ควรรวมถึงกิจกรรมการใช้ทรัพยากรและการใช้พื้นที่ทางทะเล กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และความเชื่อมโยงกับกิจกรรมด้านอื่นๆ ทั้งที่เป็นการเชื่อมโยงจากภายนอก (ใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก) และการเชื่อมโยงสู่ภายนอก (การส่งผลผลิตสู่ภายนอก)
3. การประเมินมูลค่าควรรวมรายได้ของรัฐนอกจากผลิตภัณฑ์มวลรวมด้วย เช่น การจ้างงาน ภาษี และการส่งออก

นอกจากหลักการในการประเมินดังกล่าวแล้ว ข้อมูลก็นับว่ามีความสำคัญที่จะทำให้การประเมินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ การขาดข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน เป็นมาตรฐานเดียวกัน ถูกต้องและทันสมัย นับเป็นเรื่องที่ทำนายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันหลายประเทศได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการประเมินผลประโยชน์ทางทะเลมากขึ้น จึงมีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ของการประเมินให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถเปรียบเทียบกันได้ เช่น เอลเซโด ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ประเทศไทยจึงควรมีการศึกษาวินิจฉัยเพื่อกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์ในการประเมินและปรับปรุงระบบข้อมูลให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกันในระดับประเทศ และเพื่อให้การรายงานมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากทะเลมีมาตรฐานใกล้เคียงและสามารถเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ได้ด้วยการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

1. แนวทางในการกำหนดและจำแนกประเภทของกิจกรรมทางทะเลของประเทศไทยเพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) โดยเปรียบเทียบกับแนวทางในภูมิภาค เช่น เอลเซโด และของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียน
2. การศึกษาเพื่อกำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยสำหรับมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) มูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value) และ มูลค่า

ไม่ใช่ประโยชน์ (non-use value) ซึ่งรวมถึงมูลค่าคงอยู่ (existence value) และ มูลค่าเพื่อ
ลูกหลาน (bequest value)

3. การกำหนดมาตรฐานของข้อมูลด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการประเมิน

4 ระบบฐานข้อมูลทางทะเล

4.1 การศึกษาระบบฐานข้อมูลที่มีการเริ่มทำไว้ก่อนแล้ว

การบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลในหน่วยงานหรือองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษานั้น จำเป็นต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันเหตุการณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และนำผลจากการวิเคราะห์ไปใช้ประกอบการวางแผนบริหารงาน ซึ่งจะมีผลสำเร็จเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ฐานข้อมูลเป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีสหสัมพันธ์ ไม่ซ้ำซ้อนและสามารถใช้ร่วมกันได้

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรหรือกิจกรรมแต่ละชนิดแตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สามารถจำแนกหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ออกเป็น 3 มิติ ตามลักษณะการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทะเล

การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล

1) หน่วยงานด้านการศึกษา ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่ศึกษา วิจัย และค้นคว้าเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ให้รู้จักคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลมากขึ้น ซึ่งมหาวิทยาลัยที่มีแนวทางการพัฒนางานด้านดังกล่าว เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง และ The Asian Institute of Technology เป็นต้น

2) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหน่วยงานย่อยที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการบูรณาการองค์ความรู้ทางทะเล ได้แก่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย และ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) มีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในทะเลด้วยการประยุกต์และพัฒนาการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีให้เกิดวิทยาการใหม่ๆ อันจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมีฐานข้อมูล คือ <http://ocean.gistda.or.th/index.php#>

3) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรมีชีวิตและทรัพยากรไม่มีชีวิตทางทะเล อาทิเช่น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมทรัพยากรธรณี กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีบทบาทในการอนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการท่องเที่ยวทางทะเล และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยมีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลการอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าและพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามกฎหมาย อีกทั้งศึกษา วิจัย วางแผน และประสานงานด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล และบริการสารสนเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติมิให้เสื่อมโทรมลง

4) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงด้านการท่องเที่ยวทางทะเล ประกอบไปด้วยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ทำหน้าที่สำรวจ กำหนดพื้นที่และสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องสงวนไว้ ให้อยู่ในความควบคุมดูแล อีกทั้งยังสำรวจ วางแผน และดำเนินการจัดสร้างส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟู บูรณะหรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมประมง ทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรประมง ควบคุมป้องกัน และปราบปรามการทำประมง และผลิตสัตว์น้ำให้มีมาตรฐานที่ทั่วโลกยอมรับ

6) กระทรวงอุตสาหกรรม มีกรมโรงงานอุตสาหกรรม และปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการและดูแลธุรกิจอุตสาหกรรมด้านวัตถุดิบ ทรัพยากร การผลิต และด้านความปลอดภัยเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ นอกจากนี้ทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิต สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

7) กระทรวงกลาโหม มีกองทัพเรือ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยเฉพาะกิจและหน่วยขึ้นตรงกับกองทัพเรือ เช่น ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพเรือ (ศปก.ทร.) กองเรือยุทธการ กรมฝ่ายอำนวยการต่างๆ และหน่วยสนับสนุนต่างๆ มีหน้าที่รักษา และคุ้มครองผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในทะเลให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยไม่ขัดกับกฎหมายหรือข้อตกลงภายในและระหว่างประเทศ ทางด้านวิชาการมีกรมอุทกศาสตร์ มีหน้าที่ในการติดตามและตรวจวัดปัจจัยทางสมุทรศาสตร์ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลพื้นท้องทะเล กระแสน้ำ คลื่น ฯลฯ

8) กระทรวงการต่างประเทศ มีหน่วยงานย่อย ได้แก่ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย และกรมองค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่พิจารณากฎหมายระหว่างประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้ปฏิบัติในการจัดการและการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ให้สอดคล้องและเป็นไปตามกฎระเบียบระดับนานาชาติ

9) กระทรวงพลังงาน มีหน้าที่วิจัยและพัฒนาด้านพลังงาน การจัดหาพลังงาน เช่น ก๊าซธรรมชาติ และการอนุรักษ์พลังงาน มีหน่วยงานย่อย ได้แก่ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมธุรกิจพลังงาน สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

10) องค์กรเอกชน/ หน่วยงานอิสระ หรือหน่วยงานอื่นๆ

- หน่วยงานภายในประเทศ ส่วนใหญ่จะมีหน้าที่ในการอนุรักษ์หรือสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานราชการและประชาชน ได้แก่ สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย โครงการแลได้เพื่อฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา กลุ่มพัฒนาประมงพื้นบ้าน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาอ่าวปัตตานี สมาพันธ์ประมงพื้นบ้าน องค์การสะพานปลา เครือข่ายองค์กรด้านประมงพื้นบ้านภาคใต้ ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย กลุ่มอนุรักษ์ปัตตานี สมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย ศูนย์อนุรักษ์พลังงานแห่งประเทศไทย บริษัทเอกชนที่

เกี่ยวข้องกับทรัพยากรไม่มีชีวิต ได้แก่ บริษัทสำรวจ ชุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดชายทะเลต่างๆ สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น

- หน่วยงานระดับชาติที่มีบทบาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ Convention on Biological Diversity, International Tropical Marine Ecosystems Management Symposium (ITMEMS), International Coral Reef Initiative (ICRI), Wetlands International - Asia Pacific (WIAP), The Global Environment Facility (GEF), Royal Netherlands Institute for Sea Research (NIOZ), International Union for The World Conservation Union (IUCN), NGO Global Network, Conservation International, The World Fish Center, International Tropical Marine Ecosystems Management Symposium (ITMEMS), Convention on Biological Diversity, โครงการเครือข่ายประมงพื้นบ้านภายใต้สมาคมเนอร์ธไอส์แลนด์, Malaysia-Thailand Joint Authority (MTJA), Thailand Energy and Environment Network (TEENET) และ World Trade Organization (WTO) เป็นต้น

การขนส่งทางทะเล

1) กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่ให้ความรู้ การศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล ได้แก่ สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยการขนส่งและโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา และ The Asian Institute of Technology

2) กระทรวงคมนาคม มีหน่วยงานย่อยที่มีส่วนในการทำงานเกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำ คือ กรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี และ การท่าเรือแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย บริหารและพัฒนาท่าเรือให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังร่วมมือและประสานงานกับองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศในกิจการท่าเรือและกิจการที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาระบบขนส่งและขนถ่ายสินค้าให้มีเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างท่าเรือ

3) กองบังคับการตำรวจน้ำ มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมตามประมวลกฎหมายอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาทั้งหลายในน่านน้ำไทย ได้แก่ บริเวณท่าเรือและชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นอาณาเขตของประเทศไทยรวมทั้งเขตเศรษฐกิจจำเพาะและทะเลหลวง และในเขตอำนาจการรับผิดชอบอื่นๆ อีกทั้งยังปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร การประมง คนเข้าเมือง การเดินเรือในน่านน้ำไทย ควบคุมการส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างราชอาณาจักร รวมทั้งรักษาความปลอดภัยทางน้ำ ค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัยในทะเล รักษาทรัพยากรและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

4) องค์การเอกชน/ หน่วยงานอิสระ หรือหน่วยงานอื่นๆ

- หน่วยงานภายในประเทศที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำ ได้แก่ บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด สมาคมเจ้าของเรือไทย สมาคมผู้บริหารจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ การท่าเรือแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย เป็นต้น

- หน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น International Maritime Organization (IMO), สมาคมนำร่องสากล (International Maritime Pilots' Association), สถาบันจัดชั้นเรือ (Classification Society), Partnerships in Environment Management for the Seas of East Asia, Secretariat of the Basel Convention United Nations Environment Program, The Global Maritime Distress and Safety System (GMDSS), International Labour Organization (ILO), International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities (IALA) และ International Hydrographic Organization (IHO) เป็นต้น

การจัดการสิ่งแวดล้อมทางทะเล

1) กระทรวงศึกษาธิการ มีมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่ประสานงานศึกษา วิจัย และบริการวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

2) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย และ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ทั้ง 2 หน่วยงานนี้มีหน้าที่ดำเนินการวิจัย พัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องนโยบายและแผนระดับชาติและความต้องการของอุตสาหกรรม พร้อมทั้งนำผลงานสู่การใช้ประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ของประเทศ อีกทั้งพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมคุณภาพชีวิตประชาชน และความมั่นคงแห่งชาติ

3) กระทรวงกลาโหม มีกองทัพเรือซึ่งประกอบด้วยหน่วยเฉพาะกิจและหน่วยขึ้นตรงกับกองทัพเรือมีหน้าที่อำนวยความสะดวกประสานงาน แนะนำ กำกับดูแล และดำเนินการ รวมทั้งการวิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานอุทกศาสตร์และสมุทรศาสตร์ อุทุนิยมวิทยาทางทะเล

4) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแลอำนวยความสะดวก ประสานงาน และประเมินผลเกี่ยวกับการฟื้นฟู คุ้มครอง และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่งในกรณีที่คุณภาพน้ำประสบปัญหาหรือมีความเสื่อมโทรม ประกอบด้วยหน่วยงานต่อไปนี้ คือ กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบาย

และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วยังมีกรมทรัพยากรธรณี และ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นหน่วยงานสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางทะเล

5) กระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่การบริหารจัดการและดูแลธุรกิจอุตสาหกรรมด้านวัตถุดิบด้านการผลิต และด้านความปลอดภัยเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ นอกจากนี้ทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิต สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยอีกทั้งควบคุมและดูแลมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งหรือของเสียให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้โรงงานอุตสาหกรรมมีระบบบำบัดคุณภาพน้ำเสียก่อนปล่อยออกสู่ธรรมชาติ

6) กระทรวงการต่างประเทศ มีหน่วยงานย่อย ได้แก่ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย และกรมองค์การระหว่างประเทศ ที่ทำหน้าที่กำหนดกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในการปฏิบัติจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางทะเล และชายฝั่ง ให้สอดคล้องและเป็นไปตามข้อบัญญัติกฎหมายหรือข้อตกลงระดับนานาชาติ

7) องค์กรเอกชน/ หน่วยงานอิสระ หรือหน่วยงานอื่นๆ

- หน่วยงานภายในที่ทำหน้าที่วิจัย ติดตามตรวจสอบ ประสานงาน และดำเนินการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางทะเล รวมทั้งส่งเสริมการเผยแพร่ในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน หน่วยงานดังกล่าว ได้แก่ องค์การจัดการน้ำเสีย สมาคมวิทยาศาสตร์ทางทะเลแห่งประเทศไทย (Marine Science Association of Thailand) สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เป็นต้น

- หน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ศึกษา ค้นคว้า พัฒนา และจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล ได้แก่ NGO Global Network, The Global Environment Facility (GEF), Royal Netherlands Institute for Sea Research (NIOZ), The Think Earth Foundation, United Nations Environment Programme, Partnerships in Environment Management for the Seas of East Asia (PEMSEA) เป็นต้น

4.2 การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล

การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลผ่านทางอินเทอร์เน็ตแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. เว็บไซต์โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (<http://mrpolicy.trf.or.th>)
2. เว็บไซต์ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล (<http://www.mkh.in.th>)

เว็บไซต์โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

เว็บไซต์โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลจัดทำขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ เช่น แจ้างข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดประชุม สัมมนาของ

โครงการ และของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การเผยแพร่เอกสารประกอบการประชุมและ รายงานผลการประชุม เอกสารเผยแพร่ที่สำคัญและน่าสนใจ เป็นต้น รายละเอียดของการจัดทำเว็บไซต์ดังกล่าวมีดังนี้

โปรแกรม

ทางโครงการได้เลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป DotNetNuke ซึ่งเป็นระบบซอฟต์แวร์แบบโอเพนซอร์ส (Open Source) ช่วยในการจัดการเนื้อหา (Content Management System, CMS) ทำให้การจัดการเว็บไซต์ และเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลทางทะเลบนเว็บไซต์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและง่ายต่อการใช้งาน โดยได้ทดลองจัดสร้างในเว็บไซต์ <http://mrpolicy.trf.or.th> เพื่อทดสอบการใช้งานในเบื้องต้น

กลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ประโยชน์ผ่านทางเว็บไซต์มีหลายระดับ ทางโครงการจึงได้แบ่งกลุ่มผู้ใช้งานและกำหนดสิทธิ์ในการเข้าชมหน้าเว็บไซต์ เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทั่วไป: ผู้เข้าชมเว็บไซต์ทุกคนที่เข้าใช้งานเว็บไซต์ ซึ่งรวมถึงผู้ใช้งานที่ยังไม่ได้ล็อกอินหรือไม่ได้ลงทะเบียนกับเว็บไซต์ เข้าชมเว็บไซต์และดาวน์โหลดเอกสารได้ในระดับจำกัด และจะไม่สามารถรับข่าวสารจากทางเว็บไซต์
2. กลุ่มผู้ลงทะเบียน: ผู้เข้าชมเว็บไซต์ที่ลงทะเบียนกับเว็บไซต์ไว้ และได้รับ User Name และ Password เรียบร้อยแล้ว เข้าชมเว็บไซต์และดาวน์โหลดเอกสารได้ในระดับจำกัด แต่จะได้รับข่าวสารจากทางเว็บไซต์
3. กลุ่ม อจชล.: ผู้เข้าชมเว็บไซต์ที่เป็น อจชล. เข้าชมเว็บไซต์เว็บไซต์และดาวน์โหลดในส่วนของ อจชล. ได้ แต่ไม่สามารถสร้างเนื้อหาในเว็บไซต์ได้
4. กลุ่มคณะทำงาน: ผู้เข้าชมเว็บไซต์ที่เป็นคณะทำงานในโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเข้าชมเว็บไซต์และดาวน์โหลดในส่วนของ อจชล. ได้ และสามารถสร้าง/แก้ไขเนื้อหาในเว็บไซต์ได้
5. กลุ่มบริหารเว็บไซต์: กลุ่มผู้ดูแลบริหารจัดการเว็บไซต์ สามารถเข้าชมเว็บไซต์ในทุกๆระดับ สามารถสร้างเนื้อหา/แก้ไขเนื้อหาในเว็บไซต์ และกำหนด/จำกัดสิทธิการเข้าถึงของผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้ รวมถึงการลบผู้ใช้ออกจากเว็บไซต์

เนื้อหาของข้อมูล

ข้อมูลของเว็บไซต์โครงการแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับโครงการ

ประกอบด้วยข้อมูลจาก โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ดังนี้

- ความเป็นมา
- รายละเอียดของโครงการ
- วัตถุประสงค์ และ
- สถานที่ติดต่อ

2. การประชุม/ สัมมนา

ข้อมูลกลุ่มการประชุมและสัมมนาเป็นข้อมูลเกี่ยวกับงานประชุมและสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับทางโครงการ เพื่อให้ผู้เข้าชมทราบถึงวัน เวลา สถานที่ และหัวข้อการประชุม รวมทั้งสามารถดาวน์โหลดเอกสารประกอบการประชุมดังนี้

- การประชุม/สัมมนาที่จัดโดยโครงการฯ 5 ครั้ง
- อจชล.จัดการความรู้ฯ มีทั้งหมด 12 ครั้ง
- ประชุม/สัมมนาอื่นๆ 2 ครั้ง

3 เอกสารเผยแพร่

เอกสารเผยแพร่ เป็นเอกสาร/บทความที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ แบ่งการเข้าใช้เป็น 2 ระดับคือ

- ระดับผู้สนใจทั่วไป
- ระดับ อจชล. และคณะทำงาน

4 ลิงค์ที่เกี่ยวข้อง

เชื่อมโยงไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ

ขณะนี้โครงการได้นำเสนอข้อมูลของโครงการผ่านเว็บไซต์ <http://mrpolicy.trf.or.th> โดยมีเมนูหลักเมนูตามข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มข้างต้น ทั้งนี้เมนูหลักของหน้าแรกจะลิงค์ไปยังเมนูย่อยต่างๆ ในหน้าอื่นๆ ดังรายละเอียดหน้าแรกของเว็บไซต์ นอกจากนี้ยังมี ลิงค์ไปยังเว็บไซต์ของฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลด้วยดังรูปที่

รูปที่ 4-1: หน้าหลักของเว็บไซต์โครงการ mrpolicy.trf.or.th

เว็บไซต์ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล (Marine Knowledge Hub)

ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลมีวัตถุประสงค์หลักที่จะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลประโยชน์ทางทะเลในทุกมิติ ในรูปของบทบรรยาย บทความทางวิชาการ ข้อมูลเชิงสถิติและพื้นที่ ทั้งนี้ข้อมูลที่จะเผยแพร่จะมีสาระที่ต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป นักวิชาการ ช่างราชการ ภาคเอกชน และผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ระบบฐานข้อมูลดังกล่าวจะมีข้อมูลที่เก็บไว้เอง และการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์ของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วหลังจะมีการจัดประชุมเพื่อนำเสนอโครงสร้างของฐานข้อมูล และเพื่อขอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

โปรแกรม

โปรแกรมจoomla (Joomla) เป็นโปรแกรมสร้างเว็บไซต์ชนิดที่มีระบบบริหารจัดการเนื้อหาอย่างเป็นระบบ (Content Management System, CMS) จัดเป็นโปรแกรมประเภทโอเพนซอร์ส (open source) เช่นเดียวกับโปรแกรมสำเร็จรูป DotNetNuke แต่ใช้ภาษา PHP ในการพัฒนา ในขณะที่ DotNetNuke ใช้ภาษา ASP สาเหตุที่โครงการเลือกใช้โปรแกรมนี้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเนื่องจาก โปรแกรมจoomlaได้รับความนิยมสูงทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีการพัฒนาโปรแกรมเสริมที่เหมาะสมกับภาษาไทยอยู่มากมาย และหากเกิดปัญหาทางด้านเทคนิคสามารถสอบถามผู้รู้หรือค้นหาคำตอบจากอินเทอร์เน็ตได้โดยง่าย ต่างกับ DotNetNuke ที่ยังไม่เป็นที่นิยมในไทย

การออกแบบระบบฐานข้อมูล

โครงการได้ออกแบบระบบข้อมูลโดยการสำรวจข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันจากแหล่งข้อมูลต่างๆ นอกจากนี้ยังได้มีการหารือในเบื้องต้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้การออกแบบระบบฐานข้อมูลครอบคลุมทุกๆ ด้านและหลีกเลี่ยงการเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อนและเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดต่อไป

โครงสร้างของข้อมูล

การออกแบบในเบื้องต้นกำหนดให้มี “ข้อมูลทางทะเล” ด้านต่างๆ ซึ่งการจัดเก็บเป็นระบบตามลำดับชั้น (hierarchy) ดังรายละเอียดใน รูปที่ 4-2 โดยข้อมูลชั้นแรกแบ่งออกเป็น 9 กลุ่มซึ่งแสดงอยู่ในรูปเมนูหลัก ดังนี้อาณาเขตทางทะเล กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเล อนุสัญญาทางทะเล ทริพยากรทางทะเล กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเล สิ่งแวดล้อมทางทะเล พื้นที่คุ้มครองทางทะเล ข้อมูลจังหวัดชายฝั่ง คณะอนุกรรมการทางทะเล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางทะเล โดยข้อมูลในชั้นแรกก็จะถูกแบ่งเป็นเมนูย่อยไปเรื่อยๆ ตามลำดับชั้น

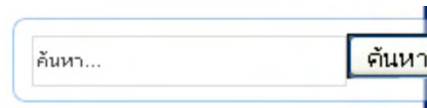
รูปที่ 4-2: การจัดลำดับชั้นของข้อมูลทางทะเล

รูปแบบของข้อมูล

จะประกอบด้วยข้อมูลทั้งในรูปของสถิติ บทความ และข้อมูลเชิงพื้นที่

การสืบค้นข้อมูล

ที่มุมบนด้านขวาของเว็บไซต์ จะมีกล่องสำหรับให้พิมพ์คำที่ต้องการสืบค้นแล้วกดปุ่ม “ค้นหา” เพื่อเรียกดูข้อมูลภายในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับคำที่สืบค้นนั้นๆ

A search bar with a text input field containing the placeholder text "ค้นหา..." and a button labeled "ค้นหา" (Search).

การเข้าถึงข้อมูล

ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างอิสระ ยกเว้นส่วนของกระดานสนทนา (forum) ที่ผู้ใช้งานต้องลงทะเบียนเป็นสมาชิกกับทางโครงการก่อนจึงจะสามารถเรียกดูข้อมูลได้ เนื่องจากโครงการต้องการเก็บข้อมูลผู้ใช้งานทางด้านทะเล เพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

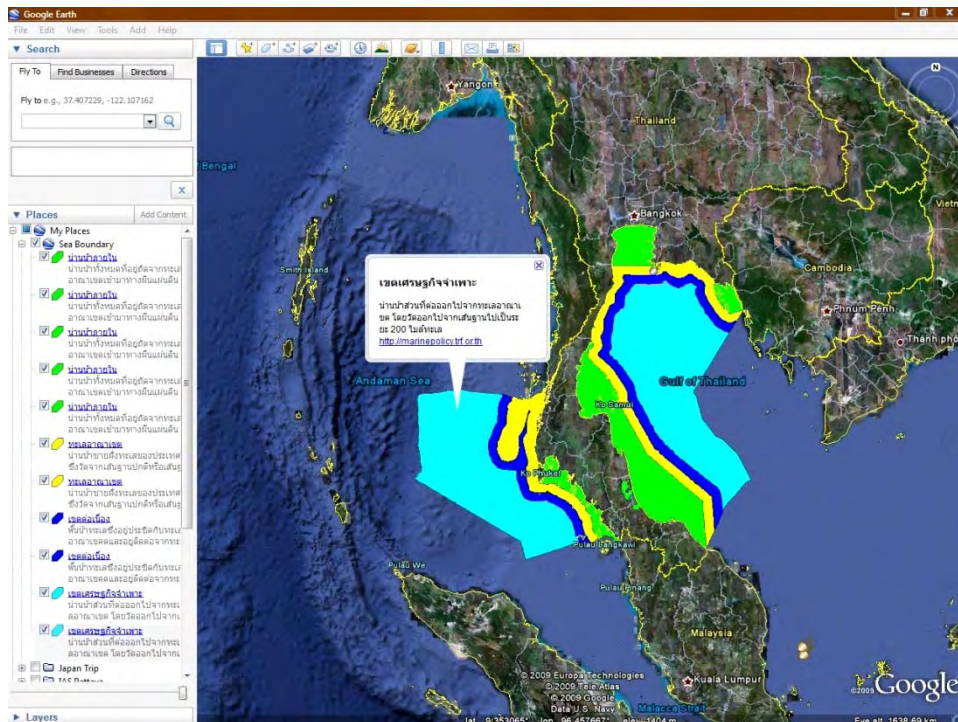
การนำเข้าข้อมูล

การนำเข้าข้อมูลจะเป็นการทยอยนำเข้าข้อมูลที่มีอยู่แล้วทั้งข้อมูลจาก โครงการสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน และโครงการและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จำแนกได้เป็น 9 เมนูหลัก ในระยะแรกโครงการได้นำเข้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่มีการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตอยู่แล้วดังนี้

หน้าแรกประกอบด้วยเมนูหลัก ทางด้านซ้ายมือที่ผู้ใช้งานสามารถเลือกข้อมูลที่ต้องการได้ ส่วนด้านขวาก็จะเป็นการแนะนำฐานข้อมูลในภาพรวมประกอบด้วยหัวข้อ วัตถุประสงค์ แหล่งที่มาของข้อมูล รูปแบบการนำเสนอ และกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ที่เข้ามาใช้ ในส่วนของเมนูหลักจะมีการนำเข้าข้อมูลดังนี้

อาณาเขตทางทะเล

นำเสนอข้อมูลอาณาเขตทางทะเลและความหมาย ที่ประกอบด้วยเขตน่านน้ำต่างๆ แบ่งเป็น 6 เขต ได้แก่ น่านน้ำภายใน ทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทะเลหลวง และไหล่ทวีป พร้อมทั้งสามารถดาวน์โหลดแผนที่อาณาเขตทางทะเลเพื่อแสดงใน Google Earth ได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเล

กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทย แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวี กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีชีวิต กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในเขตต่อเนื่อง กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยทางทะเล และกฎหมายเกี่ยวกับกิจกรรมทางทะเลอื่นๆ ซึ่งในแต่ละด้านประกอบด้วยรายชื่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องพร้อมนำเสนอรายละเอียด และผู้ใช้สามารถคลิกดูกฎหมายฉบับเต็มที่โครงการทำการเชื่อมโยงไปที่เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้

อนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเล

ตราสารที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการใช้ทะเล ทั้งในระดับระหว่างประเทศ ระดับอนุภูมิภาค และระดับภูมิภาค ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น อนุสัญญา (convention) พิธีสาร (protocol) และข้อตกลง (agreement) สามารถออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มทรัพยากรประมง กลุ่มการ

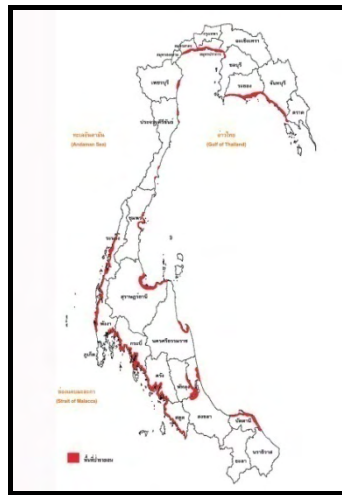
ขนส่งทางทะเล และกลุ่มอื่นๆ โดยตราสารแต่ละฉบับ ทางโครงการได้สรุปสาระสำคัญ สถานภาพการบังคับใช้ พร้อมทั้งสถานภาพการลงนามและให้สัตยาบันของประเทศไทย

ทรัพยากรทางทะเล

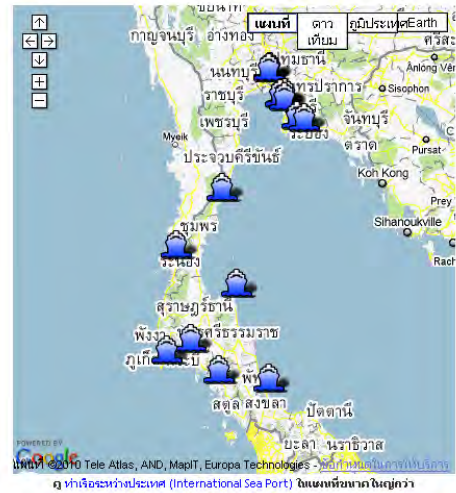
โครงการได้แบ่งทรัพยากรทางทะเล ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทรัพยากรมีชีวิต ประกอบด้วย ปะการัง หญ้าทะเล และป่าชายเลน และทรัพยากรไม่มีชีวิต ประกอบด้วย ปิโตรเลียม และแหล่งแร่ในทะเล โดยทรัพยากรแต่ละชนิดได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพทรัพยากร ขนาดพื้นที่/ปริมาณคงเหลือ สาเหตุความเสื่อมโทรม การอนุรักษ์หรือการฟื้นฟู นอกจากนี้ได้นำเสนอแหล่งทรัพยากรทางทะเลแต่ละชนิดในรูปของแผนที่ด้วย

ทรัพยากร/ชนิด	พื้นที่ (ตร.กม.)	สถานภาพ	จุดริบหรี่	สาเหตุ
หญ้าทะเล	28,445			
ปะการัง	15,492	ดีปานกลาง		
			เป็นเกาะและเกาะน้อย	ได้รับผลกระทบจากคลื่นในอ่าว และภัยพิบัติจากสึนามิ
			เกาะน้อย	ได้รับผลกระทบจากพัฒนาการที่รวดเร็วในบริเวณ เกาะน้อยรอบนอก
ปิโตรเลียม	0,718	ดีปานกลาง	หน้าชายฝั่ง	ได้รับผลกระทบจากท่าเรือ และกิจกรรมอื่นในบริเวณ

กิจกรรมการใช้ประโยชน์

โครงการได้แบ่งการใช้ประโยชน์ทางทะเล ออกเป็น 6 กิจกรรม คือ การประมง การขนส่งและพาณิชย์นาวี การท่องเที่ยวและนันทนาการ การทำนาเกลือ การผลิตน้ำจืดจากทะเล และนิคมอุตสาหกรรม โดยทรัพยากรแต่ละชนิดได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพการใช้ประโยชน์ของประเทศไทย สาเหตุความเสื่อมโทรม การอนุรักษ์หรือการฟื้นฟู และแนวโน้มในอนาคต โดยการขนส่งและพาณิชย์นาวีและนิคมอุตสาหกรรม ได้นำเสนอแผนที่ (Google Map) แสดงที่ตั้งของท่าเรือหลักและนิคมอุตสาหกรรมที่อยู่ในจังหวัดชายทะเลของประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมทางทะเล

โครงการได้นำเสนอข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมทางทะเล 4 เรื่อง ได้แก่ การกัดเซาะชายฝั่ง คุณภาพน้ำทะเล ปრაกฏการณ์น้ำทะเลเปลี่ยนสี และข้อมูลกระแสน้ำ โดยมีรูปแบบการนำเสนอเป็นบทความบรรยาย ร่วมกับแผนภูมิ และแผนที่

พื้นที่คุ้มครองทางทะเล

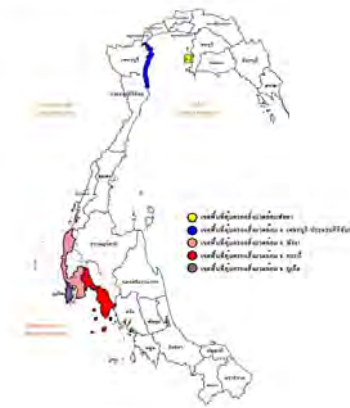
ประเทศไทยได้แบ่งพื้นที่คุ้มครองทางทะเล ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. พื้นที่คุ้มครองระดับประเทศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่า พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
2. พื้นที่คุ้มครองระดับนานาชาติ ได้แก่ เขตสงวนชีวมณฑล มรดกอาเซียน

โครงการได้รวบรวมรายชื่อสถานที่ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเลหรือตั้งอยู่ในทะเล นำเสนอในรูปแบบความบรรยาย และมีแผนที่ประกอบ

พื้นที่น้ำประมวชประมง พื้นที่น้ำประมงและนันทนาการ

ข้อมูลจังหวัดทางทะเล

ประเทศไทยมีจังหวัดที่มีพื้นที่ทะเลทั้งหมด 23 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดทางฝั่งอ่าวไทย 17 จังหวัด ฝั่งอันดามัน 3 จังหวัด และ ช่องแคบมะละกาตอนเหนือ 3 จังหวัด ข้อมูลที่น่าสนใจ ประกอบด้วย ข้อมูล, ที่ตั้ง, อำเภอที่ติดทะเล, ระยะห่างจากกรุงเทพฯ (กม.), พื้นที่ (ตร.กม. และ ไร่), พื้นที่ตามเขตปกครองทางทะเล (ตร.กม.), ความยาวชายฝั่ง (กม.) ประชากร (คน) ณ พ.ศ. 2551, ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.) และ รายได้ประชากร (บาทต่อคนต่อปี) ณ พ.ศ. 2551

จังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความยาวชายฝั่ง (กม.)	จำนวนเกาะ	พื้นที่ตามเขตปกครองทางทะเล (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)
กรุงเทพมหานคร	1,515.00	0	0	0	5,100,000	0
สมุทรปราการ	1,094.89	45	0	0	1,147,214	2,329
ชลบุรี	6,338.00	89	19	7,257	589,029	5,799
ระยอง	3,552	95	17	---	598,644	1,398
จันทบุรี	4,363	169	45	---	1,264,687	1,776
ตราด	5,351	15	0	---	64,830	7,027
ปราจีนบุรี	3,094.89	45	0	---	1,147,214	2,329
ฉะเชิงเทรา	3,568.73	5.5	0	---	5,710,893	732
สุพรรณบุรี	872.35	41.8	0	---	478,146	2,240
กาญจนบุรี	416.7	23	0	---	194,854	1,847
ชัยนาท	6,225.13	75	0	---	498,975	2,805
นครสวรรค์	6,362.62	254	25	---	900,379	1,246
อุทัยธานี	6,899.9	222	54	---	484,722	2,889
พิจิตร	3,079.64	156	86	---	799,392	5,181
สุโขทัย	5,342.58	225	8	---	1,513,463	12,473
กำแพงเพชร	2,393.88	150	5	---	1,235,268	9,598
พิจิตร	1,540.35	120	4	---	642,169	3,869
นครสวรรค์	4,475.43	58	2	---	719,536	866
อุทัยธานี	2,298.84	193	33	---	852,229	2,130
สิงห์บุรี	4,178.88	239.25	141	---	249,533	5,584
สุพรรณบุรี	578.034	193	33	---	327,896	1,126
สุพรรณบุรี	4,798.532	169	54	---	419,769	5,876
สุพรรณบุรี	4,841.439	150	56	---	614,869	5,129
สุพรรณบุรี	2,387.522	144.80	102	---	288,489	4,867
รวม	12,689,892.78	2,949.93	899	2,257.86	19,529,848.81	96,834

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี

ที่ตั้ง	ภาคตะวันออก
อาณาเขตติดต่อ	น่านายิตาน, ท่าใหม่, แพร่มสิงห์, บลึง
ระยะห่างจากกรุงเทพฯ (กม.)	245
พื้นที่ (ตร.กม.)	6,338.0
พื้นที่ (ไร่)	3,961,250
พื้นที่ตามเขตปกครองทางทะเล (ตร.กม.)	0
ความยาวชายฝั่ง (กม.)	80
ประชากร (คน) ณ พ.ศ. 2551	508,020
ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	80.15
รายได้ประชากร (บาท/คน/ปี)	78,435

สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. จังหวัดจันทบุรี. "ข้อมูลบรรยายสรุปจังหวัด" [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.chanthabun.go.th/describe/describe.htm> 2552. สืบค้น 14 กันยายน 2552.

กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.dopa.go.th/statist/stat51.html> 2552. สืบค้น 14 กันยายน 2552.

สำนักบัญชีประชาชาติ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. "ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด 2550." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=96> 2552. สืบค้น 14 กันยายน 2252.

หน่วยงานทางทะเล

ฐานข้อมูลฯ นำเสนอรายชื่อหน่วยงานของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับทะเล พร้อมคำจำกัดความถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ แบ่งตามกระทรวงหรือองค์กรเทียบเท่า ได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ กระทรวงต่างๆ สำนักนายกรัฐมนตรี องค์กรอิสระ กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรเอกชน นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอรายชื่อหน่วยงานระหว่างประเทศที่มีงานทางด้านทะเลอีกด้วย

ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางทะเลเพื่อเผยแพร่ทางเว็บไซต์นี้ยังไม่ครบถ้วนและข้อมูลบางด้านยังเป็นข้อมูลเก่า ซึ่งต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ข้อมูลทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินงานในระยะต่อไปควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. การเชื่อมโยงกับระบบสนับสนุนการตัดสินใจด้านการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดตรังที่จัดทำโดยสถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดเก็บข้อมูลในระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับระบบดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำข้อมูลมาใช้ในการจัดการ นอกจากนี้ควรมีการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเพิ่มเติมข้อมูลด้านต่างๆ ได้แก่

- ทรัพยากรไม่มีชีวิต เช่น ฐานข้อมูลปะการังเทียมของประเทศไทย
- สิ่งแวดล้อมทางทะเล เช่น น้ำมันรั่วไหล ขยะทะเล การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3. การพัฒนาข้อมูลสำหรับประชาชนทั่วไป

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลยังไม่ได้รับความสำคัญเนื่องจากประชาชนทั่วไปยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทะเลอยู่ ดังนั้นควรมีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ทางทะเลรูปแบบที่เข้าใจง่ายเพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการการใช้ประโยชน์ทางทะเลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

5 การสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (อจชล.)

คณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (อจชล.) เกิดขึ้นจากการที่คณะกรรมการร่วมพลังขับเคลื่อนสังคม ซึ่งมี นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในขณะนั้น เป็นประธานคณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการจัดทำนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลขึ้นเพื่อดูแลรับผิดชอบในเรื่องผลประโยชน์ทางทะเลในภาพรวม ต่อมา อจชล. ได้นำข้อเสนอเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ที่เป็นข้อเสนอแนะจากโครงการ “สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน” ซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เสนอต่อคณะกรรมการร่วมพลังขับเคลื่อนสังคมและคณะกรรมการดังกล่าวได้นำเรื่องเสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2550 และที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ในฐานะที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลรับเรื่องไปศึกษาและให้นำกลับมาเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง

สมช. ได้ศึกษาและพิจารณามติคณะรัฐมนตรี สรุปว่าเนื่องจากคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่เสนอให้จัดตั้งนั้น มีวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่สอดคล้องกับคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนจึงเห็นควรปรับเปลี่ยนการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลไปเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการภายใต้ อปท. โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวมุ่งเน้นเป็นหน่วยประมวลความรู้ (think tank) เพื่อช่วยจัดการผลประโยชน์ทางทะเลทุกมิติในภาพรวมซึ่งเป็นการเสริมการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของ อปท. ให้มีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น สมช. ได้นำข้อสรุปดังกล่าวเสนอเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอ จนเกิดเป็น “คณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานด้านรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดยเฉพาะด้านการเสนอแนะทางวิชาการในนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในทุกด้าน และทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชนที่เกี่ยวข้อง และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามกรอบนโยบายทางทะเลเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล จัดทำกรอบนโยบายทางทะเลเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในทุกๆ ด้าน พร้อมทั้งให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อประสานและสนับสนุนกระบวนการเข้าเป็นภาคีสมาชิก UNCLOS 1982 และอนุสัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษารูปแบบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งองค์กร เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลผลประโยชน์ชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ ดำเนินการให้มีการตรากฎหมายกลางขึ้นใช้บังคับเพื่อรักษา

ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อรักษาความมั่นคงทางทะเลในทุกมิติ และให้เกิดทิศทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

อจชล. ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายหน่วยงานซึ่งรวมทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัย ข้าราชการประจำ และข้าราชการเกษียณเข้ามาทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นเป็นหน่วยประมวลความรู้ (Think Tank) เพื่อช่วยจัดการผลประโยชน์ทางทะเลทุกมิติในภาพรวม ซึ่งเป็นการเสริมการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) นอกจากนี้ อจชล. ยังได้แต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อให้ออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นที่มีความสำคัญด้านต่างๆ ด้วย รวมทั้งการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านเพื่อดำเนินการตามที่ อจชล. มอบหมาย การดำเนินงานของ อจชล. นอกจากจะมีการประชุมอนุกรรมการที่จัดประจำทุก 2-3 เดือนแล้วยังมีการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในแต่ละมิติ

การดำเนินงานในช่วงเวลาที่ผ่านมา (15 กุมภาพันธ์ 2551-14 กุมภาพันธ์ 2553) อจชล. ได้มีการจัดประชุมมาแล้ว 5 ครั้ง ดังนี้

1. การประชุมครั้งที่ 1/2551 ประชุมวันที่ 19 มีนาคม 2551 ณ ห้องวิจิตรวาทการ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
2. การประชุมครั้งที่ 2/2551 ประชุมวันที่ 4 มิถุนายน 2551 ณ ห้องศรีวิสารวาท สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
3. การประชุมครั้งที่ 3/2551 ประชุมวันที่ 15 กันยายน 2551 ณ ห้องศรีวิสารวาท สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
4. การประชุม ครั้งที่ 1/2552 วันที่ 29 มกราคม 2552 ณ ห้องวิจิตรวาทการ ชั้น 3 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
5. การประชุม ครั้งที่ 2/2552 วันที่ 13 สิงหาคม 2552 ณ ห้องวิจิตรวาทการ ชั้น 3 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

รายงานการประชุม อจชล. ในภาคผนวก ง นอกจากนี้ อจชล. ยังได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อรับผิดชอบงานในเรื่องต่างๆ โดยคณะทำงานได้มีการประชุมทั้งสิ้น 3 ครั้งสรุปได้ในตารางที่ 5-1

ตารางที่ 5-1: การประชุมคณะทำงานของ อจชล.

วัน	สถานที่	สาระสำคัญของการประชุม
6 ต.ค.51	รร. ปทุมวัน ปรีณเซส	ประเมินผลนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลปี 2548 - 2552 และการพิจารณากฎหมายอนุวัติการที่จัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศ
11 พ.ย. 51	ส.วิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาฯ	โจทย์วิจัยสำหรับการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

19 พ.ย. 51	คณะประมง ม.เกษตร	ทรัพยากรมีชีวิต
------------	------------------	-----------------

5.1 แนวทางการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

อจชล. ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางเป้าหมายและกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานของ อจชล. เมื่อวันที่ 18-20 มิถุนายน 2551 ณ โรงแรมเซ็นทรัล เพรส จ.สมุทรสาคร เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ แผน และแนวทางในการดำเนินงาน หรือ road map ของ อจชล. ให้มีความชัดเจน หลังการประชุม อจชล. ได้จัดทำเป็นเอกสาร Road Map ฉบับสมบูรณ์พร้อมทั้งนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2551 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว รายละเอียดของเอกสาร road map ในภาคผนวก จ road map ดังกล่าวได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และให้มี กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์เป็นแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. สนับสนุนประเทศไทยให้สัตยาบัน UNCLOS 1982
2. จัดทำกรอบนโยบายทางทะเล
3. ผลักดันให้เกิดองค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสม
4. สร้างความตระหนักสาธารณะในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

5.2 ผลการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ผลการปฏิบัติงานของอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลตามกลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์ มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1: สนับสนุนประเทศไทยให้สัตยาบัน UNCLOS 1982

แนวทางการดำเนินงาน

- พิจารณาเห็นชอบในหลักการที่จะใช้ร่างพระราชบัญญัติเพื่ออนุวัติการตาม UNCLOS 1982 และความตกลงเกี่ยวกับการอนุวัติภาค 11 ของ UNCLOS 1982 เป็นกฎหมายกลางเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทย
- ประสานงานร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วุฒิสภา (คณะกรรมการการต่างประเทศ) และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชี้แจงและทำความเข้าใจกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันการให้สัตยาบัน
- สนับสนุนการนำเสนอร่างกฎหมายและกระบวนการเพื่อนำไปสู่การให้สัตยาบันผ่านช่องทางต่างๆ ของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อเร่งรัดให้รัฐบาลพิจารณาโดยเร็วและมุ่งหวังให้เกิดประสิทธิผลในทางใดทางหนึ่ง

ความคืบหน้า

การเสนอกฎหมายอนุวัติการรองรับให้สัตยาบันเป็นภาคี UNCLOS 1982 ของกระทรวงการต่างประเทศต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความคืบหน้าได้ดังนี้

- เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551 กระทรวงการต่างประเทศได้จัดประชุมคณะกรรมการกฎหมายทะเลและเขตทางทะเลของประเทศไทย ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาเห็นชอบให้ใช้แนวทางการเสนอร่างกฎหมายกลางที่กระทรวงการต่างประเทศที่ได้ร่างขึ้น เพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาฯ ในขั้นนี้กระทรวงฯ ได้รับความเห็นจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับร่างกฎหมายกลางดังกล่าวจาก 10 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมศุลกากร กรมอุทกศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กรมประมง กระทรวงยุติธรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม
- คณะกรรมการกฤษฎีกามีหนังสือเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2552 แจ้งว่า โดยที่อนุสัญญาฯ มีลักษณะที่ครอบคลุมกิจกรรมทางทะเลทุกกิจกรรม ซึ่งไทยได้ตรากฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการดำเนินกิจกรรมทางทะเลหลายกิจกรรมไว้แล้ว ในขณะที่ร่างกฎหมายกลางของกระทรวงฯ มีลักษณะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ควบคุมดูแลการดำเนินกิจกรรมทางทะเลหลายฉบับที่มีหลักการและเนื้อหาสาระต่างกัน ด้วยกฎหมายกลางนี้เพียงฉบับเดียว ซึ่งแม้จะสะดวกต่อผู้จัดทำร่างกฎหมาย แต่อาจสร้างความสับสนให้แก่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับกฎหมาย รวมทั้งประชาชนผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้นจึงควรดำเนินการเฉพาะในกรณีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีหลักการร่วมกันเป็นหลักการเดียว และการแก้ไขจะเป็นการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับให้อยู่ในแนวทางเดียวกันหรือมีข้อความในลักษณะเดียวกันทั้งหมด สำหรับการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับที่มีความแตกต่างกันทั้งในหลักการและรายละเอียดนั้น ต้องพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแต่ละฉบับที่มีหลักการเนื้อหาแตกต่างกัน จึงเห็นว่าไม่อาจแก้กฎหมายทุกฉบับโดยกฎหมายกลางเพียงฉบับเดียวได้
- มีข้อพิจารณาว่า ไทยได้ลงนามอนุสัญญาฯ ตั้งปี 2525 แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สามารถออกหรือแก้ไขพระราชบัญญัติทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ได้ และเห็นว่าแนวทางการออก พ.ร.บ. กลาง เพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาฯ เป็นวิธีที่ควรผลักดันเพื่อเร่งรัดการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งขณะนี้กระทรวงฯ อยู่ในระหว่างการประมวลศึกษาเพิ่มเติม และปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวตามความเหมาะสมก่อนเสนอให้คณะกรรมการกฎหมายทะเลฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน หลังจากนั้นกระทรวงฯ จะหารือกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาต่อไป

- ที่ประชุมให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเชิญผู้รู้จากหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความเห็นต่อกฎหมายอนุวัติการ เพื่อทำความเข้าใจและรับฟังข้อขัดแย้งหรือเห็นชอบต่อกฎหมายอนุวัติการ เพื่อหาข้อสรุปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายอนุวัติการเพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยใช้คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่จัดประชุม ทางกระทรวงการต่างประเทศรับทราบและจะเสนอต่ออธิบดีเพื่อขอรับความเห็นชอบต่อไป แต่ทั้งนี้ที่ประชุมได้เสนอให้กระทรวงการต่างประเทศมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอรับการสนับสนุนทางวิชาการจาก อจชล.
- นอกจากนี้ยังมีแนวคิดในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทะเลให้เป็นที่รับทราบให้มากขึ้น โดยจะดำเนินการรวบรวมความรู้ในทุกๆ เรื่องจากผู้อาวุโสและผู้ทรงคุณวุฒิที่รู้เกี่ยวกับการประชุม 1982 ตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังเพื่อไม่ให้ขาดช่วงและเกิดความเพี้ยนในการเข้าใจ และการจัดอบรมความรู้ให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

กลยุทธ์ที่ 2: จัดทำกรอบนโยบายทางทะเล

แนวทางการดำเนินงาน

- ประชุมวางแผนเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2548-2552 และนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ประชุมวางแผนการทำรายงานสถานะของทะเลไทยและแนวนโยบายในอนาคต
- ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดกรอบงานวิจัยที่ต้องการ โดยได้มีการประชุมหารือเพื่อกำหนดโจทย์วิจัยที่ชัดเจนในแต่ละด้าน
- เตรียมเสนอโจทย์วิจัยต่อฝ่ายสวัสดิภาพสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ความคืบหน้า

ได้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการในการประเมินผลนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2548-2552 เพื่อนำไปใช้ในการประกอบการจัดทำกรอบนโยบายฉบับใหม่ โดยมีแนวทางในการประเมิน ดังนี้

- ประเมินต้นนโยบาย และการประสานระดับนโยบาย : ทำได้ดีระดับใด
- ประเมินผลการปฏิบัติให้ได้ผลสำเร็จตามนโยบาย : เริ่มปฏิบัติหรือยัง และอยู่ในขั้นตอนใด
- การปฏิบัติมีปัญหา-อุปสรรค อย่างไรบ้าง
- ความสำคัญส่วนใดที่ยังขาดอยู่บ้าง และควรเพิ่มเติมนโยบายส่วนใด

โดยแบ่งกรอบการประเมินตามวัตถุประสงค์และผู้รับผิดชอบการประเมินในแต่ละส่วน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2: กรอบและผู้รับผิดชอบการประเมินผลนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ปี 2548-2552

วัตถุประสงค์	จำนวน นโยบาย (ข้อ)	ผู้รับผิดชอบ
1. เพื่อให้มีและดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย การรักษาและคุ้มครองสิทธิอธิปไตยของชาติทางทะเล และการสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ	5	น.อ. จุมพล (ผู้แทน ทร.) ดร. ปริม (กต.)
2. เพื่อให้ระบบการคมนาคมขนส่งทางทะเลที่สำคัญของประเทศสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง	4	นายทีปรัตน์ (ผู้แทน สศช.) นางพวงทอง (ผู้แทนกรมประมง)
3. เพื่อให้พื้นที่ผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมีความสงบเรียบร้อยและมีความปลอดภัย สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดของชาติทางทะเล	6	ดร. สมิต (ผู้แทนกรมประมง) รศ.ดร. ศรัณย์ (ม เกษตรฯ) นายโกมล (สนง.คณะกรรมการกฤษฎีกา)
4. เพื่อให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลทางสมุทรศาสตร์ ธรณีวิทยา นโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล สำหรับใช้ประโยชน์ร่วมกันและปกป้องผลประโยชน์ของชาติทางทะเล	2	รศ.ดร. เพลิมศักดิ์
5. เพื่อให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของทะเล และเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องและรักษาความมั่นคงทางทะเล ตลอดจนให้มีการสร้างระบบหมู่บ้านเพื่อความมั่นคงทางทะเล	2	รศ.ดร. ศรัณย์

ขั้นตอนการดำเนินการประเมินของคณะอนุกรรมการมีดังนี้

1. ฝ่ายเลขานุการอนุกรรมการฯ จัดส่ง เอกสาร และรายงานต่างๆ ให้คณะอนุกรรมการแต่ละท่านที่รับผิดชอบการประเมิน
2. คณะอนุกรรมการ ทำการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และประเมินนโยบายจากเอกสารในส่วนที่รับผิดชอบ
3. คณะทำงานจัดการประชุมอีกครั้ง เพื่อทำความเข้าใจกันภายในกลุ่ม ให้ได้ข้อสรุปว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอสำหรับการประเมินหรือไม่ หรือเห็นสมควรให้มีการจัดงานสัมมนากับตัวผู้ปฏิบัติสำหรับในบางหน่วยงาน
4. จัดทำสรุป และ ข้อเสนอแนะในนาม อจซล. ส่งไปยัง สมช.

ผลสรุปที่ได้จากการประเมินของ อจชล. มีดังต่อไปนี้

1. นโยบายในฉบับต่อไป พื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยควรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน จากเดิมที่มีเพียง 2 ส่วน ประกอบด้วย อ่าวไทย 230,000 ตารางกิโลเมตร ทะเลอันดามัน 80,000 ตารางกิโลเมตร ช่องแคบมะละกาตอนเหนือ จากเส้นชี้ระหว่างแหลมพระเจ้า จ.ภูเก็ต ถึงตอนเหนือของเกาะสุมาตรา มีความยาวประมาณ 423 กิโลเมตร
2. นโยบายฉบับต่อไปควรเน้นผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลให้ชัดเจนขึ้น โดยควรที่จะนำเอามิติรวมในเรื่องความมั่นคงมนุษย์มาใช้จะทำให้มีความครอบคลุมที่ชัดเจน และจะทำให้การวางนโยบายมีความครบถ้วนและสมดุลมากขึ้น
3. ระยะเวลาของนโยบายควรปรับให้ตรงกัน เนื่องจากนโยบายทางด้านความมั่นคงของ สมช. และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีช่วงเวลาเหลื่อมล้ำกันอยู่
4. ควรมีการประเมินบ่อยครั้งกว่าเดิม เช่น 1-2 ปีต่อครั้ง เพื่อให้มีการปรับแผนงานที่เกี่ยวข้องที่ทันเหตุการณ์มากขึ้น
5. ความสมดุลของนโยบาย ให้เน้นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร (human security) มากกว่าเรื่องของ national security
6. การให้ความสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดการตอบสนองจากหน่วยงานมากขึ้น

กลยุทธ์ที่ 3: ผลักดันให้เกิดองค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสม

ในการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ 3 เพื่อผลักดันให้เกิดองค์กรกลางทางทะเลนั้น โครงการได้จัดการสัมมนาเรื่อง “แนวทางการจัดตั้งและรูปแบบขององค์กรระดับชาติเพื่อการบริหารและจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ณ ห้องประชุมจามจุรี 2 โรงแรมปทุมวันปริศเชส กรุงเทพฯ การสัมมนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังประสบการณ์ในการจัดตั้ง Maritime Institute of Malaysia (MIMA) และเพื่อหาแนวทางในการจัดตั้งองค์กรอิสระหรือองค์กรในรูปแบบที่เหมาะสม สำหรับประเทศไทยเพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลทั้งหมดอย่างบูรณาการ ทั้งนี้ได้เชิญผู้บรรยายพิเศษ Dr. B. A. Hamzah ซึ่งเป็น director คนแรกของ MIMA มาแนะนำเสนอประสบการณ์การจัดตั้งองค์กรระดับชาติเพื่อการบริหารและจัดการผลประโยชน์ทางทะเล

ที่ประชุมฯ ได้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรกลาง และมีข้อเสนอแนะดังนี้

- องค์กรที่จะตั้งขึ้นควรเป็นองค์กรมหาชนอิสระขนาดเล็กและปลอดการเมือง อาจมีชื่อว่าสถาบันกิจการทางทะเลแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Marine Affairs: TIMA)

- ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี
- มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้คำปรึกษา/กำหนดและกำกับนโยบายทางทะเลของชาติ ในลักษณะของ think tank
- มีลักษณะอยู่ระหว่างราชการและเอกชน (tract 1.5)
- มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละด้าน ที่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และมีประสิทธิภาพ
- มีอิสระในการทำงาน
- มีหน้าที่บูรณาการในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในภาพรวม (ปัจจุบันยังขาดองค์ที่มองภาพรวม ขาดองค์ที่ประสานนโยบายโดยรวมของทะเล) องค์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้จะไม่ทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานเดิม แต่จะช่วยเติมเต็มในส่วนที่ยังขาด และเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องศึกษาในด้านการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
- โครงสร้างองค์กรประกอบด้วย สำนักเลขาธิการ และศูนย์ความรู้ 5 ด้านหลัก ได้แก่ ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย นอกจากนี้ควรมีศูนย์ประสาน (การปฏิบัติ) และ ศูนย์การจัดการนโยบายและแผน

การผลักดันให้เกิดองค์การกลางควรใช้ช่องทางผ่านทางคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) จนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในที่สุด เนื่องจากได้มีการกำหนดไว้ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ปี 2548-2552 ข้อ 4.2 ว่า “เร่งรัดให้มีการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรที่ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าและเสนอแนะนโยบายยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล รวมทั้งการมีส่วนปกป้องผลประโยชน์ของชาติที่เกี่ยวข้องกับทะเล” นอกจากนี้ เนื่องจากนโยบายฉบับนี้ได้หมดวาระลงในปี 2552 นี้ จึงเห็นควรให้กำหนดอยู่ในนโยบายฉบับใหม่ ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการจัดร่างอยู่

ในส่วนของเครื่องมือในการจัดตั้งได้เสนอแนะไว้ 2 ทางเลือก ดังนี้

1. จัดตั้งโดยอาศัยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการจัดตั้งได้เลย มีข้อดีก็คือ สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว แต่มีข้อเสียคือไม่มีความมั่นคง ถ้ามีการจัดตั้งองค์กรขึ้นแล้วหากเปลี่ยนรัฐบาล นายกรัฐมนตรีคนใหม่ไม่เห็นด้วย สามารถมีคำสั่งยกเลิกได้ทันที

2. การจัดตั้งตามพระราชบัญญัติ ผ่านสภานิติบัญญัติให้ความเห็นชอบ มีข้อดีก็คือมีความมั่นคง แต่มีข้อเสียคือ การผ่านโครงการเข้าสภานิติบัญญัติกระทำได้ยากมาก

ที่ประชุมยังเสนอแนะให้ อจชล.จัดทำเอกสารเป็นข้อเสนอรัฐบาล ซึ่งรวมถึง

- ความจำเป็นและความเหมาะสมที่ต้องมีองค์กรกลางในการจัดการดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในรูปแบบของกรณีศึกษาที่น่าสนใจ มีข้อมูลผลการศึกษาเบื้องต้นที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เช่น พลังงานทางเลือกจากทะเล แหล่งอาหารจากทะเล เป็นต้น เพื่อดึงความสนใจรัฐบาลให้เกิดการจัดตั้งองค์กรกลางอย่างเป็นทางการ
- ลักษณะรูปแบบขององค์กร
- องค์กรประกอบ หน้าที่ บุคลากร
- งบประมาณ

กลยุทธ์ที่ 4: สร้างความตระหนักสาธารณะในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับสาธารณชนในระดับต่างๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนได้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของทะเล และร่วมกันคุ้มครองรักษาไว้ โครงการฯ ได้สนับสนุน อจชล. ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในการจัดการประชุมในหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในหลายด้านอีกด้วย

1. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “การรักษาผลประโยชน์ และความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล” วันที่ 28 กรกฎาคม 2552 ณ ห้องเจ้าพระยา ชั้น 2 หอประชุมกองทัพเรือ
2. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการอนุสัญญาฯ” วันที่ 11 สิงหาคม 2552 ณ ห้องกมลทิพย์ 2 โรงแรมสยามซิตี
3. สรุปรายงานเสวนาเรื่องสิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านน่านน้ำของรัฐชายฝั่ง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และการคุ้มครองของรัฐบาลไทย กรณีศึกษา: เรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ห้องประชุมสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2552 (ผลการเสวนาในภาคผนวก ข.)

5.3 การจัดตั้งสำนักเลขานุการคณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ปัจจุบันการดำเนินการของ อจชล. นี้ได้รับการสนับสนุนเป็นการชั่วคราวจากสำนักงานโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งได้รับงบประมาณจาก สกว. แต่เนื่องจากโครงการวิจัยดังกล่าวมีระยะเวลา บุคลากร สถานที่และงบประมาณที่จำกัด โดยจะไม่สามารถรองรับการดำเนินการของ อจชล. อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องได้

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของ อจชล. เป็นไปด้วยความคล่องตัว ครอบคลุม โดยเฉพาะด้านการติดต่อประสานงานกันระหว่าง อจชล. หรือระหว่าง อจชล. กับหน่วยงานต่างๆ อจชล. จึงเห็นควรให้จัดตั้งสำนักเลขานุการ อจชล. เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของ อจชล. ให้มีประสิทธิภาพ จากการหารือเบื้องต้น

สมช. จึงขอให้เลขานุการ อจชล. จัดทำข้อเสนอโครงการการจัดตั้งสำนักเลขานุการ อจชล. เสนอต่อ สมช. โดยงบประมาณที่เสนอขอจาก สมช. เป็นเฉพาะส่วนงบประมาณในการดำเนินงาน ในส่วนสถานที่ตั้งสำนักเลขาฯ จะอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สกว. จะให้การสนับสนุนในด้านงานวิจัย ซึ่งการจัดตั้งสำนักเลขาฯ นี้ จะช่วยให้การทำงานสนับสนุน อจชล. ได้อย่างเต็มศักยภาพ และเป็นหน่วยประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเชิงนโยบายให้เป็นไปตามแผนในอนาคต ซึ่งขณะนี้โครงการดังกล่าวได้เสนอไปยัง สมช. แล้ว มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

หน้าที่ของสำนักงานเลขานุการ

- สนับสนุนการดำเนินงานของ อจชล. ได้แก่ การจัดประชุม อจชล. การประชุมสัมมนาทางวิชาการ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ความก้าวหน้าและผลงานของ อจชล. จัดทำแผนงาน งบประมาณ
- ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวม และประมวลข้อมูล ข่าวสารทางด้านวิชาการ และ ผลการวิจัยที่ได้จากโครงการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเสนอต่อ อจชล.

บุคลากร

บุคลากรของสำนักเลขานุการ อจชล. ประกอบด้วย

1. ประธานอจชล.
2. เลขานุการอจชล.
3. เจ้าหน้าที่ธุรการระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน

สถานที่

สถานที่ประมาณ 40 ตารางเมตร สำหรับการปฏิบัติงานของประธาน เลขานุการ และเจ้าหน้าที่ การจัดเก็บเอกสารการประชุม และข้อมูลและเอกสารทางวิชาการต่างๆ รวมถึงมีระบบสารสนเทศและเครือข่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ทันสมัย

แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงานมีระยะเวลา 3 ปี (2552-2555) ประกอบด้วยกิจกรรม 9 กิจกรรมดังตารางที่ 5-3

ตารางที่ 5-3: แผนการดำเนินงานของสำนักเลขานุการ อจชล.

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน												
	2552	2553				2554				2555			
	ไตรมาสที่ 4	ไตรมาสที่ 1	ไตรมาสที่ 2	ไตรมาสที่ 3	ไตรมาสที่ 4	ไตรมาสที่ 1	ไตรมาสที่ 2	ไตรมาสที่ 3	ไตรมาสที่ 4	ไตรมาสที่ 1	ไตรมาสที่ 2	ไตรมาสที่ 3	ไตรมาสที่ 4
1. จัดการประชุมอจชล.													
2. จัดทำข้อเสนอขององค์กรกลางด้านการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดย อจชล. เป็นหน่วยประมวลความรู้ (think tank)													
2.1 จัดทำข้อเสนอขององค์กรกลาง เสนอต่อ อจชล.													
2.2 นำข้อเสนอการจัดตั้งองค์กรกลางเสนอต่อ อปท.													
2.3 ร่างกฎระเบียบการจัดตั้งองค์กรกลาง โดยมี อจชล. เป็นหน่วยประมวลความรู้													
3. จัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล													
3.1 ออกแบบฐานข้อมูลทางทะเลนำเข้าและปรับปรุงข้อมูล													
3.2 เผยแพร่ระบบฐานข้อมูลความรู้ทางเว็บไซต์													
4. จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ UNCLOS 1982 และผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย													
5. จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง UNCLOS 1982													
6. จัดประชุมระดมสมองประเด็นเร่งด่วนหรือประเด็นที่สาธารณชนให้ความสนใจ													
7. สนับสนุนการให้สัตยาบัน UNCLOS 1982													
8. ประสานงานกับ สกว. ในการสร้างโจทย์วิจัย													
9. สรุปและเผยแพร่การปฏิบัติงานของ อจชล.													

5.4 สรุป ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

อจชล. มีการดำเนินงานในช่วงเวลาที่ผ่านมา (15 สิงหาคม 2551-14 กุมภาพันธ์ 2552) ที่เน้นการสนับสนุนกระทรวงการต่างประเทศในการให้สัตยาบันเป็นภาคี UNCLOS 1982 ซึ่งรวมถึงการศึกษาให้ข้อคิดเห็นต่อการแก้กฎหมายภายในที่มีอยู่ และการพิจารณาการเสนอกฎหมายอนุวัติการรองรับการให้สัตยาบันเป็นภาคี UNCLOS 1982 นอกจากนี้ยังมีการประชุมในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล รวมถึงการแต่งตั้ง อจชล.เพิ่มเติม และขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการเสนอเปลี่ยนประธานคณะอนุกรรมการฯ เนื่องจากประธาน อจชล.คนเก่าได้ลาออกจากตำแหน่ง

ส่วนการดำเนินงานในระยะต่อไปของ อจชล. คาดว่าจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากจะได้รับการสนับสนุนจากสำนักเลขานุการของ อจชล.ตามแผนของสำนักเลขานุการ ที่ได้เสนอต่อ สมช. เพื่อทำหน้าที่หลักในการร่วมคิด ร่วมทำ ให้เกิดความรู้เพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป

6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมีโอกาสดีสูงมากในการนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ขณะเดียวกันก็มีความท้าทายในรูปของปัญหาและอุปสรรคเป็นจำนวนมากซึ่งจะต้องหาทางแก้ไขโดยอาศัยความรู้ที่ได้จากงานวิจัย การดำเนินโครงการนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อที่จะสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นในการจัดทำนโยบายทางทะเล เพื่อให้ผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจมีเครื่องมือที่ถูกต้องทางวิชาการที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล อันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศให้เกิดยุทธศาสตร์การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

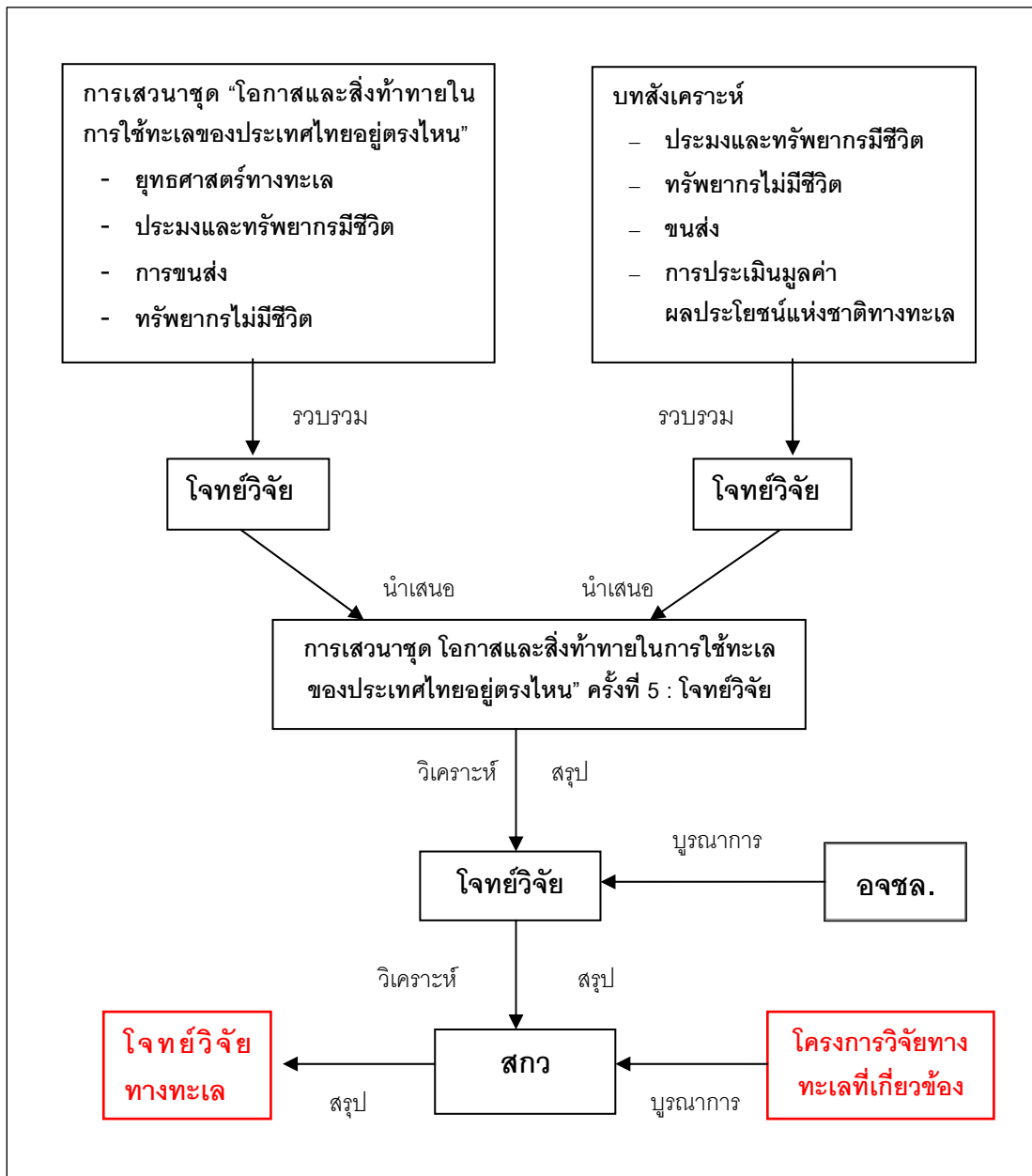
ผลที่ได้จากโครงการมีดังนี้

1. วิทยุวิจัย
2. ฐานข้อมูลความรู้
3. การสนับสนุน อจชล.

6.1 วิทยุวิจัย

กิจกรรมหลักที่ได้ดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิทยุวิจัยภายใต้โครงการนี้ก็คือ การจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้และการจัดทำบทสังเคราะห์ การนำเสนอวิทยุ มีวิธีการดำเนินงานดังนี้ (รูปที่ 6-1)

- รวบรวมวิทยุที่ได้จากการการจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้) เสวนา (และวิทยุที่ได้จากบทสังเคราะห์
- จัดการเสวนาเพื่อพิจารณาวิทยุวิจัยที่รวบรวมได้
- บูรณาการวิทยุวิจัยโดยยึดจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการเสวนาและวิทยุที่เสนอแนะจาก อจชล.
- สรุปวิทยุวิจัยต่อ สกว.

รูปที่ 6-1: วิธีการรวบรวม วิเคราะห์และสรุปวิจัยวิจัย

วิจัยวิจัยที่รวบรวมได้จากการเสวนาและบทสังเคราะห์

วิจัยที่รวบรวมได้จากการจัดเวทีสังเคราะห์ความรู้ในรูปแบบของการเสวนาชุดทั้ง 4 ครั้ง และจากบทสังเคราะห์ทั้ง 4 เรื่อง จะมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและต่างกันซึ่งผลจากการรวบรวมวิจัยแต่ละด้านมีดังนี้

วิจัยวิจัยด้านประมงและทรัพยากรมีชีวิต

วิจัยด้านประมงและทรัพยากรมีชีวิตสามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มได้ 5 กลุ่ม คือ ทรัพยากรมีชีวิต การประมงในน่านน้ำ การประมงนอกน่านน้ำ กฎหมาย/ข้อตกลงระหว่างประเทศ และการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ดังรายละเอียดในตารางที่ 6-1 การนำเสนอในตารางจะเป็นการรวบรวมวิจัยทั้งหมดรวมทั้งที่

ซ้ำซ้อนกัน เช่น การประมงในน่านน้ำ แสดงให้เห็นว่ามีโจทย์ที่เสนอบางส่วนจะมีประเด็นที่เหมือนและคล้ายคลึงกันที่สามารถมารวมให้เป็นโจทย์ร่วมกันได้ เช่น การจัดการ การฟื้นฟูทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิต บริเวณอ่าวไทยรูปตัว ก.

ตารางที่ 6-1: โจทย์วิจัยด้านประมงและทรัพยากรมีชีวิต

กลุ่ม/ประเด็นโจทย์วิจัย	แหล่งที่มา
1. ทรัพยากรมีชีวิต	
<ul style="list-style-type: none"> - การฟื้นฟูทรัพยากรมีชีวิตภายในน่านน้ำอาณาเขตโดยใช้กฎหมายและอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ - การจัดการทรัพยากรมีชีวิตในอ่าวไทยรูปตัว ก รวมถึงการนำบทเรียนและความสำเร็จจากโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) มาใช้ 	เสวนา “ยุทธศาสตร์” และ “ประมงฯ”
2. ประมงในน่านน้ำ	
<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดขอบเขตและพื้นที่ทำการประมงทะเลตามระบบนิเวศทางทะเล - การบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตในทะเลโดยใช้ระบบพื้นที่คุ้มครอง - การรวบรวมองค์ความรู้ด้านการวางปะการังเทียมเพื่อเพิ่มผลผลิตการประมงทะเลของประเทศ - การศึกษาขนาดหรือความเหมาะสมของเครื่องมือประมงต่อการทำประมงแต่ละประเภท - ทางเลือกในการจัดการอุตสาหกรรมประมง เช่น รัฐบาลซื้อเรือคืนจากชาวประมง 	บทสังเคราะห์ “ประมงฯ” และ “ยุทธศาสตร์”
3. ประมงนอคน่านน้ำ	
<ul style="list-style-type: none"> - ศักยภาพของการทำการประมงนอกอาณาเขต (ทะเลหลวงและทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น) 	เสวนา “ยุทธศาสตร์”
<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์ศักยภาพการเพิ่มผลผลิตของการประมงทะเลของไทยในน่านน้ำต่างประเทศและทะเลหลวง - การบริหารจัดการกองเรือประมงนอคน่านน้ำไทยอย่างยั่งยืน 	บทสังเคราะห์ “ประมงฯ”
4. กฎหมาย/ข้อตกลงระหว่างประเทศ	
<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาผลกระทบจากสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีต่อทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตในทะเล 	บทสังเคราะห์ “ประมงฯ”
<ul style="list-style-type: none"> - ผลกระทบจากการใช้มาตรการการประมง IUU ต่อการประมงของประเทศไทย 	บทสังเคราะห์ “ประมงฯ”
5. ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม	
<ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์และประเมินแรงงานประมงในภาคส่วนประมงทะเล - แนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมงแบบบูรณาการ - แนวทางการจัดทำเขต (zoning) ในการทำประมงแต่ละประเภท : พื้นบ้านและพาณิชย์ - แนวทางการจัดการกองเรือ และการขึ้นทะเบียนเพื่อทำประมงทะเล เพื่อบริหารจัดการกองเรือให้เหมาะสมกับทรัพยากร จัดพื้นที่ในการเข้าไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม - แนวทางการศึกษาการแก้ไขความขัดแย้งในการทำประมงแต่ละประเภท - การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตในทะเล - ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตในทะเลโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 	บทสังเคราะห์ “ประมงฯ”

โจทย์วิจัยด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต

โจทย์ด้านทรัพยากรไม่มีชีวิตจัดเป็นกลุ่มได้ 2 กลุ่มคือเชื้อเพลิงและแร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6-2

ตารางที่ 6-2: โจทย์วิจัยด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต

กลุ่ม/ประเด็นโจทย์วิจัย	แหล่งที่มา
1. เชื้อเพลิง	
<ul style="list-style-type: none"> - การผลักดันหรือส่งเสริมหน่วยงานที่มีขีดความสามารถ/ศักยภาพในการแสวงหาทรัพยากรในเขตทะเลหลวงเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ - การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น พื้นที่โครงการสะพานเศรษฐกิจในภาคใต้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ - การพัฒนาระบบการขนส่งทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น คลอง เพื่อลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงจากปิโตรเลียม - การปรับปรุงกฎหมายที่ควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในปัจจุบัน เช่น กฎหมายการให้สัมปทานกับบริษัทต่างประเทศ กฎหมายการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่างประเทศ - การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการนำแท่นขุดเจาะน้ำมันที่เลิกใช้แล้วมาทิ้งบริเวณชายฝั่งเพื่อนำมาแปรสภาพเป็นปะการังเทียม - การจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทย ที่สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศในกลุ่มอาเซียน 	เสวนา “ทรัพยากรไม่มีชีวิต”
<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียมในทะเลอันดามัน - การศึกษาศักยภาพของแหล่งพลังงานทดแทนจากทะเล เช่น พลังงานลม คลื่น กระแสน้ำ น้ำขึ้นน้ำลง - การศึกษาศักยภาพของการพัฒนาปิโตรเลียมในประเทศอื่น 	บทสังเคราะห์ “ทรัพยากรไม่มีชีวิต”
<ul style="list-style-type: none"> - การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงานเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 - การศึกษาพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพ (biofuel) จากทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย 	เสวนา “โจทย์วิจัย”
2. แร่	
<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำทรายจากแหล่งทรายที่พบในบริเวณชายฝั่งอ่าวไทยตอนใน เช่น พื้นที่บางปู สววงคินิวาส ซึ่งจัดเป็นแหล่งทรายชั้นดีมาใช้ประโยชน์ 	เสวนา “ทรัพยากรไม่มีชีวิต”
<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจแหล่งแร่ในทะเลอันดามัน - การศึกษาศักยภาพของประเทศไทยในการพัฒนาแร่อื่นๆ จากทะเล เช่น ฟอสฟอรัส แมงกานีส 	บทสังเคราะห์ “ทรัพยากรไม่มีชีวิต”
<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษานำแร่ธาตุหายาก (rare earth minerals) มาใช้งาน เนื่องจากปัจจุบันยังประสบปัญหาในการสกัดธาตุออกมาใช้งาน ซึ่งแร่ธาตุหายากนี้จะเป็นธาตุที่น่าจะมีความสำคัญต่อไปในอนาคต เช่น ซีเนียม นำมาใช้ในการผลิตแบตเตอรี่ มีคุณสมบัติเก็บประจุไฟฟ้าได้สูง ซึ่งเป็นผลพลอยได้ในการผลิตแร่ดีบุก 	เสวนา “โจทย์วิจัย”

โจทย์วิจัยด้านขนส่งทางทะเล

โจทย์ด้านขนส่งสามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่มคือท่าเรือ เรือ และสินค้าดังรายละเอียดในตารางที่ 6-3

ตารางที่ 6-3: โจทย์วิจัยด้านขนส่งทางทะเล

กลุ่ม/ประเด็นโจทย์วิจัย	แหล่งที่มา
1. ท่าเรือและโครงข่ายคมนาคม	
<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินศักยภาพของประเทศในการบริการที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ (การขนส่งทางบกที่เชื่อมโยงกับทะเล) การปรับปรุงการให้บริการของท่าเรือ 	เสวนา “ยุทธศาสตร์”
<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินการดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาการขนส่งทางน้ำและ โครงข่ายคมนาคม - การประเมิน โครงข่ายคมนาคมที่จะเชื่อมโยงกับท่าเรือที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการใช้ท่าเรืออย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า - จัดทำแผนแม่บทท่าเรือโดยมีการกำหนดบริเวณที่จะสร้างท่าเรือ กรอบในการพิจารณาอนุมัติก่อสร้างท่าเรือ แนวทางในการประเมินและติดตามผลการใช้ท่าเรือ ส่งเสริมโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อกับท่าเรือ 	บทสังเคราะห์ “ขนส่ง”
<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาต้องมองภาพรวมเส้นทางการเดินเรือของอาเซียนและของโลก ไม่ใช่เฉพาะการเดินทางเรือในประเทศไทยเท่านั้น เพื่อการพัฒนา จัดสรร การใช้หรือการสร้างท่าเรือได้อย่างเหมาะสม 	เสวนา “โจทย์วิจัย”
<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและจัดการท่าเรือแบบบูรณาการ 	เสวนา “ขนส่ง”
<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดแนวทางในการจัดตั้งองค์กรใหม่หรือปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์กรเดิม เพื่อให้เกิดการบูรณาการการบริหารจัดการท่าเรือของประเทศอย่างเป็นเอกภาพ 	บทสังเคราะห์ “ขนส่ง”
2. เรือ	
<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินประสิทธิภาพของการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนกองเรือของไทยและคู่ต่อเรือและซ่อมเรือของไทย 	บทสังเคราะห์ “ขนส่ง”
<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาสินค้าที่ขนส่งโดยเรือไทยมีน้อย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว บริษัทเดินเรือโดยคนไทยมีจำนวนมากแต่ไปจดทะเบียนเป็นเรือต่างชาติ ในส่วนนี้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับกฎหมายหรือเงื่อนไขเพื่อจูงใจให้บริษัทเดินเรือเหล่านี้กลับมาจดทะเบียนเป็นเรือไทย เพื่อการนำเงินตราเข้าประเทศ 	เสวนา “โจทย์วิจัย”
3. สินค้า	
<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินมูลค่าผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากขนส่งทางทะเลเนื่องจากการขยายตัวทางการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ 	

โจทย์วิจัยด้านการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

โจทย์ด้านการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลสรุปได้ 4 โจทย์ดังรายละเอียดในตารางที่

6-4

ตารางที่ 6-4: โจทย์วิจัยด้านการประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

กลุ่ม/ประเด็นโจทย์วิจัย	แหล่งที่มา
<p>1. แนวทางในการกำหนดและจำแนกประเภทของกิจกรรมทางทะเลของประเทศไทยเพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) โดยเปรียบเทียบกับแนวทางในภูมิภาค เช่น เอเชีย และของประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียน</p> <p>2. การศึกษาเพื่อกำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยสำหรับมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) มูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value) และมูลค่าการไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value) ซึ่งรวมถึงมูลค่าคงอยู่ (existence value) และมูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value)</p> <p>3. การกำหนดมาตรฐานของข้อมูลด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการประเมิน</p>	<p>บทสังเคราะห์ “การประเมินมูลค่าฯ”</p>
<p>4. การประเมินมูลค่าทรัพยากรทางทะเลแบบปฐมภูมิ และผลงานวิจัยมีมาตรฐานและรูปแบบที่แตกต่างกันมาก จะทำให้เห็นภาพผลประโยชน์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น</p>	<p>เสวนา “โจทย์วิจัย”</p>

โจทย์วิจัยด้านอื่นๆ

โจทย์วิจัยด้านอื่นๆ ประกอบด้วยนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ การจัดการกฎหมายองค์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและข้อมูลดังตารางที่ 6-5

ตารางที่ 6-5: โจทย์วิจัยด้านอื่นๆ

กลุ่ม/ประเด็นโจทย์วิจัย	แหล่งที่มา
1. นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ การจัดการ	
- การศึกษาประเทศเพื่อนบ้านที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย	เสวนา “ยุทธศาสตร์”
- การจัดทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	เสวนา “ประมงฯ”
- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในทศวรรษหน้า	บทสังเคราะห์ “ประมงฯ”
- การบูรณาการนโยบายทางทะเลในภาพรวม	เสวนา “โจทย์วิจัย”
2. กฎหมาย	
- การวิเคราะห์บทวนกฎหมายในทะเลทั้งหมดของประเทศไทย	บทสังเคราะห์
- แนวทางการศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายในเขตทะเลไทยแบบบูรณาการ	“ประมงฯ”
- การปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศที่ยังมีความซ้ำซ้อน ให้ทันสมัย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเลในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทย เช่น international fisheries management	เสวนา “โจทย์วิจัย”
3. องค์การ	
- แนวทางการจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลโดยการบูรณาการหน่วยงานที่มีอยู่หรือการจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่	เสวนา “โจทย์วิจัย”
- การศึกษาวิจัยถึงความจำเป็นต่อเมืององค์กรดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย	
4. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	
- การศึกษาวิจัยผลกระทบจากการเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร และจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติมากน้อยเพียงใด โดยอาจรวมตัวกันเกิดเป็นกลุ่มงานวิจัยทางด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ครบถ้วนทุกมิติ	เสวนา “โจทย์วิจัย”
5. ข้อมูล	
- การปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย ในด้าน การขนส่ง การประมง	เสวนา “โจทย์วิจัย”

โจทย์วิจัยสำหรับการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่เสนอโดย อจชล

อัจชล. ได้มีการพิจารณาโจทย์วิจัยสำหรับการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในการประชุมครั้งที่ 3/2551 เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2551 ที่ประชุมได้เสนอโจทย์วิจัย 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

โจทย์วิจัยที่สนับสนุนการให้สัตยาบัน UNCLOS 1982

1. ผลดีและผลเสียจากการเข้าเป็นภาคี UNCLOS 1982
2. การศึกษากฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับ UNCLOS 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการของกระทรวงการต่างประเทศ

โจทย์วิจัยต่อเนื่องจากการให้สัตยาบัน UNCLOS 1982

1. การศึกษากฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงระบบกฎหมายต่างๆ ให้มีความทันสมัยและบังคับใช้ได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน
2. การประเมินมูลค่าโดยรวมของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อให้ได้มูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันซึ่งรวมถึง
 - ผลประโยชน์ของทรัพยากรในเขต EEZ และเขตทะเลหลวงที่เราสามารถใช้ได้
 - มูลค่าและสัดส่วนของอาหารและพลังงานของประเทศไทยที่ได้จากทะเลเปรียบเทียบกับปริมาณที่ผลิตได้ในประเทศไทย หรือ ที่ประเทศไทยใช้ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของทะเล
 - ผลประโยชน์ของประเทศไทยในประเด็นที่เกี่ยวกับโลกดิจิทัลและความมั่นคงบริเวณพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ
 - การพัฒนาทางเลือกการขนส่งทางน้ำ เพื่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตรภายในประเทศ เพื่อลดผลกระทบของราคาน้ำมันโลกที่มีต่อราคาผลผลิตการเกษตร และลดการใช้พลังงานในการขนส่งบรรเทาปัญหาโลกร้อน และการจัดการระบบการขนส่งต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นประตูแห่งการขนส่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - การเฝ้าติดตามกฎกติกามาตรฐาน นโยบายระหว่างประเทศทางทะเล เพื่อสามารถใช่วางนโยบายเชิงรุก
 - การจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์/การกระจายความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักทะเลจริง เนื่องจากทะเลมีความซับซ้อนและมีหลายมิติ

โจทย์วิจัยเพื่อสนับสนุนการวางกรอบนโยบายทางทะเลของชาติ

1. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2548-2552)
2. การรายงานสภาวะของทะเลไทยและแนวนโยบายในอนาคต

3. สถานะและบทบาทขององค์กรความมั่นคงทางทะเล (หน่วยงานความมั่นคงทางทะเลที่มีอยู่ประกอบด้วยอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ รูปแบบและโครงสร้าง ตลอดจนการวางกำลังของหน่วยรักษาความมั่นคงทางทะเล)
4. บทบาท อำนาจหน้าที่ และผลการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลฉบับปัจจุบัน และฉบับที่ผ่านมาของคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล

โจทย์วิจัยเพื่อศึกษารูปแบบองค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์ชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ

1. รูปแบบองค์กรกลางที่เหมาะสมเพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ
 - การศึกษาเปรียบเทียบกับองค์กรของต่างประเทศ และวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย
 - การศึกษาสภาพปัญหาภายในประเทศและองค์กรต่างๆ ทั้งหมดที่ดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
 - ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหามาตาม (ข.) หรือข้อเสนอแนะรูปแบบองค์กรกลางที่เหมาะสมกับประเทศไทย พร้อมยกร่างกฎหมายจัดตั้งองค์กรดังกล่าว

โจทย์วิจัยที่สนับสนุนการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ

1. แบบจำลอง (model) การใช้ทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย (เพื่อคาดการณ์โดยพิจารณาจากทรัพยากรที่มี+ทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ได้+จำนวนคนที่มีสิทธิใช้+คนที่ต้องบริหารจัดการ+องค์ความรู้ที่มี)
2. ฐานข้อมูลเพื่อการจัดการทรัพยากรประมงของประเทศไทย)กรณีอ่าวไทย(
3. ฐานข้อมูลด้านสมุทรศาสตร์ของประเทศไทย

โจทย์ที่เป็นกรณีศึกษา (อื่นๆ)

1. ศึกษาหาทางเลือกในอนาคตในการแก้ไขปัญหาการเป็น Economic Zone Lock State ของประเทศไทย
2. การแก้ไขปัญหาเขตทับซ้อนในทะเลระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา
3. การเดินเรือในช่องแคบมะละกา
4. ปัญหาโจรสลัด
5. การประเมินลบทเรียนเกี่ยวกับการเจรจาด้านเขตแดนทางทะเล (โดย พล.ร.อ. ถนอม เจริญลาภ)
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณก้นอ่าวไทยเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
7. การประมวลความรู้จากเวทีวิชาการต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ เพื่อสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น Global Ocean Forum

การบูรณาการโจทย์

การบูรณาการโจทย์มีเป้าหมายหลักที่จะนำโจทย์ที่ได้จากการเสวนาและบทสังเคราะห์ และจากข้อเสนอแนะของ อจชล. มาสรุปโดยรวมโจทย์ที่มีสาระเหมือนกัน มีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกันไว้ด้วยกัน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และเสนอแนะโจทย์ที่มีความสำคัญที่ยังขาดให้สมบูรณ์เพื่อที่จะเป็นกรอบในการวิจัยที่เป็นระบบที่ครอบคลุมในทุกด้านที่เกี่ยวกับทะเล เพื่อสร้างองค์ความรู้และข้อมูลทางวิชาการมาช่วยในการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความยั่งยืน

สำหรับการบูรณาการโจทย์ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การแบ่งกลุ่มใหญ่

ในการศึกษานี้มีการแบ่งกลุ่มของโจทย์วิจัยเป็น 2 กลุ่ม คือ โจทย์เฉพาะด้าน และโจทย์ที่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากโจทย์ที่รวบรวมในแต่ละด้านได้จะมีบางโจทย์ที่เป็นประเด็นปัญหาร่วมกันที่เห็นได้ชัด คือ ในเรื่องกฎหมายและองค์กร ยกตัวอย่างเช่น ในส่วนขององค์กรก็จะมีทั้งโจทย์ขององค์กรในแต่ละด้าน เช่น องค์กรด้านการประมง ขนส่ง และองค์กรกลางที่จะรับผิดชอบด้านทะเลในภาพรวม ในเรื่องกฎหมายก็จะคล้ายกับองค์กรก็คือ มีโจทย์กฎหมายเฉพาะด้าน เช่น กฎหมายประมง กฎหมายปิโตรเลียม โจทย์ด้านกฎหมายรวมถึงการวิเคราะห์ความซ้ำซ้อนของกฎหมาย การปรับปรุงกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่อยู่ นอกทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง บุคลากร และเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมาย

โจทย์เฉพาะด้านที่สรุปได้จากโครงการจะมีทั้งหมด 4 ด้าน คือ ประมงและทรัพยากรมีชีวิต ทรัพยากรไม่มีชีวิต การขนส่งทางทะเล และสิ่งแวดล้อม (ปรับจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้ครอบคลุมเรื่องสิ่งแวดล้อมอื่นๆ) โจทย์เชื่อมโยง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กฎหมาย องค์กร นโยบาย/แผน ยุทธศาสตร์ ข้อมูล และการมีส่วนร่วม เป็นต้น ดังที่ได้แสดงไว้ในรูปที่ 6-2

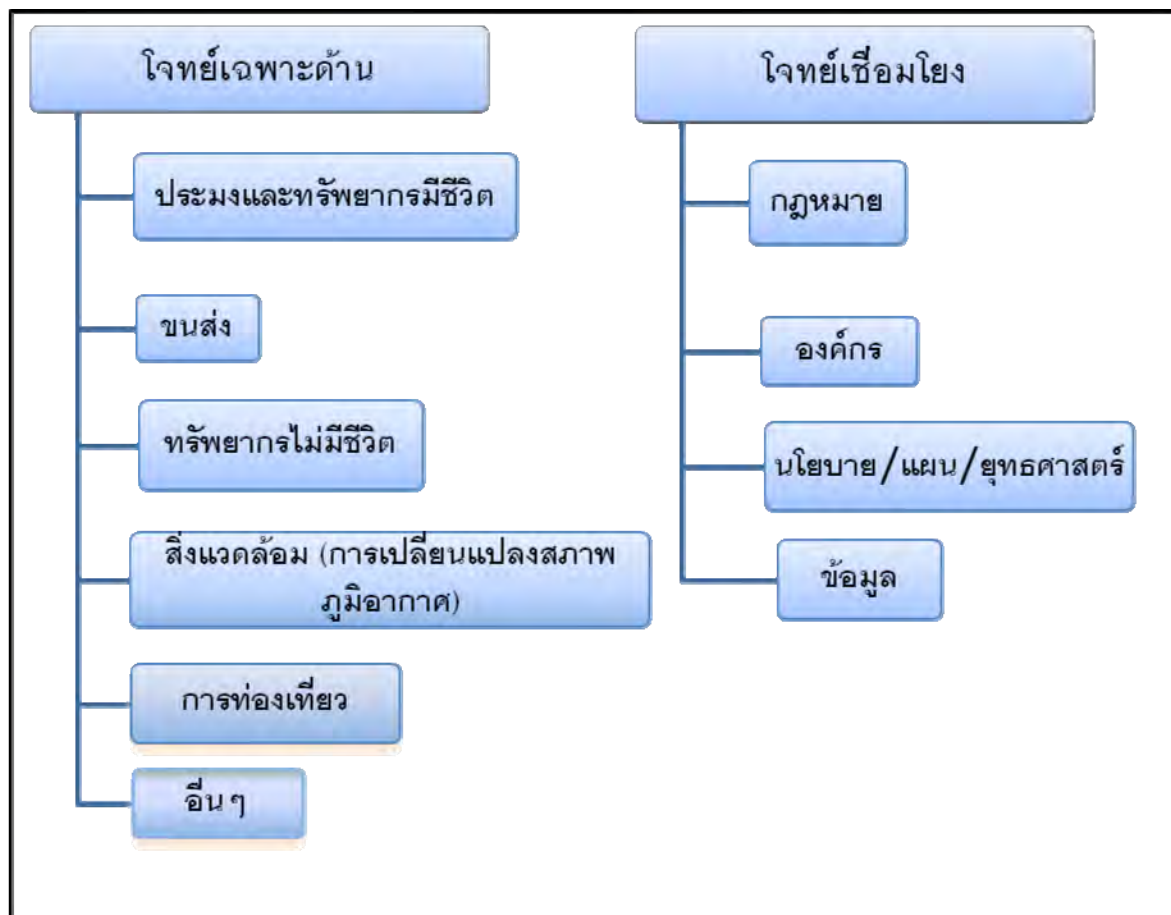
2. การกำหนดโจทย์หลักและโจทย์รอง

เมื่อแบ่งกลุ่มใหญ่แล้ว ก็เป็นการจัดกลุ่มย่อย ขั้นสุดท้ายก็จะเป็นการจัดกลุ่มของโจทย์ในกลุ่มย่อยทั้งหมดโดยรวมโจทย์ที่คล้ายกันเข้าด้วยกันและตัดโจทย์ที่ซ้ำออก และปรับโจทย์ในแต่ละกลุ่มย่อยให้เป็นโจทย์หลักและโจทย์รอง

3. การชี้ให้เห็นถึงโจทย์ที่สำคัญด้านอื่นๆ ที่จำเป็นในการบูรณาการ

จะเห็นว่าโจทย์เฉพาะด้านที่ได้จากโครงการจะยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเลทั้งหมด เช่น ยังขาดด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีผลประโยชน์ค่อนข้างมาก ข้อมูลจากฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล แสดงให้เห็นว่ารายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดชายทะเล (22 จังหวัดไม่รวมกรุงเทพฯ) สูงถึง 268,609 ล้านบาทในปี 2550 คิดเป็นร้อยละ 51 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมดของประเทศ ในขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดที่ไม่ติดทะเลมีมูลค่า 140,303 ล้านบาทหรือร้อยละ 9 ของรายได้จากการ

ท่องเที่ยวทั้งหมดของประเทศ ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

รูปที่ 6-2: กลุ่มของโจทย์วิจัยเพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

โจทย์เฉพาะด้าน

โจทย์เฉพาะด้านที่ได้จากการบูรณาการจะมีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ประมงและทรัพยากรมีชีวิต ประกอบด้วย โจทย์หลักรวม 4 โจทย์และโจทย์ย่อย 15 โจทย์ 2) ทรัพยากรไม่มีชีวิต ประกอบด้วย โจทย์หลักรวม 5 โจทย์และโจทย์ย่อย 11 โจทย์ 3) ขนส่ง ประกอบด้วยโจทย์หลัก 3 โจทย์และโจทย์ย่อย 5 โจทย์ 4) สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยโจทย์หลัก 1 โจทย์และโจทย์ย่อย 2 โจทย์ โจทย์เฉพาะด้านทั้งหมดประกอบด้วย โจทย์หลักรวม 13 โจทย์และโจทย์ย่อย 33 โจทย์ดังตารางที่ 6-6

ตารางที่ 6-6: โฉมทัศน์เฉพาะด้าน

โฉมทัศน์หลัก	โฉมทัศน์รอง
1. การฟื้นฟูทรัพยากรมีชีวิตรอบน่านน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การฟื้นฟูทรัพยากรมีชีวิตรอบน่านน้ำอาณาเขตโดยใช้กฎหมายและอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ 2. การจัดการทรัพยากรสิ่งมีชีวิตในอ่าวไทยรูปตัว ก รวมถึงการนำบทเรียนและความสำเร็จ จากโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) มาใช้
2. การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรประมงในน่านน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 3. การกำหนดขอบเขตและพื้นที่ทำการประมงทะเลตามระบบนิเวศทางทะเล 4. การบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตรอบน่านน้ำโดยใช้ระบบพื้นที่คุ้มครอง 5. การรวบรวมองค์ความรู้ด้านการวางปะการังเทียมเพื่อเพิ่มผลผลิตการประมงทะเลของประเทศไทย 6. การศึกษาขนาดหรือความเหมาะสมของเครื่องมือประมงต่อการทำประมงแต่ละประเภท
3. การเพิ่มผลผลิตของการประมงน่านน้ำของไทย	<ol style="list-style-type: none"> 7. การวิเคราะห์ศักยภาพการเพิ่มผลผลิตของการประมงทะเลของไทยในน่านน้ำต่างประเทศและทะเลหลวง 8. การบริหารจัดการกองเรือประมงน่านน้ำไทยอย่างยั่งยืน
4. การศึกษาสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของการประมงทะเล	<ol style="list-style-type: none"> 9. การวิเคราะห์และประเมินแรงงานประมงในภาคส่วนประมงทะเล 10. แนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมงแบบบูรณาการ 11. แนวทางการจัดทำเขต (zoning) ในการทำประมงแต่ละประเภท: ประมงพื้นบ้าน ประมงพาณิชย์ 12. แนวทางการจัดการกองเรือ และการขึ้นทะเบียนเพื่อทำประมงทะเล เพื่อบริหารจัดการกองเรือให้เหมาะสมกับทรัพยากร จัดพื้นที่ในการเข้าไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม 13. แนวทางการศึกษาการแก้ไขความขัดแย้งในการทำประมงแต่ละประเภท 14. ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรประมงและทรัพยากรมีชีวิตรอบน่านน้ำโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 15. ทางเลือกในการจัดการอุตสาหกรรมประมง เช่น นโยบายการซื้อเรือคืนจากชาวประมง
5. ศักยภาพการผลิตปิโตรเลียมในทะเล	<ol style="list-style-type: none"> 16. ผลักดันหรือส่งเสริมหน่วยงานที่มีขีดความสามารถ/ศักยภาพในการแสวงหาทรัพยากรในเขตทะเลหลวงเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ 17. การสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียมในทะเลอันดามัน 18. การศึกษาศักยภาพของการพัฒนาปิโตรเลียมในประเทศอื่น 19. การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น พื้นที่โครงการสะพานเศรษฐกิจในภาคใต้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
6. การลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิง	<ol style="list-style-type: none"> 20. การพัฒนาระบบการขนส่งทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น คลอง เพื่อลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงจากปิโตรเลียม

ตารางที่ 6 6: วัตถุประสงค์เฉพาะด้าน (ต่อ)

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์รอง
7. การใช้พลังงานทดแทน	21. การศึกษาศักยภาพของแหล่งพลังงานทดแทนจากทะเล เช่น พลังงานลม คลื่น กระแสน้ำ น้ำขึ้นน้ำลง 22. การศึกษาพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพ (Biofuel) จากทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย
8. ศักยภาพของแหล่งทราย	23. การประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำทรายจากแหล่งทรายชั้นดีมาใช้ประโยชน์
9. การสำรวจแหล่งแร่ในทะเล	24. การสำรวจแหล่งแร่ในทะเลอันดามัน 25. การศึกษาศักยภาพของประเทศไทยในการพัฒนาแร่อื่นๆ จากทะเล เช่น ฟอสฟอรัส แมงกานีส 26. การศึกษาศักยภาพของแร่ธาตุหายาก (rare earth minerals) ในทะเล
10. การพัฒนาและจัดการท่าเรือแบบบูรณาการ	27. การประเมิน โครงข่ายคมนาคมที่จะเชื่อมโยงกับท่าเรือที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการใช้ท่าเรืออย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า 28. การจัดทำแผนแม่บทท่าเรือโดยรวมถึงการกำหนดเขตที่จะสร้างท่าเรือ กรอบในการพิจารณาอนุมัติก่อสร้างท่าเรือ แนวทางในการประเมินและติดตามผลการใช้ท่าเรือ ส่งเสริมโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อท่าเรือ
11. การเพิ่มมูลค่าผลประโยชน์จากกองเรือไทย	29. การประเมินประสิทธิภาพของการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนกองเรือของไทยและอุตสาหกรรมเรือและซ่อมเรือของไทย 30. การสร้างแรงจูงใจในการจดทะเบียนเป็นเรือไทย โดยการปรับปรุงกฎหมาย
12. การประเมินปริมาณการค้าในภูมิภาค	31. การประเมินมูลค่าผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากขนส่งทางทะเลเนื่องจากการขยายตัวทางการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ
13. การศึกษาวิจัยผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อทรัพยากรทางทะเล	32. การศึกษาวิจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสภาพแวดล้อมทางทะเล เช่น อุณหภูมิ น้ำทะเล ระดับน้ำทะเล ความเป็นกรดเป็นด่าง ทรัพยากรมีชีวิต เช่น ปะการัง 33. การจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณกันอ่าวไทย

วัตถุประสงค์เชื่อมโยง

การจัดทำวัตถุประสงค์เชื่อมโยงเป็นการรวบรวมวัตถุประสงค์เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการใช้ประโยชน์จากทะเลแต่ละสาขาแล้วนำมาจัดกลุ่มได้แก่ 1) นโยบาย/แผน/ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์รวม 3 วัตถุประสงค์ย่อย 14 วัตถุประสงค์ 2) กฎหมายประกอบด้วย วัตถุประสงค์รวม 2 วัตถุประสงค์ย่อย 14 วัตถุประสงค์ 3) องค์การ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลัก 1 วัตถุประสงค์ย่อย 2 วัตถุประสงค์ 4) ข้อมูล ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลัก 1 วัตถุประสงค์ย่อย 2 วัตถุประสงค์ รวมวัตถุประสงค์เชื่อมโยงทั้งหมดประกอบด้วยวัตถุประสงค์รวม 7 วัตถุประสงค์ย่อย 34 วัตถุประสงค์ ตารางที่ 6-7

ตารางที่ 6-7: วัตถุประสงค์เชื่อมโยง

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์รอง
<p>1. นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล</p>	<p>1. การศึกษาประเทศเพื่อนบ้านที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย</p> <p>2. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในทศวรรษหน้า</p> <p>3. การจัดทำนโยบายทางทะเลแบบบูรณาการ</p> <p>4. การเฝ้าติดตามกฎ กติกา มาตรฐาน นโยบายระหว่างประเทศทางทะเล เพื่อสามารถใช้วางแผนนโยบายเชิงรุก</p> <p>5. การจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทย ที่สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศในกลุ่มอาเซียน</p> <p>6. การศึกษานโยบายการเดินทางเรือของอาเซียนและของโลก เพื่อการพัฒนา จัดสรรการใช้หรือการสร้างท่าเรือได้อย่างเหมาะสม</p> <p>7. การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและจัดการท่าเรือแบบบูรณาการ</p>
<p>2. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ</p>	<p>8. การจัดทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง</p>
<p>3. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล</p>	<p>9. แนวทางในการกำหนดและจำแนกประเภทของกิจกรรมทางทะเลของประเทศไทยเพื่อประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) โดยเปรียบเทียบกับแนวทางในภูมิภาค และของประเทศอื่นๆ</p> <p>10. การศึกษาเพื่อกำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) และมูลค่าสงวนไว้ใช้ในอนาคต (option value)</p> <p>11. ผลประโยชน์ของทรัพยากรในเขต EEZ และเขตทะเลหลวง</p> <p>12. มูลค่าและสัดส่วนของอาหารและพลังงานของประเทศไทยที่ได้จากทะเลเปรียบเทียบกับปริมาณที่ผลิตได้ในประเทศไทย หรือ ที่ประเทศไทยใช้ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของทะเล</p> <p>13. ผลประโยชน์ของประเทศไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์และความมั่นคงบริเวณพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ</p> <p>14. การศึกษาเพื่อกำหนดวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับมูลค่าการไม่ใช้ประโยชน์ (non-use value) ซึ่งรวมถึงมูลค่าคงอยู่ (existence value) และมูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value)</p>

ตารางที่ 6 7: โจทย์เชื่อมโยง (ต่อ)

โจทย์หลัก	โจทย์รอง
4. กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเล	15. การวิเคราะห์บทพจนานุกรมกฎหมายภายในประเทศที่ยังมีความซ้ำซ้อน ขาดการปรับปรุงให้ทันสมัย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 16. การศึกษาการปฏิบัติตามกฎหมายในเขตทะเลไทยแบบบูรณาการ 17. กฎหมายการให้สัมปทานกับบริษัทต่างประเทศ กฎหมายการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่างประเทศ 18. การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการนำแท่นขุดเจาะน้ำมันที่เลิกใช้แล้วมาทิ้งบริเวณชายฝั่งเพื่อนำมาแปรสภาพเป็น ปะการังเทียม 19. การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงานเพิ่มเติมจาก พระราชบัญญัติพัฒนาและส่งเสริมพลังงานปี 2535 20. การปรับปรุงกฎหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจในการจดทะเบียนเป็นเรือไทย
5. กฎหมาย/ข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเล	21. ผลดีและผลเสียจากการเข้าเป็นภาคี อนุสัญญา UNCLOS 1982 22. การศึกษากฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับ UNCLOS 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการของกระทรวงการต่างประเทศ 23. ศึกษาหาทางเลือกในอนาคตในการแก้ไขปัญหาการเป็น Economic Zone Lock State ของประเทศไทย 24. การแก้ไขปัญหาเขตทับซ้อนในทะเลระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา 25. การเดินเรือในช่องแคบมะละกา 26. ปัญหาโจรสลัด 27. การประมวลบทเรียนเกี่ยวกับการเจรจาเขตแดนทางทะเล 28. ผลกระทบจากการใช้มาตรการการประมงที่ผิดกฎหมายขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU-Fishing) ต่อการประมงของประเทศไทย
6. การปรับปรุงองค์กร	29. รูปแบบองค์กรกลางที่เหมาะสมเพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลแบบบูรณาการ 30. การกำหนดแนวทางในการจัดตั้งองค์กรใหม่หรือปรับปรุงอำนาจหน้าที่ขององค์กรเดิมเพื่อให้เกิดการ บูรณาการการบริหารจัดการท่าเรือของประเทศอย่างเป็นเอกภาพ
7. การปรับปรุงฐานข้อมูล	31. การเพิ่มเติม/ปรับปรุงข้อมูลเฉพาะด้าน ได้แก่ การขนส่ง การประมง การท่องเที่ยว 32. การเพิ่มเติม/ปรับปรุงข้อมูลระดับจังหวัดและท้องถิ่น 33. การประมวลผลความรู้จากเวทีวิชาการต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ เพื่อสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น Global Ocean Forum 34. การกำหนดมาตรฐานของข้อมูลด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์

6.2 ฐานข้อมูล

ฐานข้อมูลหลักที่ได้จัดทำขึ้นก็คือ ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล (Marine Knowledge Hub) ฐานข้อมูลนี้มีเป้าหมายที่จะเป็นฐานข้อมูลเฉพาะทางที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทะเลในทุกมิติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีการเผยแพร่อยู่แล้วมาจัดเก็บในรูปแบบใหม่และเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยข้อมูลในกลุ่มหลักๆ ดังนี้

- อาณาเขตทางทะเล
- กฎหมาย
- ทรัพยากรมีชีวิตและไม่มีชีวิต
- กิจกรรมการใช้ประโยชน์
- พื้นที่คุ้มครองทางทะเลและข้อมูลจังหวัดชายทะเล

เนื่องจากข้อมูลทางทะเลประกอบด้วยข้อมูลหลากหลายจำนวนมากซึ่งเก็บโดยหน่วยงานหลายหน่วยงานในรูปแบบต่างๆ กัน จึงไม่สามารถจะพัฒนาให้สมบูรณ์ครบถ้วนได้ในระยะเวลาที่จำกัดของโครงการ นอกจากนี้ข้อมูลที่มีอยู่บางด้านก็จะเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างเก่า ดังนั้นเพื่อให้ฐานข้อมูลนี้มีประโยชน์อย่างสมบูรณ์ได้ฐานข้อมูลนี้จะต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ข้อมูลที่มีอยู่ทันสมัยในทุกด้าน การปรับปรุงฐานข้อมูลที่ควรดำเนินการในระยะต่อไปคือ การปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย และควรเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่มีความสำคัญหรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ได้แก่

- ทรัพยากรมีชีวิต ปะการังฟอกขาว และปะการังเทียม
- ทรัพยากรไม่มีชีวิต ควรเพิ่มข้อมูลด้านศักยภาพของพลังงานทดแทนในทะเล
- สิ่งแวดล้อม ควรเพิ่มเรื่องผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- กิจกรรมการใช้ประโยชน์ ควรเพิ่มอุตสาหกรรมชายฝั่ง การเพาะเลี้ยง
- ข้อมูลจังหวัด ควรเพิ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทะเลให้มากขึ้น เช่น รายได้จากกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทะเล ประชากรชายฝั่ง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เป็นต้น
- ในส่วนของการให้บริการด้านอื่นควรมีการเพิ่มเติมในระยะต่อไปดังนี้
- เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทางวิชาการ เช่น การประชุม สัมมนา ฯลฯ โดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่สมาชิกที่ลงทะเบียน

- ตอบกระทู้ทางเว็บไซต์
- เผยแพร่ข่าวบทความใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ตอบข้อซักถามทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง

6.3 การสนับสนุนการดำเนินงานของ อจชล.

เพื่อให้การสนับสนุน อจชล. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุน อจชล. ควรดำเนินการต่อไป
ดังนี้

- พัฒนารฐานข้อมูลระดับนโยบายที่จะนำไปใช้ในการเสนอนโยบายที่สำคัญ
- จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านเพื่อสังเคราะห์ความรู้ในประเด็นที่มีความสำคัญ หรือเป็นประเด็นเร่งด่วน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ
- ผลักดันให้มีการจัดทำนโยบายทางทะเลระดับชาติ

บรรณานุกรม

- กรมเจ้าท่า. 2554. ข้อมูลกองเรือพาณิชย์ไทย ประจำปี พ.ศ. 2554. ดาวน์โหลดจาก http://www.md.go.th/statistic/service_statistic.php เมื่อ 5 มีนาคม 2555
- กรมเจ้าท่า. n.d. "ข้อมูลและสถิติ". ดาวน์โหลดจาก http://www.md.go.th/statistic/service_statistic.php เมื่อ 5 มีนาคม 2555
- กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2552. รายงานประจำปี. 2551. กระทรวงพลังงาน .
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2549. สัตว์ทะเลหายาก. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2551. รายงานสถานการณ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งประจำปี พ.ศ. 2550. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2552. เขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน. ใน ฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้นจาก <http://www.dmcr.go.th/marinecenter/mangrove.php>, 8 มีนาคม 2555.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2554. ภาพรวมหญ้าทะเลในไทย ใน ฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้นจาก <http://www.dmcr.go.th/marinecenter/seagrasses-lesson2.php> , 8 มีนาคม 2555
- กรมประมง. 2549. โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง. ใน ร่างแผนยุทธศาสตร์การจัดการชายฝั่ง. กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ
- กรมประมง. 2550. ปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มทั้งหมดจากธรรมชาติ ฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน จำแนกเป็น ใน-นอกน่านน้ำ (ประมาณการปี 2548-2550). ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมประมง. 2551 ค. สถิติเรือประมงไทย ปี 2549. เอกสารฉบับที่ 7/2551. ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมประมง. 2551ก. แผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมประมง. 2551ข. สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2549. เอกสารฉบับที่ 8/2551. ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมประมง. 2552. การทำการประมงนอกล่านน้ำไทย. กลุ่มบริหารการทำการประมงและเศรษฐกิจนอกล่านน้ำ กองประมงต่างประเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กรมประมง. 2554 ก. สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2552. เอกสารฉบับที่ 9/2554. ศูนย์สารสนเทศ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

กรมประมง. 2554 ข. สถิติเรือประมงไทย ปี 2552. เอกสารฉบับที่ 2/2554. ศูนย์สารสนเทศการประมง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

กรมประมงและองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ. 2547. รายงานการสัมมนา การจัดการกำลังผลิตของการทำการประมง.

กระทรวงพลังงาน, สำนักประชาสัมพันธ์. 2549. ทิศทางพลังงานไทย. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน.

กองสนธิสัญญา. 2547. คู่มือการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงต่างๆ. แหล่งที่มา:

<http://www.mfa.go.th/treaty/handbook/cover.html>, กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. N.D. งานพัฒนาพลังงานลมเพื่อการผลิตไฟฟ้า. กองพัฒนาพลังงานทดแทน ฝ่ายพัฒนาและแผนงานโครงการ. ดาวันไหลดจาก

http://www2.egat.co.th/re/egat_wind/egat_windpuket/wind_phuket.htm

ไกรวัลย์ ครุฑกุล. 2551. ลม พลังงานยั่งยืนแห่งอนาคต. วารสารรักษ์พลังงาน ฉบับที่ 53 (ต.ค. 2551): 12-15.

ชัชชัย ศิลปะสุนทร, นวรัตน์ ไกรพานนท์, ศิริชัย เรืองฤทธิ์ และ ภัทรินทร์ แสงให้สุข. 2544. การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.

ถนนม เจริญลาภ. 2550. *กฎหมายทะเล เขตทางทะเลของประเทศไทย*, สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ

ธนาคารโลก. 2550. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย ปี 2006.

นิตยสารเกียร์ ฉบับเดือนมีนาคม 2552 หนุนอุตสาหกรรมต่อเรือไทยสู่บัลลังก์แชมป์อาเซียน ดาวันไหลดจาก

http://www.gearmag.info/topic_detail.php?emag_id=%20&%20topic_id=196%20&%20topic_value=18 เมื่อ 30 มกราคม 2552

นิพนธ์ เกตุจ้อย. 2547. เทคโนโลยีพลังงานลม. Naresuan University Journal, 12(2): 57-73.

นิพนธ์ พงศ์สุวรรณ. 2552. สถานภาพแนวปะการังในปัจจุบัน. สถาบันวิจัยทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน, ภูเก็ต. (อัดสำเนา)

เมดิคัล คาร์บอน ฟุตพริ้นท์ และคณะ. 2550. ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล: สถานการณ์และข้อเสนอ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: กรุงเทพฯ. 64 หน้า.

เมดิคัล คาร์บอน ฟุตพริ้นท์ และคณะ. 2550. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: กรุงเทพฯ.

เมดิคัล คาร์บอน ฟุตพริ้นท์, ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ, สมิต ธรรมเชื้อ, โกมล จิรัชย์สุทธิกุล, พวงทอง อ่อนอุระ, สุมาลี สุขดานนท์, อรชา ธนากร, เทวัญ ธนมาลารัตน์, สมภพ รุ่งสุภา, สุนันทา เจริญปัญญาอิง และวันชัย จันทร์ละอียด. 2550. รายงานฉบับสมบูรณ์: โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

พวงทอง อ่อนอุระ. 2550. แผนปฏิบัติการสากลเพื่อขจัดประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม International Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing (IPOA-IUU). บทความ. วารสาร More to it.

ภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์. 2551. วิเคราะห์กฎหมายประมงพร้อมทางออก. แหล่งที่มา:

<http://www.thaifisherfolk.com/?q=node/22>, 3 กันยายน 2552.

มยุรี ปาลวงศ์. 2547. ทราายแก้ว. กรมอุตสาหกรรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

มยุรี ปาลวงศ์. 2550. ศักยภาพทราายแก้วและความต้องการใช้ในภาคอุตสาหกรรรม. กลุ่มเศรษฐกิจแร่และอุตสาหกรรรม พื้นฐาน สำนักพัฒนาและส่งเสริม กรมอุตสาหกรรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่.

วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์. 2539. ยุทธศาสตร์การประมงทะเลของไทย. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ.

วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์. 2544. ยุทธวิธีแก้ไขปัญหาประมงทะเลของไทยอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อความยั่งยืน. ศูนย์ประมงศีกษา สมุทรสาคร.

วิมล จันทร์โรทัย. 2547. ปัญหาการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและควบคุมของโลกและผลกระทบต่อการประมงไทย. เอกสารวิชาการฉบับที่ 8/2547. กลุ่มอำนวยการและประสานงานวิชาการ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ. 2549. สมุทรภรณ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.

ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ. 2549. สมุทรภรณ์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ศูนย์พยากรณ์และสารสนเทศพลังงาน. สถานการณ์การพลังงานปี 2552 และแนวโน้มปี 2553 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. ดาร์วินโหลดจาก www.eppo.go.th/2010/energyforecast2009_12.html

- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. 2532. การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการเหมืองแร่ทรายแก้ว.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). 2552. ผลิตภัณฑ์มวลรวมไตรมาส
ที่ 4/2551. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2547. รายงานฉบับสมบูรณ์: โครงการ
ติดตามประเมินผล การเปลี่ยนนโยบาย แผน และมาตรการไปสู่การปฏิบัติ. กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. 2552. สถานการณ์การพลังงานของประเทศไทย. กระทรวงพลังงาน
ดาวน์โหลดจาก www.eppo.go.th/doc/annual-2552.pdf เมื่อ 22 มี.ค. 2553
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. 2552. รายงานประจำปี 2551 กระทรวงพลังงาน ดาวน์โหลดจาก
www.eppo.go.th/doc/annual-2552.pdf เมื่อ 22 มี.ค. 2553
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2544. แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมทางทะเล (ภายใต้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2542-2546).
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2545. นโยบาย มาตรการและแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2546-2550. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ. 2542. นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2542-2546). โรง
พิมพ์เลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรุงเทพฯ.
- สำนักพัฒนาและส่งเสริม. 2547. สถานการณ์แร่โลหะดีบุกของประเทศไทยในรอบ 5 ปี (2542-2546). กลุ่ม
ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ สำนักพัฒนาและส่งเสริม. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
- สำนักพัฒนาและส่งเสริม. 2550. สภาวะการณ์ดีบุก. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่.
- สำนักเลขาธิการศูนย์ไทยอาสาป้องกันชาติในทะเล. 2550. อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย. แหล่งที่มา
: <http://www.navy.mi.th/thaiasa>, 10 กันยายน 2552.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2551. แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการแหล่ง
หญ้าทะเลและพะยูน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.

- สุมาลี สุขदानนท์และคณะ. 2552. การศึกษาประเมินสถานภาพการใช้ท่าเรือไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ.
- อนุวัฒน์ นทีวัฒนา และพวงทอง อ่อนอุระ. 2548. ประเทศไทยกับสนธิสัญญาพหุภาคีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล. เอกสารเผยแพร่สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ฉบับที่ 17. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ..
- อนุวัฒน์ นทีวัฒนา. 2550. นโยบาย แผน และมาตรการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- อมรพันธุ์ กุลประณีต. 2547. ประเมินมูลค่าความคงอยู่ (Existence value) ของความหลากหลายทางชีวภาพของดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสาคร. ใน รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี 2549. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- Cortez, A. L. 1988. Methodological Issues Involved in the Definition of Marine Sector. *GeoJournal* 16.3: 247-255.
- Dziegielewska, Dominika (Lead Author); Tom Tietenberg and S. Niggol Seo (Topic Editors). 2007. "Total economic value." In: *Encyclopedia of Earth*. Eds. Cutler J. Cleveland (Washington, D.C.: Environmental Information Coalition, National Council for Science and the Environment). [First published in the *Encyclopedia of Earth* August 22, 2006; Last revised April 15, 2007. Retrieved June 11, 2009 from http://www.eoearth.org/article/Total_economic_value.
- McIlgorm, A. 2009. What can measuring the marine economies of Southeast Asia tell us in times of economic and environmental change? In *Tropical Coasts Vol.16 No.1*
- The Allen Consulting Group. 2004. *The Economic Contribution of Australia's Marine Industries, 1995-96 to 2002-03, Report to The National Oceans Office*. Australia
- The World Bank Environment Department. 2005. *Assessing the Economic Value of Ecosystem Conservation*. Environment Department Paper No. 101. World Bank. Washington D.C.

ภาคผนวก ก.:

ผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อ ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

วันจันทร์ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2551

ณ ห้องประชุมสารนิเทศ ชั้น 2 หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิธีเปิดการสัมมนา

ศาสตราจารย์นายแพทย์ สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ กล่าวเปิดการสัมมนาซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลตามผลการศึกษาวิจัยที่มีมูลค่าไม่น้อยกว่า 7.5 ล้านล้านบาท นับเป็นมูลค่ามหาศาล ซึ่งหากมีการจัดการที่สามารถทำให้มูลค่านี้อยู่ในมือของคนไทยก็จะสามารถสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนาทั้งภาคเศรษฐกิจ สังคม เสริมสร้างความมั่นคงของประเทศชาติได้เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการการใช้ทะเลให้เกิดความสมดุล จำเป็นต้องมีนโยบายหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติที่จะเป็นกรอบแนวทางของการดำเนินการในทิศทางที่เหมาะสม เพื่อร่วมกันประสานให้เกิดความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นช่องทางที่ดีในการดำเนินการเพื่อให้เกิดนโยบายการจัดการทางทะเลที่เป็นรูปธรรม

รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบกกุล ได้กล่าวตอบและนำเสนอข้อคิดเกี่ยวกับเรื่อง “กรอบนโยบายแห่งชาติทางทะเล” สรุปได้ดังนี้

หลักการ

1. การทำนโยบายต้องใช้สถิติที่ทันสมัยและมีมาตรฐานและมีการเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (update & comparative)
2. การจัดการนโยบายทางทะเล จำเป็นต้องรู้สิ่งที่มีอยู่แล้ว วางกรอบในทางที่เป็นไปได้
3. ไม่เลือกนโยบายที่เผชิญหน้ากัน
4. ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ตามความเป็นจริงเป็นสำคัญ ต้องมีงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ต้องมีคนที่จะปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง

กรอบการทำงานของโครงการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

1. กำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานให้ชัดเจน
2. กำหนดแกนกลางที่เป็นผู้ดำเนินการหลัก สร้างทีมงานให้มีความต่อเนื่องพร้อมที่จะทำงานไปได้ในระยะยาว
3. จัดการประชุมคณะทำงานบ่อยครั้งเพื่อช่วยในการตัดสินใจต่างๆ และเพื่อให้ได้ผลงานที่เป็นรูปธรรม

4. หาหน่วยงานร่วมที่น่าจะให้การสนับสนุน (ด้านงบประมาณ) ได้ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน เช่น การปิโตรเลียม
5. จัดทำแผนแต่ละช่วงเวลา identify กลุ่มคนเป้าหมาย

การนำเสนอมุมมองที่เกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในด้านต่างๆ

1. **นโยบายความมั่นคงทางทะเล** (โดย นายพรชาติ บุนนาค ผู้อำนวยการสำนักความมั่นคงกิจการชายแดนและการป้องกันประเทศ สมช.)
เรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลกับความมั่นคงทางทะเลนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธภาพซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออกมาโดยตลอด สมช. รับผิดชอบในส่วนของการเสนอแนะนโยบายความมั่นคงทางทะเลแก่รัฐบาล ซึ่งเป็นนโยบายระดับชาติ แม้ใช้ชื่อว่าความมั่นคงทางทะเลแต่ในเนื้อหาของนโยบายก็มีเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเป็นสำคัญ

ช่วงแรกนโยบายความมั่นคงทางทะเลมี 4 ประการ

1. เอกราช อำนาจอธิปไตย และสิทธิอธิปไตยทางทะเล
2. ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ทางทะเล
3. ความเจริญรุ่งเรือง และความสมบูรณ์มั่งคั่งที่ยั่งยืนของชาติ เนืองมาจากทะเล
4. การมีเกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่างประเทศ ด้านกิจกรรมทางทะเล

ทั้ง 4 ประการนี้ ครอบคลุมเรื่องของทะเล เรื่องของประเทศชาติ ทั้งความมั่นคง และผลประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของผลประโยชน์ของชาติ (national interests) ทางทะเล แต่ก็ยังครอบคลุมไม่หมดทุกด้าน เพราะมิติด้านผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลนั้นซับซ้อนและมีความเกี่ยวพันกันมากขึ้นในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงและแข่งขัน

สมช. ได้หารือกับหน่วยงานต่างๆ ศึกษาปัญหาความมั่นคงทางทะเลร่วมกัน ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาหลัก 3 เรื่องคือ ปัญหาอาณาเขตทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้าน ภัยความมั่นคงด้านคมนาคมทางทะเล และการทำประมงนอกลำน้ำของประเทศไทย

ประเทศไทยมีปัญหาอาณาเขตทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศกัมพูชา มาเลเซีย ในส่วนของมาเลเซีย ประเทศไทยสามารถมีข้อตกลง JDA (Joint Development Area) ซึ่งทำมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ในขณะที่ทางด้านกัมพูชาก็มีความพยายามจะมีข้อตกลง JDA เช่นเดียวกับมาเลเซีย แต่มีแนวโน้มที่จะตกลงกันได้ยาก เนื่องจากการสำรวจเบื้องต้น แหล่งก๊าซและน้ำมันในทะเลส่วนใหญ่อยู่ในที่ประเทศไทย ทำให้ยังตกลงกันไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีประเทศมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวพัน

ภัยความมั่นคงที่กระทบต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องแคบมะละกา ประเทศไทยได้มีการตัดสินใจโดยรัฐบาล ให้เข้าร่วมการลาดตระเวนในบริเวณช่องแคบมะละการ่วมกับมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซียทำให้ปัญหาโจรสลัดลดลง

ปัจจุบันปัญหาการใช้เสรีภาพทางทะเลถูกจำกัด ความขัดแย้งระหว่างรัฐชายฝั่ง กับประเทศมหาอำนาจชายฝั่ง ในการใช้ประโยชน์ของเส้นทางเดินเรือ รัฐชายฝั่งแต่ละรัฐออกกฎหมายของตนเอง ซึ่งเป็นทั้งผลบวกและผลลบ ในเรื่องเสรีภาพทางทะเล ประเทศมหาอำนาจชายฝั่ง เช่นสหรัฐ ก็บอกว่ามีสิทธิในการใช้ประโยชน์เส้นทางทะเล จึงให้การสนับสนุน IMO เป็นหลัก

สำหรับประเด็นด้านประมงก็ยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างมาเลเซียกับไทย รวมทั้งการที่เรือประมงไทยถูกตรวจจับโดยประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านอื่นๆ เช่น การก่อการร้ายในทะเล ปัญหาของผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทางทะเล เรื่องของการทำผิดกฎหมายทางทะเล การค้าอาวุธสงคราม ยาเสพติด สีนามิ อุบัติเหตุในทะเล เรื่องของสิ่งแวดล้อมในทะเล จากปัญหาดังกล่าวทำให้ในปัจจุบันนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลมีวัตถุประสงค์ 5 ประการได้แก่

1. มี และธำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย การคุ้มครองสิทธิอธิปไตยของชาติทางทะเล การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ
2. เพื่อให้ระบบการคมนาคมขนส่งทางทะเลที่สำคัญของประเทศสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ และต่อเนื่อง
3. เพื่อให้พื้นที่ผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมีความสงบเรียบร้อย และมีความปลอดภัยสามารถพัฒนาให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดของชาติทางทะเล (มีประการหนึ่งซึ่งสำคัญ นโยบายข้อนี้ระบุว่า ให้พิจารณาเร่งรัด การให้สัตยาบันรองรับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล 1982 และให้มีการพิจารณาเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทะเล โดยเร็วโดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างรอบคอบทุกด้าน รวมทั้งพิจารณาทางเลือกอื่นๆ ที่ยังไม่สามารถให้สัตยาบันได้)
4. ให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาระบบข้อมูลทางสมุทรศาสตร์ ธรณีวิทยา นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทางทะเล สำหรับใช้ประโยชน์ร่วมกัน และปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
5. ให้ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของทะเล มีส่วนร่วมในการปกป้องและรักษาความมั่นคง และผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มีการสร้างระบบหมู่บ้านเพื่อความมั่นคงทางทะเลและเชื่อมโยงระหว่างทะเลกับบก

คณะอนุกรรมการฯ จึงเป็นโอกาสอย่างยิ่งที่ทาง สมช. และหน่วยงานต่างๆ จะได้ร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และเพื่อลูกหลานในอนาคต ซึ่งการศึกษาค้นคว้าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลนั้นมีอยู่ 3 ประการคือ

1. การรวมทุกภาคส่วนเข้ามาในการพิจารณา
2. คณะอนุกรรมการฯ จะเปิดทางให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ และส่วนราชการ
3. การศึกษาค้นคว้าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลจะส่งผลให้เกิดเครือข่ายวิชาการทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2. ด้านประมงทะเล (โดย นายทวีป บุญวานิช

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีประมงทะเล กรมประมง)

ปัจจุบันผลผลิตจากการประมงอยู่ที่ประมาณ 2.6-3.0 ล้านตันต่อปี ในอดีตเป็นผลผลิตจากทะเลภายในแต่ปัจจุบันผลผลิตประมาณครึ่งหนึ่งจับจากทะเลภายนอก

แหล่งทำการประมงของไทยได้แก่ น่านน้ำภายใน น่านน้ำประเทศเพื่อนบ้าน และเขตทะเลหลวง ผลผลิตการจับปลาประมาณร้อยละ 58 ได้จากอวนลาก และผลผลิตสัตว์น้ำครั้งต่อครั้งเป็นขนาดเล็ก อวนล้อม ร้อยละ 26 และอื่นๆ อีก ร้อยละ 16 ได้จากประมงขนาดเล็ก ที่ไม่ใช่ประมงพื้นบ้านเนื่องจากมีเครื่องมือและจำนวนเรือที่มีประสิทธิภาพไม่น้อยไปกว่าการทำประมงพาณิชย์

ปัญหาการทำประมงภายในที่พบในปัจจุบัน ได้แก่

1. ทรัพยากรเสื่อมโทรม แนวทางแก้ไขคือ ทำอย่างไรให้ทรัพยากรคืนสู่สภาพที่สมดุลได้ การแก้ไขที่เกิดขึ้น เช่น การทำปะการังเทียมเพื่อให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2. การทำประมงเกินกำลังการผลิต แนวทางแก้ไขคือทำอย่างไรจึงจะลดกำลังการผลิตได้ แต่เดิมมุ่งไปที่การลดจำนวนเรือ แต่ในความเป็นจริงคงทำไม่ได้เนื่องจากการลดจำนวนเรือจะเป็นการเพิ่มปัญหาทางสังคมให้กับชาวประมง ทางหนึ่งที่เป็นไปได้คือ ใช้การควบคุมอุปกรณ์การจับสัตว์น้ำ เช่น ควบคุมตาอวน ความยาวอวน เป็นต้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจับลดลงแต่ยังสามารถคงมูลค่าของผลผลิตได้เท่าเดิม

3. ปัญหาน้ำมันราคาสูง ซึ่งอันที่จริงแล้วน่าจะใช้เป็นโอกาสในการปรับโครงสร้างเรือประมงได้ ชาวประมงเองก็เริ่มมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถคงอยู่ได้มากขึ้น นอกจากนี้รัฐก็มีความช่วยเหลือเรื่องน้ำมันเขียว-นอกน่านน้ำ น้ำมันม่วง-ประมงชายฝั่ง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน

4. การขาดแคลนแรงงานประมง ปัจจุบันใช้แรงงานต่างชาติซึ่งก็ส่งผลกระทบเป็นปัญหาด้านความมั่นคง และกำลังมีการพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหานี้

สำหรับการทำประมงในเขตน่านน้ำของประเทศอื่นซึ่งมีอยู่ 3 ภูมิภาคหลัก ได้แก่

1. อาเซียน ทางอินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า แต่ปัจจุบันอินโดนีเซียยกเลิกไม่ให้นำไปทำการประมงแล้ว
2. เอเชียใต้
3. แอฟริกาและตะวันออกกลาง

ปัญหาที่พบของการทำประมงในเขตเหล่านี้ คือ มีการควบคุมของประเทศเจ้าของพื้นที่ ปัญหาเรื่องความขาดเอกภาพของชาวประมง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการต่อรองจนส่งผลให้เกิดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบทำประมง เป็นต้น ส่งผลต่อเนื่องไปถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ส่วนการทำประมงในน่านน้ำสากลหรือทะเลหลวง ปัจจุบันมีนโยบายส่งเสริมมากซึ่งก็เป็นสิทธิที่เราจะสามารถใช้ได้ อย่างไรก็ตาม เรายังขาดความรู้ความสามารถและเรือที่จะเข้าไปทำการประมงประเภทนี้โดยที่การจะไปทำต้องไม่ขัดกับกฎระเบียบของหน่วยงานระดับสากลที่ดูแลอยู่ ปัจจุบันพื้นที่หลักๆ ที่เราทำอยู่คือทะเลอันดามัน โดยเป็นการทำประมงเบ็ดราวปลาทูน่า

3. ระบบนิเวศทางทะเลและความหลากหลาย

ทางชีวภาพ (โดย นายวรรณเกียรติ ทับทิมแสง ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง)

ชายฝั่งทะเลของไทยที่มีความยาว 2,815 กิโลเมตร มีจังหวัดที่ติดชายทะเล 23 จังหวัด รวมกรุงเทพมหานคร มีเกาะ 913 เกาะ มีระบบนิเวศที่สำคัญ คือ ป่าชายเลน ปะการัง หล้าทะเล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีการกิจหลักในการดูแล ระบบนิเวศหลักทั้ง 3 นอกนั้นยังมีเรื่องของหาดทราย หาดหิน หาดเลนต่างๆ ชุมชนชายทะเล ได้อาศัยระบบนิเวศเหล่านี้ ประกอบอาชีพ ได้แก่ อาศัยระบบนิเวศแนวปะการังเพื่อการท่องเที่ยว ป่าชายเลนปกป้องช่วยในการปกป้องแนวชายฝั่งจากการกัดเซาะ การลดความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ เช่น สึนามิ เป็นต้น

ปัจจุบันปัญหาจากการท่องเที่ยวทำให้ระบบนิเวศทุกระบบเสื่อมโทรมลงมาก ในขณะที่ผลประโยชน์จากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นที่น่าสนใจว่าตกอยู่ในมือคนไทยเท่าใด ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมดำน้ำที่ปัจจุบันเจ้าของกิจการเป็นชาวต่างชาติแทบทั้งหมดคนไทยจะดำน้ำต้องขอใบอนุญาต (license) จากต่างชาติ เป็นต้น

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ เช่น ระบบนิเวศชายหาด ในอดีตจะมีความหลากหลายค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะในเรื่องของปูสารพัดชนิด เรื่องของหอยต่างๆ

ระบบนิเวศป่าชายเลนซึ่งแต่ก่อนมีความสมบูรณ์ในด้านความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นตัวตั้งต้นของห่วงโซ่อาหารที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ออกไปในทะเลชาวประมงก็นำไปใช้ประโยชน์ แต่ประโยชน์มหาศาลเหล่านี้ก็ลดลงเรื่อยๆ ในปี 2543 ที่พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นไม่ได้หมายความว่าป่าชายเลนเพิ่มขึ้นแต่

เป็นเพราะระบบการแปลแผนที่ ที่ทำให้ได้พื้นที่ป่ามากขึ้น ปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 1,500,000 ไร่ เสื่อมโทรมเกือบครึ่งที่เหลือเป็นป่าสงวน

แนวปะการังประเทศไทยมีความสวยงามและความสมบูรณ์ติดอันดับโลก มีพื้นที่รวม 96,000 ไร่ ใน 13 จังหวัด โดยสถานภาพของแนวปะการังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ร้อยละ 60 เสื่อมโทรม ร้อยละ 40 ความเสื่อมโทรมของแนวปะการังมีสาเหตุ 2 ประการ คือ ภัยธรรมชาติ เช่น พายุ การระเบิดของภูเขาไฟ อุณหภูมิ น้ำทะเลสูง การระบาดของดาวมงกุฎหนาม เป็นต้น และฝีมือมนุษย์ เช่น การพัฒนาตามชายฝั่ง การทำการประมงที่ผิดกฎหมายตามแนวปะการัง การทิ้งขยะในทะเล การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวใหม่ที่ลงไปเหยียบ ย่ำ จับต้อง ทำให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น การแก้ไขปัญหาปะการังเสื่อมโทรมจะใช้วิธีการจัดการโดยฝ่ายรัฐอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีการจัดการโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการมาช่วยในการจัดการ และต้องมีการออกกฎหมายมาควบคุมดูแล นอกจากนี้ยังต้องสำรวจสถานภาพต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ถูกต้อง ปัจจุบันได้มีการดำเนินการเพื่อการฟื้นฟูปะการังโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและชุมชนต่างซึ่งทำงานกันเป็นเครือข่าย มีความพยายามในการฟื้นฟูปะการังโดยการปลูกเสริมจากการเกิดโดยธรรมชาติ มีงานวิจัยที่ศึกษาอยู่และมีความเป็นไปได้สูง

หญ้าทะเลก็มีความสำคัญมากเพราะตัวสร้างความสมบูรณ์ให้ท้องทะเล และความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลในแหล่งนั้นเป็นอีกหนึ่งฐานการผลิตของสัตว์น้ำขนาดเล็ก ตามข้อมูลในอดีตประเทศไทยมีหญ้าทะเลอยู่ 65,000 ไร่ ปัจจุบันมีข้อมูลสำรวจใหม่เป็น 93,000 ไร่ มีความสมบูรณ์ในภาพรวมของประเทศ ร้อยละ 70 และเสื่อมโทรมร้อยละ 30 สิ่งมีชีวิตที่มีคู่กับหญ้าทะเลคือ พะยูน ที่ใดมีหญ้าทะเลก็จะมีพะยูนเข้ามาอยู่ นอกจากนี้ยังมีสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อีกจำนวนมาก เช่น เต่าทะเล สัตว์หน้าดินซึ่งแสดงถึงความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก ปัญหาแหล่งหญ้าทะเลเกิดจากตะกอนเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม นอกจากนี้ยังเกิดจากการทำประมงที่ผิดกฎหมาย เรือเข้าไปในพื้นที่แหล่งหญ้าทะเลและปัญหาน้ำเสีย ซึ่งเป็นปัญหาคลายคลึงกับความเสื่อมโทรมของแนวปะการัง โดยสรุปคือทั้งนิเวศหญ้าทะเลและปะการังจะได้รับผลกระทบทั้งจากทะเลนอกชายฝั่งและจากพื้นที่ชายฝั่ง รวมถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งกำลังเป็นที่สนใจในปัจจุบันอีกด้วย

นอกจากนี้ทะเลยังมีประโยชน์อื่นๆ อีก เช่น แนวคิดใช้ทะเลทำ carbon credit ซึ่งหากพิจารณาจากพื้นที่ทางทะเลของไทยที่มีถึง 300,000 กว่าตารางกิโลเมตร ซึ่งน่าจะมีโอกาสไม่น้อยไปกว่าการปลูกป่า หลักการก็คือในมหาสมุทรไม่มีอาหารธาตุ อาหารธาตุอยู่ข้างล่าง เขาก็จะเอาพวกอาหารธาตุขึ้นมาข้างบน ทำให้เกิดการบูมของแพลงก์ตอน จากนั้นแพลงก์ตอนก็ไปตรึงคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งนอกจากจะได้ carbon credit แล้วยังได้เรื่องการประมงด้วย เพราะถ้ามีการบูมของแพลงก์ตอน ปลาทุกขนาดจะสามารถใช้ประโยชน์ได้

การใช้ประโยชน์ทางทะเลทำให้เกิดผลประโยชน์มหาศาล อย่างไรก็ตามการใช้ให้ถูกต้องจำเป็นจะต้องมีงานวิจัยสนับสนุนอีกมาก

4. **การรักษาความมั่นคงทางทะเล** (โดย นาวาเอก จุมพล ลุ่มพิกานนท์ รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง)

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ เป็นหน่วยงานที่เหมือนกับ think tank ของกองทัพเรือ งานที่สำคัญๆ ส่วนมากก็จะเกี่ยวกับทางทะเล ปรามปรามโจรสลัด

คำจำกัดความของคำว่า “ผลประโยชน์ของชาติ” คือ ความอยู่รอด เอกราช เกียรติและศักดิ์ศรี ความเจริญรุ่งเรืองของชาติ ประชาชน

สมุททานุภาพ คือ ความสามารถของรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ของทางการทหาร หรือทางธุรกิจ หรือหยุดยั้ง หรือป้องกัน ไม่ให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน

ประเทศไทยมีฝั่งทะเล 2 ด้าน คือทะเลอ่าวไทยทางด้านตะวันออก ส่วนด้านตะวันตกคือทะเลอันดามันและตอนเหนือของช่องมะละกา ฝั่งอ่าวไทยประมาณ 1,000 ไมล์ทะเล ด้านทะเลอันดามันอีกประมาณ 500 ความกว้างอ่าวไทยจากปลายตะวันตกของอ่าวไทยถึงปลายแหลมญวน 300 ไมล์ทะเล ติดกับ 3 ประเทศ คือ กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย ทางฝั่งตะวันตกกว้างเพียง 330 ไมล์ทะเล วัดจากด้านทะเลอันดามันถึงหมู่เกาะนิโคบา ติด 4 ประเทศ คือ พม่า อินเดีย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ทะเลของเราเป็นทั้ง enclose และ semi enclose

ในความเป็นจริงเขตแดนเราจะมีอยู่เต็มหรือไม่เต็มก็ขึ้นอยู่กับเพื่อนบ้านเรา ถึงแม้จะมีสิทธิอยู่ถึง 200 ไมล์ทะเลแต่จริงๆ แล้วคงไม่ถึงเพราะติดขอบของประเทศอื่นและมีพื้นที่เหลื่อมทับกัน ไม่ว่าจะเป็น มาเลเซีย เวียดนาม หรือกัมพูชาที่กำลังมีปัญหาอยู่ตอนนี้ ด้านอ่าวไทยตัวเลขชัดเจนมี 304,000 ตารางกิโลเมตร ฝั่งอันดามันมีอยู่ประมาณ 116,160 ตารางกิโลเมตร ทะเลอันดามันเริ่มทางเหนือสุดของฝั่งทะเลใต้ของพม่าจนมาถึงเส้นแหลมพรหมเทพ (แหลมพระเจ้า) ทางตอนปลายของใต้เกาะภูเก็ตไปถึงแหลมพินะพันซ์ อยู่ที่ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา ช่องแคบมะละกาทางเหนือจะลงมาถึงผ่านช่องมาเลเซีย และสิงคโปร์ ออกตรงช่องสิงคโปร์

เรื่องความสำคัญของทะเล ปราชญ์ทางทะเล คือ มาฮานัล กล่าวไว้ว่า “ผู้ใดสามารถครองทะเล ผู้นั้นสามารถครองโลก” ความสำคัญทางด้านการเมือง จะมีด้านการขยายอิทธิพลอำนาจประเทศ การคมนาคมทางทะเล การขนส่งเข้าออกประมาณร้อยละ 95 ของสินค้า นำเข้าและส่งออกทั้งหมด น้ำมันดิบ 700,000 บาร์เรล การประมงเป็นอันดับ 8 ของโลกในปี 2550 แหล่งพลังงานไม่ว่าจะเป็นก๊าซจากอ่าวไทยหรือจากพม่า ก็เป็นประโยชน์ที่เกิดจากทางทะเลทั้งสิ้น แหล่งท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทางด้านการทหาร ภัยคุกคามในปัจจุบัน มีเรื่องการก่อการร้าย การปล้นสะดม ภัยธรรมชาติ และอุบัติเหตุต่างๆ ภัยที่ไม่ใช่ทางทหาร แต่ว่ามีผลกระทบต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติ การออกกฎหมายของรัฐใดรัฐหนึ่งไม่ว่าจะเรื่องการประมง ด้านการพื้นที่เหลื่อมทับ การใช้ประโยชน์ของช่องแคบ การรักษาแทนชุดเจาะ หรือช่วยเหลือตัวประกันต่างๆ การก่อวินาศกรรมต่อเป้าหมายขนาดใหญ่ ภัยที่จะเกิดสามารถเกิดได้ทั้งด้านทะเลจีนใต้และฝั่งทะเลอันดามัน ปัญหาความขัดแย้งกับกัมพูชา พม่าก็เช่นเดียวกันและขณะนี้พม่าเพิ่มขีดความสามารถด้านการทหารและยุทธโศปกรณ์ แต่ยังไม่เคยเกิดเหตุความขัดแย้งที่ชัดเจน มีแต่ปัญหาประมงเป็นเรื่องสำคัญ การที่เราไปละเมิดประมง การประกาศเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านก็ก่อให้เกิดปัญหา พิโตรเลียม พลังงานในทะเล การกระทำผิดกฎหมายในทะเลต่างๆ

ระดับนโยบายจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่ก็คือ สมช. กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม หน่วยปฏิบัติจะมีหน่วยปฏิบัติที่มีเรืออยู่ในทะเล มีการจัดตั้งศูนย์การปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ชาติทางทะเล (ศรชล.) เป็นหน่วยที่จะคอยประสานทั้ง 5 หน่วยงาน มี กองทัพเรือ กรมศุลกากร กรมขนส่งทางน้ำ กรมพลาธิการเรือ และตำรวจน้ำ รวมทั้ง หน่วยที่ไม่ได้ปฏิบัติ แต่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย การท่องเที่ยว กระทรวงแรงงาน คณะกรรมการป้องกันปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) กรมสรรพสามิต กรมตรวจคนเข้าเมือง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานอัยการ จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องทางทะเลมีมากมาย ซึ่งเกี่ยวข้องและสลับซับซ้อน ภารกิจของทุกหน่วยที่รวมอยู่ใน ศรชล. ก็คือเตรียมกำลังจองการละเมิดอธิปไตย กองทัพเรือมีหน้าที่โดยตรงในการลาดตระเวนคุ้มครอง รักษาเส้นทางคมนาคมให้สามารถขนส่งสินค้าเข้าและออกประเทศได้ ไม่ว่าจะมาในเส้นทางจากทะเลจีนใต้ หรือจะผ่านทางช่องมะละกาหรือเข้ามาทางอันดามันก็ตาม คุ้มครองฐานชูดเจาะน้ำมัน การทำประมง สกัดการแทรกแซงซีมทางกฎหมายต่างๆ ค้นหาผู้ประสบภัย การอนุรักษ์ทะเล การกำจัดมลภาวะเช่นเดียวกัน การฝึก ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์เป็นหน้าที่ของ ศรชล. ผ่านทางหน่วยงานต่างๆ ทั้ง 5 หน่วยงานที่อยู่ในทะเล และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการปฏิบัติที่ผ่านมีข้อจำกัดทางด้านวัตถุ ด้านบุคคล การประสานงาน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะว่า ศรชล. ไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชาในการที่จะรับมือในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การกำจัดคราบน้ำมัน การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปัญหาคือรัฐบาลยังไม่ให้ความสำคัญในการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเท่าที่ควร การผลักดันทำให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ให้มากขึ้น นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลยังไม่เป็นภาพรวม มีแต่เรื่องของการประสานงาน แต่ละหน่วยก็ยังมีความเป็นตัวของตัวเองที่ต้องปฏิบัติตามภารกิจของตัวเองอยู่ ปัญหาด้านงบประมาณจำกัด

5. การสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารระบบเตือนภัยฯ (โดย ดร. เชิดศักดิ์ วีระพัฒน์ Thailand

Director International Ocean Institute: IOI-Thailand)

ศูนย์การเตือนภัยสึนามิของประเทศไทยนับเป็นประเทศแรกในกลุ่มมหาสมุทรอินเดียที่มีแนวคิดในการจะจัดตั้ง แต่เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเต็มที่ ศูนย์นี้จึงไม่ได้ถูกตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งน่าจะเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องเพราะการจะใช้งบประมาณเพื่อทำการป้องกันไม่สามารทำได้แม้แต่เก็บไว้ใช้สำหรับการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา ที่ถูกคือควรมีการดำเนินการเพื่อสร้างองค์ความรู้ไว้รองรับหรือป้องกันปัญหา เช่น กรณีสึนามิ ก็ควรมีการเตรียมการป้องกันโดยการสร้างหอเตือนภัย ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินหากเกิดประสบภัยขึ้นอีก เป็นต้น

ในส่วนของ IOI-Thailand ได้มีการศึกษาและวางรูปแบบของศูนย์เตือนภัยสึนามิไว้แล้ว มีแบบจำลองของระบบศูนย์เตือนภัยโดยเน้นหลักการสำคัญ 3 เรื่อง คือ 1) เรียนรู้เรื่องภัยต่างๆ มีอะไรบ้างรอบๆ ตัว ไม่ใช่สึนามิอย่างเดียวยังมีน้ำท่วม ดินถล่ม 2) มีส่วนร่วมในการที่จะลดหรือบรรเทาภัยโดยจะต้องทราบวาพื้นที่ใดเหมาะจะเป็นที่หลบภัย และ 3) มีแผนการปฏิบัติเมื่อประสบภัยเป็นขั้นตอนมีการฝึกซ้อม

เพื่อให้คุ้นเคยและเกิดความชำนาญ เมื่อประสบภัยจริงจะได้ปฏิบัติได้โดยทันท่วงที อย่างไรก็ตาม แผนนี้ยังไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริงเนื่องจากยังขาดงบประมาณ

6. ทรัพยากรไม่มีชีวิตและพื้นที่พัฒนาร่วม (โดย ดร. ครุจิต นาครทรรพ รองปลัดกระทรวงพลังงาน)

นโยบายพลังงานของรัฐบาลเน้นเรื่องความมั่นคงด้านพลังงานเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ความมั่นคงทางพลังงาน คือ การมีพลังงานใช้เพียงพอต่อเนื่อง มีราคาที่เป็นธรรม ไม่ขาดแคลนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และการรักษาคุณภาพชีวิตประชาชน ให้ดำเนินไปได้โดยไม่สะดุด นโยบายด้านพลังงานจึงเป็นการวางเพื่อให้มีพลังงานใช้อย่างเพียงพอในระยะยาว รวมไปถึงนโยบายด้านราคาพลังงาน การส่งเสริมพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกต่างๆ การอนุรักษ์หรือใช้อย่างประหยัดมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ต้องคำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็จำเป็นต้องมีนโยบายใช้พลังงานไปพร้อมๆ กับการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม นั่นคือ การใช้พลังงานสะอาด และการดูแลเรื่องก๊าซเรือนกระจก

ทรัพยากรพลังงานทางทะเลของประเทศไทย ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ซึ่งรัฐบาลมีการออกกฎหมาย คือการสัมปทานปิโตรเลียมตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ใช้เวลาร่างมาหลายปี มีที่ปรึกษาจากองค์การสหประชาชาติร่วมอยู่ด้วยเพราะประเทศไทยมีการประกาศเขตไหล่ทวีป เพื่อปกป้องรักษาสิทธิของประเทศไทย เพื่อแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรในทะเล

ทรัพยากรธรรมชาติด้านพลังงาน ที่นึกถึงจะเป็นพวกทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ แร่ธาตุ น้ำมัน และ ก๊าซ ในช่วงปี 2510 เรายังไม่นึกถึงก๊าซธรรมชาติ รู้จักแต่น้ำมัน ซึ่งอนุสัญญาเจนีวา 1958 เปิดช่องให้เราอ้างสิทธิในเขตไหล่ทวีป จึงได้มีการศึกษาเป็นทีมประกอบด้วย อดีตรองอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ (รวมถึงท่านอาจารย์สมปอง) เพื่อขีดเส้นไหล่ทวีป และเจรจาขีดผลประโยชน์ของประเทศไทยเมื่อประกาศเขตไหล่ทวีป ในปี 2516 กรมทรัพยากรธรณีก็ได้ประกาศเขตสำรวจปิโตรเลียมซึ่งพบแหล่งก๊าซหรือน้ำมันอยู่ในทะเล มีการขีดแปลงสำรวจไว้ตามกฎหมาย ในขณะนั้นเมื่อเมื่อสำรวจพบก๊าซธรรมชาติ ก็ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากไม่มีเทคโนโลยี แต่ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นเราก็สามารถนำก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้ได้จนปัจจุบันเทคโนโลยีการผลิตมีประสิทธิภาพถึง ร้อยละ 60 ซึ่งนับว่าเป็นการใช้พลังงานที่คุ้มค่า

อย่างไรก็ตามเขตไหล่ทวีปที่มีการประกาศมีบางส่วนที่ทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งก็ได้มีวิวัฒนาการเป็นการพัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย เพื่อนำก๊าซขึ้นมาใช้ โดยการเจรจา และสำรวจ และใช้กฎหมายระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำงานในด้านพลังงานจึงเกี่ยวข้องอยู่กับหน่วยงานในหลายส่วน เพื่อที่จะแบ่งเขตการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

ในทะเลอันดามันซึ่งมีน้ำลึกมาก มีแหล่งที่เรียกว่า อันดามันกูเบซิน แต่ก็ยังสำรวจไม่พบอะไร ก๊าซธรรมชาติในปัจจุบัน 2 ใน 3 มาจากอ่าวไทย ซึ่งมีแท่นผลิตก๊าซในอ่าวไทยอยู่ถึง 225 แท่น เป็นแท่นใหญ่ 5 แท่น และเล็กๆ ประมาณ 200 กว่าแท่น มีเรือกักเก็บน้ำมัน 8 ลำ เพราะฉะนั้นทรัพยากรปิโตรเลียมในทะเลจะมีมูลค่าเป็นล้านๆ บาทขึ้นไป พอขึ้นฝั่งก็จะมีการต่อ ยอด ทำให้เราใช้พลังงานในมูลค่าที่ไม่แพงนัก ปิโตรเคมี

จึงเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของประเทศนอกไปจากอุตสาหกรรมเกษตรและการต่อรถยนต์ เพราะฉะนั้นความปลอดภัยของแหล่งทรัพยากรเหล่านี้มีความสำคัญมาก กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติมีการประสานงานกับกองทัพเรือ (ศรชล.) อย่างใกล้ชิดมาตลอดแต่ไม่มีงบประมาณสนับสนุน ระยะเวลาหลังเมื่อมีการออกพื้นที่กรมจึงไม่ค่อยได้รับเชิญเข้าร่วมทั้งที่จริงๆ แล้ว กรมมีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมาย ที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. ความผิดต่อสถานประกอบเคมีปีโตรเลียม พ.ศ. 2530 แต่กฎหมายนี้ไม่เคยได้ใช้จริง เนื่องจากในกฎหมายให้อำนาจทหารเรือเสมือนเป็นตำรวจที่จะเข้าไประงับเหตุอาชญากรรม ทั่วประเทศที่มีต่อแท่นผลิต เพราะว่าแท่นผลิตในทะเลอยู่เกินเขต 12 ไมล์ทะเล อยู่นอกราชอาณาจักรไทยตำรวจไม่สามารถเข้าไปจับได้ กฎหมายจึงให้อำนาจกับทหารเรือแต่อำนาจนั้นจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติต้องประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา ก่อนว่าแท่นผลิตนั้นเป็นแท่นผลิตในทะเลมีรับรองเรียบร้อยแล้ว

ท่อก๊าซของ ปตท. ก็เช่นเดียวกันมี 3 เส้น โดยมีความสามารถที่จะขนก๊าซได้ถึง 4,000 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน มูลค่าไม่รู้เท่าไรที่จะใช้ประโยชน์ได้ ไม่น้อยกว่า 50 ปี เพราะฉะนั้นจึงเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีความสำคัญต่อความมั่นคง แม้การผลิตจะเพิ่มขึ้นทุกปีแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ เพราะคนไทยแม้รายได้ต่ำแต่รสนิยมสูงจึงมีการบริโภคจำนวนมาก

สำหรับการลงทุน ตั้งแต่มี พ.ร.บ.ปีโตรเลียมมา มีการลงทุนไปแล้วกว่า 100,000 ล้านบาท ปริมาณเงินที่ได้มา ก็นำมาลงทุนใหม่อีกก็เวียนเรื่อยไป นอกจากนั้นยังมีมูลค่าปีโตรเลียม 1.99 ล้านบาท รายได้ทางตรง 550,000 ล้านบาท เก็บจากภาษีเป็นค่าภาคหลวง ภาษีเงินได้ปีโตรเลียม เงินตอบแทนที่เก็บจากองค์กรร่วม เบื้องต้นคือ 109,000 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการสำรวจปีโตรเลียมไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องวางแผนล่วงหน้า แม้แต่แผนที่นำมาเสนอที่ดูแล้วเหมือนฟิล์มอุลตราซาวด์นี้ก็ใช้เงินลงทุนไปหลายล้านบาทกว่าจะได้แหล่งก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้และหมดไป ซึ่งเมื่อเราหาแล้วยังไม่พอใช้และที่มีใช้ก็ใช้แล้วหมดไปจึงต้องมีการหาแหล่งใหม่มาเพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ โดยในปัจจุบันยังเหลือแหล่งที่มีปัญหาซึ่งยังไม่สามารถเจรจาทำความตกลงกันได้ คือแหล่งที่อยู่ในพื้นที่ร่วมไทยกับกัมพูชา ซึ่งคงต้องมีความพยายามกันต่อไป เพราะถ้าพื้นที่นี้สามารถทำให้มาเป็นพื้นที่พัฒนาได้ ภายใต้กรอบที่เราตกลงกันก็จะเป็นประโยชน์เรื่องความมั่นคง จะสามารถลดปริมาณการซื้อก๊าซจากต่างประเทศน้อยลง เป็นการต่ออายุความมั่นคงด้านพลังงานก๊าซธรรมชาติให้กับประเทศไทยไปได้อีกอย่างน้อย 30 ปี

7. มุมมองด้านพาณิชย์และการขนส่งฯ

(โดย ศาสตราจารย์ ดร. กมลชนก สุทธิวาทนฤพุมิ คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

พาณิชย์นาวีเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญของชาติ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่เชื่อมโยงถึงเรื่องต้นทุนของราคาขายของสินค้า ไปจนถึงด้านโลจิสติกส์ซึ่งนับวันก็ยิ่งทวีความสำคัญ (เป็นวาระชาติของรัฐบาล 2 ชุดที่ผ่านมา)

ปัจจุบันประเทศไทยมีต้นทุนด้านโลจิสติกส์ที่สูงเกินกว่าต่างชาติหนึ่งเท่าตัว ทำให้เราเสียเปรียบในด้านการแข่งขัน

พาณิชย์นาวีไม่ใช่เกี่ยวข้องกับทะเลเท่านั้นเนื่องจากเชื่อมโยงถึงทางบกไปจนถึงระหว่างประเทศด้วย ประเทศไทยมีเส้นทางที่ค่อนข้างดี แต่จากนโยบายของประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่แผน 1 จนถึงแผน 9 ในปัจจุบันก็ไม่มีนโยบายเรื่องการขนส่งทางน้ำเลย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการขนส่งทางบกซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเนื่องจากต้นทุนด้านการขนส่งทางน้ำเป็นการขนส่งที่มีต้นทุนต่ำที่สุด เหตุผลที่เป็นเช่นนั้น คือ เส้นทางขนส่งทางน้ำไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรทั้งที่มีปัจจัยพื้นฐานที่ค่อนข้างดี นอกจากนี้คงเป็นเรื่องการขาดปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ และการขาดแรงจูงใจ

พาณิชย์นาวีประกอบไปด้วยหลายส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การค้า การเงิน การธนาคาร การประกันภัย ท่าเรือ คู่ต่อเรือซ่อมเรือ การบรรจุหีบห่อ โกดังเก็บสินค้า แหล่งกระจายสินค้า (distribution centre) การขนส่งต่อเนื่อง โลจิสติกส์ ไปจนถึงโซ่อุปทาน ซึ่งปัจจุบันก็มีความสำคัญทุกส่วน อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงเรื่องความสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติด้วย ดังนั้น โจทย์สำคัญคือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลกัน ทั้ง 2 มิติ

รัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาพาณิชย์นาวีกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติมาก แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ถูกต้องเพราะที่ผ่านมารัฐใช้สินค้าเป็นตัวให้ความสะดวกแก่เรือ ซึ่งในทางพาณิชย์นาวีถือเป็นการเอาเปรียบสินค้าเนื่องจากสินค้าจะต้องจ่ายค่าระวางที่แพง ซึ่งเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง ดังนั้น รัฐควรจะต้องพัฒนาการขนส่งไปพร้อมๆ กันในทุกส่วนเพราะทุกส่วนจะเชื่อมโยงกันทั้งหมดซึ่งคงเป็นเรื่องใหญ่ๆ ซึ่งต้องมีการชั่งน้ำหนักให้ดีว่าควรจะทำหรือไม่อย่างไร เพราะการพัฒนาในส่วนนี้อาจจะต้องสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติจำนวนไม่น้อยเช่นกัน ต้องคิดว่าจะพัฒนาเชิงรุกหรือเชิงรับด้วย

ประเด็นการพัฒนาพาณิชย์นาวี มี 2 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาเส้นทาง อย่างไรก็ตามประเทศไทยคงต้องมีการพัฒนาเพื่อรักษาเศรษฐกิจไว้ ซึ่งเศรษฐกิจกว่า ร้อยละ 90 เกิดจากการส่งออก ดังนั้นเราคงต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สามารถส่งออกได้ เพราะถ้าไม่สามารถส่งออกได้ ก็คงจะไม่มีรายได้เพื่อใช้จ่ายภายในประเทศ ทั้งนี้ แม้เราจะมีปัจจัยพื้นฐานที่ค่อนข้างดีอยู่แล้วเช่น พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบต้นทุนถูกของสินค้าส่งออก เป็นต้น แต่ก็ยังขาดในส่วนของปัจจัยการผลิตขั้นสูง เช่น สาธารณูปโภคและการคมนาคม ที่เป็นเรื่องการขนส่งซึ่งต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ ดังนั้นอนาคตของพาณิชย์นาวีไทยจึงเป็นภาพเครื่องหมายคำถามอันโตอันใหญ่ที่ฝากคิดกันต่อไปว่าควรจะทำอย่างไรกันต่อไป

8. **สังคมและชุมชนชายฝั่ง** (โดย รอง

ศาสตราจารย์ สุวิชัย วัฒนแก้ว ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ประเด็นด้านสังคมเป็นประเด็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากหลายๆ ส่วน โดยประเด็นที่จะนำเสนอ ได้แก่

- การจัดการผลประโยชน์ทางทะเลจึงเป็นเรื่องใหญ่ที่หน่วยงานเพียงหน่วยเดียวคงจะไม่สามารถทำได้ แต่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน
- ความเชื่อมโยงความมั่นคงของประเทศกับความมั่นคงของมนุษย์ โดยควรเชื่อมถึงระดับภูมิภาค จะทำให้มีความหมายกว้างขึ้น อย่างไรก็ตามไม่ควรเน้นเฉพาะผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเหมือนที่ผ่านมา ซึ่งน่าจะช่วยให้การหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกันสามารถทำได้ อย่างยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น
- ความเสื่อมโทรมจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลอย่างไม่จำกัดและไม่เป็นธรรม ตลอดจนความไม่เป็นธรรมในทางการจัดการ “ปัญหาธรรมชาติภิบาลในการจัดการ” ก็นับเป็นปัญหาใหญ่ ก่อให้เกิดลักษณะ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่ององค์ความรู้ จึงเห็นด้วยที่จะมีการผลักดันให้เกิดคณะทำงานในด้านการจัดการความรู้ เพราะความรู้ เป็นเรื่องที่สำคัญเพราะจะช่วยให้สามารถหาธรรมชาติภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้
- การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการสร้างนโยบาย ทำอย่างไรให้ชาวบ้านมีความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและร่วมกันรักษาให้ได้
- ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับยุทธศาสตร์ธรรมชาติภิบาล โจทย์สำคัญคือ ทำให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ทำอย่างไรให้ประเด็นที่เป็นปัญหาในเชิงหน่วยงานจะมาหาทางแก้ไขในเชิงวิชาการแทน เพราะจะไม่ขึ้นกับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง และทุกหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ จะช่วยกระตุ้นให้มองผลประโยชน์ในระยะยาวมากยิ่งขึ้น และช่วยให้ประเทศมีการวางตัวอย่างเหมาะสม

9. กฎหมายทะเลในประเด็นซึ่งเป็นปัญหาใน

ปัจจุบันและอนาคต (โดย ศาสตราจารย์ ดร. สมปอง สุจริตกุล ศาสตราจารย์อาวุโส มหาวิทยาลัย

Golden Gate และมหาวิทยาลัยรังสิต)

กฎหมายทางทะเลมีความเป็นมาแรกเริ่มจากความมั่นคง ตามด้วยเรื่องประมง และพลังงาน เสด็จในกรมหมีนนาธิป พงศ์ประพันธ์ ประธาน Laws of the Sea ในปี 1958 เป็นผู้นำคำ “The resources in the sea are the common heritage of mankind” เป็นผู้นำคำนี้มาใช้กับกฎหมายทะเลปัจจุบัน ดังนั้น ประเทศไทยจึงถือเป็นผู้นำในทางกฎหมายทะเล ปี 1982

ประเทศไทยได้เข้าร่วมในคณะกรรมการกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อร่างกฎหมายทางทะเล 4 ฉบับ ซึ่งมี อ.ถนัด คอรัมัน ร่วมอยู่ด้วย มีประเทศอังกฤษและอเมริกาเป็นผู้นำในทางกฎหมายทะเล ส่วนภาคพื้นเอเชียประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้นำ รัฐเหล่านี้จะไม่ยอมลงสัตยาบันอนุสัญญากฎหมายทะเลจนกว่าจะถึงที่สุดที่ไม่มีทางเลือกได้

ประเทศไทยมีการประกาศอ่าวประวัติศาสตร์ ประกาศเขตต่อเนื่องไปนานแล้ว ส่วนเขตเศรษฐกิจก็ยังคงต้องเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านต่อไป อย่างเช่นกับมาเลเซียก็สามารถเจรจาได้เขต JDA

เมื่อมีกฎหมายทะเลสมัยใหม่ทำให้เราเห็นว่าเรามีประเทศเพื่อนบ้านเป็นอินเดีย เพราะอินเดียเป็นเจ้าของหมู่เกาะในอันดามัน

ประเทศไทยควรให้สัตยาบันกฎหมายทะเล เพราะถ้าไม่ให้สัตยาบันเราจะเสียประโยชน์โดยเฉพาะในด้านการประมง เช่น ในกรณีพม่าจับเรือประมงไทย เราสามารถอ้างสิทธิที่เขาจะเข้าร่วมมาขอให้ปล่อยลูกเรือไทย การลงทุนในการใช้ทะเล ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมพานิชยนาวิ การประมง การท่องเที่ยว หรืออื่นๆ ประเทศไทยย่อมจะหลีกเลี่ยงกฎหมายทะเลไปไม่ได้ จึงควรนำพันธกรณีต่างๆ เหล่านี้มาพิจารณาร่วมกันแล้วหาทางให้เกิดประโยชน์จากทุกฝ่ายซึ่งน่าจะทำได้ประโยชน์มากกว่าการหลีกเลี่ยงกฎต่างๆ เพราะความไม่เข้าใจหรือความหวาดกลัวที่จะเสียผลประโยชน์

สำหรับปัญหาของแควมละกา ได้มีการเสนอมาตั้งแต่นั้นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศในเขตของแควมละกา ควรมีสติที่มีเสียงในการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างเช่น ญี่ปุ่น เขาไม่ได้มีเขตประเทศอยู่ในช่องแควมละกา แต่ในคณะกรรมการช่องแควมละกามีแต่คนญี่ปุ่น ข้อเสนอคือ ไทยจำเป็นต้องมีบทบาทในช่องแควมละกาเพื่อจะรักษาสิทธิและผลประโยชน์ต่างๆ โดยเฉพาะในด้านความมั่นคงเพราะประเทศไทยมีลักษณะของกองทัพเรือที่ถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนฝั่งอ่าวไทย และฝั่งทะเลอันดามัน ถ้าเราไม่มีช่องทางที่จะใช้เชื่อมต่อกันก็จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงขึ้นในบางกรณีได้

สรุปคือ ประเทศไทยควรให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล และคงจะต้องมีการออกกฎหมายภายในอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การจะอ้างว่าไทยไม่ให้สัตยาบันเนื่องจากไม่มีกฎหมายภายในรองรับ ดูจะเป็นเหตุผลที่ไม่สมควร เพราะไม่ใช่เรื่องยากที่จะออกกฎหมายแต่อย่างใดหน่วยงานที่รับผิดชอบก็มีอยู่ ซึ่งก็ควรจะทำให้มีเพราะจะเป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ซึ่ง ดร.สมปอง ในฐานะผู้มีประสบการณ์ในทางกฎหมายทะเลเป็นอย่างมากก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือช่วยทำงานต่อไปหากคณะอนุกรรมการ มีความต้องการ

วิพากษ์และระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำแนวทางการดำเนินงานจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

รศ. สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์ ให้ข้อคิดเห็น ว่าสาระสำคัญมี 4 ประเด็นสำคัญ คือ ความมั่นคง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม คำสำคัญคือ กลยุทธ์และการจัดการ ธรรมชาติสร้างมนุษย์ไว้อย่างสมบูรณ์ตามีไว้มองไปข้างหน้าไกลๆ มองมีไว้คิดสังเคราะห์ กระจ่างไว้ย่อยข้อมูล สิ่งสำคัญคือใจ มีต้องเป็นธรรม ด้านหนึ่งเป็น NGO อีกข้างเป็นเอกชน “ศีลธรรมกลับมาโลกร่วมเย็น” ขาสองข้างต้องเกาะติดพื้นที่ หมายถึงรัฐและ NGO ต้องอยู่ด้วยกัน เหล่านี้เป็นการเปรียบเทียบร่างกายมนุษย์เป็นองค์ประกอบ แนวทางการดำเนินงานจึงควรมี 4 ด้าน

- 1) ควรมีการแยกประเมินคำว่า “ผลประโยชน์ชาติทางทะเล” ทำการประเมินมูลค่าออกมาให้เป็นในแต่ละส่วนอย่างชัดเจน โดยยังไม่ต้องสนใจว่าจะเป็นตัวเลขที่ถูกต้องแน่นอนหรือไม่ แต่ให้มีตัวเลขขึ้นมาก่อนเพื่อจะได้นำมาพิจารณาและศึกษาต่อไปได้
- 2) ในการวางระบบการบริหารจัดการ มีความจำเป็นที่จะต้องมองแบบแยกส่วนหรือไม่ เช่น ถ้าในบริเวณชายฝั่งให้ชุมชนชายฝั่งเป็นผู้ดูแลและจัดการ มี NGO เป็นที่ปรึกษาหรือผู้ให้คำแนะนำ ส่วนผลประโยชน์บางอย่างให้รัฐวิสาหกิจดูแล ส่วนผลประโยชน์บางอย่างก็ไม่จำเป็นจะต้องหาทางนำมาใช้ ให้เก็บไว้เป็นมรดกให้ลูกหลานโดยมีรัฐเป็นปุ๋ยมุขฝึาทรัพย์ การวางระบบการจัดการต้องมีเป้าหมาย นโยบาย และ กลยุทธ์ แต่ต้องมีการจัดแบ่งการดูแลเป็นหมวดหมู่ที่เหมาะสม
- 3) พยายามมองผลประโยชน์ด้วยมิติทางธุรกิจ คิดถึงกลไกทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อช่วยในการพิจารณาดำเนินการต่างๆ
- 4) ควรจะดูทะเลเป็นระบบนิเวศ อย่าแยกเป็นชิ้นๆ ต้องต่อให้เป็นภาพเดียวกัน โลกอนาคตผลประโยชน์คือการรุกไปใช้ประโยชน์ ไม่ใช่ไปครอบครองแต่ไปใช้ เอาจิตใจของธุรกิจมาจับตามองแล้วหาวิธีเพื่อเข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์

พลเรือเอก ฤทธิรงค์ ให้ความเห็นในประเด็นต่างๆ โดยสรุป ได้แก่

- 1) จุดมุ่งหมายของคณะอนุกรรมการฯ คือ จะต้องจัดตั้งให้มีสถาบัน เช่น สถาบันกิจการทางทะเลให้ได้ เพื่อที่องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในทุกด้านร่วมกันพิจารณาดำเนินการต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมต่อไป เพราะในประเทศเรามีปัญหาทางทะเลในทุกเรื่อง การที่หน่วยใดหน่วยหนึ่งจะแก้ปัญหาที่มักจะมีปัญหาใดปัญหาหนึ่งแทบทุกครั้ง ดังนั้นจึงควรมีองค์กรกลางที่ไม่สังกัดใครมาเป็นผู้จัดการ อย่างไรก็ตาม ฝั่งระมัดระวังการจัดตั้งองค์กรในลักษณะ หน่วยยามฝั่ง (coast guard) เพราะหากพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้ว การจัดตั้งหน่วยยามฝั่งก็เทียบได้กับการตั้งกองทัพอากาศขึ้นใหม่อีกหนึ่งกองทัพอากาศ ซึ่งไม่อาจคาดเดาผลที่จะเกิดตามมาได้
- 2) นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตว่าปัญหาจริงๆ ของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทางทะเล คือ ไม่มีกฎหมาย
- 3) กรณีการขาดคลองกระว่า สมัยหนึ่งมีปัญหาเรื่องเทคโนโลยี ช่วงหนึ่งมีปัญหาด้านการเมือง แต่ปัญหาในปัจจุบันจริงๆ แล้วคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังพอจะใช้เทคโนโลยีแก้ไขได้ แต่อีกปัญหาที่สำคัญคือปัญหาเรื่องคน เนื่องด้วยการขาดคลองดังกล่าวที่มีความยาว 200 กิโลเมตร กว้าง 1 กิโลเมตร จำต้องเวนคืนที่ดินเพื่อให้ได้พื้นที่จำนวนมาก แต่ปัญหานี้ก็ไม่ว่าจะแก้ไขอย่างไร เคยมีการประชุมและมี NGO ให้ความเห็นว่าการขาดคลองกระอาจจะไม่ได้ทำให้แผ่นดินของประเทศไทยหาย แต่จิตวิญญาณของความเป็นไทยจะหายไป ซึ่งก็เป็นประเด็นที่น่าคิด

- 4) สำหรับการแก้ปัญหาเรื่องทางทะเลของประเทศไทย ในขั้นต้นควรทำให้มีความสมบูรณ์ทางด้านความคิดเสียก่อน ส่วนทางปฏิบัติจะทำอย่างไรก็ค่อยว่ากันอีกเรื่องหนึ่ง

ดร. เทพ เมนะเสวต: มีข้อคิดเห็น ดังนี้

- 1) การจัดการทะเลจำเป็นต้องมองแบบองค์รวม (holistic view)
- 2) จำเป็นต้องมีการจัดการส่วนของฐานข้อมูล (database) ให้ดี ต้องทำให้เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ (reliable information)
- 3) ต้องวางแผนการทำวิจัยเพื่อที่จะใช้งบประมาณที่มีอยู่น้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 4) ในการจัดการต้องมีการวางแผนเรื่องบุคลากรให้เหมาะสม ต้องพิจารณาคุณสมบัติในแต่ละด้าน นอกจากนี้ประเทศไทยก็ควรจะมีผู้เชี่ยวชาญที่จะดูแลเกี่ยวกับความต้องการด้านบุคลากรให้ดี จะได้ทราบว่าด้านไหนมีจำนวนคนเพียงพอ ด้านไหนยังขาดแคลนบุคลากร
- 5) จำเป็นต้องให้มีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับทะเลมาตั้งแต่เด็กๆ ในขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเรื่อยๆ จะในรูปแบบการสัมมนาหรืออื่นๆ แล้วแต่ความเหมาะสม (long term education)
- 6) การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ควรให้เป็นแบบความร่วมมือ รวมไปถึงการทำงานในระดับภูมิภาค (ประเทศเพื่อนบ้าน) และระดับโลกด้วย

ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ให้ข้อคิดเห็นว่า

- 1) ความรู้ต่างๆ ที่ได้มากระจายอยู่ไม่รวมเป็นกลุ่มก้อน ดังนั้นคณะอนุกรรมการจึงควรปรึกษากัน และจัดแบ่งหัวข้อให้ชัดเจน เช่น แบ่งเป็นยุทธศาสตร์ หลักการบริหาร หลักการจัดการ เป็นต้น แล้วทำการกำหนดแผนงานกำหนดช่วงระยะเวลาการทำงานให้ดี ทั้งนี้ ควรคิดถึงเป้าหมายของการวางกรอบ เช่น เพื่อแก้ไขความยากจนของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์ต่อการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงว่าทำอย่างไรกรอบนโยบายนี้จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง
- 2) นโยบายควรจะต้องมี “สมุทราภิบาล” ยิ่งไปกว่านั้นการจะอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเลไทยได้ น่าจะต้องมีการนำเอาหลัก PPP (polluter pay principle) มาใช้
- 3) ประเด็นคลองกระ ในอนาคตประเทศไทยน่าจะต้องมีการขุด ซึ่งจะเป็นโดยการบังคับ หรือความสมัครใจ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของประเทศไทย

ดร. พรชัย ดำนวิวัฒน์ (รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย) ให้ความเห็นว่า

- 1) ประเทศไทยได้มีการใช้ประโยชน์จากทะเลอย่างมาก การพัฒนาต่างๆ ก็มีมาก แล้วปัจจุบันมีทรัพยากรเหลือให้ใช้อยู่อีกเท่าใด

- 2) ในส่วนของการให้สัตยาบันกฎหมายทะเล นั้น ประเทศไทยก็ไม่ควรยึดติดกับการเข้าเป็นภาคีหรือไม่ แต่ควรพิจารณาไปที่การนำเอาหลักกฎหมายทะเลไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์น่าจะดีกว่า ทั้งนี้ เนื่องจากผลประโยชน์ต่างๆ ในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากภัยต่างๆ อย่างมาก เพื่อเป็นการป้องกันก็ควรจะต้องมีกฎหมายรองรับให้ครบถ้วน อย่างไรก็ตาม มีข้อควรคำนึงว่ากฎหมายไม่ใช่ยาที่จะแก้ไขได้ทุกอย่าง ซึ่งในกรณีการผลักดันให้เกิดกฎหมายมักจะมีอุปสรรคจากหลายทาง เช่น การเมือง เป็นต้น ถ้าภาคการเมืองไม่สนับสนุนการดำเนินการต่างๆ ย่อมเป็นไปได้ยากนอกจากนี้ การจะแก้ไขกฎหมายรายฉบับหรือจัดทำกฎหมายกลางเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคี หรืออื่นใด ควรจะต้องมีการพิจารณาอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ในส่วนของการจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ควรเป็นลักษณะเอกชน (tract two) เช่น SEAPOL เพราะจะมีประสิทธิภาพมากกว่ารัฐบาล (tract one)
- 4) สำหรับการจัดทำ Road map จะต้องมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้มากขึ้น รวมถึงต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วนเป็นการเฉพาะ (focus group) ควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้การให้ความรู้ผ่านช่องทาง สส. และ สว. ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะกลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นตัวการสำคัญที่จะทำให้เกิดการแก้ไขกฎหมายต่างๆ นอกจากนี้ควรจะต้องหาช่องทางที่จะเสริมสร้างหรือทำให้เกิดมีความร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคประชาชนด้วย สิ่งสำคัญคือ road map ที่มีการจัดทำขึ้นจะสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้จะต้องมีกลุ่มหลัก (core group) ที่ทำหน้าที่ประสานงานด้วย
- 5) ประเด็น ช่องแคบมะละกา ควรหาข้อสรุปที่ชัดเจนว่าไทยเป็นรัฐช่องแคบหรือไม่

ศ.ดร. สมปอง สุจริตกุล: ให้ข้อคิดเห็นว่า ประเด็นเรื่องกฎหมายทะเลเป็นประเด็นสำคัญประการแรกที่มีการจัดการ โดยกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนเลยว่าให้ประเทศไทยให้สัตยาบัน UNCLOS 1982 ส่วนการกำหนดนโยบายนั้น หลักการคือ ประเทศไทยต้องไม่เสียเปรียบแต่ก็ต้องมีความเป็นธรรมด้วยเช่นกัน

ดร. ครุจิต นาครทรรพ รองปลัดกระทรวงพลังงาน แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) ในประเด็นของการรักษามลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลนั้นถ้าต้องการให้เกิดผลสำเร็จจริงๆ ควรจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญส่วนใดสำคัญ หัวข้อไหนเป็นอันดับแรกที่ต้องมีการจัดการ

- 2) ประเด็นการจัดตั้งองค์กร ต้องการเห็นองค์กรแบบมูลนิธิสถาบันปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพราะหน่วยงานดังกล่าวประสบความสำเร็จในการดำเนินการเป็นอย่างมาก ให้ลองศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างในการจัดตั้งองค์กรผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
- 3) ประเด็นการให้สัตยาบันหน่วยงานที่จะให้ความคิดเห็นได้ดีที่สุดน่าจะเป็นกระทรวงการต่างประเทศ เพราะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้ การให้สัตยาบันควรเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป น่าจะเกิดผลดีที่สุด
- 4) สำหรับประเด็นคอคอดกระ ทราบว่าเคยมีผู้ทำการศึกษาไว้แล้วว่ามีแนวทางที่จะดำเนินการได้ถึง 7 ทาง ทางที่ดีที่สุดคือทางที่ไม่ถูกใครบังคับได้

ผศ.ดร. อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา: ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของคุณละอนุกรรมการฯ ดังนี้

- 1) ควรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เพื่อจะได้ไม่เกิดการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทำให้การประสานงานต้องยุ่งยากมากยิ่งขึ้น
- 2) ประเด็นของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลควรจะต้องมองขอบเขตให้กว้างและครอบคลุม ซึ่งจะทำให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีแค่ภายในประเทศ หากยังมีหน่วยงานระดับภูมิภาค อื่นๆ หลายหน่วยงาน ดังนั้นจึงต้องมี ความร่วมมือระดับภูมิภาคด้วย ทั้งนี้การจัดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ต้องมีการสลายกำแพงหน่วยงานส่วนบุคคล เพื่อนำไปสู่ องค์กรที่สามารถมองภาพรวมได้อย่างแท้จริง
- 3) ประเด็นการตั้งองค์กรในลักษณะ tract two มีข้อควรระวัง คือ ต้องมีการประเมินและตรวจสอบ ความคืบหน้าของการปฏิบัติงาน

รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบลกุล กล่าวสรุป กล่าวขอบคุณที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุกท่าน และปิด การสัมมนา

สรุปประเด็นที่ได้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานการจัดการความรู้เพื่อ ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

1. ประเด็นเกี่ยวเนื่องกับ UNCLOS 1982

1.1 การที่รัฐบาลไทยขาด good ocean governance และไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการรักษา ผลประโยชน์ที่จะได้จากทะเลเพื่อคนไทย ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญของการเสียภาษีให้รัฐ และไม่เห็นความสำคัญในการแสดงตัวว่าเป็นสัญชาติไทย เช่น เรือประมงไทยเลือกที่จะชักธงชาติอื่นที่ สามารถเอื้อประโยชน์ให้ในการไปทำประมงในต่างประเทศได้ และไม่ถูกจับ

1.2 แม้จะยังไม่ให้สัตยาบัน UNCLOS 1982 รัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องวางแผนเตรียมหน่วยงาน บุคลากร และงบประมาณเพื่อให้สามารถจัดการพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ได้ ตามกฎของ UNCLOS 1982 เพราะไม่ช้าก็เร็วไทยจะต้องให้สัตยาบันจึงต้องเตรียมตัวตั้งแต่นี้

2. ประเด็นปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องเขตแดน

2.1 ปัญหาสำคัญและเร่งด่วนคือเรื่องทรัพยากรพลังงานในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ในอ่าวไทยที่มีอาณาเขตทับซ้อนระหว่างประเทศกัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย และไทยโดยเฉพาะในพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Development Area : JDA) ทั้งนี้แม้กำลังการผลิต ก๊าซธรรมชาติของไทยจะสูงขึ้นกว่าร้อยละ 10 ต่อปี แต่ยังไม่พอต่อการใช้ภายในประเทศ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศและประชากรที่เพิ่มมากขึ้น

2.2 ปัญหาความปลอดภัยในการใช้ทะเล เช่น โจรสลัด การก่อการร้ายในทะเล อุบัติเหตุในทะเล โดยปัจจุบันกองทัพเรือทำหน้าที่จัดการอาชญากรรมในทะเลในเขตชายฝั่ง 12.5 ไมล์ทะเล หากนอกเขตนี้ออกไป จะไม่สามารถใช้อำนาจนี้ได้

2.3 ปัญหาความมั่นคงของประเทศในภูมิภาคที่ส่งผลต่อปัญหาสังคมระดับภูมิภาค เช่น ปัญหาในประเทศพม่าส่งผลต่อการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและแรงงานเถื่อนของชาวพม่า ในประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์

2.4 ปัญหาการทำงานที่ไม่เชื่อมประสานกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นในประเทศ และระหว่างประเทศ

3. ปัญหาด้านทรัพยากรประมง

3.1 ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรประมงที่เพิ่มมากขึ้น เพราะ 1) ทรัพยากรในเขตประเทศไทยเสื่อมโทรม 2) ประมงพาณิชย์ต้องเลี้ยงปัญหาขาดแย้งกับประมงพื้นบ้านชายฝั่ง จึงต้องออกหากินไกลขึ้น และ 3) ประมงพาณิชย์ต้องจับปลาให้ได้มากขึ้นเพื่อให้คุ้มกับต้นทุนที่สูงขึ้น

3.2 แนวทางการแก้ปัญหา

- จากเดิมที่มุ่งลดจำนวนเรือประมง ปัจจุบันเนื่องจากราคาน้ำมันสูงมาก จึงเปลี่ยนมาเพิ่มขนาดตาอวนให้ใหญ่ขึ้น ด้านน้ำมันลดลง ประหยัดพลังงานในการลากหรือล้อม
- สนับสนุนประมงนอกน่านน้ำที่ไปไกลถึง อินโดนีเซีย อินเดีย หรือประเทศในแถบแอฟริกา เช่น เยเมน โอมาน

4. ปัญหาอื่นๆ

4.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเนื่องมาจากการพัฒนาชายฝั่ง เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศชายฝั่งอย่างถาวร เช่น การก่อสร้างชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวและบริการ เกิดการพังทลายหน้าดินชายฝั่ง ปล่อยตะกอนลงชายฝั่งทับถมแนวปะการัง ภูเขาทะเล

4.2 ส่วนแบ่งผลประโยชน์ในธุรกิจการค้า ตกอยู่กับผู้ประกอบการต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ ควรพิจารณาข้อกฎหมายและข้อบังคับด้านการประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติ และการเก็บภาษีอากร

4.3 ปัญหาความเสียหายของชุมชนชายฝั่งอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ ใช้วิธีเน้นให้การศึกษาโดยใช้โรงเรียนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง ในหลายพื้นที่ที่เคยประสบภัยมาแล้วกลับพบว่าประชาชนและธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการยังสมัครใจพักอาศัย และเพิ่มงบการลงทุนมากขึ้นในพื้นที่เสี่ยงภัย ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่ต้งขึ้น มักเป็นรูปแบบหน่วยงานเฉพาะกิจยึดตัวบุคลากร เน้นนโยบายแก้ไขปัญหามากกว่าป้องกัน

4.4 นโยบายส่งเสริมพาณิชย์นาวีในประเทศถูกมองข้าม

- การขนส่งทางน้ำนั้นเหมาะสมอย่างยิ่งในการขนส่งสินค้าปริมาณมากที่มีมูลค่าต่ำ เพราะมีต้นทุนต่ำสามารถใช้คลอง หรือแม่น้ำ บวกกับน้ำขึ้นน้ำลงตามธรรมชาติในการลดการใช้พลังงาน การที่รัฐสนับสนุนการขนส่งทางบกมากกว่าทางน้ำ ผลที่ตามมาคือต้นทุนและราคาผลผลิตทางการเกษตรในประเทศได้รับผลกระทบโดยตรงและรุนแรงจากราคาน้ำมันโลกที่พุ่งสูงขึ้น
- การขนส่งทางน้ำค่อนข้างตรงเวลา เชื่อถือได้ มีปัจจัยทำให้ล่าช้าน้อย ต้นทุนต่ำ จึงเหมาะกับ การขนส่งสินค้าทางการเกษตรปริมาณมาก (bulk goods)

ผู้สรุปรายงานการประชุม
 ดร. สมฤดี (มีประเสริฐ) จิตประไพ
 น.ส. วลัยพร ล้ออัศจรรย์

หมายเหตุ สามารถรับฟังเสียงบันทึกการประชุมได้จากเว็บไซต์ <http://marinepolicy.trf.or.th>

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

1. ศ. นพ. สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ	รองอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศ.ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง	ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
3. รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบุกุล	ประธานอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
4. ดร. เทพ เมนะเศวต	ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
5. ศ.ดร. สมปอง สุจริตกุล	ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
6. ศ.ดร. ทวีศักดิ์ปิยะกาญจน์	ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
7. พลเรือเอกถนอม เจริญลาภ	ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
8. รศ.ดร. สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์	ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
9. ดร. พรชัย ดำเนวิวัฒน์	รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

10. ดร. ครุจิต นาครทรรพ รองปลัดกระทรวงพลังงาน
11. ศ.ดร. กมลชนก สุทธิวาทีนฤพุฒิ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. รศ.ดร. กัลยา วัฒนยากร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ
13. น.อ. กิตติพงษ์ จันทรสมบัติ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
14. นายโกมล จิรัชย์สุทธิกุล อนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
15. น.อ. จุมพล ลุมพิกานนท์ รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
16. นายพรชาติ บุญนาคน ผู้ดำเนินการสำนักความมั่นคงกิจการชายแดนและการป้องกันประเทศ สมช.
17. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ อนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
18. พล ร.ต.ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์ อนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
19. ดร.สมิทธิ ธรรมเชื้อ อนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
20. รศ. สุชาดา ชินะจิตร์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและ อนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
21. น.ส. จริยา ลีตีเวศน์ SEA START RC
22. น.ส. จิตติมา ฉัตรเงิน กรรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี
23. นางจิตติมา สาระมุล สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
24. รศ.ดร. เจริญ นิตธีรกรรมง หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. ดร. เชิดศักดิ์ วีระพัฒน์ Thailand Director International Ocean Institute (IOI-Thailand)
26. นายติลก ณ พัทลุง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
27. นายทวีป บุญวานิช ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีประมงทะเล
28. รศ.ดร. ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยโลหะและวัสดุ
29. นายชนะชัย วชิระวรกรรม กองกฎหมาย กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
30. นายธนา ยิงเจริญ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
31. น.ต.บรรจง เหมือนโพธิ์ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.)
32. ผศ.ดร.ปราโมทย์ ไศจุศุภร รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและสถานีวิจัยสถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ
33. นายปวีณ ธนรัช กระทรวงการต่างประเทศ
34. นายพลาวุฒิ เลิศศิลาทอง ผู้ช่วยเลขานุการคณะทำงาน พรรคประชาธิปัตย์

35. นางพวงทอง อ่อนอุระ	อนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
36. น.ส.ล่องดาว วงเวิน	กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ กองประมงต่างประเทศกรมประมง
37. นายวรรณเกียรติ ทับทิมแสง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
38. น.อ.สมเจตน์ คงรอด	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
39. น.ส.สิริพร กองนาค	สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย
40. นางสุนันทา เจริญปัญญา ยิ่ง	สถาบันการขนส่ง
41. อ.สุปราณี จงดีไพศาล	ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิภาพสาธารณสุข สกว.(ฝ่าย 3)
42. นางสุมาลี สุขดานนท์	สถาบันขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
43. รศ.สุริชัย หวันแก้ว	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม
44. นางสุวิรัตน์ ชะนะมา	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
45. อ.อังคณา ศิริวิวัฒน์นันทน์	โครงการกฎหมายทะเล
46. ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	SEA START RC
47. น.ส.จีรวรรณ ช่วยพัฒน	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
48. รศ.ดร.เพติมศักดิ์ จารยะพันธุ์	อนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
49. น.ส.วลัยพร ล้ออัศจรรย์	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
50. ดร.สมฤดี (มีประเสริฐ) จิตประไพ	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
51. น.ส.โสภิต สร้อยสอดศรี	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ภาคผนวก ข:
สรุปผลการเสวนาชุด“โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน”

ครั้งที่ 1 : ยุทธศาสตร์ทางทะเล

ครั้งที่ 2 : การประมงและทรัพยากรมีชีวิต

ครั้งที่ 3: การขนส่งทางทะเล

ครั้งที่ 4 : ทรัพยากรไม่มีชีวิต

ครั้งที่ 5: ภัยพิบัติ

สรุปผลการเสวนาชุด
“โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน
ครั้งที่ 1 : ยุทธศาสตร์ทางทะเล”
วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2552
ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

บทนำ

โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (คจชล.) สกว. ร่วมกับคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (อจชล.) ได้จัดให้มีการประชุมเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 1 : ยุทธศาสตร์ทางทะเล” เพื่อทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความรู้ในการใช้ทะเลของประเทศไทย อันจะทำให้เกิดมุมมองในการพัฒนาและนำไปสู่การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป

การบรรยายยุทธศาสตร์ทางทะเล กรณีศึกษาจากประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย

การบรรยาย แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกโดยนาวาโท จเร โฉมเฉลา บรรยายเรื่องยุทธศาสตร์ทางทะเลกรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ จากนั้นนาวาเอก ศุภยป็น โสมภีร์ จึงบรรยายเรื่องนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศออสเตรเลีย

จากการศึกษาของผู้นำเสนอ พบว่าความมั่นคงของประเทศที่มีการใช้ประโยชน์จากทะเลมีความเกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีสमुททานุภาพ คือ ความสามารถในการใช้ทะเลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจต่อประเทศ องค์ประกอบของสมุททานุภาพ ประกอบด้วย

1. การผลิต
2. การค้าและบริการ
3. การตลาด
4. การรักษาความปลอดภัย
5. การขนส่ง

ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์ของแต่ละประเทศจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบของทฤษฎีสमुททานุภาพ 5 ประการนี้ด้วย และหากเปรียบเทียบประเทศทั้ง 3 คือ ประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย จะพบว่ามึลักษณะที่เหมือนกันอย่างหนึ่ง คือ ประเทศทั้ง 3 มีลักษณะเป็นเกาะ โดยประเทศสิงคโปร์เป็นเกาะขนาดเล็ก ประเทศออสเตรเลียเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ถึงขั้นที่เรียกได้ว่าเป็นทวีป ส่วนประเทศเกาหลีใต้แม้จะไม่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะเหมือนอย่าง 2 ประเทศที่กล่าวมา แต่ด้วยสภาพความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ต้องกลายสภาพไปเป็นเกาะทางการเมืองอย่างเช่นที่เป็นอยู่ (ไม่สามารถ

เดินทางขึ้นเหนือได้ ต้องออกทะเลอย่างเดียว) ถึงแม้ประเทศทั้ง 3 จะใช้ประโยชน์ทางทะเลเหมือนกัน แต่ประเด็นที่แต่ละประเทศใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทะเลกลับมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ การเมือง การปกครอง เป้าหมาย ความรู้และเทคโนโลยี ทรัพยากร ฯลฯ

ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ มียุทธศาสตร์ชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ทางทะเล เนื่องจากเป็นประเทศขนาดเล็ก แต่ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมแก่การเป็นชุมทางการเดินเรือ (ช่องแคบมะละกา) และจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร จึงทำให้มูลค่าการส่งออกของประเทศมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับมูลค่าการนำเข้า เมื่อพิจารณาแล้วประเทศสิงคโปร์จึงพยายามใช้จุดเด่นที่ตนเองมีอยู่เพื่อดึงดูดเม็ดเงินจากต่างประเทศในรูปแบบของการให้บริการด้านต่างๆ เช่น การให้บริการด้านท่าเรือปลอดภาษี การบริการด้านการเงิน ศูนย์การค้า สถานที่จัดประชุม โรงแรม และคาสิโน ฯลฯ และพิจารณาโครงสร้างทางยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศในอนาคตดังนี้

1. การให้บริการท่าเรือปลอดภาษี (free port) และเป็น ศูนย์กลาง (hub) ในการแลกเปลี่ยนสินค้า เพื่อสร้างแหล่งการผลิตที่ไม่ได้อยู่ในประเทศ
2. การค้า มูลค่าการผลิตเพื่อการส่งออกเมื่อเทียบกับการนำเข้าสินค้า อาหาร เครื่องดื่ม ปรากฏว่าติดลบ ดังนั้นหากต้องการได้ดุลทางการค้ากับต่างประเทศจึงต้องเน้นที่ด้านการให้บริการในรูปแบบต่างๆ
3. ผลิตสินค้าไฮเทค
4. การบริการการเงินแบบครบวงจร การประมูล การให้กู้ยืมเงินเพื่อการค้า
5. ทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางของการประชุม การช้อปปิ้ง การพักผ่อน เพื่อดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาจาก ทฤษฎีสมาททานุภาพ พบว่าในด้านการผลิต ประเทศสิงคโปร์ไม่มีความพร้อมเท่าใดนักจึงได้เชิญนักลงทุนจากต่างชาติมาทำการผลิตให้ ปัจจุบันมีมากกว่า 650 บริษัท ประกอบกับการสร้างคนของตนเองในภาคอุตสาหกรรม ด้านการขนส่ง มีท่าเรือแห่งชาติที่สิงคโปร์บริหารเอง รวมถึงรับบริหารท่าเรือทั่วโลก แต่ไม่ได้เน้นด้านการสร้างเรือเท่าใด นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะเป็นศูนย์กลางในการบินของภูมิภาค ด้านการค้าและบริการจะลดการพึ่งพาด้านการค้าลง แต่พึ่งพาด้านการบริการมากขึ้น ด้านการตลาดมีความพยายามทำสัญญาด้านการค้ากับหลายๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น ด้านการลงทุนสิงคโปร์จะนำเงินลงทุนที่ได้จากการเก็บออมใส่ลงในบริษัทเงินทุน (บ.เทมาเส็ก โฮลดิ้งส์) เพื่อนำไปลงทุนต่อในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ด้านการสร้างความมั่นคงของประเทศมีโครงการด้าน

การทหารเกี่ยวกับความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ทั้งในภูมิภาคและสหรัฐอเมริกา เพื่อจัดการปัญหาต่างๆ บน นานน้ำโดยเฉพาะปัญหาโจรสลัด

ประเทศเกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้ มีจุดเด่นอยู่ที่การผลิตสินค้าที่มีความได้เปรียบคู่แข่งชั้น ความได้เปรียบของประเทศเกาหลีใต้เกิดจากการมีระบบการขนส่งทางน้ำ การต่อเรือที่ครบวงจร โดยมีสายการบินเรือของตนเอง และมีอุตสาหกรรมการต่อเรือเพื่อสนับสนุนการเดินทางเรือ รวมทั้งมีอุตสาหกรรมการผลิตเหล็ก และอุตสาหกรรม การกลั่นน้ำมัน เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการต่อเรือ นอกจากนี้แล้วเกาหลีใต้ยังมีเทคโนโลยีการผลิตเรือที่มี ศักยภาพสูง คือ สามารถต่อเรือได้เร็วและราคาถูกกว่าคู่แข่ง จุดเด่นที่สำคัญอีกด้านของประเทศเกาหลีใต้ คือ มีรัฐบาลที่มีความเข้มแข็งและดำเนินการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบรวมถึงลักษณะนิสัยประจำชาติ ลัทธิ ความเชื่อ เนื่องจากประวัติศาสตร์ที่ต้องอยู่ใต้สงครามและการกดขี่จากชาติอื่นๆ อย่างยาวนาน ทำให้ ประชาชนชาวเกาหลีใต้มีความรักชาติ ขยันขันแข็ง และจริงจัง และเนื่องจากตลาดภายในประเทศมีขนาดเล็ก การค้าขายกับต่างประเทศจึงเป็นทางออกที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้

เกาหลีใต้ใช้ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและมี มูลค่าสูงด้วยการพัฒนาฝีมือแรงงาน และวัฒนธรรมการทำงานเพื่อสร้างโอกาสทางการแข่งขันในตลาดที่มี ค่าแรงถูก โดยเกาหลีใต้จะใช้ข้อได้เปรียบด้านต้นทุนค่าขนส่งที่ต่ำกว่าในการแข่งขันทางการค้ากับประเทศอื่น รวมถึงมาตรการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศโดยใช้กลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ Economic Planning Board เพื่อคัดเลือกกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ของประเทศเกาหลีใต้ที่มารวมตัวกัน (Chaebols) โดย รัฐบาลให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุกด้านอย่างเต็มที่ เป็นต้น นอกจากการการพัฒนาสินค้าส่งออก เพื่อการสร้างรายได้เข้าประเทศแล้ว เกาหลีใต้ยังได้ส่งเสริมการผลิตด้านประมงและกิจการในประเทศ เพื่อ ลดการพึ่งพาด้านอาหารจากต่างประเทศ และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากภาคการส่งออก อีกทางหนึ่ง

ประเทศออสเตรเลีย

ส่วนประเทศออสเตรเลียนั้น เป็นประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และแม้จะเป็นประเทศที่ล้อมรอบด้วยทะเลแต่ออสเตรเลียกลับใช้ประโยชน์จากทะเลทางอ้อม มากกว่า เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านสภาพพื้นที่ ระยะทางระหว่างท่าเรือหนึ่งไปยังอีกท่าเรือหนึ่ง ซึ่งทำให้การ ขนส่งด้วยเรือของตนเองมีต้นทุนสูงและไม่คุ้มทุน การใช้ประโยชน์จากทะเลของประเทศออสเตรเลียจึงเป็นใน ลักษณะการส่งสินค้าผ่านทางเรือขนส่งของต่างประเทศเพื่อลดต้นทุน

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมประกอบด้วย ทุน และ เทคโนโลยี จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศออสเตรเลียโดยอ้างอิงสภาพพื้นฐานจากประเทศอังกฤษ พบว่าการที่ประเทศจะมีความมั่งคั่งได้ต้องมีคุณลักษณะ 5 ประการ (Paul Kennedy, 2008) ประกอบด้วย

1. เป็นเมืองที่มีท่าเรือเป็นศูนย์กลางการค้าขายระหว่างประเทศในการนำเข้าและส่งออกแหล่งอุตสาหกรรมในภูมิภาค
2. เป็นเมืองที่มีระบบระดมทุน ระบบการเงิน และระบบธนาคารที่ทันสมัยสามารถให้บริการด้านการค้าขายระหว่างประเทศครอบคลุมพื้นที่ทั่วโลก
3. เป็นเมืองที่มีอุตสาหกรรมการซ่อมและสร้างเรือชั้นนำในภูมิภาค
4. เป็นเมืองที่ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสนับสนุนแนวความคิดใหม่
5. เป็นเมืองที่มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่สามารถใช้ทะเลและมหาสมุทรแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไปได้ทั่วโลก

การกำหนดจุดยืนของประเทศก็เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางในอนาคต ประเทศออสเตรเลียมีการตั้งคำถามที่สำคัญเพื่อกำหนดจุดยืนของตนเอง ในการก้าวเข้าสู่ระดับโลกอย่างเป็นลำดับ ในยุคโลกาภิวัตน์ระยะที่ 1 เศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและส่งออก (ค.ศ. 1788-1911) ประเทศออสเตรเลียมุ่งพัฒนาด้านการผลิตและการส่งออกของประเทศ เพื่อยกระดับออสเตรเลียให้ก้าวสู่ระดับโลก โดยเน้นที่ด้านอุตสาหกรรมขนแกะ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมข้าวสาลี และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากนมและเนื้อ ต่อมายุคโลกาภิวัตน์ระยะที่ 2 เศรษฐกิจบนฐานอุตสาหกรรม (ค.ศ. 1901-1995) มองที่บริษัทของประเทศควรจะวางตัวเองอยู่ตรงไหน และจะก้าวเข้าสู่ระดับโลกได้อย่างไร ด้วยการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าและสินค้าที่บริโภคภายในประเทศ รวมถึงการออกนโยบายปกป้องสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ ยุคโลกาภิวัตน์ระยะที่ 3 เศรษฐกิจบนฐานความรู้และบริการ (ค.ศ. 1995-ปัจจุบัน) เป็นยุคที่ให้การสนับสนุนระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง การค้าและบริการ การสื่อสาร สวัสดิภาพและความปลอดภัย การศึกษา ฯลฯ และเน้นด้านสินค้าและบริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมและสะดวกกับยุคปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากทั้ง 3 ประเทศ ที่มีการใช้ประโยชน์ทะเลเพื่อสร้างรายได้มูลค่ามหาศาล โดยใช้ทฤษฎี สมุททานุภาพ และทฤษฎีของ Paul Kennedy ถึงแม้ว่าข้อมูลจะไม่ได้ระบุรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทั้ง 2 อย่างลึกซึ้ง แต่เห็นได้ว่าทั้ง 3 ประเทศ สามารถนำจุดเด่นที่ตนเองมีอยู่มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ประเทศสิงคโปร์แม้จะมีอุตสาหกรรมการต่อ/ซ่อมเรือ แต่อุตสาหกรรมการต่อ/ซ่อมเรือก็ไม่ใช่สิ่งที่สิงคโปร์จะสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร แต่สิงคโปร์ก็ชัดเจนด้วยการมีระบบการบริหารจัดการท่าเรือที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก รวมถึงรัฐบาลบริหารงาน “เป็น” สามารถใช้ประโยชน์จากสภาพภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นจุดแข็งเพียงอย่างเดียวของประเทศนี้ได้ และมีประชาชนที่มีนิสัยขยันขันแข็ง ประเทศเกาหลีใต้ก็เช่นกันแม้จะประสบปัญหาทางการเมืองจากภัยคอมมิวนิสต์ การประท้วง หรือด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือปัญหาด้านสังคม การแบ่งแยกเชื้อชาติ

ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ แต่เกาหลีใต้ก็มีรัฐบาลที่มีความเข้มแข็งและสามารถนำพาประเทศไปสู่การความเจริญทางเศรษฐกิจได้ ด้านการค้าของเกาหลีใต้แม้จะไม่โดดเด่นนักแต่ก็มีความพร้อมเพียงพอที่จะดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุน

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย จะเห็นได้ประเทศทั้ง 3 มีข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ มากกว่า ยกตัวอย่าง ประเทศสิงคโปร์มีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ที่มีขนาดเล็กและขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตปัญหาด้านความแตกแยกของพลเมืองที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ประเทศเกาหลีใต้พื้นที่เต็มไปด้วยภูเขา พื้นที่ราบที่มีอยู่น้อยใช้เพื่อทำการเกษตรสำหรับประชากรในประเทศซึ่งยังไม่เพียงพอ และไม่สามารถพยากรณ์ได้ว่าในแต่ละปีจะได้ผลผลิตเท่าใดเนื่องจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และประสบปัญหาภัยธรรมชาติตลอดเวลา ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเหล่านี้เลย แต่จุดเชื่อมโยงสำคัญที่ทำให้ประเทศเหล่านี้สามารถเดินหน้าและก้าวไปสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลก ได้แก่ การมีระบบบริหารและนโยบายของประเทศที่มีประสิทธิภาพ นโยบายของทั้ง 3 ประเทศสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เกือบทั้งหมดมีความมั่นคงทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ แตกต่างจากประเทศไทยที่ระบบการบริหารประเทศยังไม่มีความเป็นเอกภาพ ขาดความต่อเนื่อง และนำไปสู่การปฏิบัติได้ยาก

การอภิปรายยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศไทย

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้มีการอภิปรายและซักถามเกี่ยวกับการนำเอาประสบการณ์ของประเทศทั้ง 3 มาใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศไทย สาระสำคัญมีดังนี้

ปัจจุบันปัญหาจากการใช้ประโยชน์ทางทะเลของไทยมีเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการลดจำนวนของทรัพยากรทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทะเลอย่างเต็มที่โดยขาดองค์ความรู้ และข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงขาดจิตสำนึกเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมพิจารณาและหาแนวทางเพื่อดำเนินการอย่างเร่งด่วนให้การใช้ประโยชน์ทะเลของประเทศเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับมามีศักยภาพในอนาคต

การแก้ปัญหาทางทะเลของประเทศไทยต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ภายใต้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทะเลในทุกๆ มิติ รวมถึงต้องเป็นงานวิจัยที่สามารถต่อยอดความรู้ และนำไปปฏิบัติได้จริง ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการศึกษาวิจัยจึงควรได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยอย่างเพียงพอ เพื่อให้การศึกษาวิจัยสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อมองประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สิ่งที่เป็นข้อจำกัดของประเทศไทยน่าจะเป็นเรื่องของระบบบริหารและนโยบาย ยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทยที่ควรให้ความสำคัญควบคู่กับยุทธศาสตร์ชาติ แต่กลับไม่ได้รับการผลักดันเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะฝ่ายบริหารระดับสูง นักการเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไม่ทราบถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่ได้รับจากทะเล ดังนั้นการให้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับความสำคัญของท้องทะเลแก่ฝ่ายบริหารประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญอีก

ประการหนึ่ง ประกอบกับต้องกำหนดจุดยืนของประเทศไทยให้ได้และควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งจะทำให้การกำหนดนโยบายด้านทะเลของไทยถูกทิศทาง ได้รับการผลักดัน และสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งองค์การประสานงานเพื่อพิทักษ์ท้องทะเล การให้สัตยาบันกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 เป็นต้น ด้านการปฏิบัติต้องทำการปฏิรูประบบการใช้ทะเลของไทยใหม่ เพื่อให้ทะเลไทยเป็นแหล่งที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง ยั่งยืน ด้วยวิธีการอนุรักษ์ รักษาความอุดมสมบูรณ์ของน่านน้ำไทย รวมถึงเพื่อป้องกันการใช้ทรัพยากรทางทะเลเกินความจำเป็น ซึ่งจะส่งผลต่อจำนวนทรัพยากรที่ลดลงอย่างรวดเร็วด้วยการนำอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้ ประกอบการปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่า สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทะเลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยกตัวอย่างแนวคิดการปรับปรุงคลองเดิมเพื่อทำเส้นทางคมนาคมทางน้ำของคนไทยของมูลนิธิคลองไทยที่เล่าโดย ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ซึ่งคาดว่าสามารถลดข้อจำกัดจากการตรวจค้น และเดินเรือผ่านประเทศอื่นได้

การใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทยเป็นเรื่องใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทะเลจึงต้องมองทั้งระบบไม่สามารถเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ และก่อนที่จะดำเนินการในเรื่องใดก็ตาม สิ่งที่เราจะต้องหาคำตอบให้ได้เพื่อให้ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาการใช้ทะเลที่ชัดเจน คือ ปรัชญาในการสร้างประเทศไทยอยู่ตรงไหน และยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทยสนับสนุนปรัชญานั้นหรือไม่ การใช้ประโยชน์ทะเลของประเทศไทยทุกด้านถึงจะมีความมั่นคง และยั่งยืน

สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมเสวนา

1. การขาดนโยบายที่ชัดเจน (top down policy) เพื่อกำหนดนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะยึดระบบทุนนิยมหรือเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 การประมงในหรือนอกน่านน้ำอาณาเขต
 - 1.3 บทบาทของทหารเรือเกี่ยวกับความมั่นคง เช่น การจัดกองเรือเพื่อคุ้มครองเรือประมง และเรือสินค้าในทะเลนอกอาณาเขต การร่วมมือกับต่างประเทศในการขอกำลังสนับสนุน
 - 1.4 ความเชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติในส่วนอื่นๆ
 - 1.5 การสนับสนุนการปฏิบัติตามนโยบายอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ
2. โจทย์วิจัยเพิ่มเติม
 - 2.1 การฟื้นฟูทรัพยากรมีชีวิตภายในน่านน้ำอาณาเขตโดยใช้กฎหมายและอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ

- 2.2 ศักยภาพของการทำการประมงนอกอาณาเขต (ทะเลหลวงและทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น)
 - 2.3 การหาทางเลือกในการจัดการอุตสาหกรรมการประมง เช่น รัฐบาลซื้อเรือคืนจากชาวประมง
 - 2.4 การประเมินศักยภาพของประเทศในสาขาต่างๆ เช่น การบริการที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ
(การขนส่งทางบกที่เชื่อมโยงกับทะเล (การปรับปรุงการให้บริการของท่าเรือ
 - 2.5 การศึกษาประเทศเพื่อนบ้านที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย
3. การให้ความรู้เรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
 - 3.1 ควรจะเน้นเรื่องกฎ ระเบียบรวมถึงอนุสัญญา ข้อตกลงระหว่างประเทศ
 - 3.2 ควรเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารระดับสูง และนักการเมือง
 - 3.3 การเสวนาควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงที่กว้างขึ้น

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร. สุชาดา ชินะจิตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. นาง สุปราณี จงดีไพศาล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่าย 3
4. นางสาว ฉัตรทิพย์ ภูสกุล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
5. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะเพทย์ สำนักงานผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ
6. นาวาเอก ภูชงค์ ประดิษฐธีระ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
7. นาวาเอก ศุภชัย ปิ่น ไสมภีร์ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
8. นาวาโท จเร โคมเจลา สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
9. นางสาว นาฏศุภางค์ ไปศยานนท์ กระทรวงการต่างประเทศ
10. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
11. พ.ต.อ. ปรีชา ธรรมโม กองบังคับการตำรวจน้ำ
12. นาวาโท ภาณุวัฒน์ สมังงาน กรมยุทธการทหารเรือ
13. นาวาตรี ภูวนัย เกษบุญชู กรมยุทธการทหารเรือ
14. นาย รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
15. นาย ดนัย มู่สา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
16. นางสาว ภัทรีพันธุ์ พัดใส กระทรวงมหาดไทย
17. นาย สุรัชย์ ศิริจิระพัฒนา กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ
18. นาย จารุอุดม เรืองสุวรรณ ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
19. ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ศาสตราจารย์กิตติคุณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20. ดร. เจตจินดา ชาติยะบุตร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
21. นางสาว เสาวลักษณ์ วิญญูนันท์กุล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
22. นายเสถ์ ทรงพลอย ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

23. นาง สุมาลี สุขदानนท์	สถาบันขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. รศ.ดร. เจริญ นิตินวมยง	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. นาย เอนก ไสภณ	สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. นาย กฤษณะ มุขแก้ว	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
27. รศ.ดร. เผดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
28. ดร. ศรีสุดา จารยะพันธุ์	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
29. นางสาว ไสภิต สร้อยสอดศรี	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
30. นาย กอบชัย ล้อเพ็ญภพ	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

สรุปการประชุมเสวนาชุด
“โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหนครั้งที่ 2 : การประมงและ
ทรัพยากรมีชีวิต”

วันที่ 24 เมษายน 2552

ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

บทนำ

ทะเลเป็นแหล่งทรัพยากรทางชีวภาพที่มีความหลากหลาย และถือเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญที่เลี้ยงดูประชากร รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ในประเทศไทยมีการใช้ประโยชน์จากทะเลในทุกมิติ ทั้งด้านการรักษาความมั่นคง การขนส่ง การอุตสาหกรรม การศึกษาวิจัย และที่สำคัญเป็นแหล่งอาหารโปรตีนสำหรับสิ่งมีชีวิตในประเทศทั้งคนและสัตว์ จากการศึกษาพบว่ามูลค่าของทรัพยากรมีชีวิตที่ได้จากทะเล มีมูลค่าถึง 234,608.85 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 3.15 ของมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลทั้งหมด ซึ่งทรัพยากรมีชีวิต สามารถแบ่งได้เป็น

1. ทรัพยากรประมง หมายถึง พืช สัตว์น้ำ รวมทั้งผลผลิตหรือผลพลอยได้จากพืชและสัตว์น้ำต่างๆ ที่ได้จากการทำประมง
2. ทรัพยากรอื่นๆ หมายถึง ทรัพยากรทางทะเลอื่นๆ นอกเหนือจากทรัพยากรประมง มิได้ใช้ประโยชน์เพื่อบริโภค แต่จะใช้ประโยชน์ทางอ้อม เช่น ความสวยงาม ความหลากหลายทางชีวภาพ ฯลฯ เช่น ทรัพยากรปศุสัตว์ ปะการัง หญ้าทะเล เป็นต้น

ในอดีตทรัพยากรทางทะเลของประเทศมีอยู่อย่างมหาศาล แต่เมื่อการประมงได้พัฒนาวิธีการและเครื่องมือการจับให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ในระยะแรกของการพัฒนาชาวประมงสามารถจับปลาและสัตว์น้ำได้ปริมาณสูงขึ้น ในปี 2504 สามารถจับสัตว์ทะเลหน้าดินได้ถึง 294 กิโลกรัมต่อชั่วโมง (กรมประมง) ทำให้อุตสาหกรรมประมงเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่จากการพัฒนานี้เองที่ส่งผลให้ในสิบปีต่อมา (พ.ศ. 2514) ปริมาณสัตว์หน้าดินที่จับได้ลดลงเหลือ 51 กิโลกรัมต่อชั่วโมง และลดลงเหลือเพียง 25 กิโลกรัมต่อชั่วโมงในปัจจุบัน ซึ่งไม่คุ้มกับต้นทุนการทำประมงในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วการทำประมงเกินกำลังการผลิตยังเป็นตัวเสริมให้ปริมาณสัตว์น้ำ และทรัพยากรมีชีวิตอื่นๆ ก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยว มลภาวะ จากกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ฯลฯ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรในด้านต่างๆ เช่น แนวปะการังถูกทำลาย การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ และปศุสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งวางไข่และเลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์เศรษฐกิจ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ฯลฯ ก็จะส่งผลย้อนกลับมาสู่ภาคเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของมนุษย์เช่นกัน คำตอบของการแก้ปัญหาขึ้นอยู่กับวิธีการทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและการใช้ทรัพยากร อยู่ในจุดที่สมดุล เพื่อให้ปัจจัยทั้งสองเกื้อหนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนให้กับประเทศไทยตลอดไป

ปัจจุบันการประมงของประเทศไทยประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งปัญหาแต่ละอย่างมักเชื่อมโยงต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อไปยังปัญหาอื่นๆ เป็นการยากที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะสามารถรับผิดชอบแก้ไขปัญหาได้เองทั้งหมด โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ดังนั้นสิ่งที่สำคัญก็คือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน เพื่อช่วยกันหาแนวทางในการรักษาทรัพยากรทางทะเลทั้งหลาย และเร่งดำเนินการรักษา พื้นฟู ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

ปัญหาจากการประมง

การประมงแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การประมงพื้นบ้าน และการประมงพาณิชย์ ซึ่งประเภทของการประมงพาณิชย์ ยังแบ่งออกเป็น การทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทย (ของประเทศไทยและประเทศอื่นๆ) และการทำประมงนอกลำน้ำ ซึ่งปัญหาจากการประมงรูปแบบต่างๆ มีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

1. การประมงพื้นบ้าน มีลักษณะเป็นการทำประมงเพื่อยังชีพ โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก และใช้เครื่องมือจับปลาแบบง่ายๆ แต่ก็ประสบปัญหาหลายอย่างเช่นเดียวกับการทำประมงพาณิชย์ โดยปัญหาหลักก็คือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่อย่างจำกัด ความขัดแย้งกับประมงพาณิชย์ในเรื่องของแย่งพื้นที่และการใช้เครื่องมือประมงต่างชนิดกัน ซึ่งรวมถึงปัญหาความยากจนและหนี้สิน และจากการที่ผลผลิตประมงมีจำนวนลดลง ราคาผลผลิตตกต่ำ ประกอบกับต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประมง เช่น ราคาน้ำมันสูงขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวประมงพื้นบ้าน

2. การประมงพาณิชย์ไม่ใช่ลักษณะของการประมงเพื่อยังชีพ ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจประมงที่ผูกพันกับกองเรือประมงที่จับปลาโดยใช้อวนลาก เบ็ดราวทะเลลึก หรืออวนลอย โดยทั่วไปเจ้าของจะเป็นผู้ดำเนินการเอง และปลาที่จับได้จะขายทั้งในท้องถิ่นหรือตลาดใน และรวบรวมเพื่อส่งเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม การประมงพาณิชย์จะแบ่งเป็น การทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทย และการทำประมงนอกลำน้ำ

2.1 ประมงพาณิชย์ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ แหล่งทำการประมงของทะเลไทยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 368,280 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นที่ทำการประมงฝั่งอ่าวไทยประมาณ 252,000 ตารางกิโลเมตร และฝั่งทะเลอันดามัน 116,280 ตารางกิโลเมตร แต่จากระบบกฎหมายแนวใหม่ที่มีการประกาศเขต EEZ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบริเวณการทำประมงของไทยจากที่เคยทำการประมงอยู่ในอ่าวไทย ทะเลอันดามัน ทะเลจีนใต้ และอ่าวเบงกอล ภายหลังที่ประเทศเพื่อนบ้านยอมรับกฎหมายใหม่และประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน บริเวณทำการประมงของไทยจึงถูกจำกัดอยู่แค่เฉพาะในอ่าวไทย และทะเลอันดามันเท่านั้น นอกจากนี้ประมงพาณิชย์ของไทยก็ประสบปัญหาเดียวกับประมงพื้นบ้านคือ ทรัพยากรสัตว์น้ำและทะเลเสื่อมโทรม ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง และราคาสัตว์น้ำตกต่ำ ซึ่งเรือประมงพาณิชย์ที่จับปลาในเขตเศรษฐกิจจำเพาะในน่านน้ำของไทย มีโอกาสประสบกับภาวะขาดทุน

2.2 การทำประมงนอกลำน้ำ จากการพัฒนาการประมงทั้งความรู้และเครื่องมือการทำประมงที่มีประสิทธิภาพ สามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณมาก ประกอบกับทรัพยากรสัตว์น้ำในลำน้ำไทยถูกจับเกินศักยภาพการผลิต การทำประมงในลำน้ำไทยจึงไม่คุ้มทุน ค่าตอบแทนต่ำ ชาวประมงของไทยจึงต้องนำเรือประมงไปทำการประมงนอกลำน้ำ ซึ่งเกิดปัญหามากมายตามมา เช่น ผู้ประกอบการประมงไทยออกไปทำการประมงนอกลำน้ำในลักษณะต่างคนต่างไป และแย่งกันเสนอผลประโยชน์หรือยอมรับเงื่อนไขที่ประเทศเจ้าของทรัพยากรกำหนดให้โดยไม่คำนึงว่าสามารถปฏิบัติตามได้หรือไม่ ไม่มีองค์กรใดมีหน้าที่ในการควบคุมการทำประมงของกองเรือประมงไทย ต่างประเทศยุติการให้สัมปทานประมงแต่ส่งเสริมให้ทำประมงแบบร่วมทุนซึ่งผู้ประกอบการประมงไทยยังไม่มีความพร้อม มาตรฐานของกองเรือประมงไทยต่ำกว่าที่สากลกำหนด เช่น ภาชนะบรรจุปลาและสุขลักษณะของลูกเรือประมง นอกจากนี้แล้วการที่เรือประมงไทยส่วนหนึ่งลักลอบทำการประมงในต่างประเทศ และการทำประมงที่ละเมิดข้อกำหนด/เงื่อนไข ซึ่งมีผลต่อความน่าเชื่อถือต่อประเทศเจ้าของลำน้ำ/ผู้ให้ร่วมทุน และที่สำคัญคือนโยบายและเงื่อนไขข้อตกลงในการทำการประมงที่ประเทศไทยอนุญาตให้เรือประมงต่างชาติเข้ามาทำประมงในลำน้ำไทยนั้นไม่ได้อยู่บนพื้นฐานความได้เปรียบเชิงเศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาเรือประมงไทยถูกกฎหมายยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีที่ถูกจับกุมโดยมิชอบ

จากปัญหาทั้งหมดเมื่อสรุปภาพรวมของปัญหาจะได้ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจากการทำประมงและทรัพยากรมีชีวิตของไทย ประกอบด้วย ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการประมงแต่ละประเภท ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ผลผลิตราคาตกต่ำ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ดังตาราง 1-1

ตารางที่ 1-1 ประเด็นปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหา

ลำดับ	ปัญหา	สาเหตุ
1.	ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำ	การทำประมงเกินกำลังผลิต และความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ
2.	ความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการประมงแต่ละประเภท	การแย่งพื้นที่การทำประมง
3.	ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง	ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น
4.	ผลผลิตสัตว์น้ำมีราคาต่ำ	ปริมาณการนำเข้าสัตว์น้ำจากต่างประเทศมีจำนวนสูงขึ้น
5.	การขาดแคลนแรงงานประมง	ค่าตอบแทนต่ำ ไม่คุ้มค่ากับการลงแรง มีความเสี่ยงภัยสูง สวัสดิภาพต่ำเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆ
6.	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย และการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	การลักลอบการทำประมง หรือการทำประมงผิดกฎหมาย บางครั้งได้รับผลตอบแทนสูงกว่า

โอกาสและสิ่งท้าทายคืออะไร

จากการระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ ในการประชุมเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 2 : การประมงและทรัพยากรมีชีวิต” ทำให้ทราบถึงปัญหาจากการทำประมงและด้านทรัพยากรมีชีวิตจากทะเลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังได้ทราบถึงโอกาสและศักยภาพที่ประเทศไทยมีอยู่ที่จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนสำหรับการพัฒนาและจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป ตัวอย่างเช่น

1. ความสามารถด้านการทำการประมงของชาวประมงไทย ทั้งที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่สูง และไม่มีความรู้ทางด้านวิชาการ ภาษาต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งกฎหมายทะเลที่มีความสำคัญ
2. สถาบันการศึกษาหลายแห่งมีการจัดการเรียนการสอนด้านประมง และมีศักยภาพในการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดภาคประมง
3. มีงานวิจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องทะเลมากมายหลายสาขา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี เป็นรูปธรรม
4. มีบุคลากรและเจ้าหน้าที่จากภาครัฐที่มีความตั้งใจร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา
5. ความมีส่วนร่วมจากประชาชน
6. การทำข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในการทำการประมงร่วมกัน เช่น พม่า มาเลเซีย
7. การทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่มีอยู่จากการทำประมง เพื่อนำมาวิเคราะห์วางแผนหาแนวทางแก้ไขได้ตรงจุด
8. ท้องทะเลที่ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์ได้มีอยู่ทั่วโลก

จะเห็นว่าโอกาสและศักยภาพของประเทศไทยมีอยู่ไม่น้อยที่จะนำพาการประมงไทยให้มีความก้าวหน้ารวมถึงรักษาทรัพยากรสิ่งมีชีวิตได้อย่างยั่งยืน ที่สำคัญคือ การมองเห็นถึงความสำคัญของทะเลนอกน่านน้ำของประเทศอื่นที่เราจะสามารถใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเกี่ยวข้องและควรมีการดำเนินการร่วมกันระหว่างประเทศที่จะทำความร่วมมือด้านประมง การศึกษากฎหมาย การให้สิทธิต่างๆ ระหว่างกัน แต่ในความเป็นจริงยังมีข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ ที่ทำให้การพัฒนาการประมงและทรัพยากรมีชีวิตของไทยไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ เช่น

1. รัฐบาลไม่เห็นความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
2. นโยบายในการพัฒนาด้านต่างๆ ของภาครัฐยังไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกัน เช่น การส่งเสริมพัฒนาด้านเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นต้น

3. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถูกรวบงำจากนักการเมืองและผู้มีอำนาจ ทำให้มองข้ามเรื่อง
ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านทะเลเสนอไปทั้งด้านนโยบาย และงบประมาณ
4. การที่ประเทศไทยยังไม่เข้าร่วมภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982
5. การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ไม่บูรณาการกัน แยกส่วนกันทำ และไม่เข้าไปในทิศทาง
เดียวกัน
6. งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีอยู่อย่างจำกัด
7. หน่วยงานขาดแคลนกำลังคนและความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน
8. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ขาดแรงจูงใจในการทำงาน รวมถึงบางรายได้ให้การช่วยเหลือ
นายทุนในการลักลอบจับปลาในช่วงที่งดทำประมงเพื่อแลกกับสินบน
9. ขาดหน่วยงานหลักที่เป็นเจ้าภาพเพื่อดูแลการทำงานในภาพรวม

อุปสรรคและข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลอย่างมากต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านประมง
และทรัพยากรมีชีวิตที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผล ประเด็นที่สำคัญคือรัฐบาลซึ่ง
เปรียบเสมือนเป็นหัวเรือใหญ่ของประเทศยังไม่เห็นถึงความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่าง
แท้จริง ทำให้การสนับสนุนงบประมาณและปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ดูแล
รับผิดชอบด้านประมงและทรัพยากรมีชีวิตจึงยังไม่เพียงพอ ดังนั้นสิ่งที่ควรผลักดันให้เกิดขึ้นก่อนเป็นอันดับ
แรกๆ คือ ทำอย่างไรที่จะให้รัฐบาลมองเห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่อง
ทะเล และเมื่อทราบแล้วจะมีจุดยืนและแนวนโยบายในการให้การสนับสนุนอย่างไรต่อหน่วยงานต่างๆ ที่ทำ
หน้าที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

มาตรการในการแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหาการประมงและทรัพยากรมีชีวิตของประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนและ
ดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกันคิดและวางมาตรการเพื่อหาแนวทางที่
เหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหา และควรต้องมีการกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณา
ความสำคัญของปัญหาด้วยเกณฑ์ ดังนี้

1. ขนาดของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ
2. ความสำคัญ ความร้ายแรงและความเร่งด่วนของปัญหา
3. ขนาดความเสียหายในอนาคต และ

4. ลักษณะการยอมรับร่วมกันของชุมชน

จากการประชุมที่ปรึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตามทีระบุไว้ในตอนต้น โดย รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ (ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง) และ รศ.ดร. เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ (โครงการจัดการความรู้ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สกว.) ทั้ง 3 ท่านได้ให้ความเห็นตรงกันว่า ปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำ แต่ในนี้ได้ระบุขอบเขตของปัญหาใหม่เป็น “ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล” ซึ่งไม่เฉพาะแต่เพียงสัตว์น้ำเท่านั้น แต่รวมถึงทรัพยากรต่างๆ ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตบางส่วน เช่น ปะการัง น้ำทะเล ทราวย ปาโกงกาง และอื่นๆ ที่อยู่ในระบบนิเวศทางทะเลทั้งหมด เนื่องจากความเสื่อมโทรมที่เป็นอยู่เกิดขึ้นในทุกมิติของทรัพยากรทางทะเล ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ที่สำคัญ 2 อย่าง คือ การทำการประมงเกินกำลังการผลิต มีการจับสัตว์น้ำในปริมาณที่มากเกินไปเกินความต้องการ รวมถึงการใช้เครื่องมือการทำประมงที่ทำลายทรัพยากร เช่น อวนลาก ส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำและความหลากหลายทางชีวภาพมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว และอย่างที่สองคือ มลภาวะต่างๆ ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ไหลลงสู่ทะเล เช่น น้ำเสีย สารเคมี โลหะหนัก ขยะมูลฝอย ฯลฯ เมื่อสะสมนานเข้าจนทำให้ น้ำทะเลเน่าเสีย และปริมาณสิ่งมีชีวิตในทะเลลดลง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นหากยังไม่ปล่อยปละละเลย หรือทำเป็นมองไม่เห็น เชื่อได้เลยว่าอีกไม่กี่ปี ทะเลของประเทศไทยจะไม่หลงเหลือสิ่งมีชีวิตใดอาศัยอยู่ หรือแม้แต่คนไทยจะใช้ประโยชน์จากทะเลเพื่อการใดก็ไม่สามารถทำได้

ส่วนปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการประมงแต่ละประเภท เป็นปัญหาที่เน้นเฉพาะชาวประมงเป็นหลัก แต่หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าปัญหานี้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งด้านการใช้และการจัดการทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอย่างชัดเจน ซึ่งประเด็นความขัดแย้งในการใช้และการจัดการทรัพยากรนี้ต้องแก้ไขตั้งแต่ระดับนโยบาย เพื่อให้มีนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมที่สวนทางกับการส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทิศทางที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกันก่อน รวมถึงควรจัดให้มีการสร้างฐานข้อมูลแสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่ต่อเนื่องทางทะเลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทะเล

ปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาสูง เป็นผลจากการไม่สามารถควบคุมปริมาณการลงแรง และทุนได้ ทำให้ต้องจ่ายเงินและต้นทุนต่างๆ ที่ต้องอ้างอิงกับราคาน้ำมันและสภาพเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลกำไรที่ชาวประมงได้รับมีสัดส่วนลดลง ดังนั้นในการออกเรือแต่ละครั้งจึงจำเป็นต้องจับสัตว์น้ำให้ได้ปริมาณมากๆ ซึ่งต้องลงทุนเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีราคาสูง เป็นการเพิ่มต้นทุนในการประมงต่อไปอีก ในขณะที่สถานการณ์ของทรัพยากรประมงและสิ่งมีชีวิตของประเทศจัดอยู่ในขั้นวิกฤต ทำให้มีการแย่งชิงทรัพยากรและเกิดเป็นความขัดแย้งตามมา แนวทางแก้ปัญหาคือ จำกัดการทำประมงในน่านน้ำไทยให้คงเหลือเฉพาะชาวบ้านที่ทำการประมงพื้นบ้านเท่านั้น เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลให้กลับมาสู่สภาวะสมดุล ส่วนประมงพาณิชย์จะดำเนินการส่งเสริมให้ทำการประมงในเขต EEZ ของประเทศเพื่อนบ้าน และ

ทะเลหลวง โดยเสริมความเข้มแข็งของกองเรือประมงไทย และรัฐให้การสนับสนุนด้านความปลอดภัยส่วนอีกทางเลือกคือการหยุดทำการประมง แต่วิธีนี้หน่วยงานภาครัฐต้องให้การส่งเสริมอาชีพอื่น และรับรองความมั่นคงด้านอาชีพให้กับชาวประมง เพื่อเป็นทางเลือกในขณะที่ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง

ปัญหาปัจจัยราคาสัตว์น้ำตกต่ำโดยสาเหตุเกิดจากการที่นำเข้าสัตว์น้ำจากต่างประเทศมากขึ้น เรื่องนี้ต้องแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นราคาสัตว์น้ำสำหรับผลิตอาหารสัตว์ (ปลาป่น) และราคาสัตว์น้ำสำหรับอาหารคน (ปลาทูน่า) ในกรณีของปลาป่นมีการนำเข้าปลาป่นจากต่างประเทศเพื่อไปทำอาหารสัตว์ ทำให้ราคาสัตว์น้ำในประเทศถูกลง แต่หากมองตามกระแสโลกในปัจจุบันจะพบว่าเริ่มมีการหยุดใช้ปลาป่นเพื่อเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ ดังนั้นเราอาจต้องลดปริมาณการใช้ปลาป่นและใช้วัตถุดิบทดแทนโปรตีนจากภาคเกษตรซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิต และนี่อาจเป็นโอกาสในการส่งออกอาหารสัตว์แปรรูปเพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศได้ในอนาคต ส่วนประเด็นของทูน่า ควรต้องมีการส่งเสริมการประมงนอกน่านน้ำโดยสร้างความเข้มแข็งให้กับกองเรือประมงทูน่าของไทย เพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งจะส่งผลให้ราคาปลาทูน่าในประเทศลดต่ำลง

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานทำประมง เนื่องจากการทำประมงเป็นอาชีพที่ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการการทำงานต่ำเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ทั้งยังมีโอกาสเสี่ยงภัยสูง ทำให้แรงงานไทยปฏิเสธที่จะทำอาชีพนี้ ส่วนใหญ่หันไปทำอาชีพอื่นที่ได้รับผลตอบแทนสูงกว่า เช่น การเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังนั้นผู้ประกอบการประมงจึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำหน้าที่แทน นอกจากนี้แล้วค่าจ้างสำหรับแรงงานต่างด้าวก็ถูกกว่าแรงงานไทยอีกด้วย ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านแรงงานประมงของไทยในอนาคต ควรต้องกำหนดแนวทางและรูปแบบการจัดการด้านแรงงานล่วงหน้า โดยยกระดับแรงงานประมงของไทยให้อยู่ในระดับหัวหน้า นายเรือ (ไต่กั้ง) ส่วนแรงงานต่างด้าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งการกำหนดจำนวนผู้ใช้แรงงานให้พอเหมาะไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป การควบคุม ตรวจสอบแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาประกอบอาชีพ โดยรองรับเฉพาะอาชีพใช้แรงงานเท่านั้น

ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายและไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย สามารถใช้แนวทางการแก้ไข ด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกันจัดการประมง ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด โดยการดำเนินการทั้งหมดจะต้องรณรงค์อย่างต่อเนื่อง จริงจัง

โจทย์วิจัย

ปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลเป็นปัญหาสำคัญที่สุดที่ครอบคลุมปัญหาอื่นทั้งหมดและเป็นปัญหาที่ได้กระจายไปแล้วแทบทุกพื้นที่ของทะเลไทย การจะแก้ไขฟื้นฟูพื้นที่ทางทะเลของไทยพร้อมกันหมดทั้งสามแสนกิโลเมตรคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากต้องใช้ทรัพยากร กำลังคนรวมทั้งเวลาค่อนข้างมาก หากไม่มีการจัดการที่ดีพอผลที่ได้อาจไม่คุ้มค่าหรือสูญเปล่า ซึ่งอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนก็เป็นได้ ดังนั้นหากมองในแง่การคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม จึงต้องมี

การกำหนดพื้นที่การวิจัยสำหรับปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลเป็นพื้นที่น่าน้ำจืด ซึ่งพื้นที่ที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับการทำวิจัยในครั้งนี้ คือ พื้นที่อ่าวไทยตอนใน หรือที่เรียกว่า พื้นที่ตัว ก. (ประมาณ 10,000 ตารางกิโลเมตร) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้เคยมีการศึกษา วิจัย ในเรื่องต่างๆ มาแล้ว มีองค์ความรู้เดิมที่หน่วยงานต่างๆ ได้ทำการสำรวจ ศึกษาไว้อย่างมากมาย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทันที รวมถึงสามารถกำหนดตัวชี้วัดในการวิจัยได้ชัดเจน และสามารถหาความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อประสานการทำงานได้ ทั้งยังเป็นสถานที่ที่มีแม่น้ำสายสำคัญ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง ไหลจากตอนเหนือและตอนกลางของประเทศมารวมกัน จึงเป็นแหล่งรองรับน้ำจืดที่มีของเสีย และสารพิษปะปนมาจากต้นน้ำ กล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่วิกฤตเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อม จัดเป็นความท้าทายในการจัดการทรัพยากรทางทะเลไทย เป็นก้าวแรกของการดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลของประเทศ ซึ่งหากการวิจัยในพื้นที่ 10,000 ตารางกิโลเมตรนี้สำเร็จ เราจะสามารถนำแนวทางในการดำเนินงานในพื้นที่ตัว ก. นี้ไปใช้ในพื้นที่อื่นของประเทศ และต่อเนื่องไปในขอบเขตที่กว้างขึ้นจนครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยทั้งหมดได้อย่างแน่นอน

โจทย์วิจัยที่ได้จากการประชุม

1. บทเรียนความสำเร็จจากโครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) เพื่อการจัดการทรัพยากรทางทะเลบริเวณอ่าวไทยรูปตัว ก. (พื้นที่ 100 X 100 ตารางเมตร)
2. การจัดทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สรุป

ปัญหาของการประมงและทรัพยากรต่างๆ นั้น มีอยู่มาก และมีหน่วยงานรับผิดชอบที่มีหน้าที่ทับซ้อนกันอยู่หลายหน่วย ดังนั้นจึงอาจให้หน่วยงานที่ทั้งหมดมาร่วมกันวิเคราะห์ และจำแนกกว่าปัญหาใดควรมีใครเป็นเจ้าของในการดำเนินการ แล้วจึงค่อยพิจารณาจัดลำดับความสำคัญในภายหลัง ซึ่งจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาด้านประมงและทรัพยากรมีชีวิตสามารถปฏิบัติไปพร้อมๆ กันจากหลายหน่วยงาน นอกจากนี้แล้วยังต้องคำนึงถึงปัญหาหลักๆ ที่หน่วยงานทั้งหมดจะต้องร่วมมือกันในการปฏิบัติ ไม่สามารถจัดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไปรับผิดชอบได้ คือ การนำเสนอข้อมูล สถานการณ์ต่างๆ ในปัจจุบัน ความรู้ และความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อรัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูงของประเทศได้รับทราบและเข้าใจ และกระตุ้นให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการใช้ประโยชน์ทะเล เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเข้าสู่กระบวนการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาและตราเป็นกฎหมายใช้บังคับต่อไป ซึ่งสิทธิที่ประเทศไทยจะได้รับจากการเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลปี ค.ศ. 1982 ตัวอย่างเช่น การอ้างสิทธิและเสรีภาพในทะเลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ สามารถปกป้องสิทธิของคนในชาติที่ออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำได้อย่างเต็มที่ สามารถนำข้อพิพาทระหว่างรัฐสภาคืออนุสัญญาฯ กฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ขึ้นสู่การ

พิจารณาของศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศเพื่อตัดสินระดับข้อพิพาท อย่างเช่นในกรณีที่ เวียดนามไทย ถูกจับกุมโดยมิชอบจากรัฐชายฝั่ง หากประเทศไทยเป็นภาคีจะสามารถใช้สิทธิในการให้ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศพิจารณาคดีได้อย่างยุติธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ ต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล เพื่อเป็นกรอบนโยบายแห่งรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลให้มีประสิทธิภาพ และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางทะเล และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำและความหลากหลายทางชีวภาพในทะเลของไทยทั้งด้านอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานในลักษณะคณะกรรมการระดับชาติที่ทำหน้าที่หลักในการเป็นหน่วยประมวลความรู้ เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ที่สำคัญที่สุดคือความร่วมมือจากประชาชน โดยการรณรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลให้กับคนทุกระดับอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ตระหนักและรับผิดชอบด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของและร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

กลไกสำคัญอีกอย่างที่จะช่วยผลักดันให้การพัฒนาการประมงเป็นไปอย่างคล่องตัวและรวดเร็วมากขึ้น คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยอย่างบูรณาการที่ครอบคลุมทุกมิติ ซึ่งต้องศึกษาทั้งในเชิงวิชาการเพื่อให้ได้องค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่มองไม่เห็น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการ และงานวิจัยในเชิงนโยบาย เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ดีที่สุด ซึ่งผลงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการประมงและทรัพยากรมีชีวิตของประเทศไทยมีอยู่มากมาย หลากหลายสาขา แต่งานวิจัยเหล่านี้ยังขาดความต่อเนื่องของข้อมูล ดังนั้นหากมีการนำเอาข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกันมารวบรวม และวิเคราะห์โดยผู้ชำนาญจะทำให้ทราบได้ว่างานวิจัยเหล่านี้ยังขาดข้อมูลสำคัญในส่วนใด และควรเพิ่มเติมหรือทำการวิจัยในส่วนใดต่อ เพื่อให้ได้ออกมาเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ที่สุด

การประมงและทรัพยากรมีชีวิตทางทะเลของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่คนไทยทุกคนต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ไขและฟื้นฟูให้ทรัพยากรทางทะเลของไทย ซึ่งเป็นแหล่งอาหารสำคัญที่เลี้ยงดูคนไทยมาแต่อดีตมิให้เสื่อมโทรมลงจากที่เป็นอยู่ นับตั้งแต่ฝ่ายบริหารระดับประเทศที่ควรต้องทราบความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลและร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ผลักดันหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 เพื่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของคนในชาติ รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานกลาง เพื่อทำหน้าที่รวบรวมและประมวลความรู้ เสนอแนะ ให้คำปรึกษาในเชิงนโยบายให้การบริหารจัดการการใช้ทะเลไทยเป็นไปอย่างสมดุล การสนับสนุนบุคลากรองค์ความรู้ และงบประมาณเพื่อการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทะเล และที่สำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วมจาก

ประชาชนในการดูแล รักษา ท้องทะเลและทรัพยากรทั้งหลาย ด้วยการรณรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะ และ
ความหวงแหนในฐานะเจ้าของทรัพยากรทางทะเลของประเทศ

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร. สุชาดา ชินะจิตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ณะเพทย์ สำนักงานผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ
4. นาวาเอก ศุภย์ปิ่น ไสมภีร์ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
5. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
6. นาย รัชกรรณ์ นภาพรพิพัฒน์ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ
7. อ. จารุอุดม เรืองสุวรรณ อธิการบดีกรมทรัพยากรธรณี และผู้อำนวยการโครงการ JDA
8. ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ศาสตราจารย์กิตติคุณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. พลเรือเอก ถนอม เจริญลาภ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ
10. ดร. เจตจินดา ชาติยะบุตร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
11. รศ.ดร. เจริญ นิตธีรรมยง ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. นาย กฤษณะ มุขแก้ว ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
13. นางสาว สิริพร กองนาค สมาคมประมงแห่งประเทศไทย
14. นาวาเอก จุมพล ลุมพิกานนท์ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
15. นาง พวงทอง อ่อนอุระ กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ กรมประมง
16. นาง สุกัญญา ตันยากุล สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ
17. ดร. อนุกรณ์ บุตรสันต์ คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
18. ผศ.ดร. สมถวิล จริตควร ภาควิชาวาริชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
19. นางสาว จันทรา ศรีสมวงศ์ ภาควิชาการจัดการประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
20. รศ. แสงเทียน อัชจิมากร ภาควิชาการจัดการประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
21. รศ.ดร. ธีรยุทธ ภูเพ็ชร ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
22. ดร. สุวันชัย แสงสุขเยี่ยม สหกรณ์พัฒนาการประมงมหาชัย

23. นาย ไพโรจน์ ชัยเกลี้ยง ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลอ่าวไทยตอนบน กรมประมง
24. ดร. จุมพล สงวนสิน สำนักวิจัยและพัฒนาประมงทะเล กรมประมง
25. นาวาเอก สมเจตน์ คงรอด สำนักงานพระธรรมนูญทหารเรือ กระทรวงกลาโหม
26. นาวาเอก ธีัญญภัทร์ สีสวนพันธ์ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล
27. นางสาว บุชราภรณ์ อวบอ้วน สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ
28. นางสาว สุหทัย ไพโรสานนท์กุล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
29. นาย เทวัญ ธนมาลารัตน์ กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ กรมประมง
30. รศ.ดร. เติมศักดิ์ จารยะพันธ์ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
31. ดร. ศรีสุดา จารยะพันธ์ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
32. นาย กอบชัย ล้อเพ็ญภพ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

สรุปการประชุมเสวนาชุด

“โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 3 : การขนส่งทางทะเล”

วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2552

ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

มุมมองภาพรวมด้านการขนส่งทางทะเล (การพัฒนาพาณิชย์นาวี) จากนายสุธรรม จิตตานุกเคราะห์

จากข้อมูลการขนส่งจากเรือไทยในปัจจุบันเหลือเพียงร้อยละ 2.8 ทำให้เราน่าจะมองย้อนกลับไปได้ว่าจริงๆ แล้วการพัฒนาด้านการขนส่งของไทยเราเป็นอย่างไร ทำไมจึงลดลงทั้งที่ก่อนหน้านี้ น่าจะอยู่ในช่วงร้อยละ 3-10 ซึ่งหากมองย้อนกลับไปได้ตั้งแต่อดีตจะพบว่าประเทศไทยเริ่มเป็นเจ้าของการเดินเรือหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีกองทัพเรือเป็นผู้ดำเนินการ และต่อมาในปี 2515 ได้มีการรวมตัวกันของเรือสินค้าในประเทศและต่างประเทศ และภายหลังที่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นมาจึงเริ่มจุดประกายที่นำไปสู่การพัฒนาพาณิชย์นาวีขึ้น ซึ่งมีบริษัทแรกคือ บริษัทไทยเดินทะเล ต่อมาจึงมีการรวมตัวกันในกลุ่มการเดินเรือ 3 บริษัท คือ ไทยเดินทะเล ไทยพาณิชย์นาวี ไทยวิสาหกิจสากลเดินเรือ ที่เกิดขึ้นขณะนั้น และได้มีการจัดทำแผนด้านพาณิชย์นาวีขึ้นมาในช่วงพลเรือเอกจิตต์ สังขดุลย์ เป็นประธานอนุกรรมการด้านพาณิชย์นาวี จนกระทั่งมาปี 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติว่าประเทศไทยควรมีสายการเดินเรือแห่งชาติเป็นของตัวเองในการติดต่อขนส่งสินค้าไปยังยุโรป จึงให้บริษัทเดินเรือที่กล่าวมาข้างต้น รวมตัวกันตั้งเป็นบริษัทยูนิไทย ส่งผลให้มีการเพิ่มของจำนวนเรือมากขึ้น และทุกๆ ครั้งที่มีการดำเนินการในเรื่องการเดินเรือ รัฐก็จะมีส่วนในการสนับสนุนทุกครั้ง ในปี 2513 ได้มีการตั้ง Code of conduct หรือจรรยาบรรณขึ้นมาโดยกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เพื่อดูแลในส่วนการค้าขายทางทะเลให้เป็นไปโดยถูกต้องและยุติธรรม โดยใช้หลัก 40:40 ของสองประเทศที่ทำการค้าระหว่างกัน ส่วนอีกร้อยละ 20 เป็นของประเทศที่มาทำการคบค้าสมาคม และได้มีการดำเนินการดังกล่าวโดยภาคเอกชนในเวลาต่อมา ปี 2525 ได้มีการจัดตั้งสถาบันที่เกี่ยวข้องด้านพาณิชย์นาวีเพื่อทำการอบรมและให้ความรู้ในการเดินเรือ ต่อมารัฐได้มีการสร้างท่าเรือสงขลาและท่าเรือภูเก็ตขึ้นมา และเกิดปัญหาจากการเก็บค่าเรือสินค้าของพ่อค้าเนื่องจากมีการเก็บภาษีท่าเรือทำให้ช่วงไหนที่มีการเก็บภาษีสูง สินค้าจะมีราคาแพง หากมีการเก็บภาษีต่ำสินค้าก็จะมีราคาถูกลง ทำให้ท่าเรือไม่ได้มีการใช้งานอย่างเต็มที่เท่าที่ควร ในปี 2538 ได้มีการขอสิทธิยกเว้นภาษีให้กับบริษัทเดินเรือเพื่อให้มีสิทธิ เทียบเท่ากับประเทศในภูมิภาคนี้ แต่ก็ได้รับสิทธิบางส่วนเท่านั้น ปัญหาการพัฒนาของเรือของไทยขึ้นกับนโยบายรัฐ หากมีการกระตุ้นและได้รับการสนับสนุนจากรัฐก็จะเกิดการพัฒนากองเรือได้ อีกประเด็นคือ แรงงานที่ได้รับการฝึกอบรมด้านพาณิชย์นาวีเมื่อลงไปทำงานในเรือประมาณ 10 ปีก็กลับสูบก ทำให้ขาดบุคลากรที่ทำงานด้านดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ประเด็นปัญหาต่อมาคือ มีเรือต่างชาติเข้ามาลงทุนและดำเนินการด้านพาณิชย์นาวีจำนวนมาก แต่หากถามกลับกันว่าหากประเทศไทยมีการลงทุนเองเราจะสามารถดำเนินการเองได้ไหม และโดยภาพรวมด้านภูมิศาสตร์เราเสียเปรียบประเทศสิงคโปร์จึงทำให้การพัฒนาทางด้านดังกล่าวไม่สามารถเทียบเท่าได้ โดยสรุปแนวทางการพัฒนาด้านพาณิชย์นาวีของไทยที่ผ่านมากล่าวได้ว่าไม่ถูกต้อง เพราะหากมี

การพัฒนาที่ถูกต้องแล้วจะไม่มีปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ เช่น ท่าเรือที่สร้างขึ้นไม่มีการใช้ประโยชน์ มีท่าเรือมากเกินไปบริหารจัดการไม่ทั่วถึง เป็นต้น

การนำเสนอเชิงประเด็นจาก อ.สุมาลี สุขदानนท์ สถาบันขนส่งและพาณิชยนาวิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กล่าวถึงโครงการดังนี้ได้วิจัยต่อเนื่องจากโครงการของ ดร.เดวิดศักดิ์ เพื่อประเมินสถานภาพการใช้ท่าเรือในประเทศไทยทั้งอ่าวไทยและอันดามันว่าเป็นอย่างไร โดยท่าเรือทั้งหมดในประเทศไทยมีทั้งหมด 422 ท่า เป็นท่าเรือสินค้า 147 ท่า โดยการนำเสนอดังกล่าวได้ยกประเด็นท่าเรือทั้งสิ้น 22 ท่า เพื่อเป็นตัวแทนท่าเรือทั้งหมดโดยใช้การศึกษาสินค้าที่ผ่านท่าเรือทั้งหมดเป็นตัวชี้วัดการใช้ท่าเรือ โดยท่าเรือที่ทำการศึกษา นั้นมีทั้งที่เป็นท่าเรือเอกชนและของรัฐ ตัวอย่างเช่น ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือบริษัท IRPC ท่าเรือเกาะสีชัง ท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือประจวบ ท่าเรือบางสะพาน ท่าเรือระนอง เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาท่าเรือในไทยพบว่า มีหลายเจ้าของและมีรูปแบบการบริหารที่หลากหลาย ซึ่งในการใช้ท่าเรือนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ เชิงนโยบายและการใช้ท่าเรือ ซึ่งหากเป็นท่าเรือหลักของรัฐจะมีแผนกำกับการใช้ท่าเรือทุกท่า อาจจะเป็นในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ หรือแผนจังหวัด ในประเด็นของท่าเรือเอกชนนั้น รัฐไม่มีแผนในการบริหารจัดการ ดังนั้นการประเมินว่าท่าเรือที่มีประสบความสำเร็จในการใช้จะต้องมีทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และหากประสบความสำเร็จในเชิงนโยบายก็น่าจะมีประสบความสำเร็จในเชิงการใช้ด้วย รวมไปถึงการมีทำเลที่ตั้งที่ดี พื้นที่แนวหลังที่ดี การมีโครงข่ายคมนาคมที่ดี โดยสรุปท่าเรือที่มีการสร้างตามนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะประสบความสำเร็จในการใช้ท่าเรือ ท่าเรือ 5 ท่าที่สร้างตามแนวนโยบายของรัฐด้วยกัน คือ ท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือสงขลา ท่าเรือภูเก็ต ท่าเรือกรุงเทพเริ่มแรกเป็นท่าเรือหลักสร้างก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ที่ใช้ในการขนส่งสินค้าแต่ต่อมาเกิดปัญหาแออัดในการขนส่งสินค้า จึงมีแนวคิดสร้างท่าเรือแหลมฉบังขึ้นมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และเริ่มเปิดใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และหลังจากแผน 6 เป็นต้นมาไม่มี ท่าเรือไหนที่สร้างตามนโยบายของแผนพัฒนาฯ เลย แต่จะสร้างตามแผนพัฒนาระดับจังหวัด ซึ่งก็พบปัญหาไม่น้อย โดยหากมองเชิงนโยบาย 3 ท่าแรกมีการสร้างตามแผนและพัฒนามาจนจบ ส่วนท่า 2 ท่า คือ ท่าเรือภูเก็ตและท่าเรือสงขลา ไม่มีการพัฒนาตามแผนที่ได้วางไว้จนจบจึงไม่ประสบความสำเร็จในแง่ของนโยบาย ในประเด็นท่าเรือ ท่าทอง ระนอง และกันตัง นั้นมีการก่อสร้างตามแผนจังหวัดและมอบให้กรมธนารักษ์ดูแล ซึ่งขาดความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารท่าเรือ และท่าเรือเหล่านี้ก็ขาดพื้นที่แนวหลังในการเชื่อมต่อเพื่อขนส่งสินค้าต่างๆ ที่เป็นท่าเรือของรัฐ กล่าวโดยสรุปถึงแม้ว่าท่าเรือนั้นจะมีความสำเร็จในเชิงนโยบายหรือล้มเหลวในเชิงนโยบายก็ตาม ก็จะมีสิ่งๆ ที่เหมือนกันคือล้มเหลวในประเด็นของการใช้ท่าเรือทั้งสิ้น นั่นหมายถึงขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการการใช้ท่าเรือสุดท้าย โอกาสและสิ่งทำทนายของการใช้ท่าเรือสินค้าที่เราเมื่ออยู่ 147 ท่าที่มีศักยภาพให้เหมาะกับการใช้ทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ จะมีวิธีการอย่างไร จะสร้างท่าเรือต่อไปหรือไม่ หรือใช้ท่าเรือเก่าให้เต็มประสิทธิภาพต่อไป

ประเด็นข้อเสนอแนะเชิงวิเคราะห์ในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ท่าเรือ ได้แก่ การจัดการ ท่าเล โครงข่ายคมนาคม และพื้นที่แนวหลังจากที่ประชุม

รองอธิบดีกรมเจ้าท่า(พลเรือโท ทะนง)

- การพัฒนาท่าเรือเน้นเฉพาะท่าเรือที่อยู่ใกล้เมืองหลวง
- การพัฒนาการขนส่งทางเรือต้องมองให้เป็นไปแบบการแข่งขันเพื่อให้เกิดการพัฒนา เช่น การขนส่งสินค้าทางน้ำ
- เนื่องจากรัฐไม่สามารถตอบสนองการรองรับการขนส่งสินค้าได้ ส่งผลให้เกิดท่าเรือเอกชนมาเพื่อตอบสนองดังกล่าว ส่งผลให้ท่าเรือเอกชนต้องบริหารจัดการเองโดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ
- เสนอให้มีการพัฒนาการนำเข้าส่งออกในพื้นที่ท่าเรือ รอยต่อจีน-ไทยทางตอนเหนือของไทย

ตัวแทนจากมูลนิธิศิษย์เก่าจุฬาฯ (คุณประเสริฐ)

- ในการบริหารจัดการท่าเรือต้องมองภาพรวมให้เป็นโลจิสติกส์
- การพัฒนาท่าเรือต้องพิจารณาเรื่องการสูญเสียเอกราชด้วย
- พยายามประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การพัฒนาท่าเรือจะต้องดูองค์ประกอบ เช่น เส้นทางเดินเรือของโลก หรือ ผลประโยชน์จากประเทศมหาอำนาจ

พลเรือเอกถนอม เจริญลาภ

- กล่าวว่ากรมเจ้าท่ามิใช่มีหน้าที่ดูแลเฉพาะอันดามันและอ่าวไทยเท่านั้น แต่รวมไปถึงช่องแคบมะละกาตอนเหนือด้วย
- ปัญหาการบริหารจัดการท่าเรือและขนส่งมักถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง
- ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม-ต่อยอดงานวิจัยอาจารย์สุมาลี

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ

- ได้ให้คำจำกัดความถึง สมุททานุภาพ ซึ่งในประเด็นของกองเรื่อนั้นจะรวมทั้งเรือรบและเรือพาณิชย์

พลเรือตรีศิริวัฒน์

- ตั้งคำถามว่าจำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีการเพิ่มการเดินเรือ
- จำเป็นต้องมีการพัฒนาการต่อเรือไทยหรือไม่
- ประเด็นของสถาปนิกเรือ (naval architect) มีงานรองรับหรือไม่ (กรมเจ้าท่าได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รองรับตำแหน่งดังกล่าว)

ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์

- ชี้ให้เห็นว่าปัญหาต่างๆ มาจากการปฏิบัติมากกว่ากฎหมาย
- พยายามกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังบุคคลภายนอก และองค์กรต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- ควรจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นในเรื่องการขนส่งและโลจิสติกส์และดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามา
มาร่วม

ดร.จากรุอดม

- พยายามสร้างวิสัยทัศน์ให้คนในชาติรวมถึงองค์ความรู้ใหม่ๆ

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. เฝ็ดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
2. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร. สุชาตา ชินะจิตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์ สำนักงานผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ
5. นาวาเอกจุมพล ลุมพิกานนท์ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
7. นางพวงทอง อ่อนอุระ กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ กรมประมง
8. นายदनัย มู่สา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
9. เรือตรี ปรีชา เพ็ชรวงศ์ กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี
10. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
11. นางสาวภทธีพันธ์ พัดใส กระทรวงมหาดไทย
12. นายทีปรัตน์ วัชรานุกร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
13. นาวาเอก ยุทธศาสตร์ ตริโอบษฐ์ กองยุทธการทหารเรือ
14. พ.ต.อ. ปรีชา ธรรมโม กองบังคับการตำรวจน้ำ
15. ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. พล.ร.อ. ถนอม เจริญลาภ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ
17. อ. จารุอุดม เรืองสุวรรณ อธิการบดีกรมทรัพยากรธรณี และผู้อำนวยการโครงการ JDA
18. นายพรชัย ด่านวิวัฒน์ กรมสิทธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
19. น.ส. ปริม มาศรีนวล กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
20. รศ.ดร. สุวลักษณ์ สารมณีสพันธ์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
21. ผศ.ดร. ธรรมศักดิ์ ยี่มิน ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
22. นางสุมาลี สุขदानนท์ สถาบันขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
23. นางสุนันทา เจริญปัญญาอิง สถาบันขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

24. รศ.ดร. กัลยา วัฒนยากร สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. ผศ.ดร. วรณพ วิทยาภาบุญจน์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ
26. นายสุธรรม จิตรานุเคราะห์ บริษัท ยูนิไทย ชิปปาร์ต เอ็นจิเนียริง จำกัด
27. นายประเสริฐ โพธิ์วีเชียร สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
28. ผศ.ดร. สิทธิพันธ์ ศิริรัตนชัย มหาวิทยาลัยบูรพา
29. นายวิซชากร อุดลธิพิชร์ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
30. ผศ.ดร. ปราโมทย์ ไส้จุสมร ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
31. ดร. สมฤดี จิตประไพ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
32. รศ.ดร. สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์ SEA START
33. พล.ร.ท.ธนา ศิริรังษ์ ผู้ประกอบกิจการท่าเรือเอกชน
34. นายเปรมจิตต์ เนาวลัยศรี สมาคมต่อเรือและซ่อมเรือไทย
35. รอ. อภิเชษฐ์ บุญเพื่อน บริษัทยูนิไทย
36. นายอารยะ ศิรฉันทน์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
37. นางสาววีราภรณ์ ไตรวัฒนธงไชย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
38. นางสาวรัฐภา สุขขา กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน
39. ผศ. วชิราภรณ์ สินทร์โพธิ์กุล
40. นางสาวกันยารัตน์ เพ็ชรขอบ สถาบันขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
41. นายจุลวิจิตร หวังประเสริฐกุล คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
42. นายเทวัญ ธนมาลารัตน์ กรมประมง
43. นางสาวกัญญารัตน์ เจริญวนันท์ สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร
44. นายกฤษณะ มุขแก้ว ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปการประชุมเสวนาชุด
“โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 4 : ทรัพยากรไม่มีชีวิต”
วันที่ 1 ธันวาคม 2552
ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

วัตถุประสงค์

โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (คจชล.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้จัดให้มีการเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 4 : ทรัพยากรไม่มีชีวิต” เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรไม่มีชีวิตซึ่งรวมถึง สถานภาพของ ทรัพยากร การใช้ประโยชน์ ปัญหาและ โอกาสในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม่มีชีวิตในทะเลของประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อนำเสนอใจทวิวิจัย อันจะนำไปสู่การจัดทำนโยบายเพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ยั่งยืนต่อไป

การเสวนาประกอบด้วยการบรรยาย 2 เรื่อง คือ เชื้อเพลิงและปิโตรเลียม และทรัพยากรแร่ในทะเล

1. การบรรยาย

1.1. เชื้อเพลิงและปิโตรเลียมในทะเลบรรยายโดย นางบุญบันดาล ยุวนะศิริ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ สาระสำคัญของการบรรยายสรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรปิโตรเลียมของไทยที่พบส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 มีแหล่งผลิตมาจากอ่าวไทย
2. การให้สัมปทานปิโตรเลียมรอบ (ณ ตุลาคม 52) มีผู้ถือสัมปทาน 62 ราย 80 แปลงสำรวจ แบ่งเป็น

○ แปลงสำรวจบนบก	31	แปลง
○ อ่าวไทย	16	แปลง
○ ทะเลอันดามัน	3	แปลง

3. ปริมาณสำรองที่พิสูจน์แล้ว (proved reserves) ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551

- ก๊าซธรรมชาติ 12.00 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต
- ก๊าซธรรมชาติเหลว 271 ล้านบาร์เรล และ
- น้ำมันดิบ 183 ล้านบาร์เรล

4. ปริมาณสำรองที่คาดว่าจะพบ (possible reserves)

- ก๊าซธรรมชาติ 12.48 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต

- ก๊าซธรรมชาติเหลว 291.32 ล้านบาร์เรล และ
- น้ำมันดิบ 438 ล้านบาร์เรล

5. การผลิต (ณ กันยายน 2552)

- ก๊าซธรรมชาติ 2,773 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน
- ก๊าซธรรมชาติเหลว 80,274 บาร์เรลต่อวัน และ
- น้ำมันดิบ 135,697 บาร์เรลต่อวัน

6. ก๊าซธรรมชาติที่ผลิตได้นำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าร้อยละ 70 สถานการณ์พลังงานของประเทศ มีมูลค่าการใช้พลังงานในปี 2552 คิดเป็น 1.7 ล้านล้านบาท ปริมาณการใช้พลังงานต่อวันประมาณ 1.6 ล้านบาร์เรลเทียบเท่าน้ำมันดิบ ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้นำเข้าน้ำมันดิบ 427 โดยสัดส่วนการใช้พลังงานในภาคขนส่งมากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 85

7. กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์พลังงานของประเทศโดยมีเป้าหมาย คือ การลดการนำเข้าน้ำมัน การหาพลังงานทดแทน และการหาผู้ลงทุนด้านพลังงานปิโตรเลียมเพิ่มเติม

1.2. ทรัพยากรแร่ในทะเล บรรยายโดย นายรังสิโรจน์ วงศ์พรหมเมฆ กรมทรัพยากรธรณี สาระสำคัญของการบรรยาย สรุปได้ดังนี้

1. การเกิดแร่ในทะเลของไทยเกิดจากพื้นที่บนบกในอดีตถูกน้ำทะเลท่วมถึง เกิดการทับถมเป็นทรัพยากรแร่ในทะเลบริเวณชายฝั่ง 100 เมตร
2. กรมทรัพยากรธรณีได้เริ่มทำการสำรวจตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปัจจุบันมีการสำรวจทั้งทางฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน จากการสำรวจในปี 2548 ปริมาณสำรองแร่ในทะเลที่พบ ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 : ปริมาณแร่สำรองในอ่าวไทย

ชื่อพื้นที่	บริเวณนอกชายฝั่ง	พื้นที่สำรวจ (ตร.กม.)	พื้นที่แหล่งแร่ (ตร.กม.)	ปริมาณทรัพยากรแร่ (ตัน)	
				ดิบๆ	แร่หนักมีค่า
1A	จ.ระยอง (อ่าวระยอง)	1,100	200	-	250,000
1C	จ.ระยอง (อ.แกลง)	2,400	285	-	180,000
1D	จ.จันทบุรี-ระยอง	250	67.5	-	30,000
2AB	จ.ประจวบคีรีขันธ์	2,710	40.5	980	48,000
3AB	จ.สุราษฎร์ธานี (เกาะสมุย-พะงัน)	1280	60.7	2,500	250,000
4	จ.นครศรีธรรมราช	2,360	175	-	280,000

หมายเหตุ : แร่หนักมีค่า ประกอบด้วย Ilmenite, Rutile, Monazite, Tourmaline, Zircon, Xenotime

ตารางที่ 2 : ปริมาณแร่สำรองในอันทามัน

ชื่อพื้นที่	บริเวณนอกชายฝั่ง	พื้นที่สำรวจ (ตร.กม.)	พื้นที่แหล่งแร่ (ตร.กม.)	ปริมาณทรัพยากรแร่ (ตัน)	
				ดิบๆ	แร่หนักมีค่า
A	จ.ระนอง	1,496	400	90,000	225,637
B	จ.พังงา	560	26	19,000	120,608
C	จ.พังงา-ภูเก็ต	121	10	5,000	10,000
ท้ายเมือง	จ.พังงา	240	134	19,000	141,285
D	จ.ภูเก็ต	400	41	26,000	44,125
อ่าวพังงา	จ.พังงา	365	8	31,000	-

หมายเหตุ : แร่หนักมีค่า ประกอบด้วย Ilmenite, Rutile, Monazite, Tourmaline, Zircon, Xenotime

3. บริเวณที่ไม่ได้ทำการสำรวจซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ที่มีการลักลอบขุดแร่ ซึ่งตะกอนทรายที่ปล่องทิ้งลงสู่ก้นทะเลหลังจากคัดแยกแล้วจะมีแร่ปะปนอยู่ ร้อยละ 30 ขบวนการทางทะเลในปัจจุบันมีการพัฒนานำตะกอนจากบนบกลงสู่ทะเลทำให้พบแหล่งแร่ในทะเลขึ้นเป็นส่วนใหญ่
 4. บริเวณทะเลลึก จะพบแมงกานีสในดูล (manganese nodule) แต่มีปริมาณน้อยมาก
 5. สำหรับแก๊สไฮเดรทในประเทศไทย ยังมีข้อมูลไม่ชัดเจนในเรื่องของปริมาณที่พบ ซึ่งพื้นที่ที่พบอยู่บริเวณทะเลอันดามันใกล้กับหมู่เกาะนิโคบาของประเทศอินเดีย
 6. องค์การพื้นดินท้องทะเลระหว่างประเทศได้จัดทำแผนที่แหล่งแร่ในทะเลทั่วโลก ซึ่งพบในพื้นที่ The Area ที่อยู่พ้นขอบอาณาเขตของประเทศต่างๆ เปิดเป็นสัมปทานให้สามารถเข้ามาสำรวจและขุดเจาะได้ ซึ่งในอนาคตหากประเทศไทยมีศักยภาพและมีกำลังมากพอสามารถดำเนินการขอสัมปทานหรือการร่วมทุนเพื่อขุดเจาะแหล่งแร่ในบริเวณดังกล่าวได้
- 1.3. การผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลบรรยายโดย คุณจุมพล จันทรักษา บริษัท ยูนิเวอร์แซลยูทิลิตี้ จำกัด
1. บริษัท ยูนิเวอร์แซลยูทิลิตี้ จำกัด เป็นบริษัทในเครือบริษัท อีสวอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งได้นำระบบรีเวิร์สออสโมซิสเข้ามาใช้ในประเทศไทยเพื่อผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลจำหน่ายให้กับชุมชน มีกำลังการผลิตอยู่ที่ 2,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ซึ่งดำเนินการอยู่ที่เกาะสมุย คิดเป็น ร้อยละ 10 ของปริมาณน้ำทั้งหมดที่ใช้นบนเกาะสมุย
 2. ปัจจุบันผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุด คือ PTT Chem ซึ่งดำเนินการผลิตน้ำจืดเพื่อแจกจ่ายในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จ.ระยอง

3. ในด้านการจัดการต่อสิ่งแวดล้อม น้ำทะเลที่ผ่านกระบวนการรีเวิร์สออสโมซิสแล้วจะมีความเข้มข้นสูงซึ่งจุดที่ปล่อยน้ำทิ้งต้องมีการสำรวจ และได้รับความเห็นชอบจากกรมทรัพยากรน้ำ สำหรับแนวโน้มในอนาคตระบบรีเวิร์สออสโมซิสจะมีความจำเป็น โดยจะเป็นการช่วยเสริมระบบประปาในการผลิตน้ำเพื่อแจกจ่ายประชาชนที่อาศัยบนเกาะต่างๆ เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตน้ำที่ต่ำกว่าการสั่งซื้อน้ำจากบนบกมาใช้ และสามารถควบคุมคุณภาพน้ำได้
- 1.4. แนวทางการพัฒนาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม่มีชีวิตในทะเลวิพากษ์โดย ดร.จากรุอดม เรืองสุวรรณ

1. การพัฒนาชายฝั่งทะเลสู่การเป็นศูนย์กลางทาง logistic ของทวีปเอเชีย การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทั้ง East-West & North-South Corridor และ Asian Highway Route รวมทั้งการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สามเหลี่ยมทองคำ สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและเศรษฐกิจ และเป็นการเปิดโอกาสให้มีการลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวทางทะเล ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวให้หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีกครั้ง โดยหน่วยงานต่างๆ จะต้องร่วมมือกัน
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากทะเล นอกจากน้ำมันและแหล่งแร่ใต้ทะเลแล้ว ในบริเวณ hydrothermal vent ที่มีความเข้มข้นของก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์สูง black smoke ที่ถูกปล่อยออกมากระทบกับมวลน้ำเย็นและบริเวณนั้นมีความกดดันสูงแล้ว จะควบแน่นเกิดเป็นก๊าซไฮเดรท มีลักษณะคล้ายก้อนแร่ธาตุที่เป็นน้ำแข็ง เกิดที่อุณหภูมิต่ำ ความดันสูง ก่อตัวเป็นเนินใต้ทะเลซึ่งถูกปกคลุมด้วยแบคทีเรีย และสัตว์ ก๊าซไฮเดรทประกอบด้วยแก๊สไฮโดรคาร์บอน ซึ่งอยู่ภายในโครงสร้างที่สมมาตรของโมเลกุลน้ำ เช่น มีเทนไฮเดรท เป็นต้น เมื่อนำมาเผาจะมีการขยายตัว 350 เท่า สามารถให้พลังงานได้มหาศาล ซึ่งน่าจะมีการศึกษาถึงศักยภาพการนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคต

ในขณะที่เดียวกันแมงกานีสในดินที่ได้มีการนำขึ้นมาใช้ประโยชน์กันในบางประเทศแล้ว ประเทศไทยควรค้นหาและพัฒนาศักยภาพการนำก้อนแมงกานีสขึ้นมาใช้ประโยชน์ในอนาคต

4. พลังงานทางเลือกที่สำคัญในอนาคตที่จะนำมาใช้ทดแทนพลังงานจากปิโตรเลียม ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีพลังงาน (electrical efficiency) การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งจะพบว่า ก๊าซไฮเดรทให้ประสิทธิภาพดีที่สุด โดยมีประสิทธิภาพของเทคโนโลยีพลังงานอยู่ที่ร้อยละ 80 ในขณะที่เชื้อเพลิงปิโตรเลียมและพลังงานชีวภาพมีประสิทธิภาพร้อยละ 70 และ 1 ตามลำดับ

5. ภัยธรรมชาติที่เกิดจากผลกระทบในทะเล เช่น สึนามิ เนื่องจากเกาะสุมาตราตั้งอยู่บริเวณรอยเลื่อนของแผ่นเปลือกโลก ซึ่งหากเกิดแผ่นดินไหวหรือภูเขาไฟระเบิดอาจทำให้เกิดสึนามิบริเวณทะเลอันดามันได้ จึงจำเป็นต้องมีการตั้งศูนย์เตือนภัย ซึ่งจังหวัดภูเก็ตเป็นสถานที่ที่มีศักยภาพในการจัดตั้งศูนย์ฯ เพื่อเตือนภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ได้
6. การบริหารจัดการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ
7. การบริหารความรู้ตามเศรษฐกิจฐานความรู้แบบใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมและประชากรเป็นกลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบันมีความรู้สูงขึ้น สามารถรับข่าวสารได้มากขึ้น มีความต้องการสูงขึ้น และความต้องการสิ่งที่แตกต่างกันไปจากเดิม ประกอบกับมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในภาคอุตสาหกรรม จึงต้องพัฒนาพนักงานให้มีทักษะและความรู้สูง การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ระบบการสื่อสารและการขนถ่ายที่ทันสมัย สนับสนุน พัฒนา ถ่ายทอด และใช้ความรู้ในองค์กร

2. สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผู้เข้าร่วมเสวนาให้ความสนใจใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. พื้นที่ทับซ้อนไทย-กัมพูชา
 - ประชาชนยังไม่เข้าใจในเรื่อง MOU พื้นที่ทับซ้อนไทย-กัมพูชา ประชาชนมีความเข้าใจว่าการยกเลิกทำให้เกาะกูดไม่ได้เป็นของไทยแล้ว ซึ่งภาครัฐต้องชี้แจงให้ชัดเจนโดยอาจเชิญพลเรือเอกถนอม ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายเทคนิคแผนที่เป็นผู้บรรยาย
2. โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม่มีชีวิตในทะเล
 - ทรัพยากรในเขตทะเลหลวงยังมีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์ รัฐบาลต้องช่วยผลักดันหรือส่งเสริมหน่วยงานที่มีขีดความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร
 - แหล่งทรายที่พบในบริเวณชายฝั่งอ่าวไทยตอนใน เช่น พื้นที่บางปู สว่างคินิวาส จัดเป็นแหล่งทรายชั้นดีที่ประเทศไทยควรเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญในการพัฒนา นำมาใช้ประโยชน์ แต่ต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชายฝั่งด้วย
 - การพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น Land Bridge ในภาคใต้ การสร้างอุตสาหกรรมปิโตรเลียมเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตพลังงานสำหรับใช้ในประเทศของภาครัฐ ยังมีอุปสรรคจากกฎหมายปัจจุบัน กำหนดให้ต้องมีการจัดทำประชาพิจารณ์ จึงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น
 - การพัฒนาระบบการขนส่งจากการใช้น้ำมันมาเป็นระบบรางหรือระบบไฟฟ้า หรือการพัฒนาเส้นทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น คลอง จะช่วยลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงจากปิโตรเลียม

3. ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. กฎหมายที่ควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในปัจจุบัน เช่น กฎหมายการให้สัมปทานกับบริษัทต่างประเทศ กฎหมายการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลกับเอกชนต่างประเทศ ควรมีความทันสมัยและชัดเจน เพื่อให้เกิดการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน

2. การนำแท่นขุดเจาะน้ำมันที่เลิกใช้แล้วมาทิ้งบริเวณชายฝั่งเพื่อนำมาแปรสภาพเป็นปะการังเทียม มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายประมง กฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญากฎหมายทะเล จึงต้องพิจารณาว่ากฎหมายในประเทศที่เกี่ยวข้องมีความครอบคลุมเพียงพอ และมีความขัดแย้งกันเองหรือไม่

3. ควรจัดทำยุทธศาสตร์ทางทะเลของไทย โดยการเชิญนักวิชาการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมกัน ทั้งนี้ อาจจะต้องพิจารณากรอบยุทธศาสตร์ทางทะเลของประเทศในกลุ่มอาเซียนประกอบด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาหรือการลงทุนที่สอดคล้องกัน

3. รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนา

1. รศ.ดร.ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ
2. ผศ.ดร.มณฑล อนงค์พรหมศกุล
3. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์
4. นายโกมล จิรัชัยสุทธิกุล
5. น.อ. ฐิติวัชร สกุลเอื้อกิติ
6. พล.ร.ต. ณ ณรงค์ ทวีวัฒน์
7. น.อ. จุมพล ลุ่มพิกานนท์
8. น.อ. ชูศักดิ์ ชูไพฑูรย์
9. น.อ. กฤษดา ประพฤติธรรม
10. น.อ. อัครังค์ เทียมเมฆ
11. น.อ. พิเศษ ชันแข็ง
12. น.อ. ไพโรจน์ เฟื่องจันทร์
13. น.อ. วิจิตร ต้นประภา
14. น.อ. สมเจตน์ คงรอด
15. นางพวงทอง อ่อนอุระ
16. นายปรีชา หลั่งน้ำสังข์
17. นายอารยะ ศิรานันท์
18. นางสาวสุหทัย ไพรสานท์กุล

19. นางรวมทรัพย์ คณะณะ
20. นางนิตยา กมลวัฒน์นิศา
21. นายทีปรัตน์ วัชรางกูร
22. นายจรรุอดม เรืองสุวรรณ
23. ร.อ. เทพนิมิต เทียนศรี
24. พ.ต.อ.ปรีชา ธรรมโม
25. นายสรารุท รัตนงเกียรติ
26. นายรังสีโรจน์ วงศ์พรหมเมฆ
27. นางบุญบันดาล ยุวนะศิริ
28. นางสาวจิตติมา มั่นทะจิตร
29. นางสุปราณี จงดีไพศาล
30. รศ.ดร.เจริญ นิตินรรมยง
31. ดร. สุภาวัฒน์ วิวรรณภัทรกิจ
32. นางสาวภคिका ผลารักษ์
33. รศ.ดร.กัลยา วัฒนยากร
34. นายจุมพล จันทร์คำ
35. นายอาวุธ นิตินพล
36. นายพิเชฐ อินทร์เอื้อ
37. นางสาวปิยรัตน์ วัฒนนะ
38. นายประจักษ์ ทรัพย์มณี
39. น.อ. ปิยะ ศิริสุทธิ
40. ร.ท. จวีโรจน์ เกษมศรี ณ อยุธยา
41. ร.ท. หญิง อรวรรณ แก้วนก
42. นายประเสริฐ โพธิ์วิเชียร
43. นายธนศิษฐ์ ทรรพนันท์
44. นายวรศักดิ์ พ่วงเจริญ
45. นางสุมาลี สุขदानนท์
46. ดร.ศรีสุดา จารยะพันธุ์
47. นางสาวโสภิต สร้อยสอดศรี
48. นางสาวอาภาพร บุญรอด
49. นางสาวกรรณิการ์ โพธิ์ขาว

สรุปการประชุมเสวนาชุด”
“ของประเทศไทยโอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 5 : โจทย์วิจัย”
วันที่ 9 เมษายน 2553
ณ ห้องกมลทิพย์ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ

บทนำ

การเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน?” ได้จัดมาแล้ว 4 ครั้งเพื่อทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความรู้ ในการใช้ทะเลของประเทศไทยอันจะทำให้เกิดมุมมองในการพัฒนาและนำไปสู่การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป สำหรับการเสวนาครั้งสุดท้ายนี้มีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

- เพื่อทบทวนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประชุม 4 ครั้งที่ผ่านมา
- เพื่อนำเสนอบทสังเคราะห์ ให้ที่ประชุมพิจารณา
- เพื่อบูรณาการผลจากการเสวนาและบทสังเคราะห์จัดทำเป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่โจทย์วิจัย

การบรรยาย

การบรรยายแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแรกโดย รศ.ดร. เผด็จศักดิ์ จารยะพันธุ์ บรรยายถึงความ เป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการและการเสวนา จากนั้นเป็นการบรรยายสรุปบทสังเคราะห์ 4 ด้านได้แก่

- ประมงและทรัพยากรมีชีวิต
- ทรัพยากรไม่มีชีวิต
- การขนส่งทางทะเล
- การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ประมงและทรัพยากรมีชีวิต

1. หัวข้อการบรรยาย
 - สถานภาพทรัพยากรประกอบด้วยทรัพยากรประมง ทรัพยากรสัตว์ทะเลหายาก ทรัพยากร ป่าชายเลน ทรัพยากรปะการัง ทรัพยากรหญ้าทะเล
 - สถานการณ์ทางการประมง ประกอบด้วย การประมง การประมงพาณิชย์ (การทำประมงใน น่านน้ำ และนอกน่านน้ำซึ่งรวมถึงประมงในน่านน้ำต่างประเทศ และในน่านน้ำสากล)
 - การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของการทำประมงของประเทศไทย
 - นโยบาย มาตรการ และแผนงานที่เกี่ยวข้อง

- ปัญหาในปัจจุบัน และแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
2. สรุปและข้อเสนอแนะ

ทรัพยากรมีชีวิตของประเทศไทยนั้นมีศักยภาพและทำให้ประเทศไทยมีโอกาสที่สูงมากในการนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นทั้งจุดอ่อนและภาวะคุกคามอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะต้องหาทางแก้ไขโดยเฉพาะประเด็นที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยความรู้ที่ได้จากงานวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

- การแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล
- กฎหมายภายในและต่างประเทศด้านทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล
- โครงสร้างและหน่วยงานด้านทรัพยากรมีชีวิตทางทะเล
- ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

ทรัพยากรไม่มีชีวิต

1. หัวข้อการบรรยาย

เนื้อหาในการบรรยายด้านทรัพยากรไม่มีชีวิตครอบคลุมทรัพยากรเชื้อเพลิงและทรัพยากรแร่ทะเลในหัวข้อต่อไปนี้

- สถานการณ์ปัจจุบัน : ปริมาณสำรอง การสำรวจและการผลิต รายได้ของรัฐ ความต้องการและการนำเข้า
- นโยบาย มาตรการ และแผนที่เกี่ยวข้อง
- กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง
- โอกาสและสิ่งท้าทาย
- แนวโน้มการใช้พลังงานในอนาคต

2. สรุปและข้อเสนอแนะ

เชื้อเพลิง

นอกจากการจัดการด้านการใช้ (Demand Side Management : DSM) ที่มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมแล้วการจัดการด้านการผลิต (SSM) คือ การจัดหาพลังงานเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ สำหรับการวิจัยที่ผ่านมาจะเน้นในเรื่องการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ในอนาคตคงต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพลังงานทางเลือกอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานจากทะเล ซึ่งในปัจจุบันยังมีข้อมูลน้อยมากและจะถูกระเมินว่ายังมีราคาแพงและไม่คุ้มทุน แต่อย่างไรก็ตามควรจะมีการศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งพลังงานจากทะเลไว้เพื่อเป็นทางเลือกในอนาคต

แร่ดีบุก

- ความต้องการใช้แร่ดีบุกของประเทศในช่วง 8 ปีที่ผ่านมาปริมาณค่อนข้างคงที่ แต่ปริมาณการผลิตกลับลดลง ส่งผลให้ต้องนำเข้าดีบุกในรูปโลหะดีบุกจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น
- ตั้งแต่ปี 2548 แร่ดีบุกที่ผลิตได้ทั้งหมดล้วนมาจากแหล่งผลิตบนบกทั้งสิ้น
- ถึงแม้ว่าจะยังมีปริมาณสำรองแร่ดีบุกในทะเลอีกมากก็ตาม แต่เนื่องจากพื้นที่ที่พบแหล่งแร่ มักจะอยู่ในหรือใกล้แหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณนั้นได้

แร่ทรายแก้ว

- ปริมาณความต้องการใช้และปริมาณการผลิตมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นการผลิตเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมภายในประเทศเท่านั้น
- ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2542-2551) มีปริมาณการใช้ทรายแก้วโดยรวม 6,802,015 เมตริกตัน มูลค่าโดยรวม 2,386.6 ล้านบาท คิดเป็นปริมาณการใช้ทรายแก้วเฉลี่ยปีละประมาณ 680,200 เมตริกตัน และจากการสำรวจปริมาณทรายแก้วพบว่ามีประมาณ 283.71 ล้านเมตริกตัน ประเทศไทยจึงยังมีปริมาณสำรองทรายแก้วให้ใช้ได้ไม่ต่ำกว่า 230 ปี

การขนส่งทางทะเล

1. หัวข้อการบรรยาย

- สถานภาพ เรือ ท่าเรือ และสินค้า
- ปัญหาอุปสรรค
- โอกาสและสิ่งท้าทาย

2. สรุปและข้อเสนอแนะ

- ขาดนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขต (zoning)
- ขาดการควบคุมดูแล การบรรทุกและขนถ่ายสินค้าเป็นจำนวนมากทำให้มีความเสี่ยงให้เกิดมลภาวะสูง เช่น แป้งมันสำปะหลัง ถ่านหิน น้ำมัน เป็นต้น
- ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงข่ายการคมนาคมที่เชื่อมต่อกับพื้นที่แนวหลังกับท่าเรือเอกชน
- ขาดความสะดวกพื้นฐานทางทะเลโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเดินเรือ
- งบประมาณส่วนใหญ่จะใช้ในการสร้างท่าเรือทำให้มีจำนวนท่าเรือมาก และการใช้ท่าเรือไม่มีประสิทธิภาพและมีความคุ้มทุนทางเศรษฐกิจ ขาดนโยบายการจัดการในภาพรวม

- ชาติยุทธศาสตร์ในส่วนของการร่วมมือกับต่างประเทศและขาดงบประมาณในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์
- แม้ว่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศของไทยจะเพิ่มขึ้นในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา แต่กองเรือไทยอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือไม่ได้มีขนาดและจำนวนเพิ่มขึ้น
- มีโอกาสในการพัฒนาการขนส่งทางทะเล การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมภายใต้โครงการทางหลวงเอเชีย (Asian Highways) และโครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (The Greater Mekong Sub-region/GMS) ที่เชื่อมต่อประเทศไทยกับ ประเทศลาวและ เวียดนามและความได้เปรียบที่ไทยอยู่ในระบบการค้าเสรีมาโดยตลอดอาจส่งผลให้ท่าเรือแหลมฉบังของไทยกลายเป็นประตูการค้าของ GMS
- ในขณะเดียวกันก็มีความท้าทายเนื่องจากโครงข่ายคมนาคมทำให้ทั้งอนุภูมิภาคตกอยู่ภายใต้บรรยากาศของการแข่งขันซึ่งอาจส่งผลให้ท่าเรือไทยต้องสูญเสียปริมาณการขนส่งให้กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าเรือมาเลเซีย และเวียดนามซึ่งมีท่าเลที่ตั้งทางทะเลซึ่งได้เปรียบประเทศไทย

การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

1. หัวข้อการบรรยาย

- หลักการของการประเมินผลประโยชน์ทางทะเล
- การกำหนดกิจกรรมทางทะเล
- การประเมินผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่ผ่านมา
- ปัญหาและข้อจำกัด

2. สรุปและข้อเสนอแนะ

- การบริหารกิจการทางทะเลของประเทศไทยในปัจจุบันที่ไม่ได้ประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไม่ได้บูรณาการการบริหารกิจการทางทะเลผนวกเข้าไว้ในแผนการชาตินโยบายทางทะเลในภาพรวม และขาดการประเมินมูลค่าความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสาเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดจำเป็นต้องการข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าที่แท้จริงจากกิจการทางทะเล
- ปัญหาและข้อจำกัดหลายอย่างสำหรับการประเมินมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ (Use value) โดยเฉพาะ ในส่วนที่เป็นมูลค่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ (non-use value) การใช้ประโยชน์ทางอ้อม (indirect use) มูลค่าเพื่อการใช้ในอนาคต (option value) มูลค่าคงอยู่ (existence value) และมูลค่าเพื่อลูกหลาน (bequest value) ขาดข้อมูลที่สามารถมาใช้ประเมินค่าโดยตรง ส่วนใหญ่ข้อมูลที่มีอยู่ จะมีเฉพาะการประมงและการขนส่ง

- ขาดข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะยังขาดข้อมูลในการประเมินมูลค่าของทรัพยากร ข้อมูลที่มีอยู่จะเป็นข้อมูลที่ไม่ได้แยกส่วนที่เกี่ยวกับทะเล การประเมินมูลค่าเศรษฐกิจของประเทศ จะแยกเป็นภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมเท่านั้น ไม่ได้จำแนกเป็นภาคทะเลไว้
- การกำหนดกรอบและให้คำจำกัดความของกิจการทางทะเลให้ครอบคลุมกิจกรรมทุกสาขา และมูลค่าทุกส่วนในแต่ละสาขา เช่น มูลค่าแรงงาน ภาษี การส่งออก
- ควรมีการศึกษาวិธีการประเมินมูลค่าผลประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value)
- ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันในเรื่องต่อไปนี้
 - มูลค่าผลประโยชน์จากสาขาขนส่งในส่วนของคนไทย
 - มูลค่าผลประโยชน์ประมงนอกน่านน้ำ
 - ธุรกิจต่อเนื่องในสาขาต่างๆ

สรุปประเด็นสำหรับการพิจารณาโจทย์

การจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลนอกจากจะต้องคำนึงถึงประเด็นเฉพาะด้าน ได้แก่ ประมงและทรัพยากรมีชีวิต ทรัพยากรไม่มีชีวิต การขนส่งทางทะเล การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม แล้วจำเป็นจะต้องพิจารณาประเด็นที่เป็นประเด็นร่วม เพื่อให้ได้โจทย์วิจัยที่จะนำไปสู่การบูรณาการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ได้แก่

1. องค์การ
2. กฎหมาย/นโยบาย
3. การประเมินมูลค่า

โจทย์วิจัยสำหรับประเด็นร่วมเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาสรุปได้ดังนี้

ด้านองค์กร

- แนวทางการจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลโดยการบูรณาการหน่วยงานที่มีอยู่หรือการจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่
- การศึกษาวิจัยถึงความจำเป็นต้องมีองค์กรดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย

ด้านกฎหมาย/นโยบาย

- กฎหมายภายในประเทศที่ยังมีความซ้ำซ้อน ขาดการปรับปรุงให้ทันสมัย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ความทันสมัยของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเลในปัจจุบัน เช่น กฎหมายประมงที่พัฒนาเกิดเป็น international fisheries management เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทย

- การขาดนโยบายทางทะเลในภาพรวม เนื่องจากในอดีตนำเอากลยุทธ์ของแต่ละระบบนิเวศมา รวมกันเท่านั้น ไม่ใช้การบูรณาการอย่างแท้จริง

ด้านการประเมินมูลค่า

- การประเมินมูลค่าทรัพยากรทางทะเลแบบปฐมภูมิ และผลงานวิจัยมีมาตรฐานและรูปแบบที่ แตกต่างกันมาก จะทำให้เห็นภาพผลประโยชน์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมสรุปได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

1. การวางนโยบายและการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในภาพรวม หรือการบูรณาการ เพื่อการหาคำตอบสู่ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ และ
2. ใจที่ย่อยเฉพาะด้านต่างๆ เพื่อการผลักดันผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลให้เป็นประเด็น สาธารณะ

ประเด็นโจทย์สำหรับการบูรณาการ

- กลุ่มโจทย์วิจัยโดยใช้อาณาเขตทางทะเลเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้
 - กิจกรรมทางทะเลในเขตต่างๆ เพื่อการศึกษาสถานการณ์ ข้อจำกัด ปัญหา และแนวทาง แก้ไข ของแต่ละกิจกรรมในแต่ละอาณาเขตทางทะเล
 - การประเมินมูลค่าเพื่อแสดงปริมาณการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม
 - กฎหมาย/กติกาสากล ที่มีความผูกพันเชื่อมโยงกันในแต่ละด้าน
- การประเมินมูลค่าทรัพยากรในภาพรวมของประเทศทำได้ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากงานวิจัยใน ปัจจุบันมีการศึกษาสถานภาพทรัพยากรและผลตอบแทนจากการใช้ทรัพยากรทางตรงและ ทางอ้อมเป็นบางบริเวณเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถมองสถานภาพรวมทั้งประเทศได้อย่างครบถ้วน ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายระดับประเทศในภาพรวม และการจัดสรรงบประมาณที่อาจจะไม่ เพียงพอต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู
- การผลักดันให้ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ให้เกิดเป็นประเด็นสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมี ความตระหนักและเกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการรักษาและปกป้อง ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างเป็นรูปธรรม
- การผลักดัน/เร่งรัดในการให้สัตยาบันกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982
- การผลักดันให้หน่วยงานระดับนโยบายให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรทางทะเลและ ชายฝั่งอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีนโยบายการจัดการทะเลจะต้องมีการนำเสนอให้เห็นถึง

รายได้ที่ได้จากทางทะเลและชายฝั่งของประเทศ คิดเป็นสัดส่วนอย่างไรต่อรายได้รวมของประเทศ เพื่อการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐอย่างเพียงพอ

- ปัจจุบันสำนักงานสภาพความมั่นคง ร่วมกับ สภาพัฒนา ในการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล โดยยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติฉบับต่อไปได้ผนวกการจัดการทางด้านทะเลและชายฝั่งรวมเข้าไว้ด้วย
- บุคลากรทางด้านทะเลและชายฝั่ง ขาดการส่งเสริมในเชิงวิชาการจากภาครัฐ ส่งผลให้ขาดผู้เชี่ยวชาญ (expertise) ในสาขาต่างๆ ที่มีความเชี่ยวชาญและวิสัยทัศน์ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง

ประเด็นโจทย์ย่อยเฉพาะด้านต่างๆ

การขนส่งทางทะเล

- การพัฒนาต้องมองภาพรวมเส้นทางการเดินเรือของอาเซียนและของโลก ไม่ใช่เฉพาะการเดินเรือในประเทศไทยเท่านั้น เพื่อการพัฒนา จัดสรร การใช้หรือการสร้างท่าเรือได้อย่างเหมาะสม
- ปัญหาสินค้าที่ขนส่งโดยเรือไทยมีน้อย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว บริษัทเดินเรือโดยคนไทยมีจำนวนมากแต่ไปจดทะเบียนเป็นเรือต่างชาติ ในส่วนนี้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับกฎหมายหรือเงื่อนไขเพื่อจูงใจให้บริษัทเดินเรือเหล่านี้กลับมาจดทะเบียนเป็นเรือไทย เพื่อการนำเงินตราเข้าประเทศ

ด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต

- ควรสนับสนุนให้มีการศึกษานำแร่ธาตุหายาก (rare earth) มาใช้งาน เนื่องจากปัจจุบันยังประสบปัญหาในการสกัดธาตุออกมาใช้งาน ซึ่งแร่ธาตุหายาก (rare earth) นี้จะเป็นธาตุที่น่าจะมีความสำคัญต่อไปในอนาคต คือเช่น แร่ธาตุหายาก ซีเนียม นำมาใช้ในการผลิตแบตเตอรี่ มีคุณสมบัติเก็บประจุไฟฟ้าได้สูง ซึ่งเป็นผลพลอยได้ในการผลิตแร่ดีบุก
- ทางกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานได้จัดทำแผนพลังงานทดแทนระยะเวลา 15 ปี ซึ่งจัดเป็นวาระแห่งชาติด้านข้อมูลพลังงานลมบริเวณชายฝั่ง จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีศักยภาพการผลิตพลังงานจากลมประมาณ 1,600 เมกะวัตต์ ภายในปี 2559 จะต้องมีพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตจากพลังงานลมทั้งบนบกและในทะเลรวมแล้ว 375 เมกะวัตต์ และภายในปี 2565 จะต้องผลิตได้ 800 เมกะวัตต์ โดยปัจจุบันมีการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานลมประมาณ 52 เมกะวัตต์ มีผู้ประกอบการได้ติดต่อทางกรมเพื่อการติดตั้งกังหันลมในทะเลบริเวณแทนชูดเจาะ ปัจจุบันกรมพัฒนาพลังงานและอนุรักษ์พลังงานอยู่ระหว่างการจัดทำแผนที่ศักยภาพลมในประเทศไทย คาดว่าจะแล้วเสร็จและเผยแพร่ได้ภายในเดือนกันยายน 2553 ซึ่งบริเวณที่มีศักยภาพอยู่ที่ภาคใต้บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดนครศรีธรรมราชจนถึงปัตตานี โดยแผนที่จัดทำขึ้นในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ผนวกเข้ากับแผนที่ป่าและท่อส่งก๊าซ เพื่อดูบริเวณที่

สามารถติดตั้งกังหันลมได้ ซึ่งจะมีงานวิจัยต่อยอดในด้านการศึกษาศักยภาพลม ที่จะดำเนินการติดตั้งสถานีวัดลมในทะเล การติดตั้งกังหันลม การเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าจากทะเลขึ้นมาใช้บนบก รวมถึงการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้วยและแนวโน้มในอนาคตจะมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงานเพิ่มเติมจาก พระราชบัญญัติพัฒนาและส่งเสริมพลังงานปี 2535

- การศึกษาพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพ (biodiesel) จากทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย

ด้านอื่นๆ

- การศึกษาวิจัยผลกระทบจากการเกิด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไรและจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติมากน้อยเพียงใดโดยอาจรวมตัวกันเกิดเป็นกลุ่มงานวิจัยทางด้านผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ครบถ้วนทุกมิติ
- การปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย ในด้าน การขนส่ง การประมง เช่น ค่าศักยภาพการผลิต

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. อาจารย์ จารุอุดม เรืองสุวรรณ ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
2. ศ.ดร.สมปอง สุจริตกุล ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
3. นาวาโทภาณุวัฒน์ สัมคงาน กรมยุทธการทหารเรือ กองทัพเรือ
4. นาวาเอกจุมพล ลุมพิกานนท์ กรมยุทธการทหารเรือ กองทัพเรือ
5. นาวาโทเกษม เนียมฉาย กรมยุทธการทหารเรือ กองทัพเรือ
6. พ.ต.ท.สมเกียรติ จิวตัน กองบังคับการตำรวจน้ำ
7. นายสุชิน รัตนเสถียร กรมเจ้าท่า
8. นายชนะชัย เลิศสุชาติวินิช กรมเจ้าท่า
9. นางสาวพรกมล ตลับใหม่ กรมควบคุมมลพิษ
10. นางสาวทิพย์วรรณ แซ่มา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
11. นางสาวสุหทัย ไพรสานท์กุล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
12. นางสาวกัลยารัตน์ พรหมอุปถัมภ์ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
13. นายรังสีโรจน์ วงศ์พรหมเมธ กรมทรัพยากรธรณี
14. นางสาวเสาวนีย์ หนูขาว กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
15. ดร.สมิท ธรรมเชื้อ กรมประมง
16. นายประดิษฐ์ ชนชื่นชอบ สำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง กรมประมง
17. นายเทวีญ ธนมลารัตน์ สำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง กรมประมง
18. ดร.ปริม มาศรีนวล กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
19. นายเทอดศักดิ์ ทองคำธรรมชาติ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน
20. นายวีระยงค์ ไสยเพิ่ม การนิคมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
21. พล ร.อ.คำรณวุฒิ คล่องค้ำนวนการ สมาคมเจ้าของเรือไทย
22. นายเชวง จาว สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

23. นายสุธรรม จิตรานุกเคราะห์	บริษัท ยูนิไทยไลน์ จำกัด (มหาชน)
24. นางสุมาลี สุขदानนท์	สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25. ดร.กฤษณา ปุณยปางกูร	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. นาวาตรีสุรเจษฎ์ ศรีวัชรกุล	หลักสูตรบริหารกิจการทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
27. ดร.เจริญ นิตินวมยง	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
28. รศ.ณัฐรัตน์ ปภาวสิทธิ์	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
29. รศ.ดร.อัชฌาภรณ์ เปี่ยมสมบูรณ์	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
30. ผศ.อิชฌิกา ศิวายพรหมณ์	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
31. ดร.สมฤดี จิตประไพ	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
32. นางสาวดวงแก้ว นุตเจริญ	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
33. นางสาวปิยพรรณ เหมนุกุล	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
34. รศ.ดร.ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ	คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
35. นายกฤษณะ มุขแก้ว	คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
36. นายสุวัจน์ รุณรัตน์	คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
37. ผศ.ดร.สมถวิล จิตคาวร	ภาควิชาวาริชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
38. รศ.ดร.สุวลักษณ์ สาธุมนัสพันธ์	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
39. ผศ.ดร.ธรรมศักดิ์ ยี่มิน	ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
40. นางสุปราณี จงดีไพศาล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
41. รศ.สุชาดา ชินะจิตร	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
42. นางสุรรัตน์ ชะนะมา	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
43. นายโกมล จิรัชยสุทธิกุล	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
44. นายสุนทร เปลี้นสี	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
45. นางมิ่งขวัญ ธรศิริกุล	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
46. นางสาวเพ็ญจิต ภิญโยดม	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

47. นางสาวน้ำทิพย์ ศรีวงษ์วงฉาย	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
48. ดร.นวรรตน์ ไกรพานนท์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
49. นางสาวอาภรณ์ เฟื่องพ่ายพ์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
50. นายศิริชัย เรืองฤทธิ์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
51. นายภูริภัทร หุวะนันท์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
52. นายปองศักดิ์ ว่องวิษณุพงศ์	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
53. นางสาวชริกานต์ รุ่งแสง	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
54. นางดวงมาลัย สิ้นธุวนิช	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
55. นายสิทธินันท์ มานิตกุล	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
56. นายปรีชา หลังน้ำสังข์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
57. นายอารยะ ศิรานันท์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
58. นายประเสริฐ หนีเดลิน	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
59. รศ.ดร.เผดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
60. ดร.ศรีสุดา จารยะพันธุ์	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
61. นางสาวโสภิต สร้อยสอดศรี	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
62. นางสาวกรรณิการ์ โพธิ์ขาว	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ภาคผนวก ค

วิธีการจัดทำบทสังเคราะห์

การจัดทำบทสังเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทะเลเฉพาะด้านที่สำคัญจัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบัน ชี้ให้เห็นปัญหา โอกาส และสิ่งท้าทายเพื่อที่จะนำไปสู่การจัดทำโจทย์วิจัยในแต่ละด้าน โดยการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่จากรายงานของหน่วยราชการ งานวิจัย รวมทั้งโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะโจทย์วิจัยที่จะนำไปสู่นโยบายการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติต่อไป บทสังเคราะห์ที่ได้จากบทนี้จะนำไปบูรณาการร่วมกับผลที่ได้จากการประชุมระดมสมองในบทที่ 2 มาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยต่อไป การจัดทำบทสังเคราะห์ มีทั้งหมด 4 เรื่อง โดยมีวิธีการดำเนินการในแต่ละเรื่องดังนี้

1. การประมงและทรัพยากรมีชีวิต

การจัดทำบทสังเคราะห์ด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิต ดำเนินการโดยการจัดประชุมระดมสมองซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิตจากกรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และมหาวิทยาลัย ได้แก่ รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ (คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ดร. จุมพล สงวนสิน (กรมประมง), ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง), ดร. ศรีสุดา จารย์พันธ์ (ที่ปรึกษาโครงการ), นายเทวัญ ธนมาลารัตน์ (กรมประมง), นายกฤษณะ मुखแก้ว และนายสุวัจน์ ชูธนรัตน์ (คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) โดยได้จัดประชุมระดมสมอง 4 ครั้ง คือ วันที่ 20, 27 สิงหาคม 2552 และ 3, 10 กันยายน 2552 ณ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. บทสังเคราะห์ ด้านทรัพยากรไม่มีชีวิต

การจัดทำบทสังเคราะห์ด้านทรัพยากรเชื้อเพลิงและปิโตรเลียม ได้ดำเนินการร่วมกับกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติในการจัดทำบทสังเคราะห์สถานภาพทรัพยากรด้านเชื้อเพลิงและปิโตรเลียม และกรมทรัพยากรธรณีในส่วน of ทรัพยากรแร่

3. บทสังเคราะห์ ด้านการขนส่งทางทะเล

การจัดทำบทสังเคราะห์ด้านการขนส่ง ดำเนินการโดยการทบทวนผลที่ได้จากโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนและเพิ่มข้อมูลที่ทันสมัยที่สุดที่มีอยู่ มีนักวิชาการหลัก คือ ผศ.ดร. ปราโมทย์ ไชจิคุกร

4. บทสังเคราะห์ ด้านการประเมินมูลค่าด้านเศรษฐกิจของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

โครงการได้จัดทำบทสังเคราะห์การประเมินมูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลโดยภาควิเคราะห์ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่จากโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับ

การใช้ทะเลอย่างยั่งยืนได้นำเสนอ และเสนอแนะแนวทางที่จะปรับปรุงวิธีการประมงให้ถูกต้องและใกล้เคียง
กับความเป็นจริงมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินมูลค่าของผลประโยชน์ที่ไม่ได้อยู่ในรูปของตัวเงิน
โดยตรง

ภาคผนวก ง:
รายงานการประชุม
คณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ครั้งที่ 1/2551

ครั้งที่ 3/2551

ครั้งที่ 1/2552

ครั้งที่ 2/2552

รายงานการประชุม
คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 1/2551

วันที่ 19 มีนาคม 2551 เวลา 13.30 – 16.00 น.

ณ ห้องวิจิตรวาทการ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. พัทธมน ตั้งสีปักกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ	รองประธานอนุกรรมการ
3. นายพรชาติ บุญนาค	อนุกรรมการ
4. รศ. สุชาติา ชินะจิตร	อนุกรรมการ
5. ศ.ดร. ชุมพร ปัจจุสานนท์	อนุกรรมการ
6. ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์	อนุกรรมการ
7. นายโกมล จิรัชัยสุทธิกุล	อนุกรรมการ
8. ดร. สมิต ธรรมเชื้อ	อนุกรรมการ
9. น.อ. จุมพล ลุมพิกานนท์ ร.น.	อนุกรรมการ
10. นายชาติตรี อรรถนันทน์	อนุกรรมการ
11. รศ.ดร. เผด็จศักดิ์ จารยะพันธุ์	เลขานุการและอนุกรรมการ
12. นางพวงทอง อ่อนอุระ	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ
13. นางสุกัญญา ตันยากุล	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ
14. นางจินตนา แก้วม่วง	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายธนะชัย วชิระวรรณ	ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ (กต.)
2. นางรัชกรณ นภาพรพัฒน์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
3. ผศ. อังคณา ศิริวิวัฒน์นันท์	ผู้ช่วย รศ.ดร. พัทธมน ตั้งสีปักกุล
4. น.ส.วลัยพร ล้ออัศจรรย์	ผู้ช่วยวิจัยโครงการจัดการความรู้ฯ
5. น.ส.โสภิต สร้อยสอดศรี	ผู้ช่วยวิจัยโครงการจัดการความรู้ฯ

เปิดการประชุมเวลา 13.40 น.

ประธานฯ (รศ.ดร. พัทธมน ตั้งสีปักกุล) เกริ่นนำที่มาที่ไปของคณะอนุกรรมการฯ และอนุกรรมการแนะนำตัว

ประธานฯ กล่าวขอบคุณสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ที่ได้ให้เกียรติเป็นเจ้าภาพของ คณะอนุกรรมการชุดนี้ และหวังว่าคณะอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านจะได้ช่วยกันผลักดันให้ประเทศไทย มีแนวคิดเรื่องความมั่นคงของประเทศในทุกมุมมองไม่เฉพาะความมั่นคงด้านการทหาร ประธานฯ ขอทำความเข้าใจด้วยว่าคณะอนุกรรมการนี้ไม่ใช่หน่วยปฏิบัติ (implementing body) แต่เราคงทำงานกันในลักษณะเป็น think tank เพื่อเสริมสร้างการทำงานของทุกหน่วยงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลักดันให้เกิดนโยบายทางทะเลในระดับประเทศ สุดท้าย งานทุกงานที่คณะอนุกรรมการเข้าไปเกี่ยวข้องมีอยู่มากมายมหาศาล ดังนั้น จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การจัดการผลประโยชน์ชาติได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกหน่วยต่อไป โดยคงจะมีการคุยกันในรายละเอียดต่อเนื่องไปตลอดช่วงการทำงานของคณะอนุกรรมการ

ประธานฯ มอบหมายให้เลขาธิการคณะอนุกรรมการฯ ดำเนินรายการต่อไปตามวาระ

วาระที่ 1 เรื่องเพื่อทราบ

เลขาธิการ แจ้งเรื่องการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดยรายละเอียดตามเอกสารแนบ อนุกรรมการทุกท่านมีภาระหน้าที่ในการร่วมกันดำเนินงานในลักษณะเป็น think tank ดังนั้น ทุกท่านจึงมีหน้าที่หลักในการช่วยกันคิด ช่วยกันทำให้เกิดความรู้เพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป

วาระที่ 2 เรื่องเพื่อพิจารณา

เลขาธิการแจ้งเรื่องการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อวางกรอบการดำเนินงานจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล โดยหลักใหญ่ของการประชุม คือ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการดำเนินงานของ คณะอนุกรรมการ รายละเอียดการสัมมนาตามเอกสารแนบ ขอให้อนุกรรมการ ทุกท่านร่วมกันพิจารณา

1. ประเด็นวิทยากร ที่ประชุมเสนอให้เพิ่มผู้แทนจาก สรส. เป็นวิทยากรด้านความมั่นคงร่วมกับ วิทยากรจาก สมช.

2. ประเด็นขอบเขตการประชุม ศ.ดร.ชุมพร เสนอว่าควรพิจารณากรอบกว้างๆ ก่อนว่า คณะอนุกรรมการ มีอำนาจ หน้าที่อะไรที่ควรจะทำบ้าง ตามคำสั่งที่ได้รับการแต่งตั้งมา (เพื่อเป็นการเริ่มต้น

ให้กับการประชุมในช่วงปลายวันที่ 24) เช่น กำหนดกรอบนโยบายให้ชัดเจนและมีการบูรณาการอย่างแท้จริง เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการไปตามกรอบ สามารถผลักดันนโยบายสู่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ (policy maker) ให้ได้จากนั้นหน่วยงานต่างๆ ก็จะสามารถนำเอาไปปฏิบัติได้ ก่อนอื่นควรจะต้องการจัดเรียงเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับความสำคัญ (priority) ก่อนแล้วคณะกรรมการ ก็ดำเนินการไปตามนั้น เช่น เรื่องกฎหมายถ้าสำคัญก็จัดให้เป็นเรื่องแรก และทำการพิจารณาผลักดันให้ประเทศไทยมีกฎหมายทะเลได้สำเร็จต่อไป

3. รศ.สุชาติตา ให้ข้อคิดเห็นว่าผลสุดท้ายที่คณะกรรมการมุ่งหวังคือการกำหนดนโยบายแห่งชาติทางทะเล ซึ่งการจะทำให้สำเร็จดังจุดมุ่งหวังจำเป็นต้องมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ 1) การหาองค์ความรู้ (สกว. สามารถให้การสนับสนุนได้) และ 2) กระบวนการดำเนินการ (process) ในลักษณะที่ท่าอย่างไรให้ได้ นโยบายจากองค์ความรู้ และผลักดันไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งในส่วนนี้เองที่น่าจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ อาทิเช่น การกำหนดกิจกรรม การให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น สำหรับการประชุมในวันที่ 24 ช่วงแรก คือการ input ที่มองจากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในลักษณะของการรักษาผลประโยชน์ในภาพรวม แล้วพิจารณาว่ายังมีปัญหาอะไรที่ติดขัดอยู่ ดังนั้นการนำเสนอในแต่ละหัวข้อจึงควรมีวิสัยทัศน์ของแต่ละส่วน ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้ คือ งานที่คณะกรรมการ ควรจะต้องทำต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็น่าจะได้ โจทย์วิจัยไปพร้อมๆ กับการให้ความรู้ต่อสาธารณะโดยผ่านสื่อต่างๆ และสุดท้ายคือควรจะต้องได้รายงานการวิเคราะห์ (synthesis/suggestion report) ที่เป็นประโยชน์ต่อไป

4. น.อ.จุมพล เสนอให้มองต่างมุม คือปัจจุบัน สมช. มีนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลอยู่แล้วซึ่งถือได้ว่าเป็นกรอบร่างๆ ที่ตั้งไว้ ซึ่งนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลควรจะเป็นที่นักวิชาการที่จะระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างกรอบที่สมบูรณ์ขึ้นมา จากนั้นก็แก้ปัญหาเรื่องหน่วยงานที่เอารอบนั้นไปปฏิบัติ เนื่องจากปัจจุบันนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานในลักษณะต่างคนต่างปฏิบัติยังไม่มีเจ้าภาพหลัก ซึ่งเกิดการไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ดังนั้นสิ่งที่ควรทำเป็นอันดับแรกคือการสร้างนโยบายให้ชัดเจนและหาเจ้าภาพหลักในการปฏิบัติให้ได้ ปัจจุบัน สรช. กำลังศึกษาวิจัยเรื่องนโยบายทางทะเลของประเทศต่างๆ อยู่ ก็น่าจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งที่วิชาการเช่นคณะกรรมการนี้ควรเป็นผู้ชี้ทางที่จะทำให้เกิดนโยบายที่ชัดเจนได้ และทางที่ง่ายที่สุดคือการนำเอานโยบายยุทธศาสตร์ของประเทศที่มีลักษณะคล้ายๆ กับประเทศไทยมาเป็นต้นแบบ

5. รศ.ดร.พิพัฒน์ ให้ความเห็นว่าคณะกรรมการนี้มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง ส่วนที่เป็นจุดแข็งคือ มีหน่วยวิจัย ซึ่งก็คือ สกว. เป็นเรื่องที่ไม่เคยมีมาก่อน และงานวิจัยที่ว่าไม่ใช่งานวิจัยพื้นฐาน (fundamental research) แต่เป็น งานวิจัยเชิงประยุกต์ (apply research) ที่เอามาใช้ปฏิบัติได้จริง แต่ปัญหาใหญ่ของการที่มีหน่วยวิจัย คือ ขาดผู้เชี่ยวชาญที่รู้จริง ซึ่งถ้าไม่รู้จักจริงแล้วนำไปใช้ประโยชน์จะยิ่งเกิดความเสียหาย จึงอยากฝากกับคณะกรรมการด้วยว่าให้ช่วยกันหาคนเก่งมาช่วยทำงานซึ่งส่วนหนึ่งก็สามารถหาผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาได้เช่นกัน นอกจากนี้ลักษณะการทำงานของคณะกรรมการควรจะต้องค่อยเป็นค่อยไป

เนื่องจากเป็นเรื่องใหญ่ เราต้องค่อยๆ สร้างกรอบสร้างงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องทางกฎหมายควรจะต้องการทำความเข้าใจกันให้ถ่องแท้ รวมทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกระทรวงการต่างประเทศ

6. ศ.ดร.ชุมพร ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการให้สัตยาบัน UNCLOS 1982 ว่าควรจะตั้งมีองค์ที่จะประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ไม่เช่นนั้นการดำเนินการต่างๆ ภายหลังจากการให้สัตยาบันก็จะมีปัญหา ส่วนปัจจุบันที่ว่าจะให้สัตยาบันหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายภายในของเราพร้อมหรือยัง ยิ่งในภาวะของรัฐธรรมนูญใหม่การจะให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ จะต้องผ่านรัฐสภา จะต้องมีการมีรัฐมนตรีชี้แจง เรื่องเหล่านี้ติดอุปสรรคด้านการเมืองเป็นสำคัญ ที่ผ่านมามีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องนี้กันมากแต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้า

7. รศ.สุชาติ ให้ข้อคิดเห็นเสริมประธานเกี่ยวกับจุดแข็งของคณะอนุกรรมการ ที่ใช้เรื่องความรู้เป็นตัวเดินงาน ดังนั้นความรู้ควรจะมีความเป็นกลาง สามารถมองแบบเชื่อมโยงประสานทุกคนเข้ามาทำงานร่วมกันได้ มองการจัดการภาพใหญ่ ซึ่งจะนำไปสู่อะไร อย่างไร คงเป็นอีกขั้นหนึ่ง และจากประเด็นที่ท่านประธานเป็นกังวลนั้นยิ่งแสดงว่าเราควรจะตั้งหากกรรมวิธีกลั่นกรองความรู้เพื่อให้ได้ความรู้ที่ถูกต้องอย่างจริงจัง

8. ผอ.ชาติ (กต.) ชี้แจงเรื่องกฎหมายทะเลว่าที่ผ่านมาทุกรัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งหมด แต่ก็ยังมีปัญหาเชิงเทคนิคในการดำเนินการ กระทรวงการต่างประเทศเองก็ได้มีการศึกษาและมีข้อสรุปความเป็นไปได้ อยู่ 3 ทาง คือ 1) กฎหมายปะหน้า 2) กฎหมายกลาง 3) ออกกฎหมายแก้รายฉบับ เหล่านี้คือแนวทางที่สามารถเดินไปได้ การประชุมในวันนี้ควรแยกเป็น 2 อย่าง คือ การใช้ความรู้ด้านทะเลเป็นตัวดำเนินการจัดการด้านทะเล ส่วนอีกด้านหนึ่งก็ควรมีการศึกษาเครื่องมือที่จะใช้ในการจัดการนั่นก็คือกฎหมาย เพราะกฎหมายจะเป็นตัวบังคับหน่วยงานต่างๆ ให้ปฏิบัติตาม ดังนั้นการจะเดินต่อไปควรจะนำเอาสิ่งที่มีอยู่มาศึกษาเพิ่มเติมว่าจะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากน้อยแค่ไหนอย่างไร เช่น การเอาร่างกฎหมายกลางที่ กต. มีอยู่ไปศึกษาถึงความเป็นไปได้เพื่อจะเอาไปให้สัตยาบัน ซึ่งถ้าสามารถทำได้ก็จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ (กต. มีการศึกษาเรื่องส่วนราชการที่จะต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับ UNCLOS อยู่แล้วทั้งหมด แต่ศึกษาแล้วหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ไม่สามารถบอกได้)

9. ศ.ดร.ชุมพร มองต่างมุมว่าแทนที่จะใช้กฎหมายกลาง จะมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่จะแก้รายฉบับแทน เพราะถ้าแก้เป็นกฎหมายกลางแล้วหน่วยงานส่วนย่อยไม่แก้ก็จะเป็นปัญหา การแก้ไขที่ถูกต้องควรจะต้องไปด้วยกันทั้งระบบ

10. ผอ.โกมล ชี้แจงว่าการแก้กฎหมายเป็นรายฉบับเป็นเรื่องยากมากเนื่องจากกฎหมายย่อยที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก ประกอบกับความแตกต่างกันของหน่วยงานในทางปฏิบัติ จึงทำให้เป็นเรื่องยากมากที่จะแก้ไขกฎหมายเป็นรายฉบับได้พร้อมกันทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในคณะอนุกรรมการนี้ก็มีกรมมองปัญหานี้ไว้แล้ว จึงได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในข้อ 5 และ ข้อ 7 แยกกันไว้ โดยข้อ 7 เป็นการออกกฎหมายกลางเพื่อ

รักษาผลประโยชน์ทางทะเลทั้งหมด เป็นการอุดช่องว่างทางกฎหมายทะเลทั้งหมด ซึ่งการใช้ช่องทางของ สมช. เสนอเข้าสภาน่าจะทำให้กระบวนการต่างๆ ง่ายขึ้น จากการศึกษาในโครงการสถานการณ์ปัจจุบันและ แนวโน้มในอนาคตของประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืนก็ได้มีการร่างกฎหมายกลางในลักษณะที่ว่าไว้ แล้วเช่นกัน ซึ่งถ้าได้นำเอาตัวร่างกฎหมายนั้นมาปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ก็น่าจะเป็นร่างกฎหมายกลางที่มี ประโยชน์อย่างยิ่ง

11. ศ.ดร. ชุมพร ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าในทางของกฎหมายทะเลมีอยู่ 2 แนว คือให้สัตยาบันแล้ว ออกกฎหมายอนุวัติการ อีกทางคือไม่ให้สัตยาบันแต่ไปหยิบเอาพันธกรณีที่มีประโยชน์มาแก้กฎหมายภายใน แต่ปัญหาคือไม่มีการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของภายนอก ถ้าเรามีหน่วยงานที่ติดตามเรื่องต่างๆ เหล่านี้ก็ ทำให้เราตามเขาทัน แต่ถ้าเราไม่มีการติดตามเราก็จะตามเขาไม่ทันซ้ำยังไม่เข้าระบบสากลซึ่งการไม่เข้าระบบ สากลก็ถือเป็นผลเสียอย่างมาก

12. ผอ.ชาติวี คิดว่าในทางปฏิบัติระยะแรกน่าจะเป็นการใช้กฎหมายกลางอย่างที่ ผอ. โกมลเสนอไป ก่อน แล้วระยะต่อไปซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารจัดการจึงค่อยดำเนินการอย่างที่ ศ.ดร. ชุมพร เสนอ ซึ่งควร จะต้องใช้องค์กรหรือกลไกที่มีอยู่ดำเนินการเพื่อบังคับให้หน่วยงานต่างๆ แก้กฎหมายของตนให้สอดคล้อง ต่อไป

13. ดร.วิชาญ ให้ข้อคิดเห็นที่ประเทศไทยยังมองผลประโยชน์ทางทะเลภายในน่านน้ำไทยเท่านั้น ผลประโยชน์ที่อยู่ภายนอกซึ่งมีอีกมากเรามองไปไม่ถึง ประเด็นคือถ้าเราแค่ปกป้องผลประโยชน์ภายใน น่านน้ำไทยจะไม่ให้สัตยาบันก็คงไม่มีปัญหา แต่เราจะยอมเสียผลประโยชน์ที่สามารถจะหามาได้จาก ภายนอกน่านน้ำหรือ นอกจากนี้การที่กองเรือไทยออกไปนอกน่านน้ำแล้วเกิดกรณีพิพาทเราก็ไม่สามารถ ช่วยเหลือได้ ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมาก ดังนั้นเราควรจะต้องตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนไปเลยว่าจะให้สัตยาบันซึ่งก็ เห็นด้วยกับวิธีการของทาง กต. ที่จะให้ออกกฎหมายกลางมาก่อน จากนั้นก็อาจจะให้มีการตั้งคณะกรรมการ เพื่อติดตามการแก้ไขกฎหมายรายฉบับต่อไป เนื่องจากกฎหมายทะเลให้สิทธิมากมายในการใช้ประโยชน์ใน เขตนอกน่านน้ำไม่เฉพาะด้านประมงด้านอื่นๆ ก็อีกมาก ดังนั้นเราจึงควรให้สัตยาบัน

14. ผอ.โกมล ตามระบอบของกฎหมายระหว่างประเทศเราควรที่จะต้องให้สัตยาบันแน่นอน แต่ ประเด็นที่เสนอคือกฎหมายกลางที่ว่าไม่ได้มุ่งเพื่อการให้สัตยาบัน แต่เป็นการมุ่งหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ ชาติ เป็นเทคนิคในทางปฏิบัติและเพื่อให้เป็นเหตุผลที่ง่ายต่อการชี้แจงในสภามากกว่าการที่จะต้องชี้แจงว่า กฎหมายกลางเพื่อรองรับการให้สัตยาบัน ทั้งนี้ในทางเทคนิคกฎหมายกลางที่วันนี้ก็มีบทบัญญัติที่รองรับ พันธกรณีของกฎหมายทะเลอยู่แล้ว ซึ่งถ้าสามารถผลักดันให้ตัวกฎหมายกลางนี้ออกมาได้จะมีประโยชน์คือ

1. หน่วยงานแต่ละหน่วยจะเร่งปรับปรุงกฎหมายเฉพาะของเขาเพื่อให้ไม่ต้องมาใช้กฎหมายกลาง
2. กฎหมายกลางก็จะครอบคลุม UNCLOS อยู่แล้วซึ่งถ้าเสนอกฎหมายย่อยอีกไม่ก็ฉบับก็จะสามารถให้ สัตยาบันได้

15.นางพวงทอง ให้ข้อคิดเห็นสนับสนุน ผอ.โกมล เนื่องจากการศึกษาในโครงการของ สกว. ที่ผ่านมา พบว่า การจะมุ่งไปที่การ ให้สัตยาบันเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงมีกฎหมายกลางในลักษณะที่ ผอ.โกมล เสนอ ซึ่งถ้าสามารถทำได้ก็จะเป็นผลงานพื้นฐานของคณะอนุกรรมการชุดนี้ที่จะสามารถดำเนินงานอื่นๆ ต่อไปได้ อย่างไรก็ตามจะเลือกใช้กฎหมายกลางของที่ กต. เป็นผู้ร่างไว้ หรือจะใช้ร่างกฎหมายกลางที่ ผอ.โกมล ร่างไว้ก็ควรจะต้องมีการพิจารณาโดยละเอียดอีกครั้ง ในส่วนของการสัมมนาวันที่ 24 เห็นด้วยกับ ศ.ดร.ชุมพร ว่าคณะอนุกรรมการควรจะต้องพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ทั้งหมดแล้วจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินงาน อย่างแรกคงเป็นเรื่องการเข้าเป็นภาคี อย่างที่สองในช่วงระยะกลางคือเป็นเรื่องการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ รวมถึงการบูรณาการการปฏิบัติงานทางทะเลของหน่วยงานทุกหน่วยของประเทศไทย อาจจะไม่ได้อำนาจหน้าที่โดยตรงแต่เป็นมองถึงการปฏิบัติในปัจจุบัน

16.ผอ.รัชกรณ (สมช.) เนื่องจากการประชุมอนุกรรมการครั้งแรก จึงต้องมีการปรับแนวคิดให้ตรงกันจะวิจัยจะหาความรู้เพื่อตอบโจทย์ในแนวของ สกว. ก็ต้องทำ หรือจะศึกษาเฉพาะเรื่องเช่นเรื่องกฎหมายทะเลก็ต้องทำด้วยเช่นกัน อีกประเด็นในเรื่องความมั่นคงซึ่งคงไม่ใช่เฉพาะด้านการทหาร แต่พูดถึงความมั่นคงทั้งหมดทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง จิตวิทยา สิ่งแวดล้อม เราคงต้องดูทุกอย่างแล้วจึงจะจัดการได้ ส่วนประเด็นที่สามคือเมื่อคณะอนุกรรมการนี้เป็นการจัดการความรู้ ดังนั้นข้อมูลความรู้เหล่านี้จะเป็นข้อมูลสำรองที่ค่อนข้างมากของหน่วยราชการต่างๆ ซึ่งในความเป็นจริงก็คงไม่มีเวลามานั่งศึกษาใหม่ได้มากคงต้องใช้ฐานทางวิชาการที่มีอยู่ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการและจัดลำดับทำแผนงาน ประเด็นที่สี่ ควรรู้ว่าหน่วยราชการมีการปฏิบัติที่เป็นอยู่อย่างไร มีนโยบายใดที่ใช้อยู่ นโยบายบางอย่างอาจมีอยู่แล้วแต่การปฏิบัติอาจแตกต่างกัน เช่น นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ซึ่งก็มีอยู่แล้ว เราจึงควรมีการศึกษาประเมินใหม่เพื่อให้ความครอบคลุม ถ้าจำเป็นจะต้องเขียนขึ้นใหม่ก็ต้องทำ ในส่วนหน่วยปฏิบัติที่มีอยู่แล้ว เช่น ศรชล. มีบทบาทหน้าที่และผลงานมากน้อยเพียงใด ควรจะต้องเพิ่มกลไกอะไรให้สามารถเป็นผู้ปฏิบัติที่ดีได้นอกจากนี้ควรมีการพูดคุยกันในหน่วยงานปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้หลักวิชาการให้สอดคล้องกับการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้จริง เช่นนี้เป็นเรื่องที่คณะอนุกรรมการควรจะมีการศึกษาด้วย

17.รศ.ดร.พิพัฒน์ ชี้แจงว่าการที่มีประชุมวันนี้เนื่องจากมีความเห็นว่าก่อนที่เราจะจัดสัมมนาในวันที่ 24 มีนาคมศกนี้ คณะอนุกรรมการควรจะได้พบกันก่อน ซึ่งจากการพูดคุยกันในวันนี้ก็เชื่อแน่ว่าทุกคนมีความเห็นว่าเรื่องกฎหมายคงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่สุด อย่างไรก็ตามการประชุมในวันนี้ยังไม่ต้องการให้ลงลึกในรายละเอียดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่น่าจะสรุปคือการจัดกิจกรรมของอนุกรรมการโดยคร่าวๆ มากกว่า

18.ดร.สมิท ให้ข้อคิดเห็นว่า อยากให้คณะอนุกรรมการได้มองภาพที่กว้างมากขึ้น ในสภาพปัจจุบันภาพทางทะเลมันไกลมากกว่าที่เราจะพูดกันถึงแต่เรื่องกฎหมายทะเล ณ วันนี้ กฎหมายทะเลได้ถูกขยายไปเป็นกฎหมายย่อยๆ อื่นๆ อีกมากมาย เช่น fish stock ถ้าสุดท้ายมีเรื่องกฎหมายตัวใหม่เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยและเรือประมง จะเห็นได้ว่าการพัฒนาไปไกลยังไม่รวมถึงด้านความหลากหลายทางชีวภาพอื่นๆ ที่มีอีกมากซึ่งไกลกว่าที่เราพูดถึงแต่เรื่องกฎหมายทะเล และในบ้านเราคงมีปัญหारेื่อกระบวนการอีกมากและ

คงต้องใช้เวลาในการพิจารณาเพื่อเป็นสิ่งที่เราต้องดำเนินการ แต่สิ่งที่อยากให้อำนาจถึงคือ ณ วันนี้ ประเทศไทยไม่มีองค์กรนโยบายทะเลแห่งชาติและหน่วยงานด้านการศึกษาทั้งหมดที่เกี่ยวกับเรื่องทะเลในปัจจุบันที่มีอยู่ การพิจารณาของคณะอนุกรรมการ ควรจะใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วมาทำให้เกิดผลต่อเนื่องมากกว่าการจะต้องเริ่มต้นกันใหม่ ดังนั้น ในการประชุมวันที่ 24 มีนาคมศกนี้ควรจะต้องมีการนำเอาผลการศึกษาของโครงการวิจัยที่ได้ทำกันไว้แล้วมานำเสนอด้วย ยกตัวอย่างเช่น หลักกฎหมายที่ควรจะเป็น อย่งไรที่ ผอ.โกมล เสนอ เป็นต้น

19. รศ.ดร.พิพัฒน์ ว่าเรื่องที่ยากของการทำงานของคณะอนุกรรมการคือมีเรื่องของระบบการจัดการและองค์ความรู้ ซึ่งมันเป็นเรื่องที่ยากซ้กันมาก ทำให้เวลาพูดคุยกันเราจะเจาะลงลึกมาก อย่งไรก็ตาม ก่อนการประชุม ดร.วิชาญ ได้มีการร่าง road map ขึ้นมาจึงขอให้คณะอนุกรรมการได้พิจารณาด้วย อย่งไรก็ตาม สิ่งที่เราควรจะต้องพูดถึงในวันนี้คือน่าจะพูดถึงการทำงานของอนุกรรมการว่าจะมีประชุมบ่อยแค่ไหน

20. รศ.ศรัณย์ เสนอว่า ควรมีการจัดประชุมเฉพาะนักกฎหมายเพื่อพิจารณาเรื่องกฎหมายทะเล โดยเฉพาะเพื่อให้ได้ข้อเสนอไป นอกจากนี้ควรมีการเชิญพรรคการเมืองเข้ามาร่วมฟังด้วยเพื่อให้เป็นการเผยแพร่

21. น.อ.จุมพล ขอเสนอเนื่องจากที่ประชุมมุ่งไปทางกฎหมาย จึงขอมองถึงปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้กฎหมายด้วย ดังนั้น สรุปประเด็นที่พูดคุยในวันนี้คือการให้ความรู้และประเด็นกฎหมาย อีกประเด็นคือการบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement) มีการพูดถึงกันน้อย (ข้อ 6) ทาง สรส. ขอนำเรียนความคืบหน้าว่า สมช. มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งหน่วยยามฝั่ง ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาว่าจะศึกษาวิจัยทำอะไรที่จะรวมหน่วยงานหรือจัดตั้งใหม่เพื่อให้ได้องค์กรในการจัดการ ซึ่งการจัดการเรื่องนี้เป็นเรื่องยากมากจึงอยากให้คณะอนุกรรมการนี้ช่วยร่วมกันสนับสนุนการดำเนินงานในข้อ 6 ควบคู่ไปกับการทำงานในอีกชุดหนึ่งที่จะได้มีขึ้นด้วย โดยเฉพาะงานด้านวิชาการคงต้องขอความช่วยเหลือกันอย่างมาก

22. เนื่องจาก ดร. วิชาญ ได้ร่าง road map ของคณะอนุกรรมการไว้แล้ว จึงอยากให้อนุกรรมการทุกท่านได้ร่วมกันพิจารณาและให้ข้อคิดเห็น โดยเลขานุการ (รศ.ดร.เมตติศักดิ์) ได้แจ้งว่าทางทีมเลขานุการได้นำ road map นี้ขึ้นบนเว็บ <http://marinepolicy.trf.or.th> แล้ว ซึ่งคณะอนุกรรมการทุกท่านสามารถเข้าไปโหลดได้

23. รศ.ดร.เมตติศักดิ์ สรุปว่า 1. มีประเด็นวิจัย ณ ปัจจุบันมีผลประโยชน์เท่าไรที่เสียไป 2. การศึกษาเรื่องกฎหมาย เป็นต้น

24. รศ.ดร.พิพัฒน์ ให้ข้อคิดว่า บางครั้งการเสนอประเด็นที่คณะอนุกรรมการจะทำงานควรจัดลำดับความสำคัญแต่ในทางปฏิบัติก็ไม้อาจทำได้เนื่องจากแต่ละประเด็นมีความเชื่อมโยงกันอยู่ อย่งไรก็ตามจากการพูดคุยในวันนี้ก็เป็นารเริ่มที่ดี

25.ดร.สมิท เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาถึงนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลของ สมช. ด้วย เพื่อจะได้พัฒนาปรับปรุงให้ทันต่อกรณีนโยบายความมั่นคงฉบับใหม่ได้ นอกจากนี้ขอให้คณะกรรมการช่วยประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ <http://marinepolicy.trf.or.th> ด้วยเพราะน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานต่อไป

วาระที่ 3 อื่นๆ

1. เลขานุการแจ้งที่ประชุมเพื่อพิจารณา ในเบื้องต้นคณะกรรมการ มีแผนที่จะจัดการประชุม retreat (close door meeting) ให้กับคณะกรรมการเพื่อเป็นการปรับแนวความคิดของคณะกรรมการ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กำหนดการโดยคร่าวคือจัดการประชุมที่ต่างจังหวัด หนึ่ง ประธานที่ประชุมมีความเห็นว่าเนื่องจากการจัดประชุมน่าจะมีการเชิญให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์มากๆ ในด้านนี้ เช่น ศ.ดร.อรุณ ภาณุพงศ์ เป็นต้น มาให้ความรู้แต่ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้ค่อนข้างมีอายุทำให้การเดินทางไปต่างจังหวัดค่อนข้างจะลำบาก ถ้าเป็นไปได้ให้จัดขึ้นที่ กทม. ก็จะเป็นการดี อย่างไรก็ตามนางพวงทองได้แสดงความคิดเห็นว่า การประชุม retreat ควรจะจัดที่ต่างจังหวัดตามแผนการเดิมมากกว่า ทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่โดยไม่ถูกรบกวน ส่วนการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิผู้สูงอายุต่างๆ มาให้ข้อคิดเห็นอาจมีการจัดเป็นการเฉพาะภายหลังได้ ในกรณีนี้ น.อ.จุมพล เสนอสถานที่สำหรับจัด retreat คือ นาวิกรมณ์ (หัวหิน) ซึ่งเป็นสถานที่ของทหารเรือ (ก่อนหน้า น.อ. พล.ร.ต. ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์ ได้เสนอที่ฐานทัพเรือสัตหีบ)

โดยสรุปคือสำหรับการประชุม retreat คงมีการประสานกันอีกครั้งโดยฝ่ายเลขานุการ นอกจากนี้ฝ่ายเลขานุการขอสรุปว่าให้มีการจัดประชุมอนุกรรมการขึ้นทุกๆ 2 เดือนเป็นอย่างซ้ำ และในบางกรณีหรือบางโอกาสทางฝ่ายเลขานุการขออนุญาตติดต่อกับอนุกรรมการบางท่านโดยตรงต่อไป

2. เลขานุการฯ ได้แจ้งเรื่อง ทช. และหน่วยงานอื่นๆ อีกหลายหน่วยจะร่วมกันจัดสัมมนาวิทยาศาสตร์ทางทะเลช่วงปลายปี 2551 ประมาณเดือนสิงหาคม ซึ่ง รศ.ดร.เผด็จศักดิ์ ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย จากการประชุมเพื่อเตรียมการที่ผ่านมาได้เสนอในส่วนกิจกรรม ควรจะมี 1 section ที่จะพูดถึงเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ในกรณีนี้ จึงแจ้งในที่ประชุมเพื่อทราบ

ปิดประชุมเวลา 16.00 น.

รายงานการประชุม
คณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 3/2551

วันที่ 15 กันยายน 2551

ณ ห้องประชุม 904 สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ	รองประธานอนุกรรมการ
3. นาย พรชาติ บุญนาค	อนุกรรมการ
4. รศ. สุชาดา ชินะจิตฺร (ผู้แทน สกว.)	อนุกรรมการ
5. ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์	อนุกรรมการ
6. ดร. สมิท ธรรมเชื้อ	อนุกรรมการ
7. น.อ. จุมพล ลุมพิกานนท์ (ผู้แทน สรส.)	อนุกรรมการ
8. ดร. ปริม มาศรีนวน (ผู้แทน กต.)	อนุกรรมการ
9. น.อ. ธเนศ อินทร์พรพรย์ (ผู้แทน ศรชล.)	อนุกรรมการ
10. เรือตรี ปรีชา เพ็ชรวงศ์	อนุกรรมการ
11. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา	อนุกรรมการ
12. นาง ปทุมทอง อินทะกนก (ผู้แทน มท.)	อนุกรรมการ
13. นาย ทีปรัตน์ วัชรางกูร (ผู้แทน สศช.)	อนุกรรมการ
14. พ.ต.อ. ประกิจจุฑ์ ศรียิ่งยงค์ (ผู้แทน บก.รน.)	อนุกรรมการ
15. นาย รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์	อนุกรรมการ
16. รศ.ดร. เฝ็ดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์	เลขานุการและอนุกรรมการ
17. นาง พวงทอง อ่อนอุระ	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ
18. นาง สุกัญญา ตันยากุล	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ
19. นาง จินตนา แก้วม่วง	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ

รายชื่อผู้ไม่เข้าประชุมเนื่องจากติดภารกิจ

1. ศ.ดร. ชุมพร บัจจุสานนท์	อนุกรรมการ
2. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์	อนุกรรมการ
3. นายโกมล จิรชัยสุทธิกุล	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนจากกรมยุทธการทหารเรือ	อนุกรรมการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผศ. อังคณา ศิริวัฒน์นานนท์	ผู้ช่วย รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบุกุล
2. น.ส. ภัทรีพันธุ์ พัดไธ	กระทรวงมหาดไทย
3. พ.ต.ท. สมเกียรติ จิว์ตัน	กองบังคับการตำรวจน้ำ
4. น.ท. เกษม เนียมฉาย	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
5. นาย โชคดี ศรีสมบุญ	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
6. น.ส. ณิชชา แสงททรัพย์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
7. น.ส. ไสภิต สร้อยสอดศรี	ผู้ช่วยวิจัยโครงการจัดการความรู้ฯ สกว.
8. น.ส. บุศราภรณ์ เพชรรุ่ง	ผู้ช่วยวิจัยโครงการจัดการความรู้ฯ สกว.

ประธานเปิดการประชุมเวลา 13.45 น.

ระเบียบวาระการประชุมที่ 1 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 2/2551

ฝ่ายเลขานุการได้จัดทำรายงานการประชุมครั้งที่ 2/2551 แล้ว จึงนำเรียนคณะอนุกรรมการ เพื่อโปรดรับรองรายงานการประชุมดังกล่าว

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระการประชุมที่ 2 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

2.1 การแต่งตั้งอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพิ่มเติม

เนื่องจากการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มีความเชื่อมโยงกับภารกิจของหลายหน่วยงาน จึงเห็นสมควรปรับปรุงองค์ประกอบของคณะอนุกรรมการ และแต่งตั้งอนุกรรมการจัดการความรู้

เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพิ่มเติม ตามคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ที่ 10/2251 ทั้งนี้ อนุกรรมการทุกท่านมีภาระหน้าที่ในการร่วมกันดำเนินงานในลักษณะเป็น think tank และช่วยกันทำให้เกิดความรู้เพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

2.2 road map ฉบับสมบูรณ์ ของคณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

อันเป็นผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางเป้าหมายและกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานของ คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งเป็นวาระสืบเนื่องจากการประชุม คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 2/2551 ทั้งนี้ road map ดังกล่าวได้นำเสนอและได้รับรองจากที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) วันที่ 6 สิงหาคม 2551 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในการนี้ได้มีการปรับผังแสดงการทำงานของอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล จากที่ประเด็นปัญหาซึ่งส่งต่อจาก อปท. ผ่าน อจชล. ไปสู่โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ควรจะเพิ่มให้มีการส่งประเด็นปัญหาจากโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลย้อนกลับขึ้นไปที่ตัว อจชล. ด้วย ซึ่งอาจเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องระดมความรู้ ความคิด และตัดสินใจ เพื่อให้ได้คำตอบอย่างรวดเร็ว (quick research)

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระการประชุมที่ 3 เรื่องเพื่อพิจารณา

3.1 วิทยุวิจัยสำหรับการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ที่ประชุมมีมติให้ภารกิจหลักของอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ได้แก่ การสนับสนุนกระทรวงการต่างประเทศในการพิจารณาการเสนอกฎหมายอนุวัติการรองรับให้สัตยาบันเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้จัดประชุมหารือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง) เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551 ซึ่งที่ประชุมได้เห็นชอบในหลักการของการรองรับการให้สัตยาบันดังกล่าวและกำหนดกรอบเวลา 1 เดือน เพื่อให้แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาและรวบรวมข้อคิดเห็น จากนั้นให้ส่งกลับมายังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อดำเนินการต่อไป ในการนี้ คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เสมือน think tank สามารถประสานงานช่วยเหลือกระทรวงการต่างประเทศได้ ในการพิจารณาเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว โดยให้ทางกระทรวงการต่างประเทศทำเป็นหนังสือแจ้งความต้องการมาทางเลขานุการอนุกรรมการ อจชล. จากนั้นให้ อจชล. จัดทำผลการศึกษาคำกรณีนี้อันและส่งเรื่องไปยัง สมช.

3.2 โจทย์วิจัยที่เกี่ยวกับการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

3.2.1 โจทย์วิจัยที่สนับสนุนการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

1. ผลดีและผลเสียจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ
 - ก. สิทธิและหน้าที่ของประเทศภาคีสมาชิก
 - ข. ผลกระทบต่อประเทศหรือประชาชนจากการเข้าเป็นภาคี ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง เช่น ปัญหาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือปัญหาการเจรจาเขตแดนทางทะเลกับกัมพูชา หรือประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ
 - ค. ผลกระทบหากประเทศไทยไม่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยถอดเป็นมูลค่าทั้งกรณีได้ประโยชน์และกรณีเสียประโยชน์
 - ง. อำนาจของรัฐชายฝั่งในการบังคับใช้กฎหมาย
2. การศึกษากฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ
 - ก. ดัชนีรายชื่อกฎหมายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการ รวมทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องทั้งบทบัญญัติและบทสรุป
 - ข. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องตาม (ก.) เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการ
 - ค. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงร่างกฎหมายอนุวัติการในส่วนที่ไม่มีกฎหมายใดๆ บัญญัติไว้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

3.2.2 โจทย์วิจัยต่อเนื่องจากการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

1. กฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงระบบกฎหมายต่างๆ ให้มีความทันสมัยและบังคับใช้ได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบัน

2. มูลค่าโดยรวมของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (การศึกษาทบทวน 7.5 ด้านด้านบาท ลงรายละเอียดในแต่ละเรื่อง เพื่อให้ได้มูลค่าผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่สามารถประเมินเป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน)
 - ก. การประมาณผลประโยชน์ของทรัพยากรนอกชายฝั่งทะเลของประเทศไทย (เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองถึงเขต EEZ โดยสมบูรณ์ และเท่าที่ทบวอนเอกสารก็ไม่มีหน่วยงานใดที่มีภารกิจ (เชิงการปฏิบัติ) ในเขตทางทะเลนี้ รวมถึงเขตทะเลหลวงที่เราสามารถใช้ได้)
 - ข. สัดส่วนของอาหารและพลังงานของประเทศไทยที่ได้จากทะเล (เปรียบเทียบเป็นร้อยละทั้งเชิงปริมาณและมูลค่าโดยรวมของอาหารและพลังงานที่ผลิตได้ในประเทศไทย หรือ ที่ประเทศไทยใช้ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของทะเล ซึ่งสอดคล้องกับวาระชาติเรื่องอาหารและพลังงาน)
 - ค. ผลประโยชน์ของประเทศไทยในประเด็นที่เกี่ยวกับโลจิสติกส์และความมั่นคงบริเวณพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ
 - ง. การพัฒนาทางเลือกการขนส่งทางน้ำ เพื่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตรภายในประเทศ เพื่อลดผลกระทบของราคาน้ำมันโลกที่มีต่อราคาผลผลิตการเกษตร และลดการใช้พลังงานในการขนส่งบรรเทาปัญหาโลกร้อน (เช่น วิเคราะห์เส้นทางขนส่งทางน้ำทั่วประเทศ ประเมินความเป็นไปได้ของทางเลือก เปรียบเทียบข้อดีข้อด้อย แนวทางการพัฒนาเส้นทางทางน้ำ) และการจัดการระบบการขนส่งต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นประตูแห่งการขนส่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - จ. การเฝ้าติดตามกฎกติกา/มาตรฐานสากล นโยบายระหว่างประเทศทางทะเล ว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เพื่อสามารถใช้งานนโยบายเชิงรุกได้ โดยตรงนี้อาจจะเพิ่มเข้าเป็นเมนูหนึ่งในเว็บไซต์ marinepolicy
3. การประชาสัมพันธ์ /การกระจายความรู้สู่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักทะเลจริงเนื่องจากทะเลมีความซับซ้อนและมีหลายมิติที่ต้องศึกษา ซึ่งการประชาสัมพันธ์สามารถทำได้หลายช่องทาง ทั้งผ่านทาง เว็บไซต์ จดหมายข่าว นานาสัตว์น้ำ หรือทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากกรมประชาสัมพันธ์

3.3 โฉมทัศน์วิจัยด้านอื่นๆ

3.3.1 โฉมทัศน์วิจัยเพื่อสนับสนุนการวางกรอบนโยบายทางทะเลของชาติ

1. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2548-2552)
2. การรายงานสภาวะของทะเลไทยและแนวนโยบายในอนาคต
3. สถานะและบทบาทขององค์การความมั่นคงทางทะเล (หน่วยงานความมั่นคงทางทะเลที่มีอยู่ประกอบด้วยอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ รูปแบบและโครงสร้าง ตลอดจนการวางกำลังของหน่วยรักษาความมั่นคงทางทะเล)

4. บทบาท อำนาจหน้าที่ และผลการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลฉบับปัจจุบัน และฉบับที่ผ่านมาของคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล

3.3.2 ใจทวิวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบองค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์ชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ

1. รูปแบบองค์กรกลางที่เหมาะสมเพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ
 - ก. การศึกษาเปรียบเทียบกับองค์กรลักษณะนี้ของต่างประเทศ และวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย
 - ข. การศึกษาสภาพปัญหาภายในประเทศและองค์กรต่างๆ ทั้งหมดที่ดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของประเทศไทย (เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาเสียก่อนจึงจะเสนอแนะรูปแบบองค์กรกลางที่เหมาะสมได้)
 - ค. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหามาตาม(ข.) หรือข้อเสนอแนะรูปแบบองค์กรกลางที่เหมาะสมกับประเทศไทย พร้อมยกวางกฎหมายจัดตั้งองค์กรดังกล่าว

3.3.3 งานวิจัยที่สนับสนุนการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ

1. แบบจำลอง (model) การใช้ทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย (เพื่อคาดการณ์โดยพิจารณาจากทรัพยากรที่มี+ทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ได้+จำนวนคนที่มีสิทธิใช้+คนที่ต้องบริหารจัดการ+องค์ความรู้ที่มี)
2. ฐานข้อมูลเพื่อการจัดการทรัพยากรประมงของประเทศไทย (กรณีอ่าวไทย)
3. ฐานข้อมูลด้านสมุทรศาสตร์ของประเทศไทย

3.3.4 ประเด็นที่เป็นกรณีศึกษา (อื่นๆ)

1. ประเทศไทยกับการเป็น Economic Zone Lock State ทั้งนี้เพื่อคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งศึกษาหาช่องทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเป็นทางเลือกในอนาคต
2. การแก้ไขปัญหาเขตทับซ้อนในทะเลระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา
3. การเดินเรือในช่องแคบมะละกา
4. ปัญหาโจรสลัด
5. การประมวลบทเรียนเกี่ยวกับการเจรจาด้านเขตแดนทางทะเล (โดย พล.ร.อ. ถนอม เจริญลาภ)
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณก้นอ่าวไทยเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

7. การประมวลความรู้จากเวทีวิชาการต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ เช่น Global Ocean Forum เพื่อหาช่องทางนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความรู้เพื่อแลกเปลี่ยน

ประธานฯ ได้ขอให้อนุกรรมการนำข้อเสนอโจทย์ไปพิจารณาและเพิ่มเติมเพื่อส่งกลับมายังเลขานุการเพื่อดำเนินการต่อไป

ระเบียบวาระการประชุมที่ 4 เรื่องอื่นๆ

4.1 **ประเด็นการจัดทำแผนที่ประเทศไทย** มติที่ประชุมเห็นสมควรให้มีการจัดพิมพ์และเผยแพร่แผนที่ประเทศไทยฉบับที่มีรายละเอียดทั้งบนบก และในทะเล ว่าอาณาเขตของประเทศไทยรวมทั้งหมดแล้วมีเท่าไร ทั้งนี้ น.อ.จุมพล ลุ่มพิกานนท์ รับที่จะประสานงานในเรื่องดังกล่าวต่อไป และทางฝ่ายเลขานุการรับที่จะนำแผนที่ของ Google Earth มาลิงค์ใน website:> <http://marinepolicy.trf.or.th>

ปิดประชุมเวลา 17.15 น

รายงานการประชุม
คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 1/2552
วันที่ 29 มกราคม 2552
ณ ห้องศรีวิสารวาจา ชั้น 3 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบุกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. รศ. สุชาดา ชินะจิตร (ผู้แทน สกว.)	อนุกรรมการ
3. ศ.ดร. ชุมพร ปัจจุบันท์	อนุกรรมการ
4. พลเรือตรีศิริวัฒน์ ธนะแพทย์	อนุกรรมการ
5. ดร. สมิต ธรรมเชื้อ	อนุกรรมการ
6. น.อ. จุมพล ลุมพิกานนท์ (ผู้แทน สรส.)	อนุกรรมการ
7. นางสาวชวนาถ ทังสัมพันธ์ (ผู้แทน กต.)	อนุกรรมการ
8. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา	อนุกรรมการ
9. นางปทุมทอง อินทะกนก (ผู้แทน มท.)	อนุกรรมการ
10. น.อ. ธีัญญักษ์ร์ สีสวนพันธ์ุ (ผู้แทน ศรชล.)	อนุกรรมการ
11. พ.ต.อ. วิชัย เจริญผ่อง (ผู้แทน บก. รน.)	อนุกรรมการ
12. นายทีปรัตน์ วัชรางกูร (ผู้แทน สศช.)	อนุกรรมการ
13. นางสุกัญญา ตันยากุล	อนุกรรมการ
14. นาย รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์	อนุกรรมการ
15. รศ.ดร. เติมศักดิ์ จารยะพันธ์ุ	เลขานุการและอนุกรรมการ
16. นายदनัย มุ้สา	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ

รายชื่อผู้ไม่เข้าประชุมเนื่องจากติดภารกิจ

1. นางกนกทิพย์ รชตะนันท์	อนุกรรมการ
2. รศ.ดร. ศรันย์ เพ็ชรพิรุณ	อนุกรรมการ
3. ร.ต. ปรีชา เพ็ชรวงศ์	อนุกรรมการ
4. ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์	อนุกรรมการ
5. นายโกมล จิรัชย์สุทธิกุล	อนุกรรมการ
6. ผู้แทนกรมยุทธการทหารเรือ	อนุกรรมการ
7. ผู้แทนจากกระทรวงพลังงาน	อนุกรรมการ
8. นางพวงทอง อ่อนอุระ	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. พล.ต. สมชาย วัชรนาถ	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
2. ผศ. อังคณา ศิริวิวัฒน์นานนท์	ผู้ช่วย รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบกุล
3. ดร. ศรีสุดา จารยะพันธุ์	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
4. น.ส. โสภิต สร้อยสอดศรี	โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
5. น.ส. ภัทรีพันธุ์ พัดใส	กระทรวงมหาดไทย
6. น.ท. เกษม เนียมฉาย	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
7. น.อ. กฤษดา ประพฤติธรรม	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
8. นายนันทพงศ์ สุวรรณรัตน์	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
9. นายกษิตพัฒน์ ทวีธนาเศรษฐ์	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

10. น.ส. นิชชา แสงทรัพย์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
11. นายภพหล้า ปิยะปานันท์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
12. นายนิทัศน์ ทองสันต์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
13. น.ส. ชลธนสรณ์ พิสูจน์ศาสตร์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
14. น.ส. อัญชลี ดวงแก้ว	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
15. นายเอกลักษณ์ พรหมทอง	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
16. น.ส. นันทนัช อรุโณทยานันท์	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
17. น.ส. เบญจวรรณ พิณรุททอง	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
18. น.ส. ชวัลฎใจ ทับแจง	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
19. น.ส. นุชราภรณ์ อวบอ้วน	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

เปิดการประชุมเวลา 09.45 น.

ระเบียบวาระการประชุมที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

เลขานุการฯ แจ้งเรื่องการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพิ่มเติมและการเปลี่ยนผู้แทนเป็นคณะอนุกรรมการฯ จากชุดเดิม ซึ่งทุกท่านมีภาระหน้าที่ในการร่วมกันดำเนินงานในลักษณะเป็น think tank ดังนั้น อนุกรรมการทุกท่านจึงมีหน้าที่หลักในการช่วยกันคิด ช่วยกันทำให้เกิดความรู้เพื่อการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลต่อไป

1.1 รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 3/2551

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้จัดทำรายงานการประชุมครั้งที่ 3/2551 แล้ว จึงนำเรียนคณะอนุกรรมการฯ เพื่อโปรดรับรองรายงานการประชุมดังกล่าว

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

1.2 การสัมมนาพิเศษเรื่อง “องค์การการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” โดย Dr. B.A. Hamzah ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552

เลขานุการฯ ได้ประชาสัมพันธ์การจัดสัมมนาพิเศษเรื่อง “องค์การการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 ส่วนสถานที่การจัดประชุมจะแจ้งให้ทราบในภายหลัง การจัดการสัมมนาครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงรูปแบบขององค์การการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ประธานอนุกรรมการ ได้กล่าวภูมิหลังของ Dr. B.A. Hamzah คร่าวๆ ว่า ท่านเป็นคนแรกที่ดำรงตำแหน่ง Director-General ของ Maritime Institute of Malaysia (MIMA) ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้ จะเป็นการนำเสนอประสบการณ์และการจัดตั้ง MIMA ของมาเลเซีย และวิธีการดำเนินงานภายในองค์กร

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

1.3 เวทีสาธารณะในหัวข้อ “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทย ครั้งที่ 1”

เวทีสาธารณะเป็นกิจกรรมการเสวนาเพื่อทำความเข้าใจกับประเด็นที่เป็นนโยบายสาธารณะด้วยฐานความรู้จากงานวิจัย เวทีสาธารณะครั้งที่ 1 สกว. จะจัดในหัวข้อ “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 1 : ยุทธศาสตร์ทะเล” ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2552 ณ ห้องประชุม 1 สกว. โดยมีนักวิจัย น.อ. ศุภณัฐ ปิ่น โสมภีร์ และ น.ท. จเร โฉมเฉลา จากสถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง ในโครงการวิจัยยุทธศาสตร์ทะเลเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย เป็นผู้เปิดประเด็นในหัวข้อดังกล่าว กิจกรรมเวทีสาธารณะ จะมีการจัดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับเจตจำนงของคณะอนุกรรมการใช้ทะเลของประเทศไทยในภาพรวม เพื่อให้เกิดมุมมองที่กว้างขึ้น สกว. จึงขอเชิญชวนคณะอนุกรรมการเข้าร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นครั้งนี้ด้วย

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระการประชุมที่ 2 เรื่องเพื่อพิจารณา

2.1 ความคืบหน้าการเสนอกฎหมายอนุวัติการรองรับให้สัตยาบันเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ของกระทรวงการต่างประเทศ ต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551 กระทรวงการต่างประเทศ ได้จัดประชุมคณะกรรมการกฎหมายทะเลและเขตทางทะเลของประเทศไทย ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาเห็นชอบให้ใช้แนวทางการเสนอร่างกฎหมายกลางที่กระทรวงการต่างประเทศได้ร่างขึ้น เพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาฯ ในขั้นนี้ กระทรวงฯ ได้รับความเห็นจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับร่างกฎหมายกลางดังกล่าวจาก 10 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมศุลกากร กรมอุทกศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กรมประมง กระทรวงยุติธรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีหนังสือเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2552 แจ้งว่า โดยที่อนุสัญญาฯ มีลักษณะครอบคลุมกิจกรรมทางทะเลทุกกิจกรรม ซึ่งไทยได้ตรากฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการดำเนินกิจกรรมทางทะเลหลายกิจกรรมไว้แล้ว ในขณะที่ร่างกฎหมายกลางของกระทรวงฯ มีลักษณะเป็น

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ควบคุมดูแลการดำเนินกิจกรรมทางทะเลหลายฉบับที่มีหลักการและเนื้อหาสาระต่างกัน ด้วยกฎหมายกลางนี้เพียงฉบับเดียว ซึ่งแม้จะสะดวกต่อผู้จัดทำร่างกฎหมาย แต่อาจสร้างความสับสนให้แก่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใช้บังคับกฎหมาย รวมทั้งประชาชนผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้น จึงควรดำเนินการเฉพาะในกรณีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีหลักการร่วมกันเป็นหลักการเดียว และการแก้ไขจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติต่างๆ ของกฎหมายหลายฉบับให้อยู่ในแนวทางเดียวกันหรือมีข้อความในลักษณะเดียวกันทั้งหมด สำหรับการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับที่มีความแตกต่างกันทั้งในหลักการและรายละเอียดนั้น ต้องพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแต่ละฉบับที่มีหลักการเนื้อหาแตกต่างกัน จึงเห็นว่าไม่อาจแก้กฎหมายทุกฉบับโดยกฎหมายกลางเพียงฉบับเดียวได้

มีข้อพิจารณาว่า ไทยได้ลงนามอนุสัญญาฯ ตั้งแต่ปี 2525 แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สามารถออกหรือแก้ไขพระราชบัญญัติทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ได้ และเห็นว่า แนวทางการออก พ.ร.บ. กลางเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาฯ เป็นวิธีที่ควรผลักดัน เพื่อเร่งรัดการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งขณะนี้กระทรวงฯ อยู่ในระหว่างการประมวล ศึกษาเพิ่มเติม และปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวตามความเหมาะสม ก่อนเสนอให้คณะกรรมการกฎหมายทะเลฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน หลังจากนั้นกระทรวงฯ ก็จะหารือกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาต่อไป

ที่ประชุมให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัด work shop เชิญผู้รู้จากหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความเห็นต่อกฎหมายอนุวัติการ เพื่อทำความเข้าใจ และรับฟังข้อขัดแย้งหรือเห็นชอบต่อกฎหมายอนุวัติการ เพื่อหาข้อสรุปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายอนุวัติการเพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยใช้คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่จัดประชุม ทางกระทรวงการต่างประเทศรับทราบและจะเสนอต่อท่านอธิบดีเพื่อขอรับความเห็นชอบต่อไป แต่ทั้งนี้ที่ประชุม ได้เสนอให้กระทรวงการต่างประเทศมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอรับการสนับสนุนทางวิชาการจากคณะอนุกรรมการ

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระการประชุมที่ 3 เรื่องอื่นๆ

3.1 การจัดตั้งสำนักเลขานุการฯ เนื่องจากขณะนี้ สมช. อยู่ระหว่างการจัดทำงบประมาณปี 2553 จึงแนะนำให้คณะอนุกรรมการฯ ให้เขียนโครงการการจัดตั้งสำนักเลขานุการฯ ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบบุคลากร งบประมาณ ฯลฯ เข้ามายัง สมช. เพื่อพิจารณาประกอบการเสนอของบปี 2553 จากสำนักงานงบประมาณ ซึ่งหากได้รับการอนุมัติงบประมาณ ทางสำนักสภาความมั่นคงสามารถออกคำสั่งการจัดตั้งสำนักงานเลขานุการฯ ได้ทันที

3.2 ความคืบหน้าการดำเนินงานของกลุ่มย่อย

- ความมั่นคง โดย น.อ.จุมพล ได้รายงานว่าจะจัดให้มีประชุมคณะทำงานกลุ่มย่อย แล้วนำเสนอความก้าวหน้าของงานทุกๆ 1-2 เดือน โดยอาจจะขอสนับสนุนงบการจัดประชุมจากทาง สกว.

- ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดย นายทีปรัตน์ ได้ชี้แจงว่า ขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับกระบวนการทำงานภายในหน่วยงานให้มีความเชื่อมโยงกับทางทะเลให้มากขึ้น

ปิดประชุมเวลา 12.23 น.

รายงานการประชุม
คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 2/2552

วันที่ 13 สิงหาคม 2552

ณ ห้องวิจิตรวาทการ ชั้น 3 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

รายชื่อผู้เข้าประชุม

1. รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ	อนุกรรมการ
3. นางกนกทิพย์ รชตะนันท์	อนุกรรมการ
4. รศ. สุชาดา ชินะจิตร (ผู้แทน สกว.)	อนุกรรมการ
5. พล.ร.ต. ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์	อนุกรรมการ
6. ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์	อนุกรรมการ
7. นายโกมล จิรัชัยสุทธิกุล	อนุกรรมการ
8. น.อ. จุมพล ลุมพิกานนท์ (ผู้แทน ศยร.ยศ.ทร.)	อนุกรรมการ
9. ดร. ปริม มาศรีนวล (ผู้แทน กต.)	อนุกรรมการ
10. ร.อ. เอกราษฎร์ นาคมี (ผู้แทน ศรชล.)	อนุกรรมการ
11. น.ต. สมนึก สุขวณิช	อนุกรรมการ
12. (ผู้แทน เรือตรี ปรีชา เพ็ชรวงศ์)	
13. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา	อนุกรรมการ
14. น.ส. ภัทรีพันธุ์ พัดใส (ผู้แทน มท.)	อนุกรรมการ
15. นายทีปรัตน์ วัชรางกูร (ผู้แทน สศช.)	อนุกรรมการ
16. น.อ. สุพัฒน์ ยุทธวงศ์ (ผู้แทนกรมยุทธการทหารเรือ)	อนุกรรมการ
17. พ.ต.อ. วิสูตร เกษมณี (ผู้แทน บก.รน.)	อนุกรรมการ
18. นาย รัชกรณ์ นภาพรพิพัฒน์	อนุกรรมการ
19. นางสุกัญญา ตันยากุล	อนุกรรมการ
20. รศ.ดร. เพลิมศักดิ์ จารยะพันธุ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
21. นายคณัย มุ่สา	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อผู้ไม่เข้าประชุมเนื่องจากติดภารกิจ

1. ศ.ดร. ชุมพร บัณฑิตานนท์	อนุกรรมการ
2. ดร. สมิต ธรรมเชื้อ	อนุกรรมการ
3. ผู้แทนจากกระทรวงพลังงาน	อนุกรรมการ
4. นางพวงทอง อ่อนอุระ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายภพหล้า ปิยะพานันท์	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ
2. นายเอกลักษณ์ พรหมทอง	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ
3. น.ส. พัฒนจิตตา เดชวี	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ
4. น.ส. อัญชลี ดวงแก้ว	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ
5. น.ส. ชวัญใจ ทับแจง	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ
6. นายเกษม ทวีปัญญากุล	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ
7. น.ท. เกษม เนียมฉาย	สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง
8. ผศ. อังคณา ศิริวิวัฒน์นันท์	ผู้ช่วย รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบกุล
9. นางกนกพร สาประเสริฐ	สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย
10. ดร. ศรีสุดา จารยะพันธุ์	โครงการจัดการความรู้ฯ สกว.
11. น.ส. ไสภิต สร้อยสอดศรี	โครงการจัดการความรู้ฯ สกว.

ประธานเปิดการประชุมเวลา 09.45 น.

ระเบียบวาระการประชุมที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

1.1 รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ครั้งที่ 1/2552

ฝ่ายเลขานุการได้ส่งร่างรายงานการประชุม อจชล. เวียนเพื่อขอรับรองรายงานการประชุม เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 และมีอนุกรรมการ 1 ท่าน ได้ขอแก้ไขรายงานการประชุม หน้า 4/5 ข้อ 1.3 ดังเอกสารประกอบหมายเลข 1 จึงเรียนคณะอนุกรรมการ เพื่อโปรดทราบและรับรองรายงานการประชุมดังกล่าว

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

1.2 การดำเนินงานที่ผ่านมาของคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

1.2.1 การแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมเป็นอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำร่างนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2553-2557)

ประธานอนุกรรมการฯ ได้แต่งตั้งอนุกรรมการฯ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

ผู้แทนที่ 1 รศ.ดร. พัทธมน ตั้งสีบกกุล

ผู้แทนที่ 2 รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ

ผู้แทนที่ 3 รศ.ดร. เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์

(ตามเอกสารแนบหมายเลข 1)

1.2.2 การจัดประชุม/สัมมนา

1. การสัมมนาพิเศษเรื่อง “องค์กรการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” วันพฤหัสบดีที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 ณ ห้องประชุมจามจุรี 2 โรงแรมปทุมวัน ปริ้นเซส
2. การประชุมหารือระหว่าง อจชล. กับ รองเลขาธิการ สมช. วันจันทร์ที่ 2 มีนาคม 2552 ณ ห้องประชุม 3 สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
3. การประชุมกลุ่มย่อย “ด้านทรัพยากรมีชีวิตและการประมง” อจชล. วันที่ 27 พฤษภาคม 2552 ณ ห้องประชุมภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2.3 การร่วมจัดประชุม/สัมมนา

1. การประชุมเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 1 : ยุทธศาสตร์ทางทะเล” วันอังคารที่ 24 กุมภาพันธ์ 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ร่วมกับ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สกว.
2. การเสวนาเรื่อง “สิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านน่านน้ำของรัฐชายฝั่ง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982” วันพฤหัสบดีที่ 26 มีนาคม 2552 ณ ห้องประชุมสุรเกียรติ์ เสถียรไทย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจัดร่วมกับ คณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา และ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. การประชุมเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 2 : การประมงและทรัพยากรมีชีวิต” วันศุกร์ที่ 24 เมษายน 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สกว.
4. การประชุมเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 3 : การขนส่งทางทะเล” วันอังคารที่ 30 มิถุนายน 2552 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สกว.
5. การประชุมเสวนาชุด “โอกาสและสิ่งท้าทายในการใช้ทะเลของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ครั้งที่ 4 : ทรัพยากรไม่มีชีวิต” อยู่ระหว่างการประสานในเรื่องของวันและสถานที่

1.2.4 การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา

1. เลขาธิการฯ ได้เข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “การรักษาผลประโยชน์ และความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล” วันอังคารที่ 28 กรกฎาคม 2552 ณ ห้องเจ้าพระยา ชั้น 2 หอประชุมกองทัพเรือ
2. ศ.ดร. ชุมพร บัจจสานนท์ อนุกรรมการฯ และเลขาธิการฯ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และร่างกฎหมายอนุวัติการอนุสัญญาฯ” และอนุกรรมการฯ หลายคนได้รับเชิญให้เข้าร่วมการสัมมนาดังกล่าวเมื่อวันอังคารที่ 11 สิงหาคม 2552 ณ ห้องกมลทิพย์ 2 โรงแรมสยามซิตี

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

1.3 รายงานการดำเนินงานของคณะทำงาน

1.3.1 ด้านการประมงและทรัพยากรมีชีวิตเสนอโดย รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ และข้อมูลเพิ่มเติมโดย ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา (ตามเอกสารแนบหมายเลข 2)

ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา คณะทำงานด้านทรัพยากรมีชีวิต ได้จัดการประชุมระดมความคิดเห็นขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งหมด 4 ครั้ง โดยคณะทำงานได้ร่วมกันกำหนดโจทย์วิจัยร่วมที่มีความสำคัญเร่งด่วนและควรเริ่มก่อนได้แก่ หัวข้อเรื่อง “การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในบริเวณอ่าวไทย รูปตัว ก.” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาฟื้นฟูอ่าวไทย รูปตัว ก. และป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เหตุผลที่เลือกสถานที่ศึกษาในอ่าวไทยตอนใน เนื่องจากมีขนาดพื้นที่ไม่ใหญ่หรือไม่เล็กเกินไป อีกทั้งอ่าวช่วงนี้ยังเป็นอ่าวประวัติศาสตร์ มีแม่น้ำไหลลงหลายสาย มีปัญหาเกือบทุกด้าน เป็นอ่าวไทยที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด ปัจจุบันมีความเสื่อมโทรมสูง ผลการศึกษาที่ได้จากบริเวณนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินการแก้ปัญหาในบริเวณอื่นที่มีสภาพใกล้เคียงได้

นอกจากนี้บริเวณอ่าวไทยรูปตัว ก. มีพระราชบัญญัติ กำหนดขอบเขตจังหวัดในทะเลของทุกจังหวัดตลอดอ่าวไทยรูปตัว ก. ได้แก่ เพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา และชลบุรี การดำเนินการเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มาทำการศึกษาร่วมกันโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในพื้นที่

รศ. สุชาตา ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโจทย์วิจัยของคณะทำงานว่าการกำหนดโจทย์ควรคำนึงถึงภาพใหญ่ของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในมิติต่างๆ นอกจากสถานการณ์ด้านประมงและทรัพยากรชายฝั่ง ต้องพิจารณาถึงโครงสร้างองค์กรและมาตรการที่มีและเกี่ยวข้อง จึงจะมองเห็นว่าโอกาสและสิ่งท้าทายมีหรือไม่และอยู่ตรงไหน

1.3.2 ด้านความมั่นคงทางทะเล โดย น.อ. จุมพล ลุมพิกานนท์ (ตามเอกสารแนบหมายเลข 3)

น.อ. จุมพลได้นำเสนอผลการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งหน่วยยามฝั่ง โดยเริ่มจากการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของ ศรชล. ในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องผลประโยชน์ชาติทางทะเลโดยไม่รวมด้านการป้องกันประเทศ โดยการประเมินได้มีการขอความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง รวมทั้งภาครัฐ เอกชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ทางทะเล มีการจัดเวทีพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ สรุปว่าการดำเนินงานมีปัญหาหลายประการ อาทิเช่น

- งบประมาณและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ

- ขาดการบริหารจัดการภายในองค์กรที่เอื้อต่อการทำงาน ได้แก่ งบประมาณ ขาดอำนาจในการสั่งการ เนื่องจากเป็นเพียงศูนย์ประสานงานไม่มีอำนาจสั่งการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
- การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความชัดเจน ขาดความเข้าใจในภาระกิจของตนเอง พื้นที่ปฏิบัติการไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน ตัวบุคคลมีพื้นฐานต่างกัน ขาดการทำงานร่วมกัน ไม่มีประสิทธิภาพในการประสานงาน การละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่
- ความซ้ำซ้อนของกฎหมาย กฎหมายล้าสมัย การบังคับใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจจะทำให้เกิดผลเสียหาย คือ ไม่สามารถเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ทรัพยากรถูกทำลายอย่างประเมินค่าไม่ได้ สูญเสียการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ขาดโอกาสในการแสวงความร่วมมือกับต่างประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องจัดให้มีหน่วยยามฝั่งขึ้นมารับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ในด้านที่กล่าวข้างต้น โดยมีการทำงานภายใต้การกำกับดูแลทางนโยบายของคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติทางทะเล ทั้งนี้จะได้มีการทำโครงสร้างในภาพรวมไว้แล้วในข้อเสนอครั้งนี้

รศ. สุชาติตา ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการนำเสนอต่อ ครม. ควรเสนอภาพใหญ่ของด้านความมั่นคงว่าควรจะเป็นอย่างไร ความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างและกลไก ตัวอย่างเช่น หน่วยยามฝั่ง และ สถาบันกิจการทางทะเลที่จะจัดตั้งขึ้นมา จะมีการทำงานที่เชื่อมโยงกันได้อย่างไร แบ่งหน้าที่การทำงาน มีขอบเขตการทำงานอย่างไร หน่วยยามฝั่งจะอยู่ที่จุดไหนของภาพใหญ่ในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

รศ.ดร. พิชิตมน ได้ให้ข้อคิดเห็นต่อการนำเสนอความก้าวหน้าทั้งสองกลุ่มว่า ประเด็นความมั่นคงทางทะเลในปัจจุบันได้กว้างมากกว่าความมั่นคงชาติแต่เพียงอย่างเดียว และเป็นจุดที่สำคัญที่จะต้องบูรณาการให้ได้ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้นยากกว่าประเทศอื่น เนื่องจากในหลายๆ ประเทศมีนโยบายชาติทางทะเลที่ชัดเจน (top down) มีเจตย์ มีคำสั่งที่ต้องการเห็นผล ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถหยิบยกนำไปใช้ได้ นอกจากนี้ เนื่องจากทะเลเป็นเรื่องของระหว่างประเทศ มี การกำหนดขอบเขตทางทะเล รวมทั้ง การผ่านช่องแคบ การผ่านหมู่เกาะต่างๆ เป็นต้น ประเทศไทยเองจะมีจุดยืนอย่างไร เราจำเป็นต้องบูรณาการทุกเรื่องให้อยู่ในที่เดียวกัน หากเกิดปัญหาขึ้น จะได้แก้ไขเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายได้ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแต่ต้องทำให้ได้

พล.ร.ต. ศิริวัฒน์ ได้กล่าวเสริมว่าใน road map ที่ประธานได้พูดถึงนั้นมีมิติของความมั่นคงทางทะเลอยู่และเรื่องที่กำลังพูดอยู่เกี่ยวข้องของหลายมิติ เรื่องที่จะเสริมได้แก่เรื่องเกี่ยวกับระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลที่เสนอต่อสหประชาชาติมีการแยกเช่นเดียวกันกับที่ น.อ. จุมพลเสนอ มีส่วนของการกำหนดหน้าที่ของรัฐต่อการใช้ทะเล การจำแนกภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางทะเลด้านต่างๆ แต่ละเรื่องจะมีข้อตกลงระหว่างประเทศที่ชัดเจนอยู่แล้วและแต่ละประเทศควรมีที่ทำต่อแนวโน้มอย่างไรซึ่งตรงนี้ทางกองทัพเรือได้ทำการศึกษาอยู่ เพื่อให้ทราบและเป็นการตรวจสอบสถานะแวดล้อมต่างๆ สำหรับให้การประชุม

อจชล. ควรจะเป็นการหาช่องทางที่จะยกนำเอาปัญหาามาพูดกันให้ได้โดยทวิวิจัยที่ชัดเจนเพื่อหาคำตอบที่ตอบรับต่อสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกได้อย่างครอบคลุม

ผอ. โกมล ให้ข้อเสนอแนะต่อจากความเห็นของ พล.ร.ต. ศิริวัฒน์ว่า ปัญหา 2 เรื่องใหญ่ๆ คือ 1) การที่ประเทศไทยไม่มีองค์ระระดับชาติที่มากดูแล กำหนดนโยบาย กำหนดหน้าที่ และ 2) การที่ประเทศไทยไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญากฎหมายทะเล สิ่งสำคัญคือ เราจะต้องมีเครื่องมือ โดยเป็นตัวกฎหมายที่มารองรับการจัดตั้งองค์กรซึ่งรวมทั้ง หน่วยงานฝั่งและองค์กกลาง สถาบันกิจการทางทะเลที่จะจัดให้มีขึ้น โดยเฉพาะคณะอนุกรรมการชุดนี้ควรจะมีแนวทางการดำเนินการอย่างไร ในกรณีที่ร่างกฎหมายของกระทรวงการต่างประเทศ ที่จะอนุวัติการกฎหมายทะเลอาจไม่ผ่านความเห็นชอบจากกฤษฎีกา สำหรับทางเลือกที่สอดคล้องกับแนวทางที่กำลังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ เช่น กฎหมายที่พูดในหลายๆ เรื่องที่อยู่ในบทเดียวกันนั้นไม่สามารถทำได้ ต้องแยกเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่องๆ ไป โดยอาจจะเสนอกฎหมายการตั้งองค์กรสถาบันกิจการทางทะเลขึ้นมา และกำหนดหน่วยงานฝั่งในกฎหมายให้อยู่ภายใต้องค์ระระดับชาตินี้ เพื่อรักษาความมั่นคงทางทะเล โดยให้อำนาจทั้งทหารเรือและตำรวจน้ำ โดยเน้นเรื่องภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ชาติทางทะเล ที่ทั้งทหารเรือและตำรวจน้ำ สามารถดูแลรับผิดชอบได้หรือมีความรับผิดชอบอยู่แล้ว เช่น ภัยธรรมชาติ โจรสลัด การค้ามนุษย์ ยาเสพติด เป็นต้น ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับด้านความมั่นคงทางทะเล เช่น ทรัพยากรมีชีวิต ให้มอบอำนาจไปยังกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยให้กระทรวงนั้นๆ ดำเนินการแก้ไขกฎหมายของตัวเองให้สอดคล้องกับอนุสัญญากฎหมายทะเลภายในระยะเวลาที่กำหนด โดย ผอ. โกมล รับผิดชอบที่จะประสานงานกับอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวเพื่อนำเสนอต่อ อจชล. ในโอกาสต่อไป

ดร. ปริม (ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ) ได้ให้ความเห็นว่า การร่างกฎหมายเพื่อการจัดตั้งองค์กรรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลหรือ สถาบันกิจการทางทะเลนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ดังนั้นเห็นว่าสามารถดำเนินการเสนอตัวกฎหมายนี้เข้าไปได้เลย ไม่จำเป็นต้องรอผลการพิจารณาจากคณะกรรมการกฤษฎีกาที่มีต่อร่างกฎหมายของกระทรวงการต่างประเทศ ส่วนร่างกฎหมายของกระทรวงที่ได้นำเสนอต่อการประชุมที่ผ่านมา ขณะนี้ทางกระทรวงฯ ได้รวบรวมความเห็น เพื่อแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าว และจะจัดสัมมนาอีกครั้งในวันที่ 7-9 กันยายนที่ต่างจังหวัด และจะเชิญหน่วยงานราชการต่างๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับอนุสัญญากฎหมายทะเลเข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาว่ากฎหมายของหน่วยงานของตนเองมีความสอดคล้องหรืออยู่ในระหว่างการร่างกฎหมายฉบับใหม่หรือไม่ โดยมีหัวข้อในเรื่องการพัฒนากฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับ UNCLOS 1982 อยู่ในการประชุมครั้งนี้ด้วย

รศ. สุชาติ เสนอแนะว่า เพื่อให้ อจชล. เป็นเวทีสังเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจในภาพรวม จึงควรมีการรายงานเนื้อหาสาระ นอกเหนือจากการรายงานเชิงกิจกรรม เพื่อให้คณะอนุกรรมการฯ ให้ความเห็นเชิงวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ได้ พิจารณาสาระและประเด็นที่ได้จากการระดมความคิดจากคณะอนุกรรมการทุกท่าน ซึ่งจะเป็นบทบาทที่สำคัญของ อจชล. และต้องอาศัยความร่วมมือร่วมของอนุกรรมการทุกท่าน

จะทำอย่างไรให้ อจชล. เป็นเวทีสังเคราะห์จริงๆ เพื่อให้เกิดการสร้างปัญญา เนื่องจากการรายงานเชิงกิจกรรมจะไม่สามารถให้ความเห็นเชิงวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ได้ ซึ่งจะเป็นบทบาทที่สำคัญของ อจชล. และต้องอาศัยความร่วมมือของอนุกรรมการทุกท่าน

รศ.ดร. พิพัฒน์ สนับสนุนข้อเสนอของ ผอ.โกมล และแนวคิดของ รศ.สุชาติ โดยจะต้องแยกระหว่างประเด็นนโยบายซึ่งน่าจะเป็นความรับผิดชอบของ อจชล. และได้เน้นย้ำบทบาทของ อจชล. อีกครั้งในที่ประชุมว่ามีอยู่สองประเด็นหลักได้แก่ 1) การสนับสนุนภาครัฐในการอนุวัติการ UNCLOS 1982 และ 2) ช่วยภาครัฐเอกชน ประชาชนในการติดตามความรู้ในการดูแลผลประโยชน์ชาติทางทะเลซึ่งปัจจุบันได้มองก้าวไปมากกว่าแค่ประเด็นของกฎหมาย แต่จะเป็นเรื่องของ ocean governance ไปแล้วรวมถึงข้อเสนอแนะในตัวอย่างเช่น การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยที่อาจถูกทำพ่ายอำนาจรัฐในประเด็นต่างๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ ส่วนเรื่องของหน่วยยามฝั่งจะเป็นบทบาทในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น

ในประเด็นความคืบหน้าในส่วนของ สศช. นั้นนายทีปรัตน์ ได้แจ้งว่าทาง สศช. จะจัดการประชุมระดมความคิดเห็นในช่วงกลางเดือนกันยายนที่จะถึงนี้ เพื่อให้ภาพรวมของแผนชาติซึ่งเรื่องทะเลยังไม่ได้รับการให้น้ำหนักมากนัก อย่างไรก็ตาม สศช. จะพยายามให้ความสำคัญและเชื่อมโยงประเด็นทางเศรษฐกิจให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางทะเลให้มากขึ้นโดยใช้องค์ความรู้จาก อจชล. มากล้นกรอว่าเป็นประเด็นว่าจะมีมาตรการใดบ้างที่จะสอดคล้องและนำไปสู่การวางนโยบายที่จะเกิดขึ้น

รศ. สุชาติ ได้แจ้งความก้าวหน้าในส่วนของทาง สกว. ได้มีงานวิจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการดำเนินงานของ อจชล. คือ การศึกษากระบวนการการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นอกจากนี้ ก็มีชุดโครงการเรื่องผลประโยชน์ทะเลแห่งชาติ ที่จะได้เปิดรับข้อเสนอโครงการในกรอบวิทยวิจัยที่ได้เสนอในที่ประชุม อจชล. แล้วอีกด้วย

มติที่ประชุม ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระการประชุมที่ 2 เรื่องเพื่อพิจารณา

2.1 การจัดตั้งสำนักเลขานุการคณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

เลขานุการแจ้งให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาโครงการการจัดตั้งสำนักเลขานุการ อจชล. เสนอต่อ สมช. ตามเอกสารประกอบหมายเลข 3 ทั้งนี้ในส่วนงบประมาณที่เสนอขอจาก สมช. เป็นเฉพาะส่วนงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนสถานที่ของสำนักเลขานุการ จะอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ. สุชาติ แจ้งว่า การสนับสนุนงบประมาณของ สกว. จะเป็นในด้านงานวิจัย แต่สำหรับงบประมาณสำหรับการดำเนินงานของสำนักงานเลขานุการ รวมทั้งการประชุมของ อจชล. ควรจะเป็นการสนับสนุนจาก สมช.

ผอ. ดนัย ให้ข้อคิดเห็นว่า การจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการ จะช่วยให้การทำงานสนับสนุน อจชด. ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งในการประชุม อจชด. ที่ผ่านมา สมช. ในฐานะอนุกรรมการ ได้ทำหน้าที่ในเรื่องการเบิกจ่าย เบี้ยประชุม การจัดห้องประชุม ส่วนเรื่องสารัตถะและเรื่องอื่นๆ โดย รศ.ดร. เติมศักดิ์ ในฐานะอนุกรรมการ และเลขาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งหากมีการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการ จะสามารถช่วยดำเนินการทั้งหมดที่กล่าวมานี้ได้

แต่ทั้งนี้หน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการ ที่เสนอมาในโครงการนั้นควรเน้นหนักในการสนับสนุนการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่หลักของ อจชด. ที่ได้ระบุไว้

สำหรับเรื่องของบุคลากรนั้นควรมีเจ้าหน้าที่ของ สมช. หนึ่งคนเข้าอยู่ในสำนักงานเลขาธิการ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับ สมช. โดยไม่ต้องเพิ่มงบประมาณ สำหรับเรื่องงบประมาณในการดำเนินการนั้นควรจะเป็นงบของ สมช. ทั้งหมด โดยงบประมาณที่ได้เสนอไว้ประมาณ 436,000 บาทนั้น ไม่ได้เกินจากงบ ปี 2553 ที่ทาง สมช. ได้ตั้งไว้

รศ.ดร. เติมศักดิ์ ได้เสริมว่า การจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการ จะเป็นตัวประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และรองรับการทำงานของ อจชด. ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเชิงนโยบายให้เป็นไปตามแผนในอนาคต

ดร. วิชาญ เห็นด้วยว่าจะจำเป็นต้องจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการ แต่เกรงว่างบประมาณจะน้อยเกินไป ซึ่งจะทำให้มีปัญหาในการดำเนินงานได้

น.อ. จุมพล เสนอว่าจะนำตัวโครงการที่ สรส. เคยจัดทำไว้แล้ว นำกลับมาพิจารณาใหม่ เพื่อให้เกิดการจัดตั้งองค์การศึกษาระยะต้นแห่งชาติทางทะเล ตามมาตรา 4.2 การเร่งรัดสนับสนุนการจัดตั้งหน่วยความรู้ที่ทำการศึกษานี้เป็นอย่างดี

นายรัชกรณ์ ให้ข้อเสนอนะเพิ่มเติมว่างานของสำนักงานเลขาธิการ จะเป็นลักษณะของธุรการ มีการจัดการประชุมต่างๆ เน้นการประสานงาน การจัดการ ตัวงบประมาณ ควรจะต้องศึกษารายละเอียดจากฝ่ายการคลัง สมช. เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังที่มีอยู่ และควรมีรูปแบบการจัดตั้งด้วย

รศ.ดร. พิพัฒน์ เห็นว่ารูปแบบการจัดตั้งควรจะใช้คำสั่ง สมช. เนื่องจากใช้งบการดำเนินการจาก สมช.

มติที่ประชุม ให้ฝ่ายเลขาธิการฯ นำข้อเสนอโครงการไปแก้ไขในส่วนงบประมาณตามระเบียบกระทรวงการคลัง

2.2 การประเมินผลนโยบายความมั่นคงทางทะเลแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2548-2552

เลขาธิการฯ ได้แจ้งว่า ตามหนังสืออ้างถึงเลขที่ นร 0803/ พ.270 ลงวันที่ 30 กันยายน 2551 เรื่อง การประเมินผลนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2548-2552) โดยสำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ

ได้ขอให้ อจชล. ได้ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2548-2552) ให้เป็นไปตามหลักวิชาการ เพื่อที่จะได้นำมาประกอบการจัดทำกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ฉบับใหม่

อจชล. ได้จัดประชุมกลุ่มย่อย เมื่อวันที่จันทร์ที่ 6 ตุลาคม 2551 ณ ห้อง Pool Lounge โรงแรมปทุมวัน ปริ้นเซสและการประชุมสรุปผลในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2552 ที่ห้องประชุมชั้น 9 สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

1. **เรื่องการประเมินผลนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2548-2552**

- เป็นการประเมิน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนนโยบายครั้งต่อไป 2553-2559
- แบ่งการประเมิน ออกตามวัตถุประสงค์ 5 ข้อ ได้แก่

วัตถุประสงค์	จำนวน นโยบาย (ข้อ)	ผู้รับผิดชอบ
1. เพื่อให้มีและธำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย การรักษาและคุ้มครองสิทธิอธิปไตยของชาติทางทะเล และการสนับสนุนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ	5	น.อ. จุมพล ดร. ปริม
2. เพื่อให้ระบบการคมนาคมขนส่งทางทะเลที่สำคัญของประเทศ สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง	4	นาย ทีปรัตน์ นาง พวงทอง
3. เพื่อให้พื้นที่ผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมีความสงบเรียบร้อยและมีความปลอดภัย สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดของชาติทางทะเล	6	ดร. สมิท รศ. ศรัณย์ ผอ. โกมล
4. เพื่อให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลทางสมุทรศาสตร์ ธรณีวิทยา นโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล สำหรับใช้ประโยชน์ร่วมกันและปกป้องผลประโยชน์ของชาติทางทะเล	2	รศ. เฝ็ดิมศักดิ์
5. เพื่อให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของทะเล และเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องและรักษาความมั่นคงทางทะเล ตลอดจนให้มีการสร้างระบบหมู่บ้านเพื่อความมั่นคงทางทะเล	2	รศ. ศรัณย์

โดยแนวทางในการประเมินที่ใช้ ได้แก่

1. ประเมินตัวนโยบาย และการประสานระดับนโยบาย : ทำได้ดีแค่ไหน
2. ประเมินผลการปฏิบัติให้ได้ผลสำเร็จตามนโยบาย : ทำไปถึงไหนแล้ว ได้ทำหรือยัง มีปัญหา-อุปสรรค อย่างไรบ้าง

ผลที่ได้จากการประเมินตัวนโยบายและผลการปฏิบัติงานตามนโยบายดังกล่าวได้ผลดังต่อไปนี้

ประเด็นตัวนโยบาย

ประเด็นผลการปฏิบัติตามนโยบาย

1. โดยผลจากการพิจารณาพบว่าจากรายงานมีการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ครบถ้วนตามหัวข้อ เพียงแต่การรายงาน ยังขาดสาระสำคัญในด้าน ผลที่ได้เป็นอย่างไร ผลกระทบที่เกิดขึ้นยังไม่ชัดเจน
2. ประเมินผลการปฏิบัติให้ได้ผลสำเร็จตามนโยบาย : ทำไปถึงไหนแล้ว ได้ทำหรือยัง มีปัญหา-อุปสรรค อย่างไรบ้าง พบว่า บางประเด็นที่เป็นประเด็นต่อเนื่อง ยังไม่สำเร็จ ขาดแรงกระตุ้นขาดการกำหนดเวลาที่ชัดเจน เช่น การให้สัตยาบันอนุสัญญากฎหมายทะเล เป็นต้น
3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดอยู่

ผลสรุปที่ได้จากการประชุมทั้งสองครั้งได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. นโยบายในฉบับต่อไป พื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยควรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน จากเดิมที่มีเพียง 2 ส่วน ประกอบด้วย ข้าวไทย 230,000 ตารางกิโลเมตร ทะเลอันดามัน 80,000 ตารางกิโลเมตร ช่องแคบมะละกาทอนเหนือ จากเส้นชี้ระหว่างแหลมพระเจ้า จ. ภูเก็ต ถึงตอนเหนือของเกาะสุมาตรา มีความยาวประมาณ 423 กิโลเมตร ซึ่งในส่วนนี้เป็นพื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยอีกประมาณ 40,000 ตารางกิโลเมตร
2. นโยบายฉบับต่อไปควรเน้น ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลให้ชัดเจนขึ้น น่าจะเอามิติเรื่องความมั่นคงมาด้วย ซึ่งครอบคลุมชัดเจน ถ้าใช้เป็นตัวนำการวางนโยบายจะสมดุลมากขึ้น
3. ระยะเวลาของนโยบายควรปรับให้ตรงกัน เนื่องจากนโยบายทางด้านความมั่นคงของ สมช. และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีช่วงเวลาเหลื่อมล้ำกันอยู่
4. ควรมีการประเมินบ่อยครั้งกว่าเดิม เช่น 1-2 ปีต่อครั้ง เพื่อให้มีการปรับแผนงานที่เกี่ยวข้องที่ทันเหตุการณ์มากขึ้น
5. ความสมดุลของนโยบาย ให้เน้นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร (human security) มากกว่าเรื่องของ national security

6. การให้ความสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดการตอบสนองจากหน่วยงานมากขึ้น

ดร. วิชาญ ได้แจ้งที่ประชุมเกี่ยวกับความล่าช้าของการดำเนินงานตามของมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 (สมัย ฯพณฯ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) นับถึงวันนี้คือ วันที่ 13 สิงหาคม 2552 รวมได้ 626 วัน และได้รวบรวมผลเสียของการไม่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จำนวน 6 ข้อตามเอกสารที่แจกในที่ประชุม

ผอ. ดนัย ได้ชี้แจงเกี่ยวกับการขอให้ อจชด. ซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้เรื่องทะเลโดยเฉพาะ ได้ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อคิดเห็นจากองค์ความรู้ ข้อมูลทางวิชาการ มาจัดทำเป็นนโยบายฉบับใหม่

นอกจากนี้ การที่ทาง สมช. ได้จัดทำ road show เกี่ยวกับการประเมินนโยบายฉบับเดิมของส่วนราชการต่างๆ ในหลายพื้นที่ รวมทั้ง หน่วยข่าวกรอง และภาคประชาชน พบว่ามีข้อคิดเห็นที่น่าจะทำได้เป็นวิทยวิจัยได้ ดังนี้

1. การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในเรื่องการจัดการผลประโยชน์ทางทะเล ตามกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลที่ผ่านมา
2. ประเด็นทางนโยบายที่ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือจะขับเคลื่อนการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลได้อย่างไร เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเลในประเทศไทยมีอยู่มาก จึงน่าจะมีงานวิจัยเชิงลึกในเรื่องนี้
3. การจัดทำนโยบาย และดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งนำไปสู่เรื่องการจัดการบริหารยุทธศาสตร์ทางทะเลในอนาคต
4. การจัดการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มีงานวิจัย ซึ่งในบางท้องที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว แต่ขาดการผลักดันจากภาครัฐ
5. ทิศทางการบริหารผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของ อจชด.

พล.ร.ต. ศิริวัฒน์ ให้ข้อเสนอแนะว่า วิทยเหล่านี้ จำเป็นต้องมีกรอบกำหนดเวลาที่ชัดเจน

มติที่ประชุม เห็นชอบและให้ดำเนินการต่อ

ระเบียบวาระการประชุมที่ 3 เรื่องอื่นๆ

3.1 การจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎหมายทะเล

เนื่องจากขณะนี้ประเทศไทยมีผู้รู้เกี่ยวกับการประชุม UNCLOS ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ในปี 1958 จนถึงปัจจุบัน และพร้อมที่จะให้ความรู้ในทุกๆ เรื่อง มีไม่มากได้แก่ ศ.ดร. สมปอง สุจริตกุล, ดร. อรุณ ภาณุพงศ์, พล.ร.อ. ถนอม เจริญลาภ และ นายจารุอุดม เรืองสุวรรณ ซึ่งควรที่จะรวบรวมจัดทำเป็นองค์ความรู้ถ่ายทอดแก่คนรุ่นหลังต่อไป เพื่อไม่ให้ขาดช่วง และเกิดความไม่เข้าใจ

พ.ต.อ. วิสูตร ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ 1 ท่านเป็นอนุกรรมการ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในทะเลไทย และการจัดทำเว็บไซต์ที่รวมองค์ความรู้ทางทะเลไว้ทั้งหมด

ดร. วิชาญ เสนอให้มีการจัดพิมพ์แผนที่ประเทศไทยที่แสดงขอบเขตทางทะเล และมีคำอธิบายสำหรับแจกแก่สถานศึกษาต่างๆ โดยใช้แผนที่ที่มีความละเอียดสูงของกองทัพเรือ

รศ. สุชาติ เสนอแนะว่า ควรจะจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อเข้าใจและสามารถนำเสนอต่อสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยทาง สกว. จะเป็นผู้ประสานงานให้

รศ.ดร. ศรัณย์ เสนอให้เพิ่มเส้นขีดแบ่งเขตของแคบมะละกาดอนเหนือ จากแหลมพระเจ้า จังหวัดภูเก็ต ถึง ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตราในแผนที่ขอบเขตทางทะเลด้วย

3.2 การจัดอบรมให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน

ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางทะเลโดย อจชล. แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ปิดประชุมเวลา 12.45 น.

ภาคผนวก จ:

Road Map

คณะอนุกรรมการการจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

ที่มาและความสำคัญ

ผลจากงานวิจัยซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พบว่าประเทศไทยยังไม่มีนโยบายกลางทางทะเล รวมถึงไม่มีหน่วยงานกลางที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องผลประโยชน์ทางทะเลในภาพรวมทั้งหมดซึ่งมีมูลค่าไม่น้อยกว่า 7.5 ล้านล้านบาท คณะผู้วิจัยได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อหนึ่งคือ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพื่อทำหน้าที่ 1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ผลประโยชน์ชาติทางทะเล และ 2) สนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ ในขณะที่คณะผู้วิจัยเริ่มเผยแพร่ข้อเสนอดังกล่าวสู่สาธารณะได้เกิดมีคณะกรรมการรวมพลังขับเคลื่อนสังคม โดยมี นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในขณะนั้นเป็นประธาน คณะกรรมการรวมพลังขับเคลื่อนสังคมจึงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการจัดทำนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลขึ้น ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ นี้เองที่นำข้อเสนอเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เสนอเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2550 และมีมติให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลรับเรื่องไปศึกษาและให้นำกลับมาเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง

สศช. ได้ศึกษาและพิจารณาตามมติคณะรัฐมนตรี จนได้ข้อสรุปว่าเนื่องจากคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่เสนอให้จัดตั้งนั้นมีวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่สอดคล้องกับคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนจึงเห็นควรปรับเปลี่ยนการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลไปเป็นการจัดตั้งคณะอนุกรรมการภายใต้ อปท. โดยคณะอนุกรรมการชุดดังกล่าวมุ่งเน้นเป็นหน่วยประมวลความรู้ (think tank) เพื่อช่วยจัดการผลประโยชน์ทางทะเลทุกมิติในภาพรวมซึ่งเป็นการเสริมการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของ อปท. ให้มีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำข้อสรุปดังกล่าวเสนอเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามข้อเสนอ จนเกิดเป็น “คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล” ขึ้น

อำนาจหน้าที่

1. เสนอแนะ และให้คำแนะนำทางวิชาการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลในทุกด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ของหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชน หรือโครงการนั้นเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน หรือมีการประสานงานกัน และมีประสิทธิภาพ
2. ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
3. ติดตามและประเมินผลในการปฏิบัติตามนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือโครงการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
4. จัดทำกรอบนโยบายทางทะเล เพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในทุกๆ ด้าน เพื่อให้นโยบายและยุทธศาสตร์บรรลุผลสำเร็จ
5. ให้ความรู้ทางวิชาการ เพื่อประสานและสนับสนุนกระบวนการเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982
6. ดำเนินการศึกษารูปแบบ และให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งองค์กรอิสระ หรือองค์กรในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อทำหน้าที่กำกับ ดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลทั้งหมดอย่างบูรณาการ
7. ดำเนินการให้มีการตรากฎหมายกลางขึ้นใช้บังคับ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งกฎหมายดังกล่าวต้องไม่ซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่นที่มีอยู่แล้ว

องค์ประกอบ

1. รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีบลกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ	รองประธานอนุกรรมการ
3. ผู้อำนวยการสำนักความมั่นคงกิจการชายแดนและการป้องกันประเทศ	อนุกรรมการ
4. ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
5. ศ.ดร. ชุมพร ปัจจุสานนท์	อนุกรรมการ
6. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะเพทย์	อนุกรรมการ
7. ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์	อนุกรรมการ
8. นายโกมล จิรัชย์สุทธิกุล	อนุกรรมการ
9. ดร. สมิท ธรรมเชื้อ	อนุกรรมการ

10. ผู้แทนสถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง	อนุกรรมการ
11. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
12. ผู้แทน ศรชล.	อนุกรรมการ
13. ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
14. เรือตรี ปรีชา เพ็ชรวงค์	อนุกรรมการ
15. ดร. อนุวัฒน์ นทีวัฒนา	อนุกรรมการ
16. นาย รัชกรธรณ์ นภาพรพิพัฒน์	อนุกรรมการ
17. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
18. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
19. ผู้แทนกรมยุทธการทหารเรือ	อนุกรรมการ
20. ผู้แทนกองบังคับการตำรวจน้ำ	อนุกรรมการ
21. ผู้แทนกระทรวงพลังงาน	อนุกรรมการ
22. รศ.ดร. เมติศักดิ์ จารยะพันธุ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
23. นางพวงทอง อ่อนอุระ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
24. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
25. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หมายเหตุ ตามคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ที่ 1/2551 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ลงวันที่ 24 มกราคม 2551 ลงนามโดย พลโท ศิริพงษ์ บุญพัฒน์ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในฐานะประธานกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล และ

คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ที่ 10/2551 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ลงวันที่ 12 กันยายน 2551 ลงนามโดย พลโท สุรพล เมื่อน้อยกา เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในฐานะประธานกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติการตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล

วิสัยทัศน์

“ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลได้รับการดูแลอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ
เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์สูงสุด”

พันธกิจ

จัดการความรู้ เสนอแนะ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อให้ประเทศไทย
เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 พร้อมทั้งผลักดันให้องค์กรกลางใน
รูปแบบที่เหมาะสม และกำหนดกรอบนโยบายทางทะเลโดยยึดหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้
ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากทะเลอย่างสมดุล พอเพียงและยั่งยืน

เป้าหมาย

1. ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982
2. กรอบนโยบายทางทะเลของชาติ
3. องค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ
4. สาธารณชนตระหนักถึงความสำคัญของทะเลและร่วมกันคุ้มครองรักษาไว้

กลยุทธ์

1. สนับสนุนประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

1.1 แนวทางการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 เห็นชอบในหลักการการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลัก สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยสนับสนุนเร่งดำเนินการร่วมกัน ปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีแล้ว โดยได้ข้อสรุปที่จะใช้แนวทางการเสนอกฎหมายกลางเพื่อรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญา ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ ได้เห็นชอบตามวิธีการดังกล่าว พร้อมดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการซึ่งเน้นด้านวิชาการเพื่อช่วยประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศ

1.2 แผนกิจกรรม

1. ร่วมพิจารณาร่างกฎหมายที่จะอนุวัติการอนุสัญญาโดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก
2. สนับสนุนการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันการให้สัตยาบัน
3. สนับสนุนรัฐบาลในการดำเนินการให้สัตยาบันอนุสัญญา โดยเร็ว ตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
4. ติดตามกระบวนการการให้สัตยาบันจนแล้วเสร็จ

2. จัดทำกรอบนโยบายทางทะเลของชาติ

2.1 การพัฒนากรอบนโยบายทางทะเลของชาติ

2.1.1 แนวทางดำเนินการจัดทำกรอบนโยบายทางทะเล แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะมีกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล ภายใต้คณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) อยู่แต่กรอบนโยบายดังกล่าวยังไม่สามารถกำกับดูแลผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศได้ครบถ้วนในทุกมิติ ทั้งนี้เพื่อให้ผลประโยชน์ทางทะเลในภาพรวมได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดจึงจำเป็นต้องมีกรอบนโยบายทางทะเลของชาติขึ้น

2.1.2 แผนกิจกรรมเพื่อการจัดทำกรอบนโยบาย

1. ประเมินผลการดำเนินงานตามกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2548-2552 และนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. เสนอคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) ในการตั้งคณะกรรมการจัดทำกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ... (2553-2559)
3. ติดตามประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการจัดทำกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ... (2553-2559)
4. จัดทำรายงานสถานะของทะเลไทยและแนวนโยบายในอนาคต

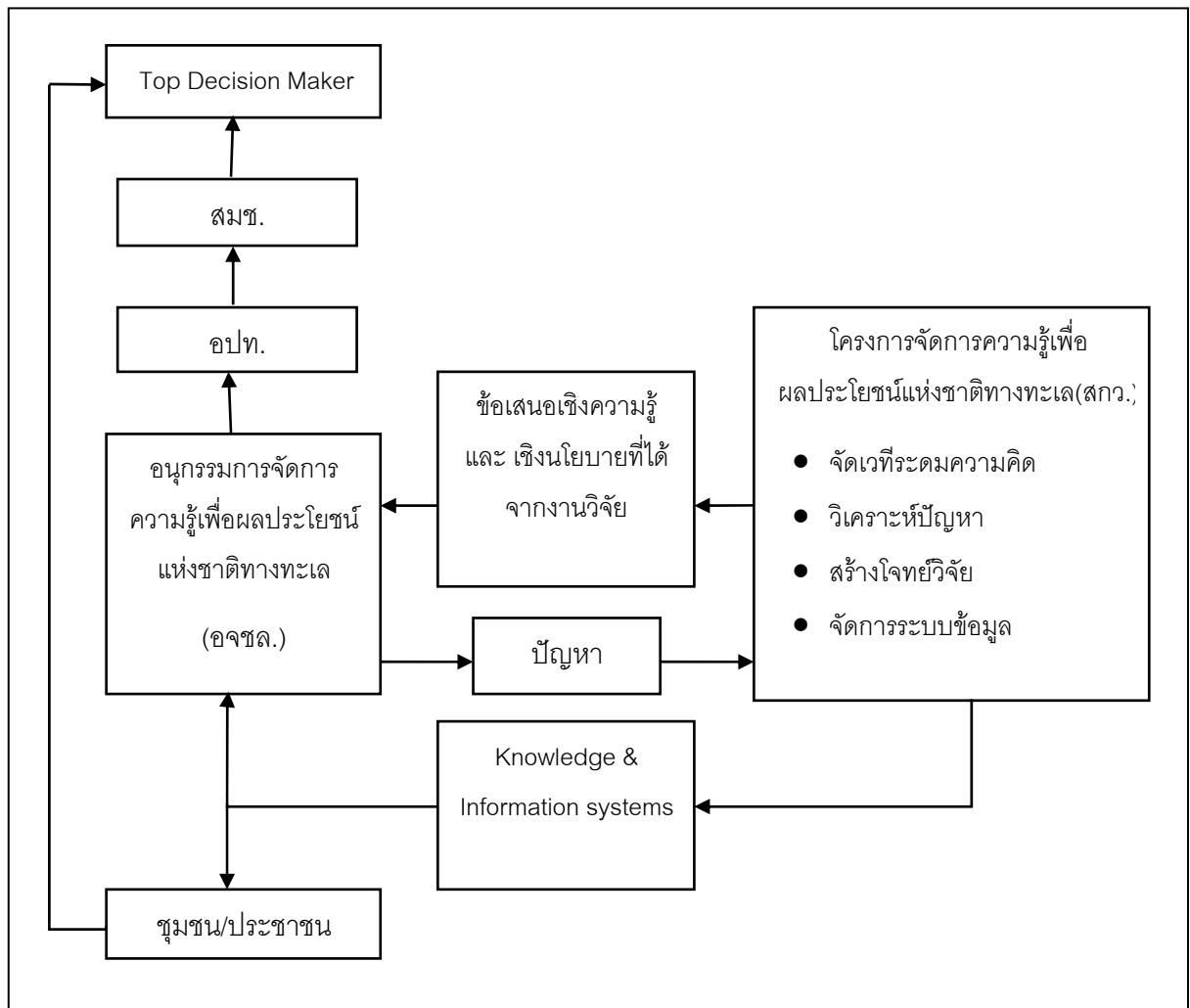
หมายเหตุ ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของคณะกรรมการเฉพาะกิจจัดทำร่างนโยบายหรือยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2553-2559)

2.2 จัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างการพัฒนากรอบนโยบายและการบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

2.2.1 แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ประเทศไทยมีกรอบนโยบายในการบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลที่เหมาะสม ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกและสามารถรักษาผลประโยชน์ทางทะเลของคนไทยไว้ได้สูงสุด จำเป็นต้องสร้างฐานความรู้ให้ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางทะเลทั้งในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและกฎหมายโดยเน้นองค์ความรู้ใน 3 ด้านหลัก คือ

1. ความรู้พื้นฐาน
2. ความรู้เพื่อการประยุกต์ใช้
3. ความรู้เพื่อใช้ในการสื่อสาร

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการฯ จะดำเนินงานสอดคล้องกับโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (สกว.) ตามผังรูปที่ 1

รูปที่ 1: ช่องทางในการทำงานของอนุกรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

2.2.2 แผนกิจกรรมเพื่อการสร้างองค์ความรู้

1. ประชุมระดมความคิดเห็นกำหนดโจทย์วิจัยให้ชัดเจน
2. ประกาศโจทย์วิจัยผ่านฝ่ายสวัสดิภาพสาธารณะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. รวบรวม/จัดการความรู้ที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ โดยโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

3. ผลักดันให้เกิดองค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ

3.1 แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้การกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีประสิทธิภาพและเป็น
 จะต้อง มีหน่วยงานหรือองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งรูปแบบของหน่วยงานหรือองค์กรกลาง

ที่เหมาะสมกับประเทศไทยยังจะต้องมีการศึกษากันไปในขณะเดียวกันก็ควรเริ่มผลักดันให้เกิดหน่วยงานหรือองค์กรกลางนี้ขึ้นพร้อมๆ กับการกำหนดกรอบนโยบายทางทะเลด้วย

3.2 แผนกิจกรรม

1. ศึกษารูปแบบขององค์กรกลางที่เหมาะสมรวมถึงช่องทางเพื่อนำไปสู่การจัดตั้ง
2. เสนอเรื่องการจัดตั้งองค์กรกลางเข้าสู่คณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) จนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในที่สุด
3. ติดตามกระบวนการจัดตั้งองค์กรกลางจนแล้วเสร็จ

4. สร้างความตระหนักสาธารณะในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

4.1 แนวทางการดำเนินงานเพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับสาธารณชนในระดับต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของทะเลและร่วมกันคุ้มครองรักษาไว้

4.2 แผนกิจกรรม

1. วิเคราะห์/ สังเคราะห์/ เผยแพร่ ความรู้ในบางประเด็นโดยการจัดประชุมวิชาการ/ สัมมนา/ อภิปราย (forum)
2. เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อ เช่น รายงานการสังเคราะห์ความรู้ (synthesis report/ suggestion report) บทความ เว็บไซต์ การให้สัมภาษณ์รายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

แผนกิจกรรมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการในแต่ละกลยุทธ์ตามกรอบเวลา

แผนกิจกรรม	๒๕๖						๒๕๖												
	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มี.ค.	เม.ย.	พค.	มิ.ย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	
กลยุทธ์ที่ 1 สนับสนุนประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982																			
1.1 ร่วมพิจารณาร่างกฎหมายที่จะอนุวัติการอนุสัญญาฯ โดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก																			
1.2 สนับสนุนการดำเนินงานของกระทรวงการต่างประเทศเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันการให้สัตยาบัน																			
1.3 สนับสนุนรัฐบาลในการดำเนินการให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ โดยเร็ว ตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย																			
1.4 ติดตามกระบวนการการให้สัตยาบันจนแล้วเสร็จ																			
กลยุทธ์ที่ 2-1 จัดทำกรอบนโยบายทางทะเลของชาติ หมายเหตุ ขึ้นอยู่กับกาหนดำเนินงานของคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำร่างนโยบายหรือยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2553-2559)																			
2.1 ประเมินผลการดำเนินงานตามกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2548-2552 และนโยบายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง																			
2.2 เสนอคณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) ในการตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ... (2553-2559)																			
2.3 ติดตามประเมินผลการทำงานของอนุกรรมการจัดทำกรอบนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ... (2553-2559)																			
2.4 จัดทำรายงานสถานะของทะเลไทยและแนวนโยบายในอนาคต																			
กลยุทธ์ที่ 2-2 จัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างการพัฒนากรอบนโยบายและการบริหารจัดการผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล																			
2.5 ประชุมระดมความคิดเห็นกำหนดโจทย์วิจัยให้ชัดเจน																			
2.6 ประกาศโจทย์วิจัยผ่านฝ่ายสวัสดิภาพสาธารณะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หมายเหตุ ดำเนินงานสอดคล้องกับโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (สกว.)																			
2.7 รวบรวม/จัดการความรู้ที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ หมายเหตุ ดำเนินงานสอดคล้องกับโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (สกว.)																			

แผนกิจกรรม	251					252													
	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	
กลยุทธ์ที่ 3 ผลักดันให้เกิดองค์กรกลางในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อกำกับดูแลผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างบูรณาการ																			
3.1 ศึกษาารูปแบบขององค์กรกลางที่เหมาะสมรวมถึงช่องทางเพื่อนำไปสู่การจัดตั้ง																			
3.2 เสนอเรื่องการจัดตั้งองค์กรกลางเข้าสู่คณะกรรมการอำนวยการและประสานการปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (อปท.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) จนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในที่สุด																			
3.3 ติดตามกระบวนการจัดตั้งองค์กรกลางจนแล้วเสร็จ																			
กลยุทธ์ที่ 4 สร้างความตระหนักสาธารณะในเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล																			
4.1 วิเคราะห์/ สังเคราะห์/ เผยแพร่ ความรู้ในบางประเด็น โดยการจัดประชุมวิชาการ/ สัมมนา/ อภิปราย (forum) หมายเหตุ ดำเนินงานสอดคล้องกับโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (สกว.)																			
4.2 เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อ เช่น รายงานการสังเคราะห์ความรู้ (synthesis report/ suggestion report) บทความ เว็บไซต์ การให้สัมภาษณ์รายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น หมายเหตุ ดำเนินงานสอดคล้องกับโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (สกว.)																			

ภาคผนวก ฉ:
สรุปการเสวนาเรื่อง
สิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านน่านน้ำของรัฐชายฝั่ง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย
กฎหมายทะเล 1982 และการคุ้มครองของรัฐบาลไทย กรณีศึกษา: เรือ อ.ศิริชัยนาวา 18

ห้องประชุมสุรเกียรติ์ เสถียรไทย
วันที่ 26 มีนาคม 2552

การเสวนาครั้งนี้ร่วมกันจัดโดย คณะกรรมาธิการต่างประเทศ วุฒิสภา คณะกรรมาธิการเกษตรและ
สหกรณ์ วุฒิสภา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์
แห่งชาติทางทะเล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยน
ความเห็น รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
เรือประมงไทยถูกจับกุมในน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้านต่อไป การประชุมประกอบด้วยการบรรยายโดย
ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทะเลและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมเสวนา
ทั้งหมด 38 คน

รายชื่อผู้เข้าร่วมการเสวนา

วิทยากร

1. ศ.ดร. สมปอง สุจริตกุล	ศาสตราจารย์อาวุโส
2. พล.ร.อ. ถนอม เจริญลาภ	ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ
3. รศ.ดร. พิพัฒน์ ตั้งสีปุกูล	ประธาน อจชล.
4. นายจากรุอดม เรืองสุวรรณ	ที่ปรึกษาโครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
5. ศ.ดร. ชุมพร บัจจุสานนท์	คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ดร. วิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์	คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ วุฒิสภา

ผู้ดำเนินรายการ

1. พลเรือตรี ศิริวัฒน์ ธนะแพทย์ คณะอนุกรรมาธิการพิจารณา
สอบสวนและศึกษาการลงนามการให้สัตยาบันและการอนุวัติกฎหมายภายใต้พันธกรณีระหว่าง
ประเทศ วุฒิสภา

ผู้เข้าร่วมเสวนา

1. นายบรรชา พงศ์อายุกุล ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา
2. นายเฉลียว ชลธาร ผู้ชำนาญการ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา
3. นายพีระพงษ์ รัตนมาลี คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา
4. นายเฉลิมชัย ศรีจันทร์ คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา
5. ว่าที่ ร.ต.บุญทัศน์ เป็นจรัส คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา
6. นางสาวชุติมา สิทธิฤทธิ์ คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา
7. รศ.ดร. เมติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการการเกษตรฯ วุฒิสภา
8. ผศ. อังคนา ศิริวิวัฒน์นนท์ โครงการกฎหมายทะเลแห่งเอเชียอาคเนย์
9. รศ. สุชาตา ชินะจิตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
10. ดร. ศรีสุดา จารยะพันธุ์ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
11. นายกอบชัย ล้อเพ็ญภาพ โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
12. ศ.ดร. ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ ที่ปรึกษา โครงการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ
13. รศ. จันตรี สิ้นสุภฤกษ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14. รศ.ดร. เจริญ นิตยธรรมยง ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15. รศ.ดร. ศรัณย์ เพ็ชรพิรุณ อนุกรรมการประมงและปศุสัตว์ วุฒิสภา
16. นายเปรมสันต์ ศิลปพัฒน์ ที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการประมงและปศุสัตว์ วุฒิสภา
17. ดร. พรชัย ต่านวิวัฒน์ อนุกรรมการพิจารณาสอบสวนและศึกษาการลงนามการให้สัตยาบัน และการอนุวัติกฎหมายภายใต้พันธกรณีระหว่างประเทศ วุฒิสภา และ รองอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
18. เว็อดรี สัตยชัย กุลปรีชา รณ. อนุกรรมการพิจารณาสอบสวนและศึกษาการลงนามการให้สัตยาบัน และการอนุวัติกฎหมายภายใต้พันธกรณีระหว่างประเทศ วุฒิสภา
19. นางพวงทอง อ่อนอุระ อนุกรรมการพิจารณาสอบสวนและศึกษาการลงนามการให้สัตยาบัน และการอนุวัติกฎหมายภายใต้พันธกรณีระหว่างประเทศ วุฒิสภา
20. นายมนชัย พัทธนี ผู้อำนวยการ กองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ

	กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ
21. นางสาวปริม มาศรีเนวล	นักการทูตชำนาญการ กองกฎหมายกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
22. นางสาวชวนาถ ทั้งสัมพันธ์	นักการทูตชำนาญการ กองกฎหมาย กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ
23. น.อ.ธัญญภัทร์ สีสาวนพันธ์ุ	นายทหารปฏิบัติการประจำสำนักงานกองทัพเรือ ช่วยราชการ สปก.ทร. รน. กองทัพเรือ
24. พ.อ. ศานิตย์ มหถาวร	กองบังคับการตำรวจน้ำ
25. นายประเทศ ชอรัักษ์	สำนักบริหารจัดการด้านการประมง กรมประมง
26. นายศรายุทธ บุญกำจัด	นักวิชาการประมงชำนาญการ กรมประมง
27. นางสาวดวงพร ณ ป้อมเพ็ชร	กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ กองประมงต่างประเทศ กรมประมง
28. นายมานะ ศรีพิทักษ์	ประธาน สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย
29. นางกนกพร สาประเสริฐู	ผู้จัดการ สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย
30. นายพรพจน์ งามวิริยะธรรม	ผู้จัดการ สมาคมการประมงนอกลำน้ำไทย
31. นางสาวสิริพร กองนาค	นักวิชาการประมง สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย

หัวข้อของการบรรยายประกอบด้วย

1. เขตทางทะเล โดย พลเรือเอก ถนอม เจริญลาภ
2. สิทธิของรัฐชายฝั่งและการแก้ปัญหาของไทย โดย ดร. สมปอง สุจริตกุล
3. กรณีเรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ถูกจับกุมโดยทางการอินโดนีเซีย โดย นายวิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์

สรุปสาระสำคัญของการบรรยาย

ปัญหาเรือประมงไทยถูกจับกุมในน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้านขึ้นเกิดขึ้นมานาน จากเดิมที่ชาวประมงไทยจับสัตว์น้ำในบริเวณน่านน้ำของประเทศไทยเพื่อการยังชีพ เปลี่ยนแปลงไปสู่การประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่ เนื่องจากมีการส่งเสริมการใช้เครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพสูงจากหน่วยงานราชการ ชาวประมงสามารถจับปลาได้มากขึ้นจนปริมาณปลาในประเทศเริ่มลดจำนวน ประกอบกับรายได้ที่ได้จาก

การส่งออกอาหารทะเลจากการประมงพาณิชย์มีจำนวนมหาศาล ส่งผลให้ชาวประมงได้ลวงลำน่าน้ำของประเทศเพื่อนบ้านเข้าไปทำการประมงทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ

ปัญหาการจับกุมเรือประมงของไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่การเกิดกฎหมายทะเล ฉบับแรกในปี ค.ศ. 1958 ต่อมาหลังการเกิดอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สถานการณ์ประมงของประเทศไทยมีแนวโน้มแย่ลง เนื่องจากจำนวนเรือประมงของไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกิดการทำประมงเกินกำลังผลิต (overfishing) ส่งผลให้เกิดปัญหาจำนวนปลาในอ่าวไทยมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มากพอสมควร เนื่องจากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยจะถูกล้อมกรอบจากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วย ฝั่งอันดามันมีประเทศพม่าอยู่ทางทิศเหนือ ประเทศอินเดียอยู่ทางทิศตะวันตก ประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย อยู่ทางทิศใต้ ส่วนทางฝั่งอ่าวไทยก็ถูกปิดล้อมจากเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศมาเลเซีย และกัมพูชา สรุปคือประเทศไทยไม่สามารถไปสูทะเลนอกอาณาเขตและทะเลหลวงได้โดยไม่ผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน

จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยและการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านทำให้เกิดข้อจำกัดในการเดินเรือ ส่งผลให้เกิดปัญหาจากการเดินเรือผ่านน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด โดยที่รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การเจรจาให้มีสัมปทานการทำประมงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการที่ดี แต่กลับพบว่ามีจำนวนเรือประมงเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่ได้รับสัมปทานอย่างถูกต้อง ทำให้ประเทศต่างๆ ขอยกเลิกการสัมปทานกับประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการทำประมง เป็นประเทศที่สามารถทำการประมงไปทั่วโลก และเป็นประเทศที่มีการใช้ทะเลสูง จึงได้รับผลกระทบอย่างมากเมื่อมีการรับ “กฎหมายทะเลใหม่ หรืออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982” ทำให้รัฐบาลเกิดความลังเลใจ และไม่กล้าที่จะให้สัตยาบัน แต่หลายฝ่ายในประเทศไทยกลับให้ความเห็นว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องให้สัตยาบัน เพราะการสัตยาบันจะช่วยให้ไทยสามารถปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถอ้างสิทธิและเสรีภาพในทะเลตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ อีกทั้งสามารถปกป้องสิทธิของคนในชาติที่ออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำได้อย่างเต็มที่ตามสิทธิของการเป็นภาคีอนุสัญญาฯ

ปัจจุบันเรือประมงของไทยมีจำนวนมาก รวมถึงรายได้จากการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารทะเลก็มีมูลค่าสูง ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการประมงเป็นพิเศษ และสิ่งที่ควรกระทำในขณะนี้ คือ การเร่งรัดการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เพื่อให้ประเทศไทยได้สิทธิจากการเป็นภาคี และได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาฯ

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีเรือ อ.ศิริชัยนาวา ถูกทางการอินโดนีเซียจับกุม

เรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ซึ่งเป็นเรือประมงสัญชาติไทย มีเจ้าของเป็นคนไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ได้จดทะเบียนกับกรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กระทรวงคมนาคม เมื่อปี 2536 และได้รับใบอนุญาต (อาชญาบัตร) ให้ทำการประมงจากกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นอกจากนี้เรือประมง อ.ศิริชัยนาวา 18 ยังได้รับใบอนุญาตให้ทำการประมงในน่านน้ำของประเทศโซมาเลีย อย่างถูกต้อง เรือลำนี้ได้ทำการประมงอยู่ในน่านน้ำของประเทศโซมาเลียจนถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2552 และเดินทางกลับจังหวัดสมุทรสาคร ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2552 เนื่องจากปัญหาโจรสลัดในประเทศโซมาเลีย

ต่อมาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2552 เวลา 8.30 น. เรือประมง อ.ศิริชัยนาวา 18 ได้ถูกเรือตรวจประมงของประเทศอินโดนีเซียขึ้นตรวจและจับกุมในข้อหาสงสัยว่าลักลอบการทำประมงในน่านน้ำอินโดนีเซีย และได้แจ้งข้อกล่าวหาต่อเรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ไว้ 4 ประการ คือ

1. มีอวนอยู่บนดาดฟ้าเรือ และดาดฟ้าเรือเปียก
2. ปลาบางส่วนที่พบอยู่ในสภาพอ่อนตัว คล้ายเพิ่งมีการจับจากทะเล
3. ลักษณะของปลาที่พบบนเรือคล้ายกับปลาที่มีในน่านน้ำของประเทศอินโดนีเซีย
4. ใบอนุญาตทำการประมงของโซมาเลีย 2 ฉบับมีลักษณะแตกต่างกัน ไม่มีความน่าเชื่อถือ

เรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ได้หาหลักฐานที่สามารถแก้ต่างได้ว่า ข้อกล่าวหาจากเจ้าหน้าที่ประมงของอินโดนีเซียไม่เป็นความจริง และสามารถพิสูจน์ได้ว่าได้ผ่านน่านน้ำโดยสุจริต แต่อย่างไรก็ตามเรือลำนี้ก็ยังคงยึดและถูกเรือยังถูกจับกุมและอยู่ในระหว่างการเตรียมการส่งฟ้องต่อศาลอินโดนีเซียทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก

ข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเสวนา

ผู้เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมกันพิจารณาปัญหาจากการใช้ประโยชน์ทางทะเลในภาพรวมของประเทศไทย และจากกรณีการถูกจับกุมโดยประเทศอินโดนีเซียที่เกิดขึ้นกับเรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 และได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา แบ่งได้เป็น ๓ ระยะ คือ

1. ระยะยาว ประกอบด้วย
 - 1.1 การจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อเข้ามากำกับดูแลผลประโยชน์ของชาติทางทะเลในทุกด้าน
 - 1.2 กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการด้านการทูตกับเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดทำข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อคุ้มครองเรือประมงไทยและกิจการทางทะเลอื่นๆ ที่ดำเนินการในทะเลน่านน้ำ รวมทั้งการขอเจรจาผ่อนปรนในสิ่งที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม เพื่อหาจุดที่เอื้อประโยชน์ต่อกันทั้งสองฝ่าย

1.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการผลักดันให้รัฐบาลได้ทราบและเห็นถึงความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

1.4 ศึกษารายละเอียดที่เกิดขึ้นใหม่ในกฎหมายทะเลของประเทศต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่ความรู้ในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบของประเทศนั้นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.5 พัฒนาความรู้ด้านประมง ให้ทันกับสถานะที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

1.6 การเผยแพร่ความรู้ด้านประมง ให้เข้าถึงคนไทยทุกระดับ ให้เกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของภาคประมง

1.7 พิจารณาการขูดคอคอตกหรือคลองไทย เพื่อลดปัญหาที่เกิดจากการผ่านน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน

1.8 การผลักดันให้เกิด ASEAN Center for Ocean Governance

2. ระยะปานกลาง ประกอบด้วย

2.1 เร่งรัดการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เพื่อใช้สิทธิจากการเข้าเป็นภาคีสมาชิกในขบวนการทางศาลได้อย่างเต็มที่

2.2 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง (หน่วยงานหลักได้แก่ กรมประมง และกรมขนส่งทางน้ำ) ร่วมกันศึกษารายละเอียดกฎหมายทะเลของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อจัดทำ แนวทางเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการผ่านน่านน้ำต่างๆ และการปฏิบัติของเรือประมงไทยหรือเรือสัญชาติไทยอื่นๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศชายฝั่งและหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

2.3 ให้ความรู้ทั้งด้านกฎหมาย สิทธิ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้กับนายเรือ และลูกเรือ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหากเกิดปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะนายเรือซึ่งถือเป็นตัวแทนของเจ้าของเรือ

2.4 นำกรณี เรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ถูกจับกุมเป็นกรณีศึกษาเพื่อพิจารณาหาช่องทางเชิงนโยบาย และผลักดันให้เกิดกลไกการป้องกันในอนาคต

3. ระยะสั้น (เร่งด่วน) ประกอบด้วย

3.1 ตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริง และพิสูจน์หลักฐานต่างๆ เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการเจรจาต่อผู้เพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของคนไทยต่อไป

3.2 ตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแนวทาง (guidelines) การดำเนินการช่วยเหลือเรือที่ผ่านน่านน้ำโดยสุจริต และถูกกั้นกั้นแล้งในต่างประเทศ

3.3 ประชาสัมพันธ์ให้มวลชนทราบเพื่อเป็นประเด็นสาธารณะ และกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญของการให้สัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้สรุปพร้อมกันว่า ควรใช้กรณีเรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 ป้องกันไม่ให้เกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น และให้เกิดแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐในการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรใช้กรณีศึกษานี้เป็นโอกาสในการผลักดันในการจัดการให้เกิดผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล สูงสุด

ผู้เข้าร่วมเสวนายังมีความเห็นร่วมกันว่าควรมีการนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการเสวนานี้ไปผลักดันให้มีการปฏิบัติอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้จะต้องกระตุ้นให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญของประโยชน์ชาติทางทะเล และช่วยกันสนับสนุนให้การประมงนอกน่านน้ำของของไทยเกิดการพัฒนาดำเนินที่และมั่นคงในระยะยาว และเพื่อให้คนไทยได้รับการคุ้มครองสิทธิตามหลักของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

ปัญหาของเรือ อ.ศิริชัยนาวา 18 หากไม่ได้รับการช่วยเหลือ เหล่าเรือประมงไทยคงไม่สามารถออกไปทำการประมงที่น่านน้ำอื่น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศไทยอย่างแน่นอน เนื่องจากทรัพยากรประมงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อความมั่นคงทางอาหารของคนไทย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ